Architektonický Obzor.

Ročník XXXVIII. 1904.

ZPRÁVY
SPOLKU ARCHITEKTŮV A INŽENÝRŮ V KRÁL. ČESKÉM.

REDAKTOROVÉ:
Prof. ANT. CECHNER, prof. ALOIS ČENSKÝ, prof. FRANT. ČERVENÝ, prof. JOSEF JEDLIČKA, inž. JOSEF LANGER, inž. JOSEF PETŘÍK.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR.

Ročník III.

REDAKTOROVÉ:

arch. ANTONÍN CECHNER a arch. ALOIS ČENSKÝ,
PROFESSOŘI C. K. STÁTNÍ PRŮM. ŠKOLY NA SMÍCHOVĚ.

REDAKČNÍ KOMITÉT:

Arch. ANTONÍN BALŠÁNEK a arch. JAN KOULA, professor c. k. české vysoké školy technické v Praze.

Za redakci odpovídá: Inž. FR. ČERVENÝ, prof. c. k. stát. vyšší prům. školy v Praze.

Majitel a vydavatel: Spolek architektův a inženýrů v král. Českém. — Tiskne »Politika« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

Obsah III. ročníku.

I. Články.

II. Návrhy původní.

(Tabulky a vyobrazení v textu.)

III. Vyobrazení starých památek.

ROČNÍK III. ČÍS. 1.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 6. LEDNA 1904.

Výstava spolku posluchačů architektury na české vysoké škole technické v Praze.

Plastické výzdoby uměl.-prům. musea v Praze.
Z mědi tepané nároží a chrliči střechy.
Dle návrhu arch. prof. J. Schulze modeloval prof. A. Popp.

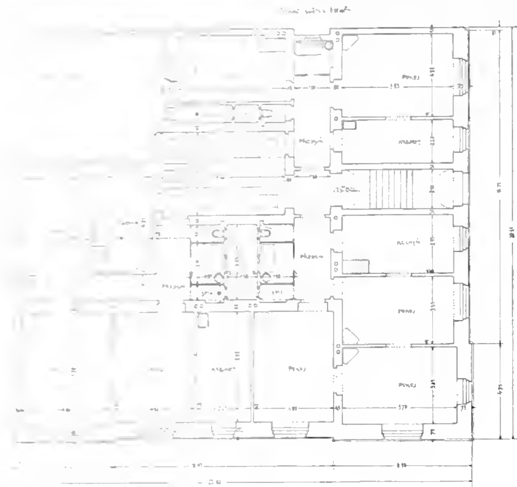
Povzbuzen jsa úspěchem, který provázel prvou loňskou spolkovou výstavku, uspořádal čilý spolek posluchačův architektury na české technice v Praze ve dnech od 5. do 11. prosince 1903 druhou výstavu prací svých členů — prací to výhradně soukromých, které, jak sami vystavovatelé v úvodě ke svému výstavnímu katalogu uvádějí, povstaly pouze ve volných chvílích těžkého a rigorosního studia k vůli duševnímu osvěžení. Tyto práce, směru nejrůznějšího, našeho uměleckého dorostu nejsou jeho učiteli korrigovány — nejsou to tudíž práce školní — a z tohoto stanoviska nutno tuto zajímavou exposici posuzovati. Při méně shovívavé kritice by ovšem část vystavených prací neobstála, avšak i při těchto pracích nutno ceniti dobrou vůli a snahu jich mladistvých autorů; leč přes to radíme v zájmu věci pořadatelům příští výstavy, aby k vůli celkovému dojmu a seriosnosti výstavy při přijímání prací kladli přísnější měřítko. Za to však druhá část vystavených objektů, práce posluchačů posledních ročníků, nás mile překvapila a s potěšením jsme uznali značnou již hotovost mladých autorů, kteří nelekají se i řešení nejobtížnějších programů stavebních a jiných uměleckých objektů.

Převážnou většinou převládají na výstavě akvarely, menší jen část vystavených prací týká se vlastní architektury a uměleckého průmyslu.

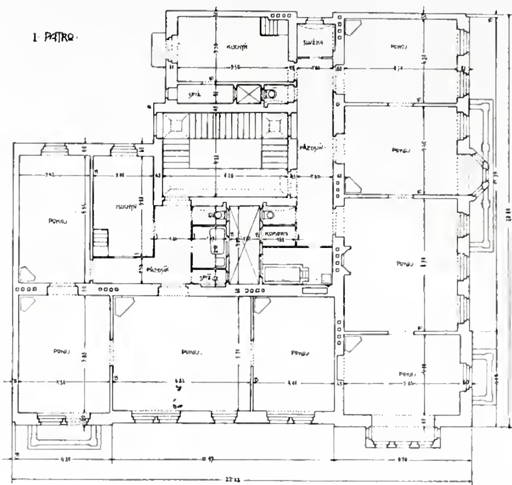
Akvarely jsou z větší části provedeny zdařile a zajisté nutno to připočísti zásluze prof. Kouly, který akvarelování a kreslení od ruky na technice vyučuje. Různé architektonické i krajinářské akvarely vystavují kandidáti architektury: Sochor, Tyl, Konůpek, Petřík, rytíř Veltrubský, Vraný, Reichel, Almer, Chochol, Zikmund, Zákrejs, Rosenberg. Zvláštní zmínky zasluhují tu kollekce akvarelů provedených kand. arch. Hofmannem, Papežem a Vávrou. V technice akvarelové nejvyspělejším zdá se býti assist. arch. Emil Králík, jehož četné malebné pohledy z cesty po Německu a zejména z Prahy (dóm sv. Víta, sv. Jiří na Hradčanech, Staroměstské náměstí, assanace Vojtěšská a t. d.) prozrazují slibný talent malířský.

Od téhož autora pochází i výstavní plakát, v domácí konkurenci první cenou poctěný, při něm zamlouvá se nám více originelní myšlenka nežli technické provedení.

Architektura zastoupena jest na výstavě hlavně pracemi kand. arch.: Pavla Janáka, Antonína Engla a Vladimíra Zákrejse, umělecký průmysl pracemi: Janáka, Králíka a Engla. Kand. archit. Janák vystavuje tu zejména půdorysné řešení representačního domu kr. hl. města Prahy a prvou cenou na veřejné soutěži vyznamenaný návrh na chlapecké a dívčí školy v Karlíně. Tato poslední práce svědčí o značné vyspělosti mladého projektanta, hlavně řešení půdorysné dlužno nazvati šťastným. Façada myšlena jest v modernisované české renaissanci; perspektivní pohled kreslen jest na tab. č. 5.

Půdorys přízemí.

Půdorys I. patra.

Činžovní dům č. 1053 v Královské třídě na Smíchově.
Dle vlastního návrhu postavil stav. Ferd. Šamonil.

Rovněž první cenu obdržel projekt kand. arch. Janáka na spolkový dům pro posluchače architektury v domácí soutěži spolkem vypsané, kterou posuzovala porota sestávají z vládního rady prof. Schulze, prof. Kouly a arch. Čenského.

Kand. arch. Zákrejs vystavuje rovněž svůj konkurenční návrh na školy karlínské a zejména zamlouvá se nám velmi vkusná façada držená v podobném as rázu jako průčelí kand. archit. Janáka. Konkurenční návrh kand. arch. Zákrejsa na spolkový dům pro posluchače architektury, jemuž dostalo se druhé ceny, vyniká vtipným půdorysným řešením.

Také kand. arch. Engel předkládá svůj soukromý návrh na representační dům kr. hl. města Prahy, provedený ve slohu gotickém, jehož některé partie dlužno nazvati zdařilými. Konkurenční návrh téhož pána na rekonstrukci katedrály sv. Pertra a Pavla v Brně z roku 1901 prozrazuje mnoho dobré vůle a velikou snahu i píli.

Pérem kreslená perspektiva konkurenčního návrhu na Pražské krematorium (tab. č. 5.), vnitřku kostela a křídou provedené akty mužské a ženské, svědčí o značné routině kreslířské p. Englově.

Návrh pracovny pro architekta, na nějž rovněž byla spolkem vypsána domácí soutěž, předkládají kand. arch. P. Janák (I. cena), assist. arch. E. Králík (II. cena) a J. Engel. Návrh Janákův zamlouvá se nám svojí účelností a jednoduchostí, půdorysně i konstruktivně, rovněž barevně příznivě působí; návrh assist. archit. Králíka připadá nám na pracovnu příliš subtilní a filigránský; barevně jest však působivý. Interieur J. Engla, ač v jednotlivostech účelně proveden, jeví se nám býti trochu přeplněným a nákladným.

Domácí soutěže na »ex libris« a výstavní plakát, provedené od různých nám neznámých autorů, uspokojily nás — vyjma plakát I. cenou poctěný — méně.

Končíce svůj referát o výstavce našeho nejmladšího sdružení, rádi uznáváme jeho mladistvé snahy a přejeme další jeho působnosti mnoho zdaru, třeba bychom nesouhlasili s různými náhledy a stesky v úvodním slově ke katalogu výstavnímu pronesenými a studia architektury zejména historických slohů na české technice se týkajícími. *—ský.*

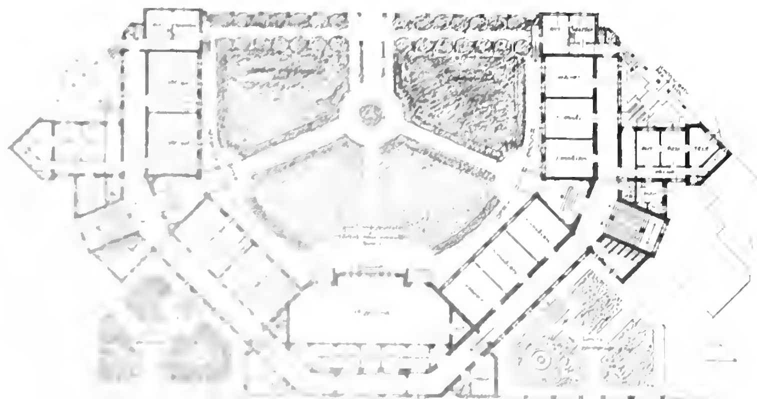
Detail průčelí uměl.-průmysl. musea v Praze.

Dle návrhu arch. prof. J. Schulze, c. k. vlád. rady. Tab. č. 1. a 2.

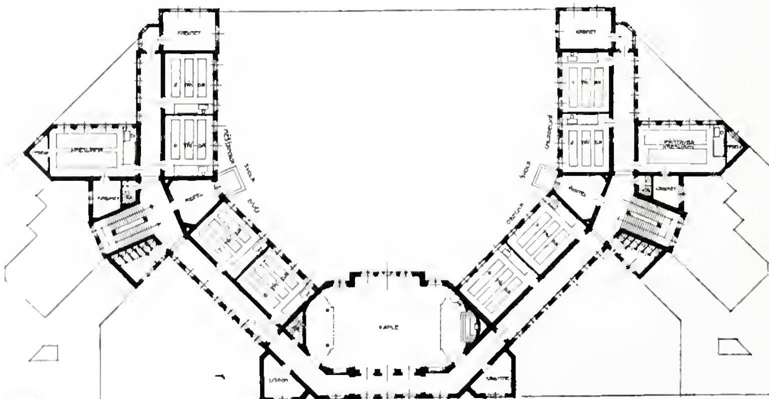
Dodatkem k článku, uveřejněnému v XXXV. ročníku Zpráv Spolku architektův a inženýrů, kde na str. 84.—85. a 114.—117. a tab. XVII.—XIX. podány půdorysy, řezy i pohledy jak celkové zevnějšku, tak částečné i vnitřku, přinášíme v dnešním čísle detailní pohled na část průčelí musea.

Výzdoba façady znázorňuje umělecký průmysl v Čechách pěstovaný, jenž zobrazen ve figurálním reliefu nad zvýšeným přízemkem. Znaky nad I. patrem umístěné náleží městům, v nichž ten který průmysl

Z VYSTAVY SPOLKU POSLUCHAČŮ ARCHITEKTURY.

Půdorys přízemí.

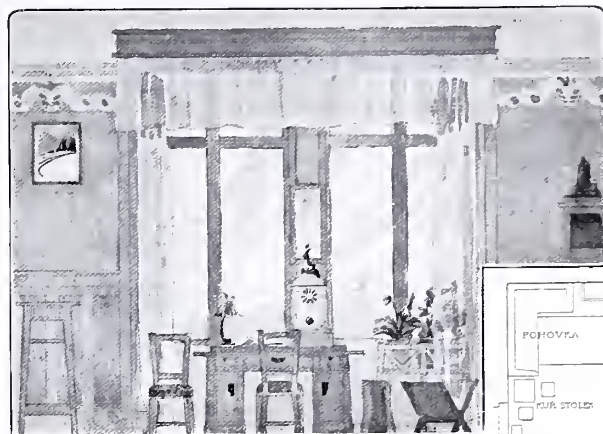

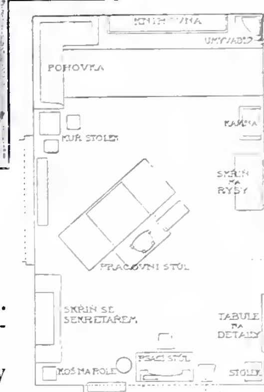
Půdorys I. patra.

Soutěžný návrh obecné školy v Karlíně. — I. cena.
Od kand. arch. P. Janáka.

Z VÝSTAVY SPOLKU POSLUCHAČŮ ARCHITEKTURY.

Soutěžný návrh pracovny pro architekta. — I. cena.
Od kand. arch. P. Janáka.

zvláštního rozvoje dosáhl. Postavíme-li se před budovu, jest levá polovice modelována prof. Antonínem Poppem, pravá sochařem Bohuslavem Šnirchem (viz tab. č. 2.). Veškeré ostatní ornamentální ozdoby modeloval též prof. Ant. Popp. Odlitky z kufšteinského vápna dodal štukateur J. Endrs.

Hlavní vchod z červené žuly zdoben jest montovanými bronzovými články a růžicemi, litými v hutích Komárovských.

Ozdobné hřebeny, nároží a okapy střech s chrliči jsou dle modelů prof. Ant. Poppa vytepány z měděného plechu v závodě klempíře Jindř. Kosíka v Praze.

Činžovní dům č. 1053 v Královské třídě na Smíchově.

Dle vlastního návrhu postavil stav. Ferd. Šamonil.
Tab. č. 3.

Po zaniknutí pověstné smíchovské kartounky byly pozemky, na kterých ta o stávala, rozparcelovány a záhy prodány, tak že povstala v těchto místech nová moderní čtvrť se zdravými a komfortními byty.

Na jedné z těchto parcel postaven byl dle připojených plánů v letech 1902—1903 obytný třípatrový dům s byty o 2 až 4 pokojích místním poměrům nejlépe hovícími. Každý z bytů obsahuje kromě obytných místností předsíň, kloset, špíži a lázeň; u velkých bytů v I. a II. patře ještě zvláštní kloset a komoru pro služebné a komoru na nářadí. Ve všech místnostech zavedeno jest elektrické světlo a domácí telefony. Lázně opatřeny jsou původními americkými vanami emailovanými, jichž dodání obstarala firma Em. Kidlesa ze Smíchova.

Stropy v pokojích jsou vesměs sádrové. Krbová majoliková kamna dodala rakovnická továrna na šamotové zboží. Světlé tříramenné schodiště opatřeno kovaným zábradlím, vestibul pak obložen do výše 1·30 *m* mramorovými leštěnými deskami. Vkusné malby uvnitř budovy provedl Jos. Hlaváček.

Façada projektována v jednoduchých formách renaissančních s gothickými reminiscencemi. Hladké plochy zdí obloženy jsou šamotovými obkládačkami a zdobeny kovanými závlačemi kleštin. Ostění oken, dále římsy, arkýře, balkony a štíty provedeny v omítce zbarvením co imitace kamene. Trnoží budovy jest z tvrdého pískovce. Krytina střechy je břidlová, krytina arkýře je z polévaných façonových tašek.

V podkroví zřízeny jsou dva prostorné ateliery s veškerým příslušenstvím.

Základy pro budovu bylo nutno s ohledem na méně únosnou půdu značně rozšířiti, tak že při hlavních zdech obnáší šířka základů 2·50—3·00 *m*; u ostatních zdí řídila se šíře základů velikostí zatížení.

Při stavbách rozbourány byly zbytky starých původních ozdobných zdí ohradních bývalého letohrádku Slavatovského, zároveň se »Sallaterenou« a známým medvědím portálem, který uložen v zahradě Kinského, kdež čeká na své konečné vhodné umístění.

Chaloupka v Luhačovických lázních.

Dle návrhu arch. Dušana Jurkoviče v Brně.
Tab. č. 4.

V rozkošné poloze na lesnatém svahu stál přízemní domek, jen částečně z tvrdého staviva srobený. Na tento domeček přistavěno roubené polopatro. Přistavěním schodiště, splachovacích záchodů a komínů získává se v přízemí byt o třech pokojích s kuchyní a v I. patře dva byty o dvou pokojích, které lze vytápěti. Připojenými pavláčkami, štíty a věžkou nad schodištěm docíleno pro chaloupku, z daleka viditelnou, malebné silhouetty.

Přestavba pořízena nákladem 8655 korun.

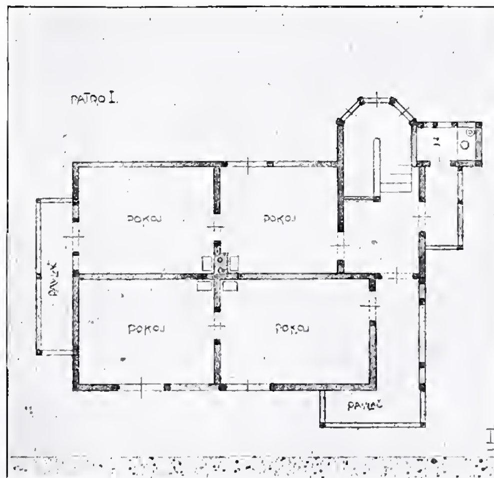
BIBLIOGRAFIE.

Dr. Luboš Jeřábek: Starý židovský hřbitov pražský. Parallelně s činností assanační vznikla pochopitelnou měrou snaha, aby v okresech assanovaných zachováno a do organismu moderního města případně pojato bylo vše, co jest cenným po stránce historické a umělecké. V těchto intencích vydal horlivý zastance »Staré Prahy«, Dr. L. Jeřábek, pozoruhodnou studii o Starém židovském hřbitově v Praze. Pilný sběratel podává tu jen část svého sebraného materialu a bezprostřední pohnutkou k vydání díla byla otázka svého času se vyskytnuvší, po jakou míru má prováděním as anace býti zasaženo i idyllické zátiší našeho ghetta.

Poutavým způsobem seznamuje autor čtenáře své nejprve s místem samým, používaje ku zvýšení dojmu kontrastujících nálad za různých dob ročních, vykládá význam typických značek na náhrobcích a vzpomíná vynikajících osobností na hřbitově pohřbených. — Dotknuv se pověstí, jimiž jest židovský hřbitov obetkán, přechází k části historické, do kteréž pečlivě snesl údaje ze všech pozoruhodnějších dosud známých pramenů, od Raffolstettenského počínaje. Zvláště zajímavý jest způsob, jak spisovatel oproti autorům jiným dovozuje, do které asi doby spadá založení hřbitova. Důkaz svůj vede jednak negativně — že totiž v pramenech až do století XIV. není nikde ani zmínky o Starém židovském hřbitově, ač zprávy o Židech v Praze jsou dosti hojné — jednak positivně, dovolávaje se vzpomínek v elegii »seliše« Abigdora Cara obsažených. Odtud dovozuje samostatně — na rozdíl od názorů autorů předcházejících, — že založení hřbitova dlužno předpokládati ve druhé polovině věku XIII. Tím také i časově přivádí hřbitov ve vztah k nedaleké Staronové

Pohled od západu.

Půdorys polopatra.

Chaloupka v Lázních Luhačovických.
Dle návrhu arch. Dušana Jurkoviče v Brně.

[illegible] — [illegible] [illegible]dující obsahuje životopisy všech pozoruhod[illegible] [illegible] na [illegible]rbitově pohřbených. Životopisy sestaveny na [illegible] [illegible]měru známé literatury, a to v takovém rozsahu, [illegible] [illegible]d v žádném z děl předcházejících neshledáváme.

[illegible] [illegible]pojeno jest 22 listů s pohledy celkovými i detailními [illegible] [illegible]olby předmětů, provedení i výpravy, že zasluhuje i tato [illegible] [illegible]ište pochvalné zmínky. — K publikacím retrospektivním, vě[illegible] [illegible] pametihodnostem a krásám Prahy řadí se v knize této zají[illegible] dílo nové a nakladatelství B. Kočího získalo si vydáním jeho [illegible] zasluhy. *A. Bf.*

* * *

Dr. L. Jeřábek: Pražské zahrady a paláce. Dojmy, črty a nálady, provázené akvarely Jaroslava Šetelíka. Nákladem Hejdy a Tučka v Praze.

Dílko mluví více k citu širšího obecenstva; spisovatel chce své spoluobčany upozorniti na půvaby zelených těch oas, mizících víc a více v suchoparných blocích »moderních« činžáků. Zná dobře své krajany, ví, že tak mnohému plnokrevnému Pražanu jsou spíše známy budhistické chrámy, vykopaniny Azteků a Phoiničanů, než tyto zahrady, jemu tak blízké.

Jsou téměř výhradně jen zahrady předmětem popisu nadšeného ctitele pražských památek, jenž provádí čtenáře do dvanácti stávajících neb bývalých zahrad, a pouze u dvou se blíže rozepisuje též o přiléhajících palácích: Portheimově, druhdy Buquoiském na Smíchově, a Lobkovickém na Malé Straně.

Skoro všecky popisy jsou plny obdivu a čtou se jako hymnické básně v prose, z nichž většina končí však jako elegie nad nynějším stavem opuštěných zahrad.

Vnímavý ušlechtilým dojmům, všímá si spisovatel i okolí popisovaných zahrad a zejména výhledů a provází své statě čtyřmi náladovými akvarely Jaroslava Šetelíka a deseti fotografickými snímky.

Škoda, že neobsahuje dílo všecky hlavnější zahrady pražské; není jich už mnoho, po devastaci, tak důsledně prováděnou v XIX. století, s kterou nás spisovatel v předmluvě podrobně seznamuje. Schází do úplnosti snad jen terasovitá, pěknými mřížemi dělená zahrada při paláci hrabat Vratislavů, velkolepě založená zahrada Albrechtem z Valdštýna, dále zahrada při klášteře Andělských panen, největší z malostranských zahrad a konečně královna všech: Císařská zahrada s Jelenními Příkopy — a jsme s výpočtem hotovi.

U paláců a architektur přáli bychom si více historických údajů o původu a více věcného popisu, jež žádáme právě u informačních spisů, určených pro širší kruh čtenářů.

Těšíme se, že svým časem podá nám dr. L. Jeřábek obšírnější dílo o pražských palácích, kteréž ve své opuštěnosti nynější šlechtickou generací znenáhla pustnou, podobajíce se málem již sešlým palácům nádherných druhdy Benátek.

Aby nezmizely z obvodu města veliké a staré zahrady, o to na štěstí postaraly se v posledních létech prozíravé správy měst Prahy, Smíchova i Král. Vinohrad, zakoupivše Nebozízek, zahrady Odkolkovou, Kinského, Saraciniovu a Vozovou« pro veřejné sady. Kéž přítomné dílko přispěje svou hřivnou k poznání, že Praha nesmí již ztratit žádnou ze svých velkých zahrad — nechce-li pozbýti svého půvabu, který dr. L. Jeřábek v »Pražských zahradách« tak výmluvně opěvuje. *A. C.*

* * *

»Zeitschrift des Oesterr. Ingenieur- und Architekten-Vereines« přináší v čís. 47. následující posudek od F. Kr. o »konkurenčních návrzích na přestavbu a dostavbu radnice král. hlav. města Prahy«, vydaných spolkem architektův a inženýrů v král. Českém. »Král. hlav. město Praha zamýšlí svoji starobylou radnici na Velkém [illegible] zvětšiti, jelikož tato dnešním potřebám správy města nestačí. K tomu [illegible] byla vypsána mezi českými architekty soutěž. Dne 1. dubna 1901 [illegible] 13 návrhů, z nichž dne 4. května 1901 šest bylo odměněno [illegible]. Těchto šest návrhů bylo nyní vydáno v pozoruhodném díle, jež [illegible] technické literatuře jest prvním, a které všem zúčastněným ku [illegible]. Z[illegible] zde vážné práce architektů, kteří vesměs neobyčejně [illegible] v mnohých výborných variacích. Výpravou odporu[illegible] [illegible] nejlépe a spolku architektů» a inženýrů v království [illegible] k této publikaci upřímně gratulujeme.«

[illegible] SPOLKOVÝCH.

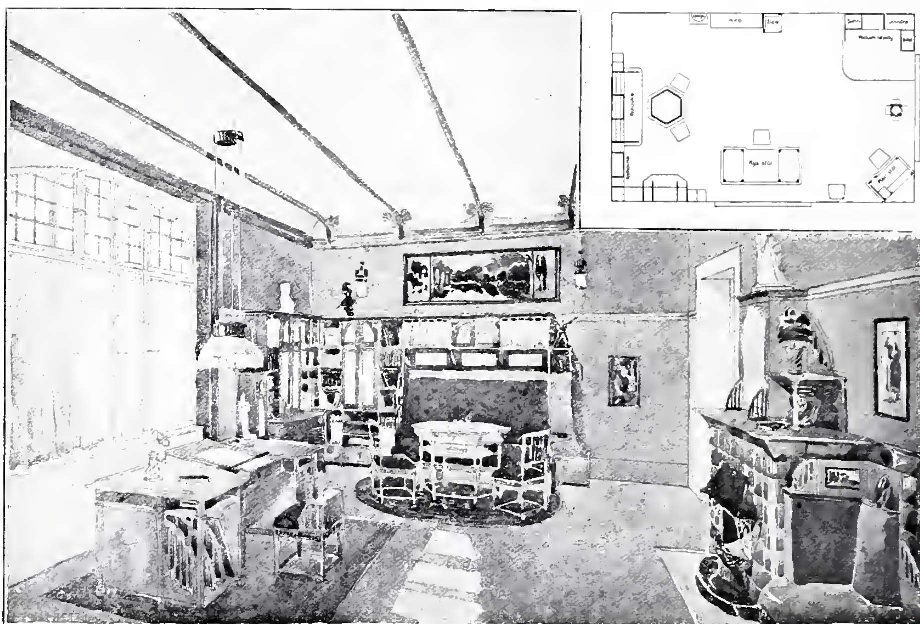
[illegible] v království Českém rozesílá tento [illegible]

[illegible]! Blížíce se k ukončení roku, jsme po[illegible] [illegible] v tomto roce platně podporovali snahy [illegible] Jednoty nalézá se bez odporu Technický [illegible]zor, jenž ochotným a bezplatným [illegible] [illegible]ch zpráv spolkových naší věc konal prospěšné služby. Bylo by velikým nevděkem, kdybychom této skutečnosti neoceňovali a lhostejně ukončili rok, aniž bychom zase z naší strany neupozornili na povinnost, kterouž jsme tomuto listu zavázáni. Nemusíme zajisté zvláště poukazovati na výbornost toho listu a jeho veliký význam v ohledech odborném, kulturním i národním: to všeobecně jest známo. Spolek architektův a inženýrů v království Českém, jenž tyto listy s vynaložením všech mravních sil a velikými obětmi hmotnými v zájmu dobré věci vydává, jest přímo oprávněn žádati, aby se listům dostalo ze všech kruhů, jimž jest určen, nejvydatnější podpory. Velectění páni kolegové! Žádáme Vás, abyste přispěli ku rozkvětu Technického (Architektonického) Obzoru, jej odebírajíce a obohacujíce cennými články o výsledcích Svého povolání. Členové naší Jednoty obdrží jeden z obou listů za snížené předplatné per 14 K. V Praze, dne 2. prosince 1903. S kolegiálným pozdravem za představenstvo Jednoty stavitelů v království Českém: Vincenc Müller, jednatel. Rudolf Tereba, předseda.

SMĚS.

Neuvěřitelná zpráva koluje v denních listech o vylidnění a zboření celé obce Mladé na Ml.-Boleslavsku za příčinou zřízení vojenského ležení. V nedaleké době má se zbořiti škola a kostel (!)

Z VÝSTAVY SPOLKU POSLUCHAČU ARCHITEKTURY.

Soutěžný návrh pracovny pro architekta. — II. cena.
Od assist. arch. Emila Králíka.

i ostatní stavení. Přece dosti obcí u nás po třicetileté válce zmizelo s povrchu zemského, ale to vysvětliti se dalo dlouholetými hrůzami protireformace a války, — ale že by ve XX. století v plném míru české obce se bořily — toho snad příslušné instance přece nepřipustí!

Požáru divadla „Iroquois" v Chicagu dne 30. prosince m. r. padlo v oběť na 700 lidských životů, kromě několika set raněných. Opět se ukázala marnost všech východů »z nouze«, které postrašené obecenstvo pomíjí, protože jich nezná. Všecky takové východy mají býti obecně používány, aby si obecenstvo na ně zvyklo. A zatím v Chicagu nebyla většina východů těch ani osvětlena, ba ani ne otevřena. Zase ochranná zřízení — jako žebříky, buď nebyla po ruce, neb nefungovala — jako asbestová opona, která kdyby úplně se byla dala spustiti, zdržela by bývala vniknutí ohně do hlediště a tím množství lidí by před smrtí zachránila.

Jest věru s podivením, že v Americe, této zemi vynálezů a lidí nejvýš praktických, není řádných stavebních předpisů, neb s trestuhodnou lehkomyslností se provádějí. Tam v prvé řadě by k zodpovědnosti měly býti pohnány ony úřady, které dovolily, aby odevzdala se svému účelu budova nedokončená, ve které byly na př. schody na 15 *m* nad terrainem neosazeny. (Takové osazování schodů u nás vůbec neznáme.)

Ač u nás přísnější stavební řády by snad zamezily katastrofu takého rozsahu, přec bylo by záhodno podrobiti i naše dřevěné areny, venkovská divadla, sály i kostely důkladné revisi. Kolik těchto místností dosud svému účelu slouží, ač mají úzká schodiště a nedostatečné východy. Ba známe divadelní sál v I. patře, v jistém okresním městě, z něhož vedou krkolomné schody, sloužící parketu, galerii i bytům.

Stavební orgány při hejtmanstvích by takové místnosti šmahem měli zavříti, pokud by důkladné opravy neučinily je bezpečnými pro případy paniky. Caveant consules . . .

[illegible] a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Arch. A. BALŠÁNEK a prof. JAN KOULA. — Za redakci odpovídá [illegible] státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK III. ČÍS. 2.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 3. ÚNORA 1904.

Levné, účelné a zdravé byty pro úředníky.

Ve spolku architektův a inženýrů přednesl dne 27. ledna t. r. arch. Fr. Velich.

Spekulací pozemkovou, výdělkářstvím s domy, zdražením stavebních hmot (kartely), zvýšením mzdy dělníkům, dále zvětšením hygienických požadavků, přitížením stavebními předpisy, vysokými daněmi, přirážkami, poplatky z převodů atd. stouplo nájemné hlavně v novějších domech vlastní Prahy, jakož i v některých předměstích tak, že úřadnictvu není možno opatřiti si tu přiměřený byt. Ku zdražení účelných bytů v jádru města přispívá ještě okolnost, že starých domů ve městě využitkuje se k účelům obchodním nebo pro úřady. Zbouráním starých domů, ano celých částí města a zastavěním získaných tím pozemků přepychovými domy obývacími neb obchodními, peněžními ústavy, školami atd. vytlačuje se dělnictvo a střední stavy obyvatelstva z města. Stoupáním nájemného stoupá však i hustota v obývání, což má vždy v zápětí zdravotní závady. Uváží-li se, že jen poněkud slušný byt o dvou pokojích s předsíní, kuchyní a příslušenstvím stojí v Praze nejméně 600 K a nájemné toto za podobný byt stoupá až na 1000 K, dle toho, v které části města byt se nalézá, jak jsou místnosti veliké, v kterém patře se nalézají a náleží-li k bytu koupel nebo též komora pro služku, jest pochopitelno, že dosavadní příbytečné nestačilo ku opatření přiměřeného bytu. S povděkem musím zde zjistiti, že slavná obec Pražská uznala tyto drahotní poměry bytové a zvýšila svému úřadnictvu příbytečné tou měrou, že může si za ně byt opatřiti. Úřednictvo státní musí však dosud ze svého služného připláceti na byt, což při nynější drahotě veškerých životních potřeb přichází úředníku s rodinou velice za těžko.

Chce-li takový úředník bydleti v Praze a nemá-li soukromého jmění, jest nucen uskrovniti se co nejvíce vzhledem ku počtu a velikosti místností obývacích anebo musí se spokojiti s bytem sešlým, neprakticky zařízeným, nedostatečně světlým a vzdušným, v starém, hmyzem prolezlém domě, s bytem bez předsíně, přístupném z pavlače sekundárně osvětlenou kuchyní, v domě se záchody nesplachovanými, celý dům otravujícími a s jinými závadami. Na všech jiných potřebách lze v rodině rozumně šetřiti, aniž by tím utrpělo zdraví jednotlivých členů rodiny, na bytě však nemá se šetřiti.

Lázeňský dům v Luhačovicích: Část průčelí.
Arch. Dušan Jurkovič.

Dostatečně prostorný, světlý, suchý, teplý a čistý byt jest ve městě nezbytnou životní potřebou. Jest známo, že špatný byt jest zhoubou nejen pro tělesný, nýbrž i duševní život člověka.

Zejména tuberkulosa jest nemocí, která vzniká, udržuje a šíří se špatnými bytovými poměry. Různé mravní závady zaviněné stísněnými poměry bytovými jsou rovněž známy. Vzhledem ke drahotě bytů v městě musí mnozí z úřadníků vyhledávati přiměřený byt v předměstích a to nejčastěji na obvodu těchto. Úřadnictvo stěhuje se však i z příčin zdravotních do zvýšených, otevřenějších poloh města a podobně ležících předměstí.

Při našem jednotvárném způsobu zastavování města čtyřpatrovými, stejnorodými domy nájemnými i v úzkých ulicích, se dvory a zahrádkami neuspořádanými, nečistými, často za skladiště sloužícími jest pochopitelno, že se nám v takových ulicích nelíbí.

Náprava těchto nepříznivých poměrů bytových dala by se zjednati pro úřadnictvo nejlépe svépomocí, ovšem za morálního přispění státu, země a obce. Zvláště jednalo by se o dva způsoby opatření přiměřených obydlí pro úřadnictvo.

I. Kolonie úřadnických domků rodinných za městem, eventuálně i na příhodných k tomu místech ve městě samém.

II. Vlastní domy činžovní v městě s byty účelně zařízenými a levnými.

Při stavbě domů úřadnických bude nutno uvážiti způsob života, hospodářské i společenské poměry a zvyky úřadnických rodin. Nesmí se nepřihlížeti též ke zvláštním přáním v příčině rozdělení, velikosti a zařízení místností, v příčině kamen, sklepa, půdy atd., při čemž nesmí se zapomínati na zdravotní požadavky bytové. Především musí býti věnována péče vzornému umístění a zařízení kuchyně s příslušnými vedlejšími místnostmi. Velikou vadou našich kuchyní jest, že se jich používá nejen ku přípravě pokrmů, nýbrž i jako prádelny, jako sušárny a ložnice pro služku.

Společné prádelny pro celý dům nejsou, jak známo, u žádné hospodyně v oblibě, neboť nelze pak stále dohlížeti na praní, což mívá často citelnou škodu na prádle

v zápětí. Praním a vyvařováním prádla v kuchyních vyvine se obrovské množství par, které v zimě se srážejí na chladnějších zdech, oknech a dveřích, naplňují vzduch v kuchyni a činí tu delší pobyt nanejvýše nepříjemný a nezdravý. Sraženou vodou z par nasakují omítky, zdivo a podlahy, kazí se malba stěn a nátěry oken a dveří; na stěnách usazují se plísně, které následkem stálého vlhka se šíří. Ježto prádlo v zimním období na půdách dlouho neschne, suší se rovněž v kuchyni, čímž uvedená závada vzrůstá. Pro četnější rodinu s malými dětmi jest tudíž zvláštní prádelna při kuchyni nezbytně nutnou, nebo v takové rodině pere a suší se každodenně. Této prádelny lze upotřebiti též k mytí nádobí, sušení prádla, po případě též jako koupelny. Vhodným zařízením topným dá se věc provésti tak, že lze ve sporáku ohřívati současně vodu pro prádelnu i koupelnu a čerstvý vzduch pro sušení prádla v téže místnosti, nebo ve zvláštní malé sušárně, kdež k sušení lze využitkovati také tepla kouře ze sporáku odcházejícího. Nebude též na škodu, když koupelna opatřena bude zvláštními kamny za příčinou rychlejšího vytopení, neboť každodenní omývání těla studenou vodou jest pro otužování těla velice prospěšno, při čemž však teplota vzduchu v koupelně musí obnášeti nejméně 20° C. Při našich bytech nájemných shledáváme se sice s předsíňkou, špíží, klosetem, někde i s koupelničkou, nalézáme i komůrku pro služku, ale nanejvýš důležitá zvláštní prádelna všude chybí. Pouze tam, kde mají poněkud větší lázeň, mohou této z nouze též jako prádelny upotřebiti. K uvedeným požadavkům přistupují ještě jiné, které se týkají samostatného obývání a vnitřní úpravy obývacích místností.

(Pokračování příště.)

Lázeňský dům v Luhačovicích.

(Tab. č. 6., 7. a 8.)

Po převzetí lázní Luhačovických akciovou společností stály vůdčí kruhové před první nesnází. Stávající minerální lázně a jejich celé zařízení nedaly se více ani jediné saisony udržeti, ani používati.

V nejužší části údolí stanice, kde se nejdůležitější léčebné prameny nalézají, nakupeno a nastavěno bylo různých budov bez ladu a skladu, budov, které mimo to, že byly velice sešlé, byly vesměs v přízemí mokré.

Po odklizení lázeňské budovy II. a III. třídy a »Rodinného domu« poněkud uvolněno náměstí.

Lázeňské údolí má bahnitou půdu, prosycenou slanou vodou. Ve vlhkém počasí stojí slaná voda 30 *cm* pod dlažbou náměstí. Uhličitá kyselina v této době uniká na celém prostranství, a čím hlouběji v zemi, tím ve větší míře. V takovouto dobu působí slaná voda a kyselina největších obtíží při zakládání, hlavně betonování.

Budova, v níž staré lázně I. třídy se nalézaly, připojena na jeden z největších a nejsolidnějších objektů, na »Janův dům«. Z těchto dvou budov adaptován a znovuzřízen nový dům lázeňský. Budova bývalé I. třídy lázní ponechána za II. třídu a z přízemních vlhkých bytů »Janova domu« zřízena I. třída minerálních lázní. K oběma připojena přístavba strojovny. V obou těchto jmenovaných budovách stávající byty v I. patře opraveny a zřízeno nové druhé poschodí z hrazděných a cihlami vyzděných stěn.

První třída minerálních lázní čítá 16 koupelen, druhá třída 18 koupelen.

V I. třídě použito volně stojících a amerických litých van emailovaných. Ve II. třídě ponechány stávající zděné, obložené šamotovými dlaždičkami.

Veškeré rourovody položeny jsou v kanálu zvláště k účelu tomu vyzděném, přikrytém železnými vroubkovanými deskami. Přívody k vanám a všechny kohouty ponechány volné a lehce přístupné. Čerpání a ohřívání minerální vody a pohon dynamo-elektrického stroje děje se parou. Též vytápění veškerých koupelen, čekáren, jakož i bytů v prvním patře jest parní. Upotřebená pára využitkována v prádelně a konečně v sušírně, zřízené nad strojovnou. K osvětlování, větrání a různým menším výkonům užito elektrické síly.

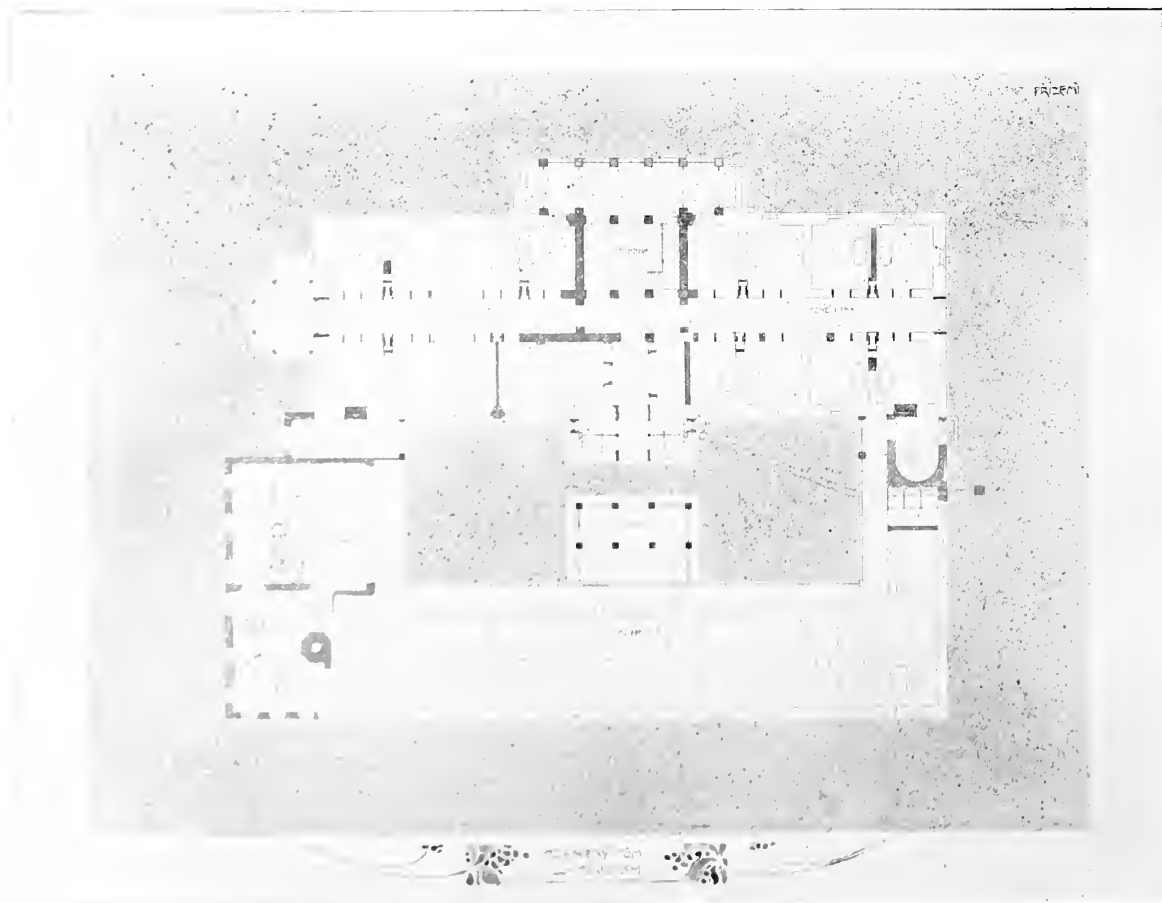
V celém přízemí nově zřízeného lázeňského domu položeny na cihelnou podlahu 30 *mm* silné, asfaltem impregnované korkové desky a potaženy jedno- i vícebarevným linoleem, čímž přístupu vlhka i chladna naprosto zabráněno.

Dvěře zavěšeny do železných rámů a oboustranný obklad pořízen z bíle polévaných šamotových destiček. Též železné okenní rámy z vnitřku i z venčí, a zdi podél koupacích van jsou obloženy bílými šamotovými plotýnkami.

K bytům v I. a II. patře (po 30 pokojích v každém patře, 8 pokojů s předsíněmi) vedou dvoje kamenné a dvoje dřevěné schody. Dřevěné schodiště, do náměstí obrácené, jest svázáno z dubových sloupů 25/25 *cm* silných a veškeré prostory mezi sloupy vyzděny skleněnými Falkonierovými cihlami.

Rozpočtený obnos prací stavebních, bez zařízení strojního, činil *114.932·69* K a nebyl při provedení stavby překročen.

Luhačovice jsou 11 *km* od stanice železn. dráhy vzdáleny a mimo stavebního kamene žádné stavební hmoty nemají. Cihly dodávány byly z Uh. Brodu a Uh. Hradiště na místo za 48—52 korun. Písek stavební (kopaný) za 6 K cub. *m*. Říčný, čistý písek zrnitý za 12 K cub. *m*. Veškeré stavební dřevo dováženo z Uh. Hradiště. *Dušan Jurkovič.*

Lázeňský dům v Luhačovicích: Půdorys přestavby.
Arch. Dušan Jurkovič.

Nájemný dům č. 1984 na Havlíčkově náměstí v Praze II.

Dle návrhu arch. M. Blechy a prof. C. Kloučka. (Tab. č. 9.)

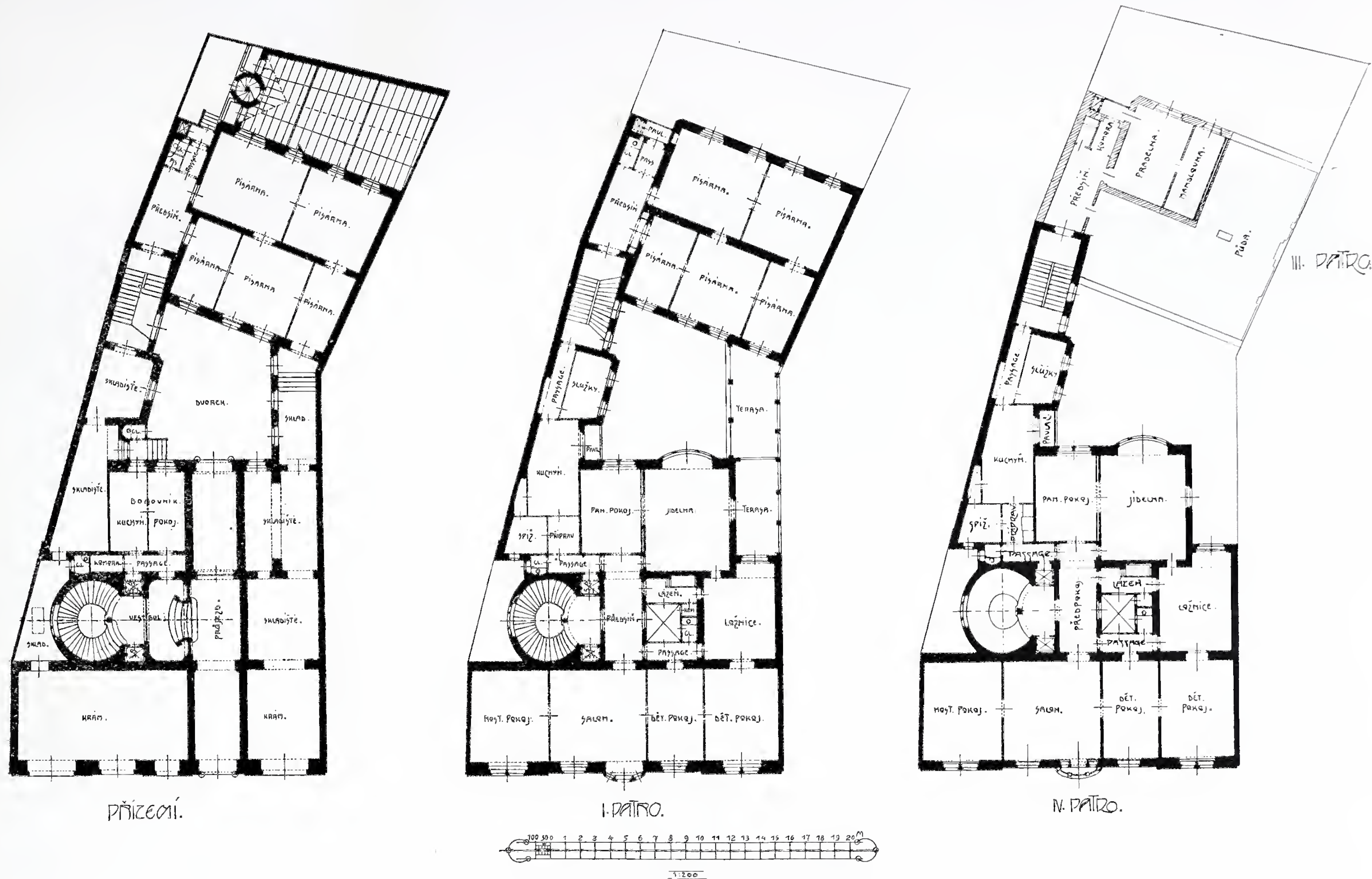
Na hlubokých parcelách bývalých erárních pekáren a skladišť postavena v r. 1903. řada moderních činžovních domů, z nichž přinášíme dnes dům, který vystavěl dle vlastního návrhu arch. M. Blecha a jehož průčelí zdobeno jest nanášenou prací, již dle návrhu prof. C. Kloučka provedla firma K. Nováka. (Pokračování příště.)

Pražské fontány. I.

Fontána v císařské zahradě.

(Tab. č. 10.)

Neznáme prostředku, který by účinlivěji podporoval krásu měst nad fontány, jež působí na pozorovatele půvabem dvojím: architektury a hry vod

Nájemný dům č. 1984 na Havlíčkově náměstí v Praze: Půdorysy.
Arch. M. Blecha.

Zdařilé fontány jsou vždy z předních okras měst, ať jsou na mohutné proudy vod zřízené jako vodotrysky Versailleské, kaskády »Trevi« v Římě neb v Eremitáži Petrohradské, ať jen slabým tokem vody, nicméně přec ladně působící, jako fontánka v nádvoří pal. Gondi ve Florencii neb známý »pasák hus« v Norimberce.

Praha honosila se již v XIV. věku svojí bronzovou fontánou, již r. 1363. dal Karel IV. zhotoviti a které hlavní část, světoznámou sochu sv. Jiří, provedl »Martin de Clussenberch«. Socha tato měla zajisté přiměřenou architekturu, která, žel, přišla v zmar při korunovaci Ferdinanda I. Kéž někdy přec dojde k slohovému rozřešení nejznamenitější této naší skulpturální středověké památky!

Ze XVI. století pocházela mramorová fontána na Staroměstském »rynku«, která, sloužívši druhdy i odebírání vody, měla dole velkou nádržku a byla — jako i jiné, méně zdobné — zvána kašnou. Tato fontána s bohatou sochařskou výzdobou, postavená z vůle primátora Krocína z Drahobejle, sešla časem, jsouc z málo trvanlivého sliveneckého mramoru vytesána a byla uprostřed XIX. věku přes protest konservátora E. Vocela neopatrnými otci města rozmetána.

Na štěstí zůstaly nám přes všecky zloby věků zachovány některé z bývalých pražských fontán, kašen a studen, jež postupně hodláme uveřejňovati.

V dnešním čísle přinášíme na tab. 10. fontánu v zahradě císařské, zajisté z nejkrásnějších renaissančních památek za Alpami, kterou kázal zhototoviti Ferdinand I. od dvorního puškaře Tomáše Jaroše z Brna. Týž provedl ji v létech 1554.—1559. za spolučinnosti kovolijce G. Löfflera. Jest skoro div, že vzácné tyto bronzy nebyly během těch téměř 350 let, co na svém místě stojí, odvezeny do ciziny. Vedle nerozborného materiálu má o setrvání zásluhu hlavně skryté místo v ústraní stinné zahrady.

Druhdy za lepších dob, kdy vody Jarošovy fontány tryskaly, vydávala prý harmonické zvuky a zvána byla »zpívající fontánou«. To bylo za zlatého věku Rudolfova, kdy král s celým dvorem na Hradčanech sídlel a pořádal v zahradě rušné slavnosti, k jejichž lesku Jarošovo dílo nemalou měrou přispívalo.

Dočká-li se fontána tato se sousedním »Belvederem« opětného vzkříšení slavných pro umění dob Rudolfových? — *—r.*

Náhrobek na sv.-Gotthardském hřbitově v Hořicích.

Od arch. A. Cechnera.

Nad planinou »zlatého prutu« labského zvedá se na východ od města návrší s prastarým kostelíkem sv. Gottharda na vrcholu. Kolem kostela rozkládá se malebný hřbitov, v jehož stinném ústraní stojí nevelký tento náhrobek.

Deska náhrobní s obrubou jsou z Hořického pískovce a stéla náhrobní vytesána jest z Vojického pískovce. Modely i práce v kamenu byly provedeny v Hořické c. k. odborné škole pro sochaře a kameníky.

ZE SCHŮZÍ SPOLKOVÝCH.

Ve schůzi I. odboru Spolku architektův a inženýrů, konané dne 7. ledna t. r., jednáno o příštím osudu panoramatu Maroldova, kteréž jest, jak známo, majetkem spolkovým a dosud umístěno na výstavišti v Královské Oboře, odkud však záhy do jiné definitivní budovy má býti přeneseno. Po čilé debatě, jíž se súčastnili všickni přítomní, usneseno, vyzvati Jednotu výtvarných umělců, aby vyslala znalce (možno-li bývalé spolupracovníky při malbě obrazu pp. Raška a Štapfera), kteráž komise by měla podati posudek o možnosti opravy a její ceny. Dále požádán kol. arch. A. Balšánek, by naznačil cenu, za jakou by se nová definitivní budova pro panorama dala v navrženém místě postaviti, jakož i udal cenu pozemku. Tato data mají sloužiti za podklad dalšího jednání. Účastníci schůze jednomyslně trvají na zachování obrazu Maroldova — jediného to českého panoramatu — v celku, ať již vlastními prostředky spolkovými, neb novým majitelem obrazu, za kterého by bylo si přáti osobu neb korporaci, která by zaručila další existenci vzácné umělecké této památky.

Na dotaz, učiněný kol. arch. R. Klenkou r. z Vlastimilu, v příčině výstavních a spolkových místností, ujistil přítomný kol. arch. A. Balšánek, jako spolunavrhovatel obecního domu u Prašné brány, že bude v tomto postaráno jak o prostorné a světlé výstavní sály, tak i o pohodlné, všem požadavkům vyhovující spolkové místnosti.

Ku konci této velmi animované schůze byl vysloven stesk do slabé návštěvy schůzí prvního odboru, zejména mladšími kollegy. Jest věru s podivením, že architektonický náš dorost tak malý zájem jeví o schůze tyto, pořádané v čtrnáctidenních lhůtách vždy ve čtvrtek ve zvláštních místnostech restaurantu Mahulíkova v Křemencové ulici. Ve schůzích těch pojednává se o důležitých otázkách našich, a ony jsou přípravou pro týdenní schůze celého spolku a všickni kolegové členové I. odboru jsou v nich vítáni a ve vlastním zájmu měli by se jich súčastňovati.

Náhrobek na hřbitově sv.-Gotthardském v Hořicích.
Arch. A. Cechner.

VYPSANÉ KONKURRENCE.

Na budovu c. k. vyššího gymnasia v Benešově. Náčrtky obsahujtež pudorysy, řez a průčelí v měřítku 1 : 200 a připojen buď přibližný rozpočet. I. cena 800 K, II. cena 500 K. Do 15. března 1904 u městského úřadu, kdež možno v stavební program a situaci nahlédnouti.

VYŘÍZENÉ KONKURRENCE.

Výsledek soutěže mezinárodní na dodání projektů ke stavbě mostu přes řeku Velkou Něvu (mostu Dvorského) a přes řeku Ochtu v Petrohradě.

Dle »Peterburgské Gazety« ze dne 31. prosince 1903 (13. ledna 1904) sestávala porota z profesorů inženýrů: N. A. Běleljubského, P. L. Kirpičeva, S. K. Kunického, G. N. Solovjeva, V. E. Timonova, N. N. Mitniského a prof. architekta G. N. Pomerancova.

V počtu soudců od městské rady zúčastněni byli: inženýři A. G. Rjelko, V. A. Prussak a architekti pp. Šestov a Změjov.

V příčině Dvorského mostu přes Něvu uvádí se:

První a druhá cena, stanovena dle podmínek obnosem 12.000 a 8000 rublů, nebyla přiřčena žádnému návrhu.

Za to byly uděleny tři třetí ceny u výši 5000 rublů a sice:

1. železářskému závodu moskevské firmy Klein (obloukový most o pěti polích);
2. inženýru veřejných kommunikací Boroniku (taktéž obloukový most, o němž se praví, že je architektonicky slabě propracován);
3. železářskému a strojnímu závodu Branskýho (most visutý).

Cena 2000 rublů přiřčena třem cizím projektům a sice:

1. inženýru Masrierovi z Barcelony (most obloukový);
2. projektu J. Grögersen a synové (pražská fil.), mostárny v Řešici a arch. A. Balšánka (most obloukový s konsoly);
3. inženýrům stav. radovi města Prahy p. Jiřímu Soukupovi, inženýru Václavu Trčovi a arch. Frant. Sandrovi (most lanový).

Z konkurenčních projektů na most přes řeku Ochtu — nebyly přiřčeny ani první, ani druhá, ba ani třetí vypsaná cena.

Cenou 2000 rublů poctěny byly projekty:

1. vojenských inženýrů Bobrovského a Opiškova (systému Gerberova);
2. strojního závodu společnosti Pařížské, téže soustavy;
3. inženýra Šnela z Vídně (soustava železa s betonem);
4. inženýra prof. G. G. Krivošejna (soustavy obloukové).

* * *

Zajímavý výsledek soutěže na façady provedené v Paříži v r. 1903. Více let trvá již toto zřízení, v jehož důsledku ku konci roku rozdělují se ceny za nejlepší v tom roce provedená průčelí. Letos přisoudila porota, záležející z pp. M. Bouvarda, ředitele měst. staveb pařížských jako předsedy, arch. P. Ch. Giraulta a členů »Institutu«: Balliera, E. Carona, Chériouxa a M. Fromont-Meurice a městského rady A. Quentin-Baucharta jako přísedících, následující ceny: I. Průčelí domu v ulici Laffitte od arch. M. Nénota, II. průčelí domu na boulevardu Ménilmoutant od arch. M. Bocage a III. průčelí domu v ulici Fabert od arch. M. Hodangera.

Façady vyznamenané jsou vesměs v disposici velmi jednoduché, a ač nesou na sobě ráz přítomné doby, nelze je nikterak počítati k tak zv. »secessi«, naopak vesměs opírají se o renaissanci italskou ve francouzském pojetí.

Výsledek této soutěže ukazuje, že i tam v Paříži, v odvěkém středu civilisace, dosud platí za krásné, co jest jednoduché, a byť bylo vyjádřeno způsobem, prozrazujícím současnou dobu, přec nestaví se v příč všem dosud uznaným zákonům o kráse a pravdě architektonické.

Zvláště významným byl by tento výsledek soutěže, kdyby věštil konec onoho směru v architektuře, který hlásal na místě odvěkých zákonů tektonických libovůli, jen pro novotu její.

SMĚS.

Stavba městského divadla na Král. Vinohradech. V poslední době vyskytly se v pražských, ano i vídeňských listech zprávy, že vyjednává obec Král. Vinohrady o vypracování nových plánů s firmou Fellner a Helmer.

Pravdou jest, že vypracování stavebních plánů svěřeno bylo arch. A. Čenskému, původci I. cenou poctěného návrhu, a že se stavbou započne se již letos na jaře.

Zejména špatné informace o příčinách, pro které bylo nutno stavbu divadla odložiti na dobu pozdější, než jak původně se zamýšlelo, přinesly »Divadelní Listy«. Nejvíce pak u tohoto českého časopisu překvapuje horování jeho pro zadání definitivního projektu divadla Vinohradského firmě německé!

* * *

K oslavě Schinkelově bude r. 1905 v Berlíně postaveno museum pro architekturu a architektonickou plastiku. Odlitky celých částí staveb, od nejprimitivnějších až k soudobým, má se představiti v museu umělecká činnost jednotlivých národů.

Jak zřejmo, stanoven zde obrovský program, jehož část, představu architektury v Čechách odlitky vzorných památek, obral sobě za úkol Spolek arch. a inž. na výstavě českých architektův a inženýrů v Praze v r. 1898.

Redaktoři: Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Arch. A. BALŠÁNEK a prof. JAN KOULA. — Za redakci odpovídá J. LHOTA, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK III. ČÍS. 3.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 2. BŘEZNA 1904.

Vnitřní polychromie chrámu sv. Petra a Pavla na Vyšehradě: Nástěnné výplně v hlavní lodi nad oblouky do bokových lodí. Akad. malíř Fr. Urban.

Levné, účelné a zdravé byty pro úřadníky.

Ve spolku architektův a inženýrů přednesl dne 27. ledna t. r. arch. Fr. Velich. (Pokračování.)

Hlavním požadavkem úřadnických bytů bude, aby každá rodina mohla žíti úplně pro sebe, aby měla svou vlastní předsíň, svůj kloset, svůj sklep a půdu atd. Byt ženatého úřadníka má obsahovati nejméně dvě místnosti obývací, z nichž jedna slouží za obývací pokoj a jídelnu a druhá za ložnici. Jsou-li dítky, má k bytu náležeti ještě třetí a při dospívajících dětech ještě čtvrtý pokoj, za příčinou separování dětí dle pohlaví.

Ideálem každého otce rodiny bude ovšem vlastní domek rodinný, ve kterém by v kruhu své milované rodiny zdravě a spokojeně žil. Nelze-li mu však pro finanční obtíže a různé jiné okolnosti domoci se vlastního domku, má se snažiti, aby si podobný domek anebo toliko samostatný pro sebe uzavřený a počtu členů rodiny, jakož i jeho poměrům přiměřený a zdravý byt pronajal. Mnohému z úřadníků bude se zdáti nesplnitelným snem státi se majitelem útulného, byť i malého rodinného domku se zahrádkou v blízkém okolí pražském, eventuálně v Praze samé. Za jistých podmínek, které nejsou právě nesplnitelné, mohl by se však tento sen mnohým uskutečniti a sice:

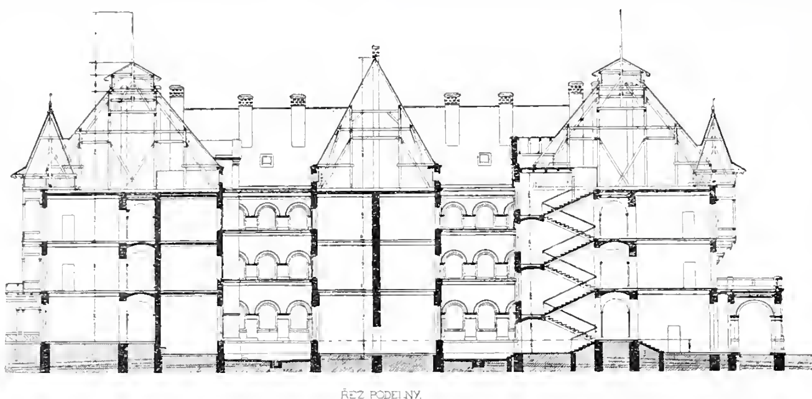
Kdyby plánem polohy určeny byly jisté dosud nezastavěné a neparcelované části města výhradně pro stavbu úřadnických domků (k čemuž naskytuje se na několika místech příležitost) a kdyby tyto pozemky ponechány byly úřadnictvu na ně reflektujícímu za přiměřenou cenu. Dále kdyby provedeno, zlepšeno a zlevněno bylo příležité spojení města s nejbližším venkovem a některými dosud nepřístupnými partiemi města. Myslím tím fortifikační pozemky kolem Prahy a Letnou. Veškeré tyto nepřístupné partie bude nutno dříve nebo později spojiti pohodlněji s vnitřním městem. Plán upravovací má za tou příčinou obsahovati nejen účelné využitkování pozemků, nýbrž má směřovati k tomu, aby docíleno bylo příjemné bydlení a dobré spojení.

Pahorkovitý terrain kolem Prahy poskytuje mnoho a mnoho pozemků ku zastavění rodinnými domky. Do jisté míry lze říci, čím dále od města, tím lépe, ježto tam lze získati pozemku levněji, vzduch jest tam čistší, kraj otevřenější a pobyt klidnější. Oproti tomu má však obydlí ve městě jiné výhody, zvláště blízkost místa zaměstnání, snadnější nákup a výběr, blízkost škol všech druhů, blízkost úřadů všech kategorií atd. Chybí tu však zdravý, čistý, kouře a sazí prostý vzduch a zvláště pro úřadníka velice žádoucí klid. Ona veliká část úřadnictva, která se těší jednoduché frekvenci, mohla by dojížděti po své práci do nejbližší krásné oblasti velké Prahy, kdež daly by se založiti přívětivé kolonie úřadnických domků s menšími zahrádkami. Domky ty představuji si v zeleném pozadí, zevně zcela prosté, světle omítnuté, s výraznými červenými převislými střechami s vikýři, verandami, arkýři atd.

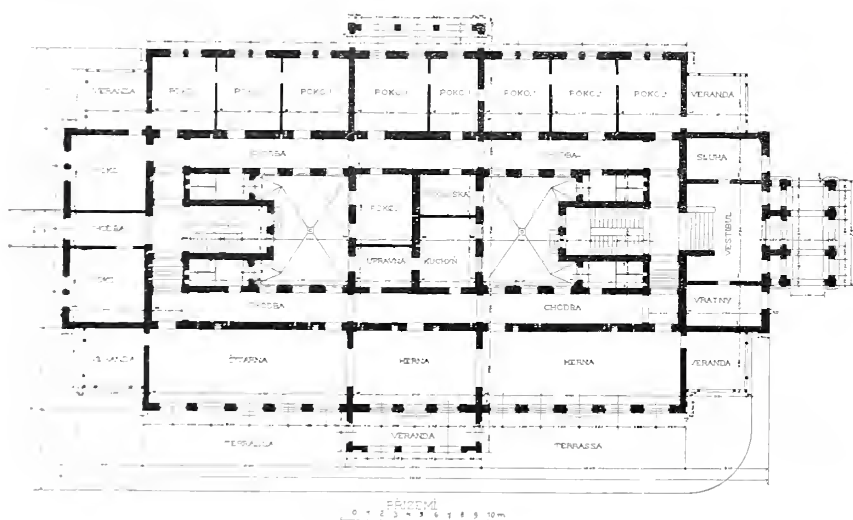
Domky mohly by státi isolovaně, každý obklíčen zahradou nebo může býti sdruženo vždy několik domků v jednu ladnou skupinu, která v přírodě lépe působí, než jednotlivé, drobné, hustě rozházené domky. Toto seskupení několika úplně samostatných rodinných obydlí má své esthetické, ekonomické i bezpečnostní výhody. Hospodářské výhody spočívají ve společných slabších zdech, v tom, že odpadají façady k sousedům, a že domky jsou

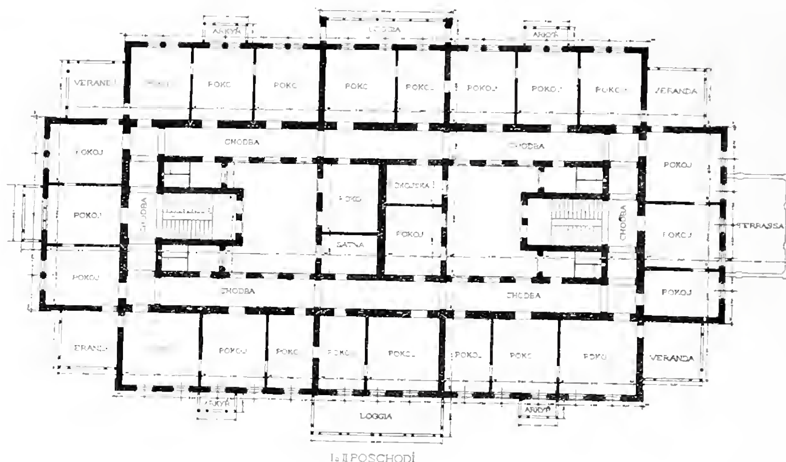
teplejší, ježto jsou sousedy chráněny. Větší bezpečnost spočívá v menším osamocení než při villách jednotlivých. Již svým zevnějškem musí se domky rodině zamlouvati, aby své majitele těsně a do svého lůna vábily. Zcela jednoduchými skromnými prostředky lze při dobrých poměrech docíliti pěkného i malebného zevnějšku a jsou zbytečny veškeré nalepené cementové ozdoby, konsoly, sloupy atd.

Veškeré architektonické článkování ve fasádě jest tu nemístné, ježto domy jsou malé a nízké. Zde lze působiti celkem v kontrastu v barvách, světlem a stínem a hlavně přizpůsobením se ku okolní přírodě. Prázdné plochy lze oživiti dle potřeby laťovím s úponkovitým rostlinstvem a venkovskými okenicemi. Okna nemusí býti veliká, ale mají sahati vysoko ke stropu a mohou

pozemcích, při stavebních úlevách a laciných stavebních hmotách. Tento způsob hodí se více pro vzdálenější okolí pražské. Ježto však vyskytují se i u nás v Praze jisté partie, které vzhledem k zachování krásné silhuety a nedotknutelného půvabu krajinářské ozdoby města jakož i vzhledem k nerušenému ladnému celkovému pohledu nemohou a nesmí býti zastavěny vícepatrovými domy nájemnými, daly by se tyto partie ve spojení se sady a hřišti výhodně použíti ke stavbě úřednických kolonií, aniž by tím utrpěla sadová úprava a celkový ustálený, krásný pohled. Dominující pohled na posvátné Hradčany, kdež trůní náš kamenný král, chrám sv. Víta, vrstevník a nesmrtelný svědek naší slávy i poroby, musí nám býti zachován.

Hôtel »Bosna« v Illidži u Sarajeva.
Arch. Fr. Blažek.

býti zdobena pěkně kvetoucími květinami s plůtky pro kořenáče. Skupiny stromů a keřů s trávníkem mohou tvořiti přechod do volné přírody.

Uvnitř netřeba žádných salónů, nýbrž pouze několik útulných, světlých a přívětivých místností, které svým pohodlným, účelným a ladným vnitřním seskupením a upravením budí radost k životu. Nervy rozrušující práce úředníků vyžaduje jednoduchost a klid. Tohoto pro úředníka nanejvýš potřebného klidu lze nejspíše docíliti v tichém ovzduší venkovském, v klidné, jednoduché a spořádané domácnosti. Volný rozhled z domku do přívětivého kraje přes zahrady, pole, vodu, k lesům nebo horám dodává takovému pobytu neocenitelného půvabu. Místnosti s arkýřovitě rozevřenými stěnami, s malebnými výstupky, okosenými kouty, nebo podkrovní místnosti s vikýři a střechovitým stropem jsou malebnější a útulnější, než čtyřhranné škatulovité naše pokoje. Vnitřní úpravu doplňovati má jednotně vyrobený nábytek. Pestré malby nebo tapety jsou nemístné, ježto třeba oku klidných, v příjemném tónu zbarvených ploch, od kterých se i zcela jednoduchý nábytek pěkně odráží. Hmoty, ze kterých vnitřní zařízení a nábytek jsou provedeny, mají býti zpracovány tak, aby jejich bytelnost, krása a přírodní barvivost přišly co nejvíce k platnosti a nebylo zapotřebí zbytečnou práci a hmotu zakrývati tmelem a krycí barvou.

Způsob isolovaných domků se zahradami jest drahý a lze jej doporučiti toliko za zvláštních okolností, jako při velice levných

Za tou příčinou neměla by býti zejména planina Letenská zastavěna vysokými domy.

Pokud se týče úpravy Letné, představuji si ji as takto: Uprostřed pláně letenské buďtež zřízena veliká, zdí ohrazená hřiště, která by se dala spojiti v případě potřeby v jedno veliké. Na severní straně myslím si velikou moderní klubovní budovu, široce rozloženou, která by i do dálky vévodila celé pláni. Kolem hřiště táhly by se široké cesty parkové s alejemi, které by oddělovaly hřiště od zahrad rodinných domů. Bloky se skupinami rodinných domů tvořily by jakýsi věnec kolem hlavního hřiště. Tento věnec byl by přerušen jednak hlavními cestami od východu na západ se táhnoucími, z nichž jedna poskytovala by krásný pohled na královský hrad s dómem, jinak příčnými ulicemi od severu k jihu jdoucími. Několik příčných ulic vyústilo by sadem letenským až na kraj stráně, kdež zakončily by širokými průlomy s terasami, odkud by byl překrásný pohled na Prahu a okolí.

Také Petřín měl by nám býti zachován tak, jak jej dosud vidíme, což podmiňuje opětně nízké zastavění jeho temena. Ovšem kdyby se někdy jednalo o velikolepou budovu nade vše vynikajícího národního neb kulturního významu v království Českém, pak jest Petřín jakoby stvořen pro takovou budovu v širokých a vysokých rozměrech rozloženou s kopulí, se které by byl rozhled po celé vlasti.

(Dokončení příště.)

Nájemní dům č. 1984 na Havlíčkově nám. v Praze II.

Od arch. M. Blechy. (Dokončení.)

Budova jest v přední části čtyřpatrová, ve dvoře dvoupatrová. Do přízemí jsou zřízeny obchodní místnosti a v patrech byty o 7 pokojích s bohatým příslušenstvím; v zadní dvoupatrové části jsou v patrech kanceláře.

Pro celý dům jest zřízeno ústřední topení a to pro byty teplou vodou a pro obchodní místnosti a zadní budovu parou o nízkém tlaku. Kotly pro oba systémy jsou ve sklepě předního domu. — K pohodlí frekvence a k udržení čistoty zřízeny jsou dva elektrické výtahy: první

pro dopravu nájemníků a druhý pro výtah zboží, jenž je ve spojení s výtahem služebnictva a dodavatelů různých potřeb pro domácnost.

Průčelí, navržené v moderních tvarech, jest společným návrhem arch. M. Blechy a akad. sochaře prof. Celdy Kloučka, dle něhož provedla nanášenou ornamentální výzdobu fasády sochařská firma K. Novák.

Vodovod provedl Waldek & Wagner, elektrické osvětlení Kolben a spol., výtahy F. Wertheim a spol. a topení upravil Hanoverský ústav pro zřizováuí topení.

Náklad stavební bude přibližně obnášeti K 260.C00.

Všeobecná živnostenská záložna v Náchodě.

Stav. rada V. Pasovský, arch. J. Heindl a akad. malíř L. Novák.

(Tabulka č. 11.)

Výbor všeobecné živnostenské záložny v Náchodě usnesl se v r. 1900. vystavěti vlastní novou budovu. K účelu tomu zakoupen starý zájezdní hostinec »U černého koníčka« na nároží Pražské ulice a náměstí; k získání stavebních plánů vypsána veřejná soutěž. Z došlých návrhů udělena cena prvá projektu stavebního rady archit. p. V. Pasovského z Prahy, druhá cena pak projektu arch. Jana Heindla, adjunkta c. k. ředitelství stát. drah v Praze.

Ku provedení přijat půdorys návrhu prvou cenou poctěného s některými malými změnami, kdežto vypracování návrhu průčelí svěřeno autoru projektu druhou cenou poctěného, kterémuž po schválení řečených návrhů svěřeno též detailování a později i vnitřní výzdoba záloženských místností, restaurace a vestibulu.

Budova obsahuje v přízemí: *a*) místnosti záloženské, a sice úřadovnu, kuloár a ředitelnu, *b*) restaurační místnosti s výčepem, kuchyní a příslušenstvím V l. a II. patře jsou byty. — Průčelí do náměstí zdobeno jest allegoriemi, představujícími »rolnictví« a »průmysl«, v průčelí do ulice umístěny mezi okny II. patra a po stranách arkýře náplně se znaky řemesel, lunetová římsa pak okrášlena rázovitým ornamentem.

Veškery tyto ozdoby provedeny jsou ve fresku akad. malířem Láďou Novákem.

Budovu vystavěl stavitel p. Jaroslav Hakauf v Náchodě. Práci štukatérskou provedl p. F. Zmek z Král. Vinohradův. Práce řemeslnické zadány vesměs, mimo dodání a kladení parket, domácím řemeslníkům.

Se stavbou budovy započato z jara r. 1901. a na podzim r. 1902. odevzdána svému účelu.

Vnitřní polychromie chrámu sv. Petra a Pavla na Vyšehradě.

Od akad. malíře Fr. Urbana.

(Tabulka č. 12.)

Během zimy, sklonkem roku 1902. a počátkem r. 1903. provedena byla Fr. Urbanem, akad. malířem, za účinné pomoci pí. Urbanové-Zahradnické výzdoba v nedávné době dostavěného chrámu sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Po dlouhé době dostalo se tu opět českému umělci příležitosti, pokusiti se o velkou práci církevního umění, a provedení její, venkoncem zdařilé, nezklamalo důvěru v jeho umělecké kvality kladenou, naopak podán byl tak důkaz, jak nesprávno bylo a velice škodlivo pro rozvoj domácího umění obraceti se s podobnými pracemi do ciziny.

Výzdoba vztahovala se na stěny a stropy hlavní lodě, pilíře chrámové a stropy lodí postranních. Stěny lodí těchto. najmě ale presbyteř, zůstaly dekorovány z doby dřívější.

Fr. Urban nebyl nováčkem v církevní malbě figurální a upozornil zejména některými návrhy svými na chrámová okna v posledních letech co nejlépe na sebe. Tak veliký výkon ale, jaký mu byl na Vyšehradě svěřen, přece jen byl pro něho tvrdým oříškem. Proto také původní jeho návrh na uvedenou výzdobu měl jiný ráz, než provedení na místě a i v tomto provádění poznati lze některá stadia pokračujícího poznání autorova.

Umělec založil si nejprve svou výzdobu moderně, jak také spatřujeme toho doklady na stropech a zejména na vrchních částech stěn hlavní lodě. Andělé v květovaných, bohatě drapovaných řízách s plastickými aureolami i pestrá květová ornamentalná dekorace jsou čistě moderně drženy. Mezi tím však vzcházelo umělci nové přesvědčení, pociťoval, že povaha místa a sloh budovy žádá též přiléhavější sloh u výzdobě a znenáhla přecházel ve tvary, co figuralného se týče jednodušší, o pravé pojetí nástěnné malby se opírající a v ornamentálném gothické polychromii bližší. Ustálil se pak v obojím na pilířích, kde vyvinul výzdobu, která se potkává na všech stranách s nedělenym uznáním.

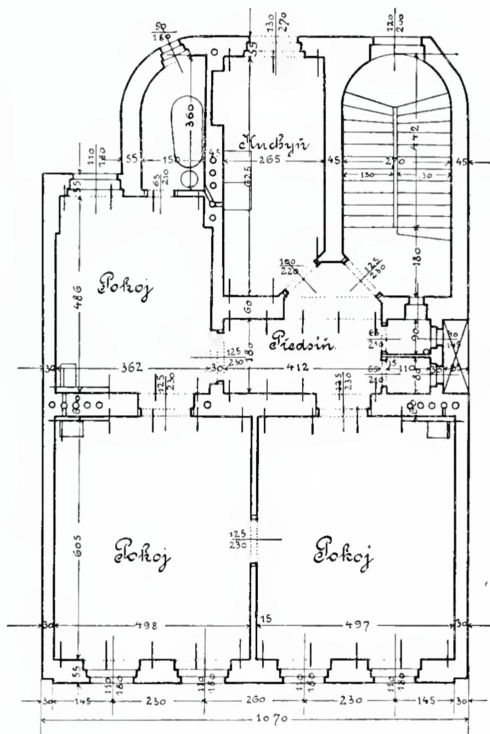
Ornamentika na těchto místech opírá se většinou o tvary výzdobné českých kancionálů z konce patnáctého věku, ale nikoliv otrocky, aby kopírovala, nýbrž aby tvořila příbuzně a připojila se k architektuře budovy. Umělec navazuje tu na staré české památky a přichází k obrození nového českého umění toho druhu.

Ve figuralném u spodku pilířů Urban zvláště se vyznamenal; byl tak šťasten v koncepci postav světců a světic kolkolem zobrazených, že v tomto směru v nové době málo co tak sympathického jest známo.

Technicky vyjádřil se zde umělec nadmíru prostě a klidně, technikou, která pro nástěnnou malbu nemůže býti ani případnější.

V této připomínají malby v kapli Nostické v chrámu sv. Víta své doby pod Sveertsem mladou družinou českých malířů provedené.

V uvedené té kapli sv.-Anenské však byly namalovány postavy akademické, kdežto Urban vdechl svým zjevům světců a světic mnohem více života a ještě více individuelního temperamentu. Oni tak bezprostředně mluví k nábožné obci, na kterou z nepatrné vzdálenosti shlíží, že není si možno ani lidovější pojetí postav těchto mysliti; při tom však umělec nesestoupil nikde k vulgarnosti, nýbrž pověděl vše ušlechtile a pokrokově. — Proto mohla také i hierarchie přijmoti výzdobu chrámu Vyšehradského s plným uspokojením. *J. K.*

Půdorys nájemného domu č. 1071 v Petřínské ulici na Smíchově.

Arch. A. Zázvorka.

Hôtel „Bosna" v Illidži.

Dle návrhu arch. F. Blažka. — (Tabulka č. 13.)

V známém lázeňském místě Illidži u Sarajeva v Bosně postavila vláda kromě lázeňských budov 3 hôtely, z nichž největší »Bosna« obsahuje 60 pokojů, čítárnu a herny. Vypracování návrhu a artistické vedení stavby tohoto hôtelu svěřeno bylo vládnímu architektu Frant. Blažkovi, t. č. na c. k. odborné škole v Hořicích působícímu.

Nájemný dům č. 1071 v Petřínské ul. na Smíchově.

Od arch. A. Zázvorky. — (Tabulka č. 14.)

Úzký tento dům stojí na místě bývalé zahrady, která jediná zbyla na blocích Ferdinandského nábřeží nezastavěna v úplně zastavěném okolí.

Průčelí, navržené ve tvarech secessních s barokními reminiscencemi, zdobeno jest nanášenou prací, provedenou p. K. Novákem na Slupi.

Celkový náklad bez místa páčil se na K 50.000.

Chrám sv. Mikuláše na Starém Městě v Praze.

Od Kil. Ig. Dienzenhofera (1732—1737).

(Tabulka č. 15.)

Původní gothický chrám toho jména stál již r. 1273.,*) kdy zmiňuje se letopisec o něm, že až k němu velká voda sahala. Chrám ten byl založen pražským měšťanstvem a byl před Týnským chrámem prvním co do významu kostelem Starého Města. Od husitských bouří až do r. 1621. sloužil vyznání pod obojí. R. 1635. dostal se Benediktinům slovanským z Emaus. Za opata Anselma Vlacha, když zbohatl řád hlavně dědictvím svěřenství po opatu Zdislavu hraběti Berkovi z Dubé, vystavěno v l. 1727.—1730. nové opatství (známá nedávno sbořená prelatura) a založen r. 1732. nový barokní chrám na místě strženého gothického. Nádherný tento chrám, jehož průčelí (fotografované z I. patra bývalého Chřenovského domu) v dnešním čísle na tab. č. 15. přinášíme, navrhl a stavěl slavný Kilian Ign. Dienzenhofer. Dostavěn byl chrám v prosinci 1737., tedy za velmi krátkou — na tehdejší způsob stavby — dobu. Než jen 50 roků sloužil bohoslužbě katolické. Dne 12. listopadu 1787. byl klášter zrušen. Krásná kopule jeho skví se freskami bavorského malíře Kosmy Assana. Klenby ostatní jsou zdobeny freskami českého malíře Krištofa Lišky. Odsvěcený kostel koupila r. 1791. obec Pražská za 1600 zl. Zprvu sloužil jako obecní skladiště, až r. 1865. byl znovuzřízen a od r. 1871. jest pronajmut na 30 roků »Moskevskému dobročinnému výboru«, jenž dal vnitřek nákladem 30.000 rublů upraviti pro bohoslužbu pravoslavnou.

Zajímavá svým řešením stavba byla založena jako z polovice okolními domy a klášterem zastavěna a architekt vyvinul celé bohatství barokního průčelí s hlavním vchodem, flankovaným dvěma mohutnými věžemi, na podélné jižní straně. Sbořením druhdy Chřenovského domu, který těsně před průčelím tím stál a naprosto zabraňoval přehledu celé nádherné fasády, tato podstatně v dojmu získala. Doufejme, že i potom, až bude proti kostelu dostavěna radnice Staroměstská, stane se tak s ohledem na průčelí kostela sv. Mikuláše. Po sboření domů na vý-

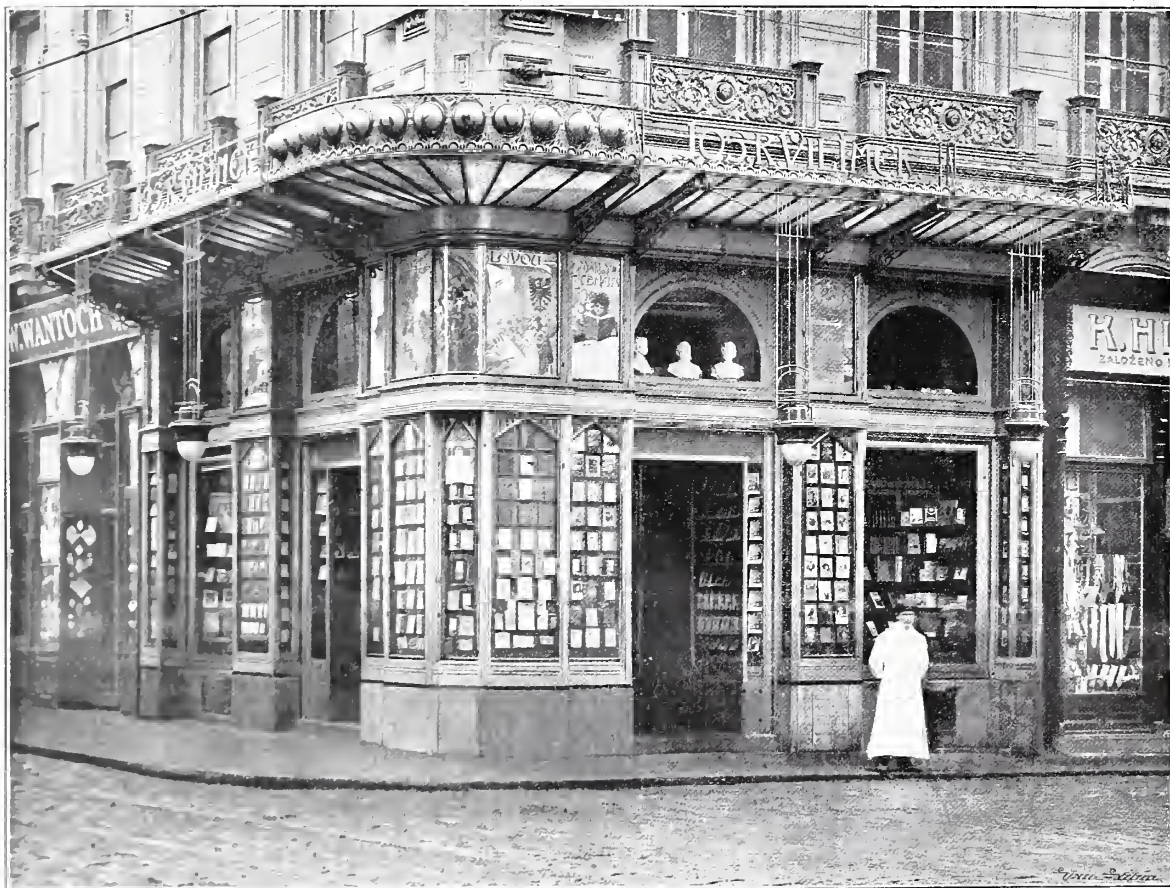
*) F. Ekert: Posvátná místa kr. hl. m. Prahy, II., 353.

[illegible] prelatury na západní straně objevilo se, že v těch místech [illegible] v chrámu nezdobené a bylo svěřeno slohové doplnění [illegible] památky architektu Rudolfu Kříženeckému, jenž s láskou [illegible] se úkolu toho podjal. Jež o nebylo druhdy možno pře[illegible] [illegible]žních jen jednou věží, s které vedl dřevěný můstek do [illegible] arch. Kříženecký i v této věži točité schodiště a odstra[illegible], který za Dienzenhoferových dob sic nevadil, jelikož nebylo [illegible] z dálky chrám pozorovati, ale nyní by celku překážel. *—r.*

Výklad knihkupectví J. R. Vilímka.

Dle návrhu arch. J. Pfeifera.

Na rohu Ferdinandovy třídy a Spálené ulice, v paláci hr. Šlika, najmul krám nakladatel a knihkupec p. J. R. Vilímek. Ačkoliv jest místo toto v nejživějším středu města, přec v tom způsobu, jak byl dřívější krám zřízen, nebylo vhodné pro výklad uměleckých děl, protože Ferdinandova třída právě proti paláci hrab. Šlika jest nejužší a zrovna před krámem jest stanice elektrických drah. Nad to nebylo p. Vilímkovi dovoleno ani o centimetr vystoupiti s výkladem před kamenné trnoží paláce.

Výklad knihkupectví J. R. Vilímka v Praze.
Dle návrhu arch. J. Pfeifera.

Šťastným nápadem projektanta rozluštěna však velmi vhodně úloha, umožniti obecenstvu pozorování vyložených děl, aniž by překáželo kolemjdoucím. Vchod do krámu položen nikoli přímo z Ferdinandovy třídy a Spálené ulice, ale úhlopříčně z otevřené pasáže, přístupné otvory nejbližšími nároží. Tímto řešením získáno krom jediného vchodu dostupného ze dvou ulic, též dvojnásobné plochy výkladních skříní.

Nad celým výkladem zřízena jest skleněná střecha, se které dešťová voda svedena jest do okapní roury. Dojem vskutku velkoměstsky zařízeného výkladu tohoto by se značně zvýšil, kdyby i ostatní sousední [illegible] byly podobným světležlutým nátěrem opatřeny a nebyly ponechány jak nyní jsou tmavočervené, hnědé neb černé.

VYŘÍZENÉ KONKURRENCE.

[illegible] na plány obecné a měšťanské školy v Litomyšli [illegible] 37 návrhů. Cena I. přisouzena návrhu Dobroslava Hnídka, [illegible] na Král. Vinohradech. Cena II. návrhu Václava a Frant. [illegible] na Smíchově. Cena III. návrhu Ot. Nypla, stav. v Praze. Uznání vysloveno návrhům se značkami B v kruhu a trojúhelník ve dvojitém kruhu.

VYPSANÉ KONKURRENCE.

Na budovu c. k. vyššího gymnasia v Benešově. Náčrtky obsahujtež půdorysy, řez a průčelí v měř. 1:200 a přibližný rozpočet. I. cena K 800, II. cena K 500. Do 15. března 1904.

Na spořitelnu v Turnově do 15. dubna 1904. V přízemí má býti pošta, v patře spořitelna. Žádají se náčrtky, jež musí obsahovati zejména: půdorysy přízemí a prvního patra a řezy. Nejlepším návrhům přisouzeny budou ceny: I. K 500, II. K 300 a K 200. O pořadí rozhodne zvláštní komise. —

Této soutěži vytýkáme nesprávný způsob vypsání, a to z těchto důvodů:

1. Není udáno měřítko.
2. Nežádá se průčelí.
3. Ceny K 500, 300 a 200 jsou příliš malé v poměru k ceně stavby preliminované na 100.000 korun. Dle soutěžného řádu, přijatého všemi technickými korporacemi, má ten, kdo na pevnou objednávku dodá náčrtek na stavbu v ceně K 100.000, nárok na honorář K 500 a notabene tyto tabulky jsou v době nynější, kdy ceny všech potřeb značně stouply, velmi nízké a jedná se již o jich zvýšení. — Každý konkurrující vydává svoji práci riskantně a měl by proto dostati za cenou zakoupený návrh větší honorář, než za objednanou práci, zvláště pak proto, že návrh cenou poctěný jest prací znaleckou porotou za nejlepší uznanou.
4. Nejsou stanoveni předem porotci.

Z toho, jak byl konkurs vypsán, zřejmo, že není ve vypisující korporaci žádného technického odborníka a protože nemají konkurrenti předem záruky, že ve slíbené »zvláštní komisi« budou skuteční odborníci, kteří nestranně by návrhy posoudili, vydají svoje elaboráty na nejisto.

Z těchto příčin radíme pp. kollegům, aby, pokud nebudou podmínky v žádaném smyslu opraveny, se soutěže té nesúčastňovali. *Pozn. red.*

SMĚS.

Pavilon Dienzenhoferův v bývalé botanické zahradě má dle nynějších návrhů stavebního úřadu na Smíchově býti zachován. Protože však jest dům ten náhodou tak situován, že stojí v cestě novému právě prováděnému nábřeží, do kterého zasáhne asi 3 metry svým průčelím, od Vltavy odvráceným, má býti s obou stran — jižní a severní — provedeno schodiště, kterým by se vystupovalo z budoucího podbřeží, na kterém stojí pavilon, na nábřeží které bude v místech proti pavillonu o 6 *m* zúženo. Tímto řešením ovšem zmenší se neblahá příští situace pavilonu na minimum tím, že těleso průčelí nábřeží s obou stran ukončí na ca. 4 metry před budovou a nevrazí přímo do zdí její. Vada však úplně přec nezmizí. Zajisté i v té způsobě bude celý pavilon »utopen«, povážíme-li, že nábřeží má výšku přes 8 *m* a ponechá jen nejvrchnější část pavilonu viditelnou v silhouettě. Stavební ingenieur Ant. Los učinil však veřejnosti návrh, aby byl celý zajímavý ten dům, z nejstarších to stavebních památek Smíchova, zdvižen a převezen do bývalé botanické zahrady, která v místech za pavilonem má býti jako sad veřejný zachována. Protože niveau sadu bude nižší, než dlažba nábřeží, stačilo by dle ing. A. Losa zdvižení o 4·30 *m*. Po obou stranách domu navrhuje schodiště pro vstup z nábřeží do parku. Zaručuje týž odborník provésti zdvižení i převoz při nerušeném obývání pavilonu.

Jest jisto, že bylo by řešení toto nejlepší, jelikož pavilon by nepřekážel komunikaci na nábřeží i podbřeží a co do zjevu by získal. Také o budoucí použití by nebyla nouze, protože by mohl sloužit jako restaurace, mlékárna neb výstavní pavilon.

Jedná se nyní ale jen o hlavní věc, kdo má nésti útraty převezení? Má to býti obec, či korporace, která nejvíce naléhá na zachování pavilonu? Nelze upříti, že by vážnost »Klubu za Starou Prahu« a důvěra v jeho sílu a energii vzrostla, kdyby zde nejen radou, ale skutkem postaral se o zachování zajímavé památky.

[illegible] Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Arch. A. BALŠÁNEK a prof. JAN KOULA. — Za redakci odpovídá [illegible] professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK III. ČÍS. 4.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 6. DUBNA 1904.

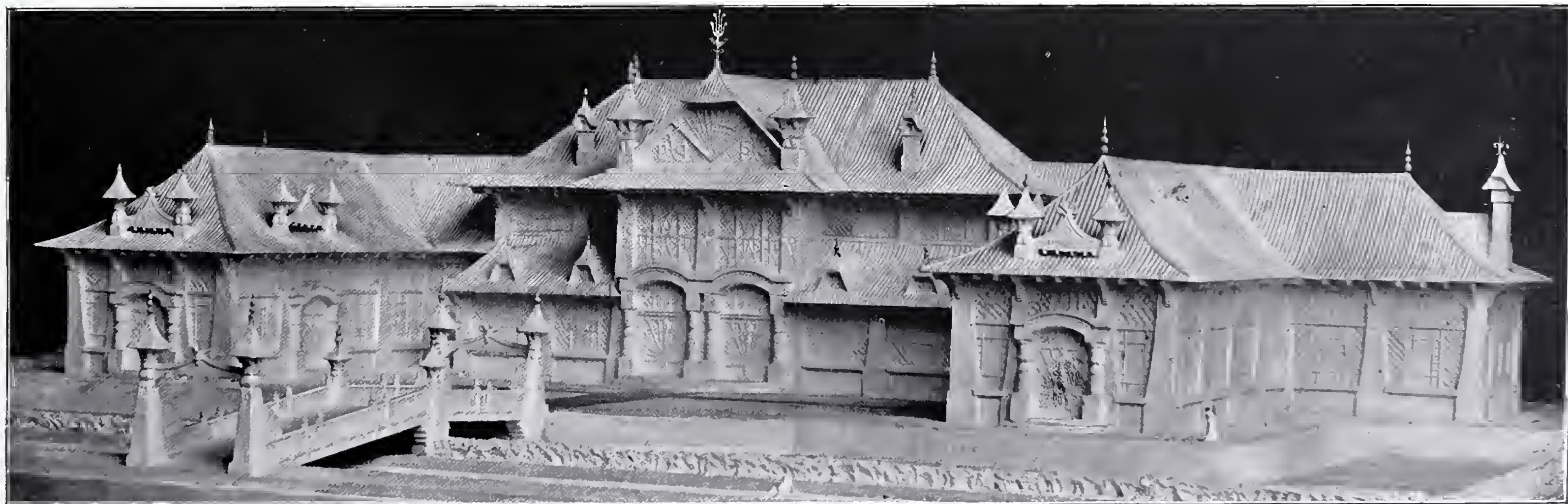
Levné, účelné a zdravé byty pro úřadníky.

Ve spolku architektův a inženýrů přednesl dne 27. ledna t. r. arch. Fr. Velich. (Dokončení.)

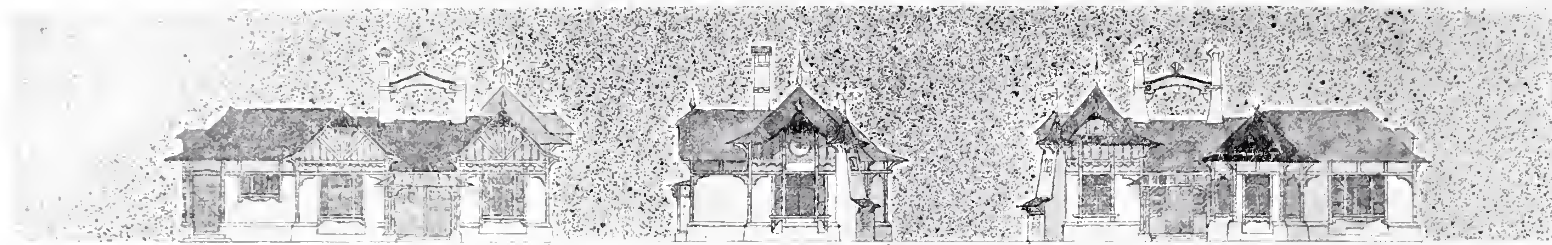
Za pomoci c. k. eráru a obce Pražské daly by se kolonie takové uskutečniti. Pozemky pro stavbu úřadnických kolonií byly by však zde poměrně drahé a bylo by nutno všechen zřetel k tomu obrátiti, aby parcely pro jednotlivý domek byly co nejmenší a stavba co nejlacinější. Za tím účelem bylo by nutno stavěti domky ve skupinách, nikoli isolovaně a domky jednopatrové, nikoli přízemní, aby co nejméně pozemku odpadlo na stavení a zbylo více pro zahradu. Ke každému domku v průčelí, pokud možno úzkému, jednopatrovému, po případě s podkrovní místností, přiléhala by na zad zahrada od souseda zděným plotem oddělená. Čtyři až šest domků tvořilo by jednotnou skupinu se zahradou v celku již značně velikou. Myslíme-li si nyní, že by přiléhaly k dosti hlubokým zahradám jedné skupiny domů právě tak hluboké zahrady protější skupiny téhož bloku a že skupiny domků byly by odděleny vzájemně opět zahradami, které by sáhaly až k ulici a náležely by ke krajním domkům jednotlivých skupin, obdrželi bychom v celku velikou vzdušnou prostoru mezi jednotlivými skupinami.

Při vyhledávání míst pro rodinné domky mimo vlastní jádro obce Pražské budiž přihlíženo k tomu, aby kraj byl zdravý s blízkým hájem nebo lesem, s příležitostí ke koupání v čisté, tekoucí vodě, aby pozemek měl sluneční zvýšenou polohu a byl chráněn přirozeně proti straně větrné, aby tu byl dobrý základ, prostý spodních vod. Dobrá voda pitná a voda pro domácí potřebu v dostatečném množství a zvláště též blízkost příležitých spojovacích prostředků s městem nesmí chyběti. Kdyby prostředky komunikační zdokonalily a rozšířily se tou měrou, že by bylo možno téměř v každé době levně a rychle docíliti spojení s nejbližším okolím města, pak bude možno v dohledné době bydliti zdravěji a volněji v otevřeném kraji v rodinném domku poblíž města. Ovšem i k takovému vzdálenému bytu bude zapotřebí větších peněžních prostředků, které jednotlivci nelze najednou si opatřiti.

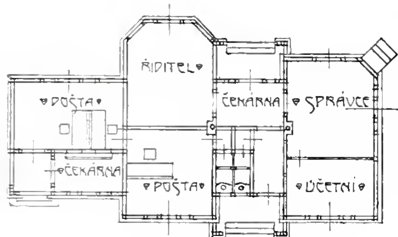
Za tou příčinou bude třeba založiti *akciovou, úspornou a stavební společnost úřadníků*, která by přijímala vklady jednotlivců na přiměřený úrok a vydala podíly, jež by si mohl opatřiti každý, ať soukromník nebo úřadník. *Tato společnost zakoupila by v čas příhodné pozemky a postavila by na nich rodinné nebo činžovní domky*, které by pak svým členům a podílníkům stavu úřednického buď na splátky prodávala aneb toliko pronajímala. Aby společnost tato v brzku mohla zahájiti svou činnost, bylo by třeba, aby majetní členové podíly své v brzku splatili za účelem získání dostatečného jmění a úvěru. Jsem toho náhledu, že úvěr poskytl by v tom případě každý peněžní ústav, ježto jedná se o podnik, který by se vyplácel a za nějž ručí lidé se stálými příjmy. Úřadníci mohli by k tomu účelu složiti své kauce, které, jak známo, budou jim vráceny. Méně majetní mohli by podíly své spláceti měsíčně po částkách, čímž stali by se rovněž řádnými členy společnosti a měli by po čase dle pořadu a losu nárok na pronájem nebo koupi rodinného domu na příhodných místech v městě nebo v okolí Velké Prahy. Pro prvý čas, dokud by nebyl ještě dostatečný kapitál a úvěr pro zakoupení pozemků a stavbu domů, bylo by nutno uložiti peníze ve státních nebo v jiných jistých papírech. Čím více bude členů a podílníků, tím lépe pro zdar podniku, ježto tím větší bude jmění a úvěr a tím více úřadnických bytů bude možno zříditi. Měsíčními nebo čtvrtletními splátkami nepřesahujícími výši přibytečného toho kterého úřadníka, bylo by usnadněno po určité řadě let zapraviti celý obnos za domek. Ohledně splátek na rodinný domek dala by se věc zaříditi podobně, jak bylo uvedeno v mém pojednání: »Domy s levnými byty pro nemajetné třídy obyvatelstva«, uveřejněném v »Techn. Obzoru« č. 25., 28. a 31., a sice na str. 223. »Techn. Obzoru«, 1. sloupec, spodní část. Aby úřadník pokud možno nejdříve splatiti mohl svůj domek, bude zapotřebí půjčky na levný úrok, při amortisaci nejméně 2%. Vzhledem k častému přesídlení státních úřadníků bylo by snad lépe rodinné domy toliko pronajímati. V tom případě mohly by se stavěti domy větší, jednopatrové a s podkrovním bytem, čímž mohl by se pozemek lépe využitkovati. V takovém domě mohly

Soutěžný návrh na úpravu lázní v Luhačovicích. — Model léčebného domu.
Arch. Dušan Jurkovič.

Soutěžný návrh na úpravu lázní v Luhačovicích. — Administrační budova.
Arch. Dušan Jurkovič.

by pak bydleti 2—3 rodiny, každá v jiném patře. Podílem svým ručil by kupec nebo nájemce za řádné placení nájemného a za udržování bytu v tom stavu, v jakém jej přijal. Kdyby úřadník se vystěhoval, nebo byl nucen domek jím zakoupený nebo částečně splacený opustiti, koupila by jej společnost zpět, aneb při částečném splacení považovala by společnost dřívějšího kupce toliko za nájemce. Ze zapravené částky kupcovy srazila by společnost nájem připadající na dobu, po kterou kupec domku užíval, dala by provésti na útraty dřívějšího kupce případné opravy, upotřebením vzešlé a vrátila by zbývající část ze splátek a kauci nazpět.

Pro ty, kteří by na vlastní dům nereflektovali a z různých příčin raději v městě poněkud levněji a pohodlněji než dosud bydliti chtěli, bylo by nutno postaviti domy činžovní s byty úplně pro sebe oddělenými, při čemž by na patro připadaly nejvýše dva byty. Pro takové domy s úřadnickými byty bylo by nutno vyhledati tiché ulice, kde domy na zad pokud možno do uspořádaných zahrad směřují. Nebudiž volena strana severní. V tom případě, že by nebylo možno této straně se vyhnouti, nebuďtež obývací místnosti navrhovány do ulice, nýbrž na stranu sluneční do společných dvorů a zahrad, kdež vzhledem k větší hloubce bloků, než obnáší šířka ulice, dostává se i přízemním místnostem více světla a vzduchu než v úzkých ulicích se čtyřpatrovými domy. Pěkným, čistým, stejnorázným uspořádáním dvorů a zahrad je pak i pohled do těchto krásnější než do úzké ulice. Kromě toho prach a hluk z ulice nemohou sem vnikati a byty na tuto sluneční, domy uzavřenou stranu budou též teplejší.

Aby nájemné mohlo býti co nejmenší, bude nutno hledati pozemky levné a tyto využitkovati co nejvíce, avšak vždy tak, aby nepovstaly tím závady zdravotní. Před koupí pozemků bude třeba zjistiti jakost půdy, aby snad základy nebyly pak příliš drahé, což v násypu nebo při vysoké spodní vodě státi se může. I při levných pozemcích musí býti domy vícepatrové, aby pozemek dal se lépe využitkovati. Nutno žádati pro tyto domy stavební úlevy, pokud neutrpí tím stabilita, výtopnost a požární bezpečnost budov. Volbou menších výšek pater dá se rovněž náklad stavební zmenšiti. Při té příležitosti musím podotknouti, že nutno rozeznávati dům nájemný v cizím vlastnictví se nalézající a dům nájemný společnosti, tedy vlastní. U vlastního domu rozhoduje ohledně levnosti bydlení nejen láce pozemku, ale i láce stavby a správy domu. Při zřizování úřadnických kolonií s rodinnými domy [illegible] na levnější úpravě cest, chodníků a na od[illegible] mnoho ušetřiti. Zvláště však nutno [illegible]my úřadnické o slevu na daních a při-

[illegible]

[illegible] úřadníků měl by se obrátiti v čas na [illegible] při upravovacích plánech pamato[illegible] úřadnických kolonií, jak tomu jest nejen ve větších městech Německa, ale i v Rakousku, zejména v Pešti a ve Vídni. Také c. k. erár mohl by postoupením svých pozemků k tomuto účelu vykonati blahodárný čin ve prospěch svého úřadnictva.

Soutěžný návrh na úpravu lázní v Luhačovicích.

Arch. Dušan Jurkovič.
Tab. č. 16. a 17.

Po odbourání hôtelu, ředitelského domu a přístavku projektována na takto získaném prostoru pouze administrační budova a žádaný hudební pavillon. Skladiště vody a prázdných lahví přeloženo nad lázeňské náměstí a spojeno s plnírnou spojovací drahou. Kolonáda u Vincentky prodloužena směrem ku kapli. Nad touto projektována zvláštní budova, v níž umístěny krámy (bazar). Skupina tato ukončena nad bazarem rozhledním pavillonkem.

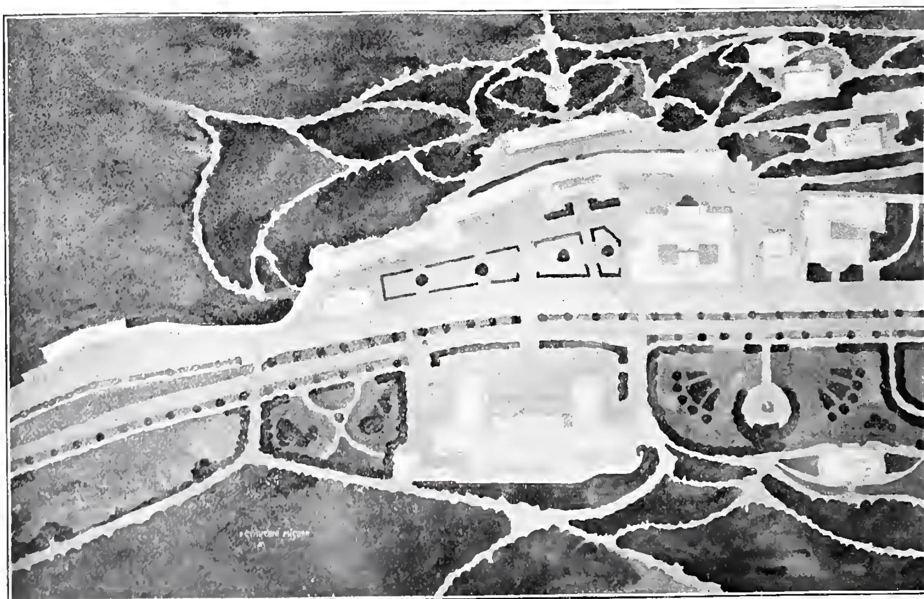
Proti Janovu domu v horní části, kde plnírna a administrativní budova náměstí zakončuje, prolomena zeď spojovací dráhy otvorem, v němž umístěny schody ku výstupu k rozhledně postavené na návrší v tomto směru se vypínajícím. Na protější straně za vodou projektován nový léčební dům. Za léčebním domem, jako zvláštní skupina budov, byt hostinského, lednice, komory, dřevník a různé sklady.

Při sdělání plánů lázeňského náměstí přihlíženo k následujícím podmínkám:

1. Aby manipulace s vodou, jako jest nakládání plných lahví a balení těchto do slámy, skládání prázdných atd. jednou pro vždy z lázeňského náměstí odstraněna byla a v saisoně, kdy asi i odbyt vody jest největší, lázeňské hosty na náměstí neobtěžovala.

2. Pavillon nad pramenem Vincentky zřízen pokud možno největší. Vlastní kolonáda ponechána jak původně směrem k pramenu Amandky. Nad pramenem tímto zřízen též zřídelní pavillon. V pokračování kolonády směrem ku kapli umístěn symetricky ještě jeden zřídelní pavillon, do něhož zamýšleno svésti pramen Alojsky. Pavillon nad Vincentkou prostranností svou umožňuje, aby voda všech tří vzpomenutých pramenů zde plněna býti mohla. Nejen Alojska nýbrž i Amandka jsou tak vysoko položeny, že svým vlastním spádem do zřídelního pavillonu nad Vincentkou zavésti se dají.

3. Lázeňské náměstí zvlášť, jehož nejnižší části nutno navézti a zvýšiti, pokud tomu přízemí Janova domu dovoluje. Od zahradnické vý-

Soutěžný návrh na úpravu lázní v Luhačovicích. — Situace.
Arch. Dušan Jurkovič.

Soutěžný návrh na úpravu lázní v Luhačovicích: Detail z léčebného domu. Arch. Dušan Jurkovič.

zdoby na lázeňském náměstí nadobro upuštěno. Navrženo proto pouze uzounké obložení kamenných chodníků trávníkem. Ve středu náměstí k oživení hodily by se 3—4 krásně pěstěné nevysoké stromy.

Pečováno o nejvýhodnější komunikaci a v hlavních směrech navrženy kamenné chodníky, které veškeré důležité vody lázeňského náměstí spojují. Takto utvořené náměstí protnuté délným směrem potokem spoj no 4 jízdnými mosty. Na loukách nad i pod léčebným domem navrženo zříditi vlastní lázeňský park, při čemž by velké plochy stávajících trávníků přece zachovány byly.

Dle rozpočtu stál by:

Léčebný dům	K 123.241·63
Domek hostinského	» 6.483·73
Lednice	» 7.771·38
Úprava stráně a zeď opěrná	» 10.850·—
Stoka pod terassou	» 3.069·73
Spojovací most se silnicí k lázeňskému domu	» 5.124·46
Upravení terassy	» 2.626·—
Úhrnem	K 159.166·93

Soutěžný návrh mostu přes Něvu v Petrohradě.

Gregersen a synové, mostárna hutí v Řešici a arch. A. Balšánek. Tabulky č. 18. a 19.

Poukazujíce ku své zprávě o výsledku mezinárodní soutěže na podání návrhů mostu přes Něvu v Petrohradě ve 2. sešitu t. r. publikované, přinášíme dnes architektonické pohledy společného návrhu arch. A. Balšánka, firmy Gregersen a synové a mostárny hutí c. k. stát. drah v Řešici v Uhrách (vrch. inž. F. Toth), kterémuž návrhu přisouzena v soutěži oné cena 2000 rublů.

Po stránce inženýrské byla úloha tato obtížnou hlavně luštěním problému: při malé výšce nivelletty jízdní dráhy nad hladinou docíliti co možná jednoduché, lehké, grandiosní konstrukce, která by připouštěla v pádu potřeby projíždění velkých válečných lodí. Návrh uveřejněný řeší úlohu tu tím způsobem, že polovina ramene mezi nábřežím ostrova Vasiljevského a pilířem navržena byla ku sklápění ve směru osy mostu kol hřídele v komoře v substrukci nábřeží umístěné pohonem elektrickým. Princip konstrukce jest jinak i z architektonických výkresů jasný.

Po stránce umělecké byla úloha tato zajímavou přáním programu, které přímo žádalo velké, monumentální řešení vzhledem k bezprostřední blízkosti Zimního paláce na jedné straně řeky, budovy akademie, university a bursy na druhé straně.

Pražské fontány II.

Medvědí fontána na Smíchově a kašna na druhém nádvoří hradu pražského.

Píše Jan Herain, c. k. konservator. — Tab. č. 20.

Na počátku Smíchova, za bývalou branou Oujezdskou stojí v parku pod úpatím hory Petřína krásná kamenná kašna před nedávno vystavěnými kasárnami arcivévody Albrechta.

Stojí zde teprve několik let, byvši sem přenešena obcí Smíchovskou z bývalého letohrádku Slavatovského č. p. 15, od r. 1902 pobořeného, na jehož místě povstaly nájemné domy. Vidíme kamenný bassin, nad nímž se zdvihá sloup, jejž obemykají tři stojící medvědi, nesoucí horní mísu; na sloupu stojí krásná socha Neptunova ozbrojena trojzubem. Původně stála fontána na třech stupních, které nyní nebyly ale postaveny; proto vypadá celá fontána jako zapadlá do trávníku.

K bývalému letohrádku byl v hradební zdi proti Vltavě přistavěn medvědí portál s výborným štítem, kde byly dva kamenné znaky — to vše bylo r. 1902 pobořeno a jak Smíchovskou obcí slíbeno bylo, postaven bude tento portál v Kinských zahradě pod Petřínem.

Znaky na portále určují bývalého majitele letohrádku, který svého času dal zbudovat jak portál, krásnou krápníkovou salla terrenu a medvědí kašnu v nádvoří stávavší. Levý znak od pozorovatele jak se jevil na portále, jest znak Slavatovský, mající co strážce znaku po každé straně stojícího medvěda, podobný to znak, jaký vidíme dosud na vchodu dveří z r. 1678 na Starých zámeckých schodech v Thunovské ulici při bývalém paláci Slavatovském č. p. 193 ku hradu pražskému vedoucí.

Pravý znak bývalého portálu byl Marie Markéty z Rappachu, dříve ovdovělé po Janu Frant. hraběti Trautsohnovi z Falkensteina, manželky Jana Jiřího Jachyma hraběte Slavaty z Chlumu a Košumberka.

Týž Slavata zdědil r. 1673 panství Jindřichův Hradec, palác Slavatovský v Ostruhové ulici, nyní Thunův č. p. 214, tehda ještě v nynější podobě nevystavěný a starý renaissanční palác proti Starým zámeckým schodům č. p. 193 a vinici za Oujezdskou branou na Smíchově.

Jan Jiří Jachym Slavata s manželkou Marií Markétou z Rappachu přestavěl letohrádek svůj na Smíchově velice vkusně a nádherně a zemřel záhy potom dne 1. července r. 1689.

Pochází tudíž onen medvědí portál i ona medvědí kašna z let, kdy týž hrabě letohrádek držel, totiž z r. 1673 až 1689. Umělec sochař, který portál i kašnu vyhotovil, použil za hlavní ozdobný motiv medvědy, kterých tento rod užíval co strážce znaku svého.

Jméno sochaře, který portál a kašnu vytesal, dozvídáme se ze značky HK. do kamene za medvědí tlapou na kašně hluboko vytesané, jest to značka malostranského sochaře Jeronýma Kohla (Hieronymus Kohl).

Jeronym Kohl byl rodem Němec, v Slavkově za Karlovými Vary rozený, učil se u dvorského sochaře Arnošta Heidelbergra v Praze, dne 24. ledna r. 1675 usadil se na Malé Straně, kde získal měšťanství a zemřel u vysokém stáří v květnu r. 1709.

Od něj pochází též kamenná kašna na druhém nádvoří hradu pražského, která nese letopočet r. 1686, kde za sochou Vulkana vidíme též jeho značku HK. (Dokončení příště.)

Lázeňský dům v Luhačovicích. Zařízení pokojů II. patra.

Arch. Dušan Jurkovič.

Dodatkem k článku a vyobrazením lázeňského domu v předešlém čísle 5. »Arch. Obzoru«, v němž na str. 6.—7. a tabulkách 6., 7. a 8. obšírně popsána celá stavba, přinášíme v dnešním čísle jeden z vnitřků hôtelových pokojů, v jehož zařízení pojí se velkoměstská elegance a komfort s útulnou barvitostí selské sednice v ladný celek.

ZE SCHŮZÍ SPOLKOVÝCH.

Ve schůzích I. odboru spolku architektův a inženýrů, konaných 17. a 24. března, bylo usnešeno pro komisi, jež má k vyzvání

Kamenná kašna na druhém nádvoří hradu pražského. Od Jeronýma Kohla r. 1686.

Lázeňský dům v Luhačovicích. — Zařízení pokojů II. patra.
Arch. Dušan Jurkovič.

rady městské jednati o úpravě podmínek na nové soutěže na radnici Staroměstskou, navrhnouti architekty A. Cechnera, Al. Cenského a V. Roštlapila. Do poroty znalecké na tytéž soutěže byl vyžádán návrh šesti členů a byli navrženi: arch J. Fanta, vrch. stav. rada J. Hlávka, arch. V. Roštlapil, vládní rada prof. J. Schulz, stav. rada A. Wiehl a dvorní rada J. Zítek. — Do poroty pro posouzení návrhů spořitelny v Turnově — když byla správou spořitelny slíbena oprava podmínek ve smyslu konkurrenčního řádu — zvoleni architekti prof. A. Censký a V. Roštlapil.

VYPSANÉ KONKURRENCE.

Na náčrtky budovy obchodní a živnostenské komory v Plzni. Návrhy v měřítku 1:100 do 15. dubna t. r. Ceny: I. K 1200, II. K 800 a III. K 500. Bližší podmínky, obsahující též jména členů poroty, dodá na požádání kancelář komory.

Dodatečně vyhlášeno: Návrhy mohou (!) býti podány též v měřítku 1:200 a lhůta prodlužuje se do 20. dubna t. r.

NB. k této soutěži: Jest věru s politováním, že sbor tak vážný, žijící nikoliv někde na Kamčatce, ale v druhém městě v Čechách, neřídiv se řádem konkurrenčním, vypsal soutěž způsobem, který vyvolal nejen rázný protest spolku techniků z Plzně a okolí, jakož i spolku architektův a inženýrů v král. Českém, ale způsobil — jak se nám z kruhů zasvěcených sděluje — že všichni pozvaní členové poroty se funkcí svých vzdali.

Na tento poplach sice pospíšila si obchodní komora plzeňská s opravou konkursu, než žel, že učinila tak způsobem, který nelze schvalovati, neboť, připustí-li se k soutěži plány různých měřítek, není jednotného podkladu pro posudek; prodloužení lhůty o 5 dní málo asi soutěžícím pomůže Na hlavní výtku, preliminovanému nákladu nepřiměřené ceny, v dodatku není reagováno.

SMĚS.

Formalismus a odbornost jest název ohražení (v »Nár. L.« ze dne 25. března 1904) obecního staršího inž. F. Zvěřiny, v němž přesvědčivými důvody potírá těžkopádný bureaukratismus a vytýká, že i při městské správě referáty o čistě technických otázkách zastupují právničtí úředníci.

(Zasláno.)

Slavná redakce »Architektonického Obzoru«!

V 3. čísle »A. O.« t. r. uveřejnil p. arch. J. Heindl na tab. č. 11. »Všeobecnou řem. záložnu v Náchodě«, o které v slovním průvodu napsal, že »vypracování návrhu průčelí svěřeno bylo autoru II. cenou poctěného návrhu«, tudíž p. arch. J. Heindlovi. Z toho každý by soudil, že návrh průčelí jest původní prací páně Heindlovou. Konstatuji ale, že návrh průčelí, jak bylo p. Heindlem provedeno, shoduje se — až na nepatrné odchylky — úplně s mým soutěžným návrhem, jenž získal I. ceny.

Já jen proto jsem svůj projekt neprováděl, že žádal jsem honorář dle tarifních tabulek, přijatých Spolkem arch. a inženýrů, na který však p. Heindl slevil.

V dokonalé úctě

V Praze dne 28. března 1904. *Vratislav Pasovský,* *c. k. stavební rada.*

Redaktoři: Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Arch. A. BALŠÁNEK a prof. JAN KOULA. — Za redakci odpovídá J. LIHOTA, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK III. ČÍS. 5.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 4. KVĚTNA 1904.

Naše nové technické soutěže.

Napsal A. Cechner.

Po delší přestávce obrací se opět dva z předních sborů našich, zemský výbor království Českého a správa hlavního města na české odborníky s vyzváním k ušlechtilému zápasu myšlének a tvarů.

Míníme právě vypsanou soutěž na zemský ústav pro choromyslné v Bohnicích a obcí Pražskou proponované čtyry konkurrence: na přístavbu radnice Staroměstské, na budovu pro úřadovny městské na Linhartském náměstí, na most v prodloužení Mikulášské třídy a konečně na most u Rudolfina.

Bylo by v zájmu předmětů soutěží, kdyby se nestřetly tyto veliké úkoly v téže neb skoro téže době.

Jest přece nejzávažnějším důvodem, proč se veřejné soutěže vypisují: *účastenství co největšího počtu odborníků*, aby co možno z nejvíce hledisek a individualit byly řešeny.

Vzhledem k naší nečetné obci umělecké tím spíše ve vlastním zájmu měli by se vypisovatelé soutěží střežiti roztýlení sil soudobými velkými konkurrencemi.

Takové roztříštění ovšem by mohlo býti také úmyslné, kdyby nějakému činiteli v korporaci, soutěž vypisující, záleželo na tom, aby se některé konkurrence nezúčastnilo příliš mnoho vážných pracovníků a tím spíše protežovaný se svým návrhem prorazil — ale takové motivy máme u Pražské obce za naprosto vyloučené.

Z jiného důvodu dotýkáme se zejména soutěže na ústav pro choromyslné v Bohnicích a to pro krátkost lhůty, jež zde vyměřena na šest měsíců. Za tu dobu musí projektant dodati v náčrtcích 1 : 200 půdorysy, řezy a façady všech různého tvaru budov, dále situaci v 1 : 1000, přibližný rozpočet a pokud možno i perspektivní celkový pohled. Všech budov žádá se přes 100; v měřítku 1 : 200 nutno zobraziti sice jen typy různého tvaru budov. Ale takových různých budov bude ca. 60. Ježto lhůta činí 180 dní, vychází, že jednu budovu průměrně musí projektant navrhnouti a nakresliti v půdorysech všech pater, řezu a průčelí za *tři dny*. A mezi žádanými stavbami jsou mnohé ne napatrné úkoly stavitelské: společenská budova s velkým sálem, administrační budova, centrální kuchyně s příslušenstvím pro ca. 2000 lidí, kostel atd.

Vlastně ani doba tří dnů není navrhovatelům pro objekt dopřána, neboť nějaký čas nutno počítati i na hlavní úkol: rozvržení budov, dále na rozpočet a na perspektivní celkový obraz.

V zájmu šťastného výsledku konkursu tohoto jest jen si přáti, aby setkala se s výsledkem žádost Spolku architektův a inženýrů k zemskému výboru podaná o prodloužení lhůty.

Jest dále v podmínkách konkurrence na Bohnický ústav odstavec, znějící: Za nejlepší náčrtky stanoveny jsou tři ceny: I. 20.000 K, II. 15.000 K a III. 10.000 K. Zemský výbor vyhražuje sobě však právo, kdyby tak za vhodné uznal, rozděliti ceny *dle jiného měřítka*.

Poznámka tato, v pochybnost uvádějící možnost uznání stanovených cen, neshoduje se s žádným známým nám řádem konkurrenčním.

V řádu soutěžném, přijatém všemi technickými korporacemi v Čechách, stojí v odstavci o porotách znalců v čl. 5.: Pokud sbor soudců má projekty konkurrence schopné před sebou, jest povinen projektům poměrně nejlepším ceny vypsané přiřknouti . . . a v čl. 6.: *Rozdělování neb zmenšování cen vypsaných nebudiž dovoleno.*

V řádu konkurrenčním spolku rakouských arch. a inž. ve Vídni stojí v § 1.: Ve všeobecné konkurrenci lze soutěžiti o *vypsané ceny* a řízení z konkurrence vyšlého návrhu . . . a v § 10.: Neudělení cen jest přípustno jen, když dojdou práce naskrze nepotřebné. Jinak musí býti *vypsané ceny nejlepším došlým návrhům přiznány.*

V zásadách konkurrenčních přijatých říšským německým svazem spolků arch. a inž. uvádí se v § 7.: Pokud má porota znalců před sebou návrhy konkurrence schopné, mají *vypsané ceny* relativně nejlepším návrhům přiznány býti. Jen v pádu když porotci *jednohlasně neuznávají* žádný ze soutěžících návrhů za prvé ceny hodný, mohou obnos na ceny stanovený jinak rozděliti.

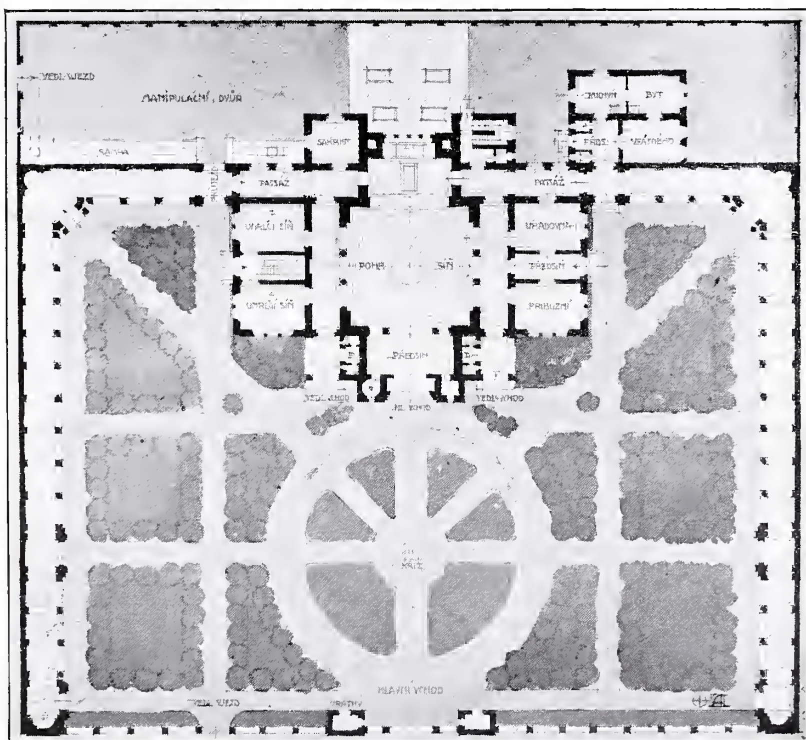
Svazem švýcarských spolků arch. a inž. přijaté řády konkurrenční praví v § 5.: Došly-li návrhy v stanovený čas a neodchylují-li se od podmínek, vždy musí býti *vypsané ceny* relativně nejlepším projektům uděleny.

Snad tyto citáty postačí k důkazu, že nesrovnává se zmíněná poznámka s uznanými řády konkurrenčními.

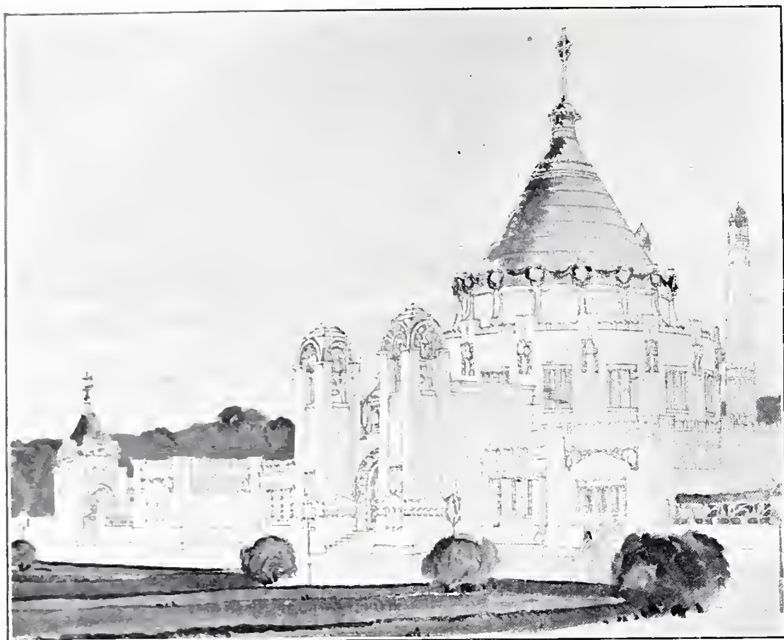
V tomto případě jsou dvě možnosti v příčině návrhu na udělení cen: 1. Buď porota sama navrhne jiné rozdělení cen, než bylo projektantům v podmínkách slíbeno, neb 2. zemský výbor jinak rozhodne, než porota navrhnula.

V obou případech vzniknou mrzutosti; v prvém případě bude moci stěžovati si navrhovatel, který vyhověl podmínkám a měl relativně nejlepší návrh, že nesplněno mu, co v podmínkách bylo slíbeno, v druhém případě mohla by se porota právem cítiti uražena, že nebylo dbáno jejího návrhu.

* * *

Soutěžný návrh krematoria v Praze. — Situace.
C. arch. P. Janák. (Cena 350 K.)

Soutěžný návrh krematoria v Praze. — Pohled perspektivní.

Arch. J. Šachl. (Cena 350 K.)

Správa hlavního města našeho hodlá dle praesidialního sdělení ve schůzi spolku architektův a inženýrů při obou soutěžích na radnici i úřadovny upustiti vůbec od stanovení cen a slíbiti nejlepším došlým návrhům jen z vypsaného předem obnosu »odměny« dle návrhu poroty.

Ptáme-li se po příčinách tohoto návrhu, jenž tak diametrálně stojí oproti řádům soutěžným zde i jinde, odpovídá se, že neví porota, zdali a jaké návrhy dojdou, a dále, že nelze mnohdy do stanoveného předem obnosu cen zařaditi návrhy dle jejich skutečné hodnoty. Na příklad, že dva návrhy jsou stejné co do hodnoty, nebo skoro stejné, ale stanovené předem ceny že jsou nápadně od sebe různé.

První námitka není tak závažnou; vždy má porota právo odepříti návrh cen, když i nejlepší z plánů odchylují se podstatně od podmínek a má před sebou návrhy naprosto nepotřebné, jichž původcové nebyli sobě dostatečně věci vědomi. Za to druhá námitka vskutku již častěji přivodila neudělení vypsaných cen, kdy objevily se návrhy stejných neb téměř stejných hodnot.

Uvažme, který případ jest v následcích horší. Absolutně stejné návrhy dojdou velice zřídka, vždy po intensivnějším hledání objeví se výhody neb slabosti některého ze zdánlivě stejných projektů. Jest ovšem možno, že často úplně se nekryje rozdíl cen s rozdílem kvalit návrhů. Toto zlo jest ale dle našeho názoru menší než ono, které by mohlo nastati, kdyby se ujala praxe navrhování odměn dle volného úsudku porot. Vezměme v úvahu příklad, že porota, která má k disposici 20.000 K, navrhne tři odměny po 4000 K a čtyry po 2000 K. Zda by se takovým rozsudkem dostala věc, o kterou se vlastně zde jedná: stavba budovy, ku předu? Kterému autoru právem má se z oněch tří odměněných svěřiti vypracování definitivních plánů? V tom případě buď musí se vypsati opět nový konkurs mezi třemi nebo mezi sedmi odměněnými autory, který by ale zase podobně mohl dopadnouti jako prvý, nebo se vyjednává s »oblíbeným« navrhovatelem. A ten nemusil by právě býti z těch tří stejně honorovaných nejlepším. Hlavní výhoda soutěže a příčina, pro kterou se vypisuje: »aby vynesla nejlepší na světlo« — tím padá.

Aby takový případ tak snadno nenastal, přimlouváme se za stanovení cen, chovajíce jinak úplnou důvěru v objektivnost navržené poroty, za dodatek k podmínkám: Ceny navrhne porota v jiném rozdělení, než bylo v podmínkách konkurrence stanoveno jen v tom případě, když jednohlasně se na odchylení od vypsaných cen usnese.

Pražské fontány II.

Kašna na druhém nádvoří hradu pražského.

Píše Jan Herain, c. k. konservator. (Dokončení.)

Značka umělce jest na pilíři u Vulkána spojitě vtesána, tak že písmeno K nemá vlastní svislé nožky. Strany kamenného poprsí spodní nádržky ozdobeny jsou ovocnými festony a čtyřmi kartušemi s písmeny L, označujícími dobu panování císaře Leopolda I., kdy zbudována byla, což určitěji ještě vysloveno vytesaným letopočtem MDCLXXXVI. Ze středu kašny vystupuje čtverhranný pilíř z pískovcových kvádrů, k jehož stěnám přimykají se allegorické sochy: Vulkána, Merkura, Herkula a Neptuna, které podpírají horní kamennou kanelovanou mísu, maskami lvů zdobenou. Nad touto mísou vztyčeny jsou dvě mužské obludy s rybími ocasy; obludy nesou horní menší mísu, nad níž dva vzpřímení lvi drží kamennou kouli; celek ukončuje velký kovaný císařský orel.

Ve všech starých i novějších popisech připisuje se práce této kašny dvorskému sochaři Arnoštu Heidelbergerovi, to však jest omyl, poněvadž týž před rokem zhotovení kašny (r. 1686) již dávno nežil.

První zprávu o Arnoštu Heidelbergerovi známe z r. 1622; r. 1631 přijal městské právo na Malé Straně, přiloživ k žádosti svůj domovský list německý na pergamenu psaný, v němž se mu dosvědčuje zachovalost o zrození z manželského lože od hraběte Wohratha, pána na Mansfeldu u Feldringu v Němcích. Poslední zpráva o A. Heidelbergerovi datuje se z 24. července r. 1657.

Byl tudíž již r. 1668 aneb i něco dříve Arnošt Heidelberger mrtev a nemohl tudíž pracovat na kašně r. 1686 zhotovené.

Sochař, neboli jak se tenkráte říkalo řezbář, Jeronym Kohl, byl vyučenec Heidelbergera, jak o tom kniha cechu malířského praví, a zemřel v květnu r. 1709 u vysokém stáří ve svém domě na zámeckých schodech na Malé Straně.

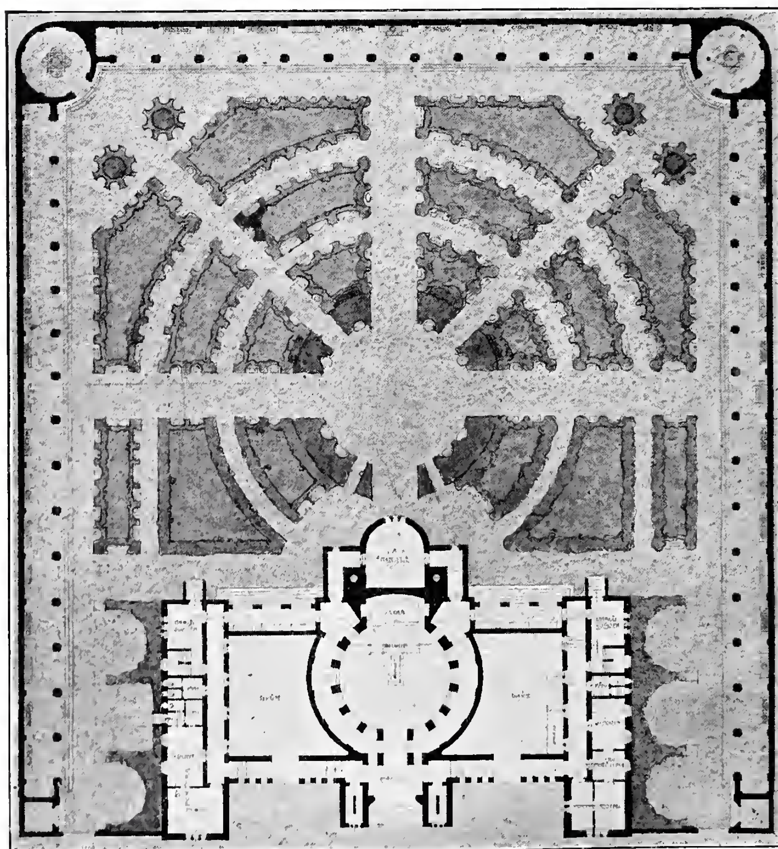
Týž dělal dne 18. května 1709 testament, v němž vyděďuje nezdárného svého staršího syna Jana Fridricha, taktéž sochaře, a ustanovuje za hlavního dědice mladšího syna svého Antonína, mědiryjce.

Jeronymu Kohlovi připisují se dvě sochy na Karlovu mostě a sice sv. Augustin a sv. Mikuláš Tolentinský, on však je nepracoval, an byl dle testamentu poslední dvě leta těžce nemocen; sochy ty pracoval jeho syn Jan Fridrich a také si podloudně peníze od kláštera sv. Tomáše za zády otce svého, u nějž byly objednány, vybral a utratil.

Jan Fridrich vzdor svým nepěkným vlastnostem, jaké o něm otec jeho v testamentu praví, musel býti dovedným sochařem, neb v pozdějších zápisech se jmenuje dvorským sochařem na Malé Straně.

Dlouho však nežil, neb dle matriky sv. Mikuláše na Malé Straně zemřel r. 1736.

Bratr jeho Antonín Kohl podepisoval se na své nevalné ceny mající rytiny a Kohlo A.; týž byl vyučenec holandského mědiryjce Gerharta de Groos (též de Groot) na Malé Straně usazeného. Antonín Kohl usadil se na Starém Městě, kde mezi lety 1735—1740 zemřel.

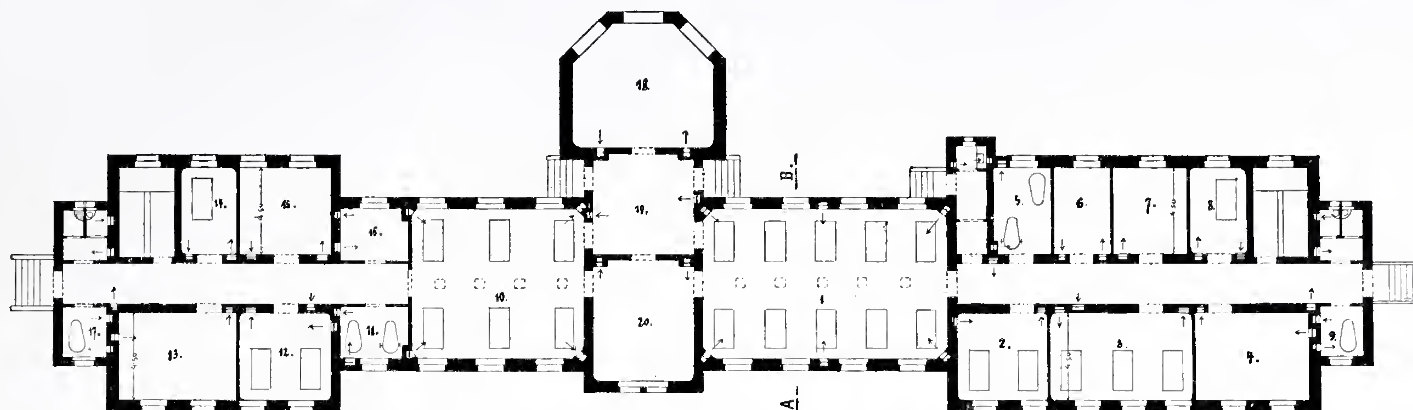
Soutěžný návrh krematoria v Praze. — Situace.

Arch. J. Šachl. (Cena 350 K.)

Soutěžný návrh nemocnice pro okresy Vinohradský a Žižkovský. — Pavillon chirurgický.
Ing. J. Kalousek. (I. cena.)

Průčelí.

Přízemí.

Oddělení pro mužské:
1. Síň pro 10 nemocných.
2. Pokoj pro 2 nemocné.
3. Pokoj pro 3 nemocné.
4. Denní místnost.
5. Koupelna.
6. Kuchyňka.
7. Ošetřovatelka.
8. Pokoj pro 1 nemocného.
9. Koupelna pro ošetřovatelku.

Oddělení pro ženské:
10. Síň pro 6 nemocných.
11. Koupelna.
12. Pokoj pro 2 nemocné.
13. Denní místnost.
14. Pokoj pro 1 nemocnou.
15. Ošetřovatelka.
16. Kuchyňka.
17. Koupelna ošetřovatelky.

Oddělení společné:
18. Operační síň.
19. Předsíň.
20. Obvazy a přístroje.

Další členové této umělecké rodiny byly: Ludvík Kohl, výborný a plodný malíř architektur nar. r. 1746, jenž zemřel na Malé Straně r. 1821. Dále Kliment Kohl, bratr Ludvíka, nar. r. 1754 v Praze, zemřel ve Vídni r. 1807 co dvorní ryjec. —

Poznámka k zprávě o bronzové fontáně v císařské zahradě na hradě pražském na str. 6.—7. v č. 2. b. r. Zprávu onu*) doplňujeme a opravujeme dle publikace »Jahrbuch der Kunsthistorischen Sammlungen des allerhöchsten Kaiserhauses« sv. V., X., XI., XII., čerpané z archivu místodržitelského v Praze. Nákres a model fontány zhotovil na rozkaz Ferdinanda I. roku 1562 dvorní malíř Francesco de Tertius. Model k lití ze dřeva a vosku pracoval řezbář Hanuš Peisser. Lití a ciselování obstaral dvorní puškař Tomáš Jaroš z Brna a dokončil je r. 1568. Řehoř Löffler, puškař z Inšpruku, sice též offeroval na tuto práci, ale nezúčastnil se jí, když byla zadána Jarošovi. Tento slil pro císařskou zahradu v l. 1554—1559 jinou, neméně prý zajímavou fontánu, jejíž modely vypracoval Vavřinec Křička z Bytyšky. Tato fontána však zmizela, neznámo kam.

*) Čerpanou z »Mittheilungen der Central-Com. f. E. der Kunstdenkmale« r. 1887. Str. LXIV.

Soutěžný návrh krematoria v Praze.

C. arch. Pavel Janák. (Cena 350 K.) Tab. č. 21.

Vlastní budova krematoria položena na zad pozemku a zahrada před krematoriem upravena pro příjezd pohřebních průvodů cestou kruhovou a příchod pěších střední cestou.

Půdorysná disposice budovy jest z nákresu jasná.

Katafalk a řečniště jsou pod triumfálním obloukem, který se připojuje k velké pohřební síni, zaklenuté českou klenbou. Oltář posunut do apsidy, po jejíž obou stranách vyvedeny jsou nenápadně komíny obou pecí.

Byt vrátného dán do zvláštního domku v manipulačním dvoře za hlavní budovou.

Přívoz uhlí a vývoz popele děl by se vedlejším vjezdem do manipulačního dvora; spojení se souterrainem sprostředkováno rampou.

Peciště umístěno ve zvláštním přístavku, čímž docíleno řádné jeho osvětlení a ventilování i spojení se spouští pod katafalkem. Zároveň zamezil by se touto disposicí onen trapný pro příbuzné hluk, spojený se spalováním mrtvoly.

Celkový přibližný náklad by byl 235.720 K.

Soutěžný návrh krematoria v Praze.

Arch. J. Šachl. (Cena 350 K.) Tab. č. 22.

Dle programu bylo žádáno umístění hlavní budovy krematoria v zadní části pozemku a v přední mělo býti pohřebiště.

V návrhu tomto položeno však krematorium do přední části k ulici, čímž docílil by se pro celek monumentálnější dojem a nezmenšila by se plocha cestami pro přívoz paliva a odvoz popele.

Celé kolumbarium, místo pro ukládání popelnic, bylo by od hluku ulice odděleno a dostalo by se v intimnější zátiší.

Byt vrátného — jehož lože je u místností úředních u vchodu — oddělen od ostatních místností, a vchod k němu vede po straně pozemku.

Celkový náklad dle přibližného rozpočtu páčil by se na 245.740 K.

Soutěžný návrh nemocnice pro okresy Vinohradský a Žižkovský.

Ing. J. Kalousek. (I. cena.) Tab. č. 23., 24. a 25.

Úprava terrainu jest terasovitá, následkem toho bylo třeba budovy rozvinout do délky a nikoliv do hloubky.

Stupně přecházejí ku straně východní a západní v terrain kontinuální. Taktéž střední část t. j. park jest plochou spojitou, která jen uprostřed přechází ku spojovacím chodbám do stupňů, totiž uprostřed výšky t. j. mezi interními pavillony.

Budova správní. Kaple z ní vynechána proto, že překážela by rozdělení budovy. Celku se lépe poslouží postavením zvláštní kapličky, souměrně ku kapli výkropní na roh východní.

Budova hospodářská. Místnosti prádelské jsou tak seřaděny, aby prádlo nešlo žádnou místností dvakrát. Na jednom konci se prádlo vnese, roztřídí, vypere, dopraví se výtahem do sušírny, dále z té do mandlovny a žehlírny až do skladiště bílého prádla. Odtud buď po schodech dolů nebo výtahem. Prádelská má svůj záchod a koupelnu. Kuchyňské místnosti jsou od těchto prádelských zcela odděleny a také personál nepřijde do styku s prádelským. Ze špíže navrhuji zvláštní točité schody do sklepa, kde budou nejnutnější potřeby, aby byly blízko. Také kuchařka má svůj záchod a koupelnu. Po obou stranách budovy jsou po této bělidla.

Pavillon chirurgický. Dodržena všude míra nejméně 40 m^3 vzduchu na 1 postel. Hloubka traktu 4·5 *m*, výška od podlahy k podlaze 4·5 *m*. Podlaha přízemku 75 *cm* nad terrainem. Ošetřovatelky mají každá svou koupelnu a svůj záchod. V koupelně pro nemocné stojí dvě vany, jedna pevná, druhá na kolečkách pojezdná. Záchod je jeden hned vedle společné ložnice, druhý je na konci. Chodby 2·0 *m* šir. jsou částečně též vrchem osvětlené.

Pavillon interní jest s variantou naznačenou v situaci. Liší se nepatrně od předešlého. Dva výtahy, jeden pro jídla a bílé prádlo. Druhý pro ostatní; rozměry 2·5 × 1·5, t. j. pro postel s průvodem úplně postačují.

Pavillon infekční. Všecky pokoje nemocných jsou proti slunečným stranám. Vchody zcela od sebe separovány. Celý pavillon jest ještě spojovací chodbou isolován. Každá ošetřovatelka má svůj záchod a svou koupelnu. Schodiště má vrchní světlo. Kubatura prostor vykazuje na 1 nemocného nejméně 50 m^3 vzduchu. Výška podlah táž jako u ostatních pavillonů.

Stanice desinfekční. Očištění se podrobující vejde na jedné straně, svlékne se, vykoupe se, jde dál a obléknuv se, jinde vyjde ven čistý. Věci se vhodí do místnosti, roztřídí a určí se buď k desinfekci varem, nebo parou. Na konci diametrálně protilehlém vchodu jest pak prádlo a věci již desinfikované.

Topení parovzdušní spojené s ventilací jest zde vyloženo spádem terrainu pro vytápění z jediného místa a sice z nejnižšího. Vytápí se

Arch. J. Šachl: Soutěžný návrh krematoria v Praze.
Cena 350 korun.

parou všecky pavillony pro nemocné, ale i část hospodářské budovy a sušírny prádla. Budova správní topena buď kamny. Sekční síň při umrlčí komoře topena buď kamny s ventilací. Pro nynějších pět budov buď topen 1 kotel na vysoký tlak. Požene motory elektrické k osvětlování, exhaustory, blowery pro ventilaci pulsí a motory elektrické k výrobě elektřiny na lékařské potřeby. Redukčním přístrojem zjedná se pak v topných parovodech nízký tlak na $^1/_2$ atmosféry.

Ventilace děje se zdola nahoru. Za základ vzata rychlost 40 *cm* a 30 *cm* a pro veškeré pokoje 20 *cm* za sek. při výměře vzduchu za 1 hodinu a sice 80 m^3 na osobu interního pavillonu, 100 m^3 na osobu chirurgického pavillonu a 150 m^3 na osobu infekčního pavillonu.

Veškeré vody svádím do rohu východního, odkud mohou býti vedeny do strouhy přetínající cestu Strašnickou as 200 *m* níže pod parcelou. Náklad tohoto vedení byl by levný, mohlať by se strouha odváděcí nechat as na 100 *m* otevřená a část, která by byla v zemi mělká pouze na hloubku proti zamrznutí a zde ještě mělčeji, jelikož jdou teplé vody též do potrubí. Nenavrhuji žádného čištění těchto vod, nejméně chemického. Voda jest nepatrně znečištěna mýdlem, a organickými látkami z pytevny a sekční síně a chemické čištění vápeným mlékem nebo síranem hlinitým nebo jich kombinací, nebo síranem hořečnatým s přímeskem vápna nejsou na úplné odstranění látek organických více platné, nebo tak málo, že to nestojí za náklad. Soli, železa a manganu spíše, ale z nich na př. skalice zelená jest sice aseptikem, ale otravuje pak vodu sama. Vody tyto okysličí své látky organické nejlépe v otevřeném toku aerací a to dosti záhy právě se zřetelem na slabé znečištění látkami organickými. Fekalie vedou se do žump, zařízených na pneumatické vyprazdňování na dobu, dokud nebude kanalisace uliční zde provedena.

Navržený způsob zastavení a plocha míst pro 4 pavillony budoucí a kostelík má tu výhodu, že při převládajících větrech západních by stavbou těchto pavillonů nebyly stávající pavillony a park obtěžovány prachem, a také se stavivem byl by z ulice dobrý přístup.

Ze zbořené Prahy.

Nádvoří domu č. 32 na Staroměstském náměstí.

Tab. č. 26.

Na pozemku, na kterémž stojí nyní dvojdílná budova městské pojišťovny č. 32, stály dříve tři staré domy. Pavlače, jež v dnešním čísle přinášíme, patřily domu západnímu, v němž jest lékárna. Byly asi přistavěny po požáru v r. 1689, jak svědčí zajímavé, ač nepoměrně veliké tvary konsol.

ZE SCHŮZÍ SPOLKOVÝCH.

Ve schůzi I. odboru, konané dne 7. dubna t. r., zvoleni za předsedu I. odboru Spolku architektův a inženýrů arch. Jan Koula, prof. českých vysokých škol technických, místopředsedou arch. Al. Čenský, prof., a jednatelem arch. St. Züngl, inž. stav. úřadu města Prahy. Do výboru Spolku arch. a inž. navrženi za zástupce I. odboru architekti A. Balšánek a J. Sakař.

Ve schůzi I. odboru dne 27. dubna t. r. konané usneseno na návrh arch. A. Balšánka podniknouti akci, jež by podporovala četnější obesílání výstav pracemi architektonickými.

VYŘÍZENÉ KONKURRENCE.

Soutěže na plány spořitelny v Turnově účastnilo se 45 návrhů. Cena I. přisouzena návrhu arch. J. Heindla z Prahy za spolupracovnictví Stan. Beni. Cena II. návrhu arch. Jos. Zlatníka, inž. stav. úřadu obce Pražské. Cena III. návrhu arch. B. Bendelmajera z Prahy a stav. J. Šimůnka ze Sobotky. – Dle úsudku znalecké poroty nelze bez důkladných změn žádný návrh doporučiti k provedení; vůbec došlé návrhy velkou většinou nevyhovovaly, čehož hlavní příčinou však byl neodborně a nejasně sdělaný program.

Soutěže na plány budovy obchodní komory v Plzni účastnilo se 20 návrhů. Cena I. přiznána návrhu architektů Frant. a Jakuba Krásných z Vídně. Cena II. návrhu Lad. Skřivánka a J. Koubka, stav. adjunktů státních drah z Plzně. Cena III. návrhu stav. J. Kavalíra z Prahy.

VYPSANÉ KONKURRENCE.

Zemský výbor království Českého vypisuje tímto veřejný konkurs na zhotovení náčrtků a přibližného rozpočtu na stavbu nového zemského ústavu pro choromyslné v Bohnicích u Prahy. Ku konkurenci připuštěny jsou inženýři a architekti v Čechách bydlící aneb do Čech příslušní.

Náčrtky zhotoveny buďtež v měřítku 1 : 200 a sestávejtež z půdorysů sklepů a pater, příčného řezu a façady (po případě i z celkového perspektivného pohledu); situace buďiž provedena v měřítku 1 : 1000. Lhůta podací: do 30. září 1904.

Za nejlepší náčrtky stanoveny jsou 3 ceny a to:
1. cena částkou . . . . 20.000 K
2. » » . . . . 15.000 »
3. » » . . . . 10.000 »

Zemský výbor vyhražuje sobě však právo, kdyby tak za vhodné uznal, rozděliti ceny dle jiného měřítka, po případě zakoupiti další projekty.

Do poroty, která za předsednictví nejvyššího zemského maršálka došlé projekty posuzovati bude, byli zvoleni pp. řid. Dr. B. Čumpelík, rada zemského výboru Dr. B. Franta, řid. Dr. J. Hraše, stav. rada A. Landa, dvorní rada Dr. Č. Pelc, prof. techn. Fr. Sablík, prof. techn. J. Šulc, řid. Dr. K. Ullrich, stav. rada K. Vlček, vrch. stav. rada R. Vomáčka, dvor. rada J. Zítek a přísedící zemského výboru J. Žďárský.

SMĚS.

Příští osud zachovaného dosud v č. p. 417/I. kostela sv. Martina Většího, též »ve zdi« zvaného vedle Platýzu, dostal se koupí domu č. 417 do popředí. Arch. J. Buldra hodlá vystavěti na Ferdinandově třídě na pozemku č. 417 nový dům průchoditý a nabídl za mírný obnos kostel i s okolím obci Pražské ke koupi. Navrhovatel regulace Starého města arch. J. Sakař vřele se přimlouvá za zachování zajímavé stavby. Městský stav. archivář, konservator J. Herain podal o kostele podrobné dobré zdání, dle něhož jest kostel ten, jak nyní se jeví — ovšem bez barokních a novodobých přístavků — z doby druhé polovice XIV. stol. a dotvrzuje, že v něm ponejprv bylo podáváno pod obojí způsobou, že choval v sobě citáty kompaktat Basilejských a jest z těch příčin pro naši historii v té míře památným, že rozhodně má být zachován. V sezení rady městské dne 26. dubna byla vyslovena pocnybnost, zda opravdu nynější stavba pochází z doby předhusitské a uloženo správě městského archivu o podání dobrého zdání o té otázce. K žádosti ředitele městského archivu p. JUDra Jar. Čelakovského podali c. k. vrchní stav. rada J. Hlávka a arch. A. Cechner na základě místního ohledání dobré zdání, v němž vyslovují přesvědčení, že loď střední kostela sv. Martina jest nade všecku pochybnost z doby předhusitské, ježto zejmena svým půdorysem ukazuje na rannou gothiku. Presbytáře pravoúhle zakončené, jaký má i tento kostel, jsou pro českou gothiku XIII. stol. charakteristické, jak ukazují příklady kostela v Miletíně, v Srbicích a j.

Redaktoři: Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Arch. A. BALŠÁNEK a prof. JAN KOULA. — Za redakci odpovídá J. LHOTA, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK III. ČÍS. 6.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 1. ČERVNA 1904.

Pohled na Prahu z r. 1562.

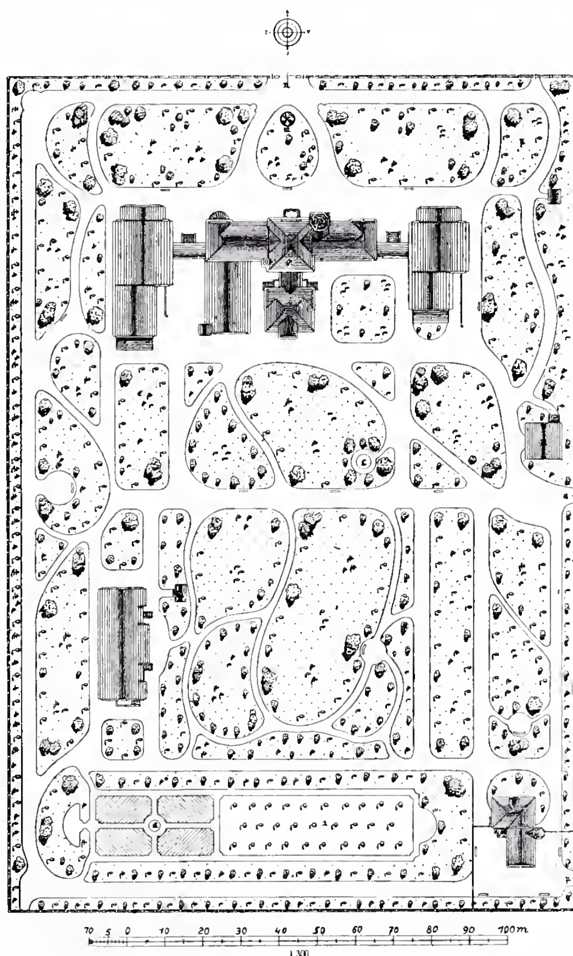
Dr. Fr. X. Harlas.

Sama existence takového pohledu na naše slavné město z časů krále Ferdinanda I. jest důležitostí prvého řádu, jak se říká, neboť dějepisec, historik umění i badatel v letopisech vzdělanosti lidské s radostí, ba s povznesenou myslí uvítá dokument ze 16. věku pocházející, doklad a pramen, z něhož lze čerpati mnoho poučení i nových poznatků. Pro tuto důležitost byla xylografie z r. 1562, v městské knihovně Vratislavské uložená, s nedočkavostí očekávána, když správa knihovny s nevšední ochotou se nabídla, že starý pohled na Prahu městskému museu Pražskému k nahlédnutí a k reprodukování zašle. Z dřívějších informací vycházelo, že tu jde o neznámý dosud obraz Prahy, a již udání rozměrů, 60 × 191 *cm*, vzbuzovalo úžas. Dřevorytina tak značných, ano neobyčejných rozměrů, o níž majitel (knihovna) nedovedl podati podrobnějších zpráv, vyobrazení Prahy, o němž dosud nikdo nevěděl, ani starší popisovatelé Prahy (na př. Schottky), list, který ani v celosti ani po částech v antikvárním obchodu se nevyskytoval — toť zajisté bylo překvapení v době naší, v době historismu a retrospektivního badání.

Rada král. hl. města Prahy usnesla se, aby byl pohled reprodukován, a to ve skutečné velikosti (fotolitograficky) a menším měřítku (světlotiskem). »Unie« provedla zakázku s obvyklou přesností a důkladností. A poněvadž byla původní xylografie ručně kolorována, a to současně, zároveň dosti primitivně, pořízeny dvě věrné kopie (facsimile), z nichž uložena jedna na radnici staroměstské a druhá v městském museu, kde bude v brzku vystavena.

Však teprve bedlivějším prohlednutím pohledu seznáváme, jakou cenu sluší jemu přikládati. Otištěn z desíti štočků, nápis PRAGA BOHEMIAE METROPOLIS ACCURATISSIME EXPRESSA 1.5.6.2. sestaven z pěti štočků a veliký list ten ukazuje nám Prahu, jak ji r. 1606 také Jiljí Sadeler, dvorní rytec Rudolfa II., zobrazil. Ba vzniká při prvém pohledu myšlenka, že Sadeler tuto xylografii znal, neboť rozvrhl svůj krásně prokreslený prospekt právě týmž způsobem. S levé strany počínajíce spatřujeme v pozadí Pohořelec, v popředí stráň Petřína se zdí Karla IV., pak stále k pravé straně Hrad Pražský, ve středním plánu Malou Stranu, uprostřed pohledu Karlův most, dále Staré Město, Nové Město a u samého kraje na pravo Vyšehrad. Tu je v popředí Vltava, na ní hojně vorů, neboť zde je forum lignarum, jak nápis hlásá, trh na dříví.

Krajina čili terrén kreslen jest velmi fantastně, ač v podstatě udán každý vrch a každé údolí, ale v obrysech až k smíchu malebných, přemrštěných. Za to město naše zobrazeno dosti spolehlivě, a lze konstatovati, že kreslíř, jenž rytci předložku dodal, pracoval »dle přírody«. Se zákony perspektivy byl na štíru, to poznáváme na četných zkresleninách, jakož i z naivního zvětšování budov v pozadí města, když jde o jich zdůraznění. Mistr se snažil dle způsobu doby své podati dle možnosti co nejvíce detailů, chtěl, aby na pohledu bylo »mnoho k vidění«. Je to právě proto spíše plán Prahy z jakési ptačí perspektivy, než pohled dle našich představ.

Situace okresní všeob. v. nemocnice císaře a krále Františka Josefa I. na Kladně.

Arch. A. Zázvorka.

Nicméně je tu mnoho zajímavých podrobností, které po stránce architektonické zasluhují povšimnutí, neboť zpravují nás o vzhledu jednotlivých budov a památek pražských a také o povšechném rázu města.

Chrám Svatovítský na př. má již tu vlašskou cibulovitou střechu na věži, kterou byl opatřen po požáru r. 1541, střechy věží sv. Jiří vyhlížejí, jako by byly kryty prkny, a jsou bez nárožních věžiček. Letohrádek královny Anny jeví se v nynější podobě (označen švabachem »Lusthaus«), pak lze viděti gotické střechy některých hradebních věží, před sv. Vítem stojí veliká »bílá věž« s pěknou renaissanční střechou atd. Kamenný most zdoben gotickým sloupem »Božích muk« (na straně po proudu), na téže straně na druhém pilíři za sochou »Bruncvíka« spatřujeme gotickou fialu, na kresbě značně vysokou. Roland čili Bruncvík sám drží meč o zem opřený. Staroměstská mostní věž je na straně k mostu obrácené bohatě ozdobena, jsou tam fialy, krákorce, kružby atd. jako na straně ke Starému Městu hledící. Vedle ní Staroměstská vodárna má nižší, osmibokou věž z hrazděného zdiva, bání krytou. Gotické střechy kostelů všude vynikají, také barvou, jsou na pohledu modře malovány, ostatní černěné. Zajímavé jsou kryty věží sv. Štěpána na Novém Městě, Karlova, sv. Jindřicha. Novoměstská radniční věž je beze střechy, toliko s cimbuřím, kostel Božího Těla na Karlově náměstí dobře viditelný, na Vyšehradě jsou hojné zbytky bývalé výstavnosti jeho. Dole v Podskalí vidíme kostelů několik, chrám na Slovanech je bez věží atd. Jen letmo vypočítal jsem zde několik detailů zvláště významných, lze jich vyhledati veliké množství.

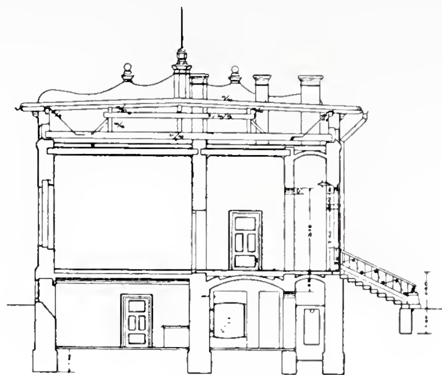
Pěkné jsou některé skupiny občanských domů v popředí pohledu, na př. na Újezdě rázovité, s pavláčkami, s výstupky atd.

Ze všeho vysvítá, že tento pohled na Prahu je pro nás více, než pouhou starožitností. Je to zároveň důkaz, jak před staletími již byli si vědomi nevšední krásy a rázovitosti města, které patří mezi nejslavnější tohoto světa.

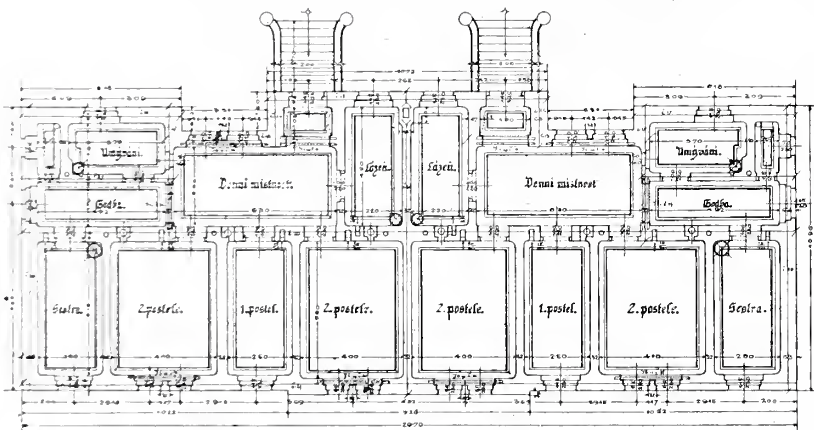
Okresní všeobecná veřejná nemocnice císaře a krále Františka Josefa I. na Kladně.
Arch. A. Zázvorka.

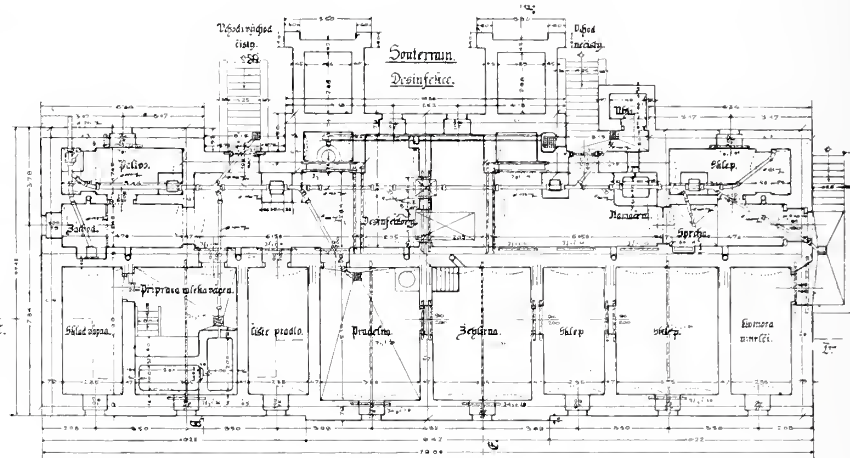

Pohled.

Řez.

Infekční pavillon.

Okresní všeobecná veř. nemocnice císaře a krále Františka Josefa I. na Kladně.

Arch. A. Zázvorka. — Tabulky č. 27. a 28.

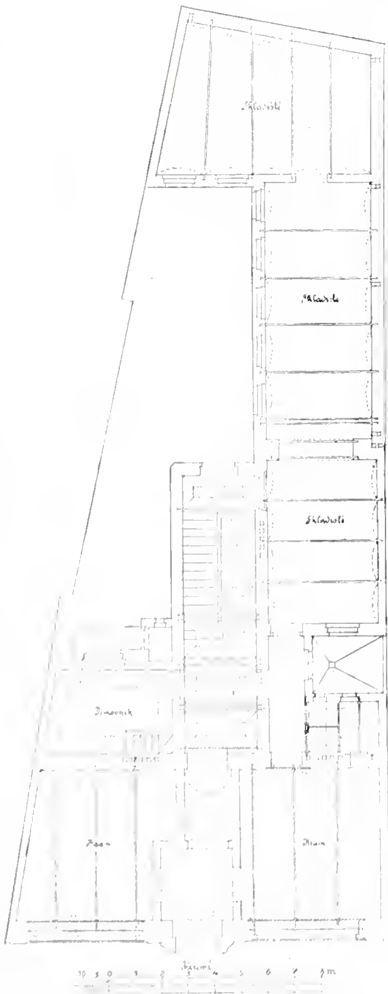
Byla vystavěna v l. 1902/3 k návrhu starosty MUDra J. Hrušky. Na získání plánů vypsána veřejná soutěž, v níž prvá cena přiznána návrhu inž. Alfreda Ludviga z Lipska a druhá cena arch. a staviteli Al. Zázvorkovi ze Smíchova.

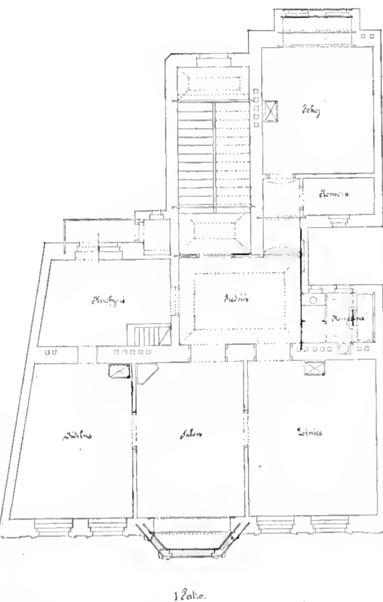
Stavební plány s návrhem nových façád v české renaissanci a nutné stavebnímu řádu odpovídající změny konstruktivní, detaily, jakož i rozpočet zhotovil architekt a stavitel p. Alois Zázvorka ze Smíchova.

Stavbu provedl stavitel p. Josef Picek z Kladna, stavební dozor se strany okresního výboru obstarali pánové vrchní inženýr hor. Pražsko-železářské průmyslové společnosti Eduard Bartunek a horní inspektor dolů priv. společ. státní dráhy František Hummel za spolupůsobení okres. starosty p. MUDra Jaroslava Hrušky.

Celkové uspořádání budov jest zřejmé ze situace; o rozšíření [illegible] prodloužením pravého [illegible] a infekčního pavillonu, [illegible] novostavbou pavillonů upro[illegible].

Dle dnešního provedení za[illegible] nemocnice na 33 lůžek [illegible] a chirurgicky nemocné, [illegible] infekční nemoci a 5 [illegible] celkem 48 lůžek; [illegible] rozšíření dá se [illegible] umístiti 100 lůžek.

Půdorys přízemí a 1. patra nárožního domu č. 1073-I. (n. č. 1.) v Mikulášské tř.
(Arch. prof. J. Koula.

V budově administrační v I. patře umístěn jest prozatímní byt správce, který však zbudováním samostatné obytné budovy pro správce připadne pro účely nemocniční.

Hospodářská budova v I. patře obsahuje byty pro ošetřující jeptišky, jichž jest nyní v nemocnici 6, v přízemí kuchyni a k ní příslušící místnosti a v souterrainu prádelnu, sušárnu se dvěma skladišti na palivo.

Administrační a hospodářská budova, pravý (pro vnitřní nemoci) a levý pavillon (pro nemoci chirurgické) vytápěny jsou ústředním topením parou o nízkém tlaku, infekční pavillon ventilačními kamny Meidingerovými, dodanými firmou H. Heim v Praze; osvětlení jest elektrické, k němuž proud béře se z městské elektrárny.

Kotle pro ústřední topení, nyní počtem 2 (pro třetí při rozšíření jest pamatováno), nalézají se ve zvláštní budově — kotelně, jež přiléhá k administrační budově; dále jsou zde ještě dva kotle k vývinu páry pro sterilisaci, o tlaku 2 atmosfér. Popel dopravuje se zvedákem z kotelny, jejíž dlažba jest 5·00 *m* pod niveau dvora, přímo do vozu.

Budova administrační obsahuje v přízemí 1 operační síň aseptickou se sterilisací, 1 operační síň antiseptickou, 2 čekárny pro chirurgické a vnitřní oddělení, ordinace lékaře, 1 místnost pro fotografování Röntgenovými paprsky, přijímací kancelář, laboratoř, 1 lázeň, 2 klosety a příslušné chodby; v I. patře mimo byt správce 4 nemocniční pokoje prvé třídy o pěti lůžkách, pokoj sekundárního lékaře, pokoj duchovního a kapli.

V přízemí souvisí administrační budova na pravo i na levo spojovacími chodbami, každá 10 *m* dlouhá, s pravým a levým pavillonem pro nemocné.

Pravý pavillon, určený pro vnitřní nemoci, obsahuje jeden větší sál s 10 lůžky, jednu místnost se 4, 1 místnost se dvěma a jednu místnost s jedním lůžkem pro dospělé nemocné, pak jednu místnost se třemi lůžky pro děti; dále 1 místnost pro ošetřovatelku, záchody, koupelnu, umývárnu a zvláštní místnost pro obvazování; mimo tyto jest na stranu do ulice

umístěna denní místnost, velký sál spojen jest s otevřenou dřevěnou verandou do sadu ústící.

Levý pavillon jest zařízen jako pravý, má však sál jen pro šest lůžek, 2 místnosti po dvou a 1 pro jedno lůžko pro dospělé nemocné a 1 místnost se dvěma dětskými lůžky, avšak pro prádlo má svoji zvláštní místnost, kdežto místnosti pro obvazy zde nestává.

Z obou pavillonů lze nejkratší cestou dostati se po rampách do parku.

Souterrainu obou pavillonů i administrační budovy použito jednak k obytným místnostem služebného personálu, skladů prádla, sklepů a jiných, v levém pavillonu zařízena cela pro choromyslného.

Infekční pavillon sestává ze 2 oddělení, každé o 3 místnostech pro nemocné s 5 lůžky, potřebnou denní místností, lázní, místností pro ošetřovatelku, kuchyňky pro ohřívání jídel a záchodu.

Souterrainu infekčního pavillonu využitkováno jako desinfekce, jež obsahuje místnost se zvláštním vchodem, t. zv. nečistou; tuto se infikované předměty do desinfekčního apparátu vkládají. Desinfekční apparáty jsou dva a sice jeden velký na celé lůžko a 1 menší na různé šatstvo a menší předměty. K této místnosti přiléhá sprcha umístěná při východu z nečistého oddělení.

Druhé oddělení t. zv. čisté opět se svým zvláštním vchodem obsahuje místnost, v níž jest parní kotel k vytápění desinfekčních apparátů; zde vyjímají se již desinfikované předměty z apparátů.

Dále jest zde prádelna, sušírna, žehlírna, sklad prádla, sklad vápna a připravna vápenného mléka, jež vpouští se do kanalisace, příslušný záchod a komora na palivo. (Dokončení příště.)

Nájemný dům č. 1073-I. (č. 1. n.) v Mikulášské třídě.

Arch. prof. J. Koula. — Tab. č. 29.

Nároží Mikulášské třídy, hlavní to ulice asanační, tvoří chrám sv. Mikulášský, který tu zůstal jako poslední zbytek kláštera, jenž hluboko zasahoval do oblasti nynějšího asanovaného území. Vedle uvedeného kostela, nejskvělejšího to pomníku Dienzenhoferovy tvorby, měla zůstati zachována i praelatura své doby po levém jeho boku stojící a jednak zachování této taktéž slohově vynikající budovy, která ale bohužel přece jen padla hned na to bezhlavé regulaci za oběť, jednak veliký náklad na uliční pozemek kol kolem kostela bylo příčinou, že kostel bezprostředně nyní souvisí s privátními budovami po obou stranách. Podotknouti sluší, že chrám nikdy volný nebyl, souviseje s budovami klášterními privátního rázu a nebyl ani jako volný komponován.

Aby kontakt kostela s novými činžovními domy byl aspoň poněkud sladěn, bylo kupujícímu při nabídce na parcelu vedle kostela přiložiti také ihned návrh průčelí nového domu, jenž měl míti hlavní svou římsu nejvýš v stejné výšce s římsou kostela, a průčelí, kteréž mělo se slohově připojiti k formám chrámovým.

Výzdoba české klenby vestibulu domu č. 1073-I. (č. 1. n.) v Mikulášské třídě.
Arch. prof. J. Koula.

Proto prof. Koula navrhnul dvě varianty takového průčelí v pražském baroku a dodržel výšku úhrnem 20·20 *m* až ke žlábkovnici římsy.

Také v disponování půdorysném byl týž navrhovatel tázán; bylo mu dovoleno při kostele pro rozmanité téhož otvory jíti jen do hloubky 11 *m*, v ostatku na 18 *m*.

Navzdor tomu zdařilo se nalézti půdorys, který světlý a vzdušný vyhovuje všem požadavkům moderního komfortu.

Průčelí měří 14·50 *m*, parcela 381·90. Zastavená plocha hlavní budovy obnáší 205·95 m^2, zastavená plocha dvorního přízemí obnáší 96·55 m^2, plocha dvoru obnáší 73·40 m^2, plocha světlíku obnáší 6·02 m^2.

Stavbu řídil a stavební práce prováděl arch. a stav. R. Koukola, nanášené práce v maltě provedli Kraumann, Šimonovský a spol.; kamenné dva andílky na attice komponoval prof. Ant. Popp, ozdobné práce zámečnické, z nichž ukázky přinesli jsme minulého roku na str. 10. a 11., pracovala firma J. Sakařova.

Návrh rodinného domu pro paní L. B. v Roztokách.

Architekt Ant. Bráf. — Tabulky č. 30. a 31.

Hlavní vchod jest od strany severní; odtud vstoupí se loggiettou se strany jedné ke kuchyni, se strany druhé do prostorné síně, v níž se nalézají dubové schody vedoucí ku podkroví. Síň, sáhající až pod krov, má sloužiti s přilehlou rotundou za pobyt ve dnech nejparnějších. V souhlasu s daným programem navrženy v přízemku ložnice a jídelna, v jejímž sousedství umístěna kuchyně. Pro lepší ochranu proti kuchyňskému výparu zřízeny mezi kuchyní a jídelnou dvojité dveře. — V podkroví umístěn pokoj pro hosta, dvě menší pracovny, kteréž by se za dnů chladnějších snadno vytápěti daly, a komora pro služky. — Jedna část podzemí zužitkována na byt hlídačův, k němuž jest vchod od vstupu do přízemku úplně oddělen; v části druhé, krom vlastního sklepu, zřízena fotografická temnice, prádelna a lázeň. Umístění lázně odůvodněno tím, aby se v kotlu prádelny dala i voda pro lázeň vyhřívati. — Menší točité kamenné schůdky vedou z podzemí až na půdu nad podkrovím zřízenou. — Stavební náklad rozpočten na 30.000 K.

Pražské fontány III.

Renaissanční mříž studny na Malém náměstí v Praze.

Píše Jan Herain.

Zajímavou práci díla zámečnického shledáváme na Malém náměstí, neboli na Rynečku na Starém městě pražském.

Ve středu tohoto nepravidelného náměstí nalezá se studna, z které se dvěma čerpadly výborná pramenitá voda ku pití čerpá.

Na válcovitém podnoží z červeného mramoru stojí šestiboká, železná, kovaná mříž v renaissančních tvarech s přímětky gotickými, kteráž na jižní straně nese letopočet 1560.

Hlavní železná kostra šestiúhelníku spíná se v horní své části obloukem tvaru pozdní gotiky v jeden hrot, jenž pak nese zlacenou báň, nad níž jest upevněn neobyčejně krásný, dle pravidel heraldiky stylisticky provedený český lev.

Každá pak strana této šestiboké mříže po své výšce rozdělena jest ve tři pole, má tudíž v celku 18 polí a každé toto pole jest jiného tvaru ornamentálního neb listnatého; ani jeden motiv se zde neopakuje dvakráte.

Spodní pole jsou ornamentální, jednoduchých tvarů, střední jsou již kombinovanější, kdežto nejhořejších šest polí má neobyčejně bohaté vyvinuté rostlinné motivy, kytkami v středu zakončené.

Nároží zdobena jsou ve dvou třetinách krásnými květy dolů sklonitými, kdežto nejvýše oněch šesti nároží vidíme anděle buď s palmou v ruce, aneb znak Starého města, co zbudovatele této mříže, nesoucí. Veškerá lupena rostlin jsou zde, jak to u ranné renaissance bývá, rovná, ještě se nekornoutějí, jako práce z doby mladší, zvláště z doby baroku; žilky listů vyjádřeny jsou rýhami od dláta k vůli lepšímu docílení kontur a též na prutech železných sekáčem konturováno k docílení lepšího effektu. Celá kostra mříže nese stopy silného zlacení, nejspíše z poslední její obnovy, as před 20 lety.

Nová neorganická část mříže jest velká kytka uvnitř mříže, dle návrhu Jos. Mockra asi před 20 lety provedená, která má vypracované listy a růže zohýbané a kornoucené, forem více gotických než renaissančních; práce tato nese jiný ráz i znázorňuje jinou periodu, jak v železe pracováno, a neharmonuje s částí mříže venkovské.

Znaky města Prahy, které drží andělé, jsou nesprávné, ježto uprostřed brány vidíme ozbrojené rámě mečem, které tam nepatří, jelikož rámě s mečem obdrželo Staré město do znaku teprve r. 1649. Mříž byla však r. 1560 zhotovena, kdy tuto část v znaku ještě nemělo.

Málo kde možno viděti tak krásně heraldicky provedený zemský znak českého lva, jako nad bání mříže; pouze na českých groších krále Václava II. z r. 1300 vidíme podobné krásné exempláře tvaru českého lva, jaký má opravdu býti.

Zříme tu lva na zadních nohou stojícího, takřka rozkaceného, kdežto jak vídáme lvy českého znaku v stol. XVIII. a XIX. a zvláště pak za naší doby — to již nejsou ti praví čeští lvi, nýbrž jsou to lvi lezoucí, ale nestojící. Na výzdobách naší doby, kde lev v stavitelství neb malířství přichází, jsou toho hojné doklady.

Přáli bychom si, aby obec Pražská toto krásné dílo neznámého tvůrce z doby renaissanční nenechala tak ošumělé a přikročila k brzkému jeho zlacení, které již místy velice zašlo; tím padne tento umělecký výtvor zámečnické práce každému do oka více, jak toho také zasluhuje.

ZE SCHŮZÍ SPOLKOVÝCH.

»Spolek posluchačů architektury« v Praze konal dne 15. března t. r. pololetní řádnou valnou hromadu. Dle zpráv funkcionářů konáno v minulém semestru 5 vycházek do staveb a výstav; na programu 5 členských schůzí byly jednak přednášky kollegů (2), jednak debatty o záležitostech spolkových a otázkách stavovských. Ve zprávě jednatelské referováno o stále rostoucí agendě ve spolku, o spolkem vydávaných autografických tabulkách a o stavu sbírky negativů a fotografií. Ze zprávy pokladniční vysvítá, že finanční poměry se sice zlepšují,

Renaissanční mříž studny na Malém náměstí v Praze (z r. 1560).

ale nejsou ještě ani z daleka tak příznivy, jak by to k rychlejšímu a ráznějšímu uskutečňování úkolů a cílů spolku bylo zapotřebí. Jmění základního jest 333·97 K, příjmy za minulý semestr činily 1822·09 K (za něž díky náležejí zejména Výboru plesu českých techniků), vydání pak 719·95 K. Exkursní fond, z kterého udělují se podpory a půjčky nemajetným posluchačům na odborné exkurse, vykazuje 276·16 K. Knihovna obsahuje 220 knih; ve spolkové čítárně vykládá se 15 revuí architektonických, uměleckých a archaeologických. Spolek má nyní 7 zakládajících, 53 přispívajících a 45 činných členů.

VYPSANÉ KONKURRENCE.

Na ústav pro choromyslné v Bohnicích; ceny: I. 20.000 K, II. 15.000 K a III. 10.000 K; do 30. září 1904. Bližší zprávy a podmínky podá zemský výbor král. Českého.

Na okresní dům v Domažlicích do dne 20. června 1904. Ceny: I. 400 K, II. 300 K. Bližší zprávy a podmínky vydá okresní výbor v Domažlicích.

Obec Pražská vypisuje na základě usnesení sboru obecních starších veřejnou soutěž na podání návrhů: *a)* pro přestavbu radnice Staroměstské na staveništi mezi Staroměstským a Malým náměstím, *b)* pro stavbu nové budovy radniční na Linhartském náměstí a sice odděleně na každou z uvedených staveb zvlášť. Na ceny a odměny určen jest pro návrhy ad *a)* obnos 24.000 K, pro návrhy ad *b)* pak 8000 K. Soutěže mohou se súčastniti pouze architekti národnosti české. Program a podmínky soutěže se jmény porotců jakož i pomůcky v podmínkách vytčené vydá projektantům městský úřad stavební odbor I. v radnici Staroměstské. [Pro soutěž *a)* za 10 K, pro *b)* za 2 K.] Návrhy podány buďtež do podacího protokolu v radnici Staroměstské nejdéle do 31. března 1905 do 12. hodiny polední aneb nejpozději téhož dne na poštu dány.

Některé poznámky k těmto pražským konkurrencím.

V podmínkách veřejné soutěže na podání návrhů na přestavbu Staroměstské radnice zní paragraf 11.:

»Na ceny a odměny jest radou městskou určen obnos 24.000 korun a ustanoveno uděliti z tohoto obnosu ceny třem projektům, které však musí míti cenu uměleckou a býti způsobilými podati podklad ku provedení skutečnému. Pořad a výši cen ustanoví porota po prozkoumání projektů.

Kromě cen mohou býti uděleny z obnosu shora uvedeného ještě dalším projektům odměny ve výši, již porota ustanoví.

Přisouzené ceny a odměny budou autorům na řádné průkazy o totožnosti osoby vyplaceny nejdéle do 4 týdnů ode dne publikace výroku poroty.«

Odstavec tento příčí se naprosto jak ustanovením konkurrenčního řádu, přijatého své doby všemi korporacemi technickými i uměleckými, českými i německými v Čechách, tak konkurrenčnímu řádu, sdělanému vídeňským spolkem arch. a inženýrů.

Jeden i druhý žádá, aby byly předem při vypsání konkurrence jmenovány ceny a aby při kvalifikovaném obeslání konkurrence byly také uděleny projektům relativně nejlepším, a aby výše cen těch byla v poměru k nákladu na příští budovu.

Stylisace paragrafu napovídá jednak, že se udělí jisté ceny, na jakých se teprve po prohlédnutí projektů podle dobré či špatné nálady jury ustanoví a obnos daný že rozdělí na tolik dílů, kolik se jí uzdá.

Může se proto státi, že rozdělí se obnos ten, anebo i jen jeho část třeba na 20 dílů a ceny v obnosu snad i na 2 až 3000 korun; ačkoliv se tu jedná o návrh na budovu jistě čtyřmilionovou, při čemž cena taková by byla v nejlepším pádě nepoměrnou, ano směšnou náhradou za podanou práci a nerovnala by se ani v nejmenším takovému obnosu, jaký jak dle konkurrenčního řádu, tak dle honorářových tabulek na podobné návrhy by právem musel vypadnouti.

K poradám o znění konkurrenčních podmínek na uvedenou konkurrenci byli na požádání z radnice jmenováni z výboru našeho spolku architektův a inženýrů tři delegáti prof. Cechner a Čenský a arch. Roštlapil, kteří jednomyslně se vyjádřili, že jest nezbytno přidržeti se stávajícího konkurrenčního řádu. Jejich vota však, jak z podmínek patrno, nebylo dbáno.

Z toho jde, že účastenství na konkurrencích těch nelze z předeslaného odporučiti. *Jan Koula.*

Redaktoři: Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Arch. A. BALŠÁNEK a prof. JAN KOULA. — Za redakci odpovídá J. KOULA, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK III. ČÍS. 7.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 6. ČERVENCE 1904.

Objevené průčelí bývalé Novoměstské radnice v Praze.

Píše stav. rada A. Wiehl, c. k. konservator.

Radnici bylo bezpochyby hned při založení Nového Města l. 1348 vykázáno místo, byla však teprv po několika letech dostavěna.

Strana obrácená k nynějšímu Karlovu náměstí obsahovala hlavně místnosti, sloužící k vlastnímu řízení věcích obecních, kdežto ku straně do Vodičkovy ulice se nacházelo vězení.

L. 1411—1413 byla radnice buď přestavěna neb důkladně opravena. Věž nestála tehdy ještě, teprve 28. dubna 1451 byl k ní položen základní kámen.

Z let 1516—1520 pochází nově objevené průčelí, a činí se zmínka, že obecní síň v 1. patře tehda vyzdobena byla 20 znaky městských hejtmanů a 80 znaky konšelskými, z nichž snad mnohé pod omítkou ukryty jsou.

V přízemí zůstala zachována velká místnost (plac) s klenbami gotickými, která dvěma sloupy podporována jest. Bohužel byla tato místnost několika příčkami rozdělena, čímž celkový dojem úplně porušen jest.

V r. 1806 byla budova c. k. trestního soudu, zaujímající téměř celou severní stranu Karlova náměstí, vystavěna v onom střízlivém slohu, dobu onu karakterisujícím, když pro nedostatek místností nastala potřeba, budovu bývalé Novoměstské radnice rozšířiti pro účely tehdejšího senátu kriminálního, při které příležitosti bývalé průčelí její přestavěno bylo a pod omítkou nadobro zmizelo.

Když pak v novější době konečně se stát odhodlal přistavěti justiční palác, přikročeno v loni po jeho dokončení, jakmile úřady do nových místností přestěhovány byly, k vypracování návrhu na přizpůsobení staré části zevně i uvnitř k budově nové.

Již tehda uveřejněn v č. 5. tohoto časopisu článek, v kterém bylo vysloveno přání, aby při projektu přihlíženo bylo k obnově původní staré části radnice dle stávajících starých vyobrazení.

Také architekti pp. Balšanek, Herain a Wiehl upozorňovali na rozhodujících místech, přimlouvajíce se, by ve smyslu uvedeném průčelí řešeno bylo. Leč bezvýsledně.

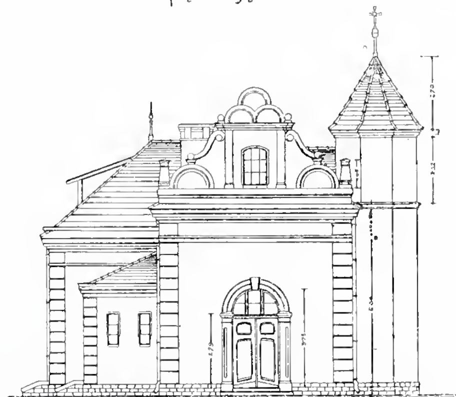
Při stavební komisi v prosinci m. r. odbývané ukázalo se, že v plánech nebyl vzat zřetel na přání ta a když veškeří pražští konservatoři přítomní jednomyslně prohlásili totožné přání, ku kterémuž se zástupci města přidali, slíbil projektant pan ryt. Em. Förster, že façádu staré části změní ve smyslu žádaném.

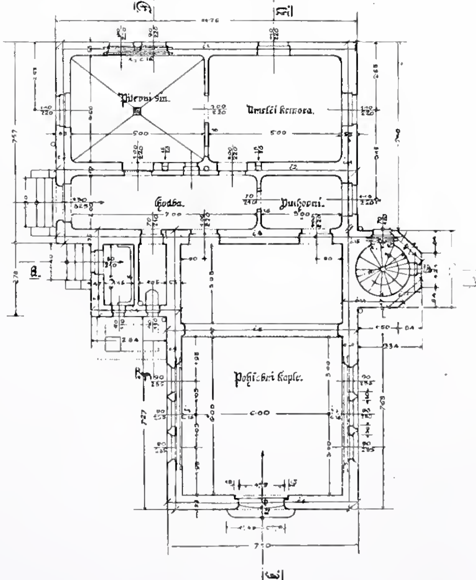
Leč c. k. místodržitelství výnosem ze dne 25. února 1904 pronešenému přání nevyhovělo, uvádějíc toto: »Požadavku zástupců rady a magistratu král. hl. města Prahy, aby část budovy trestního soudu při věži v průčelí obnovena byla podle podoby bývalé radnice Novoměstské, jak se udržela až do XVIII. století, nelze místodržitelství po slyšení c. k. ústřední komise pro památky umělecké a historické ve Vídni vyhověti z důvodů zásadních, poněvadž se tu nejedná o zachování stávající památky umělecké i historické, nýbrž jeví se v žádosti této snaha, aby stav již dávno neexistující a to v případě příznivém jen ještě na základě starých, co do spolehlivosti nesnadno přezkoumatelných zobrazení znovu získán byl; poněvadž dále proti tomuto úmyslu i úvahy ryze umělecké povahy se obracejí, jelikož by restaurace, podrží-li rozsah stavu původního, vztahovala se pouze na menší část nynějšího rozsahu budovy trestního soudu a nebyla by s novou částí téže v souladu harmonickém a mimo to by z bývalého povšechného vzezření náměstí následkem pronikavých změn, které okolí objektu právě v posledních dvou desítiletích doznalo, beztoho docela ničeho nebylo znovu získáno.«

Tak pohlíženo na rozhodujících místech k věci, než při pokračování prací adaptačních náhodou objeveny byly pod omítkou některé tesané architektonické detaily.

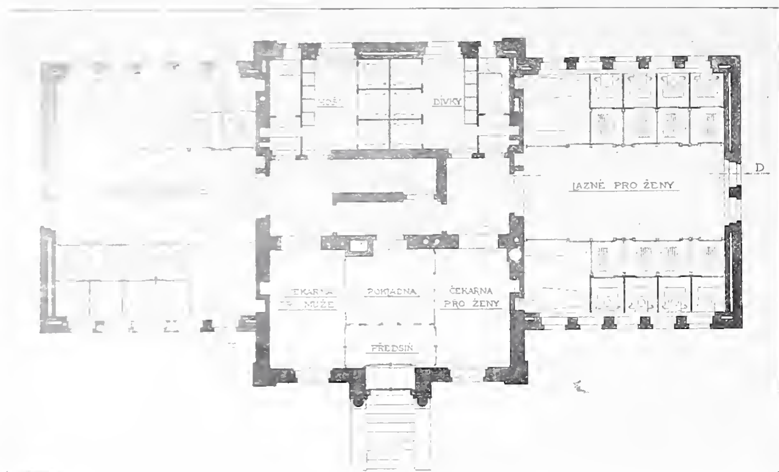
Jakmile městská rada nabyla vědomost o nálezech těchto, svolala komisi, jíž se súčastnili pp. stavební radové Labler, Pasovský a Wiehl, konservatoři Herain a dr. Chytil a architekt Hilbert, která podala o výsledku zprávu, z níž vyjímáme následující:

Průčelí bývalé Novoměstské radnice ve celé své šířce a výšce jest na sílu 10 *cm* omítkou a cihlami zakryto, kterážto práce byla provedena 1806, a pod touto vrstvou nepochybně nalézají se více méně zachovalé tvary průčelí starého. Toto průčelí vztahuje se na délku 8 oken a jest viditelnou i hranice, která je dělí od přístavby novější. Ačkoli omítka průčelí není dosud otlučena, přece již odkryt byl portál, vroubený dvěma kamennými renaissančními polosloupy, pak část kamenné obruby čtyřhranného velikého okna přízemního, obé v slohu ranné renaissance. Po odkrytí stropů nad druhým poschodím zjištěno, že sestrojeny jsou z trámů asi 30 *cm* silných na hranách s gotisujícími profily a na nich záklop prkenný na překlad s článkovanými prkny spodními. Tím jest dokázáno, že i veškeré hlavní zdi, na kterých trámy spočívají, nebyly roku 1806 sbourány, nýbrž že jsou to zdi původní a že tudíž budova v hlavních částech až na naše dny se zachovala. Konečně nalezen v půdě na západní straně štít s gotickým článkováním, pokud při přestavbě roku 1806 nebyl odbourán. Zbytky tohoto štítu odpovídají úplně tvarům, jež přicházejí na četných rytinách, staré pohledy radnice znázorňujících a stačily by tyto fragmenty, aby za pomůcky starých obrazů celý štít v původním stavu byl zřízen. Také svah příkré tehdejší střechy zanechal stopy na zdi věže, které doposud

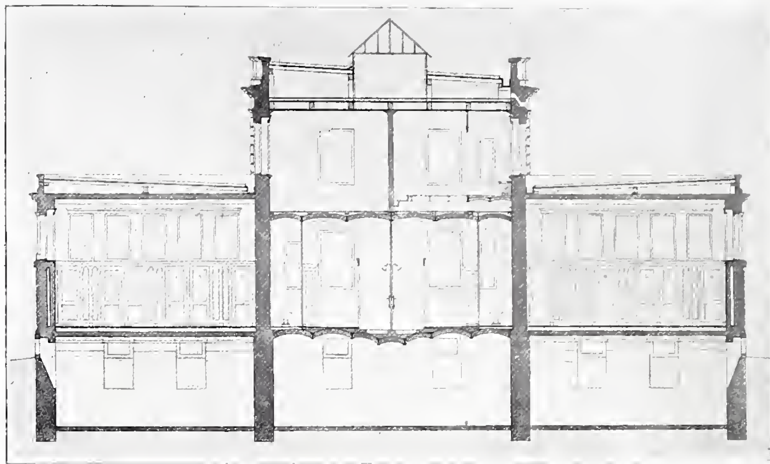

Okresní všeob. veřejná nemocnice císaře a krále Františka Josefa I. na Kladně.
Pitevní pavillon.
Arch. A. Zázvorka.

Přízemí.

Řez C–D.

Lidové lázně v Bubnech.
Arch. F. Velich.

jsou viditelny. Odhalenými těmito okolnostmi o podstatě staré budovy postoupila do nového stadia otázka o způsobu opravy façády. Jelikož lze zajisté očekávati ještě značné rozmnožení stop bývalých forem, jakmile se oklepe stará omítka, nebude již nijaké pochybnosti, jak staré průčelí se jevilo, jmenovitě i proto, že jsou pro kontrolu spolehlivá, velká vyobrazení radnice z 18. století od Ditzlera.

(Pokračování a nákresy doplněného průčelí příště.)

Okresní všeobecná veř. nemocnice císaře a krále Františka Josefa I. na Kladně.

Arch. A. Zázvorka. (Dokončení.)

Pitevní pavillon obsahuje pitevní síň, umrlčí komoru s příslušnou chodbou, záchody, výkropní kapli a místnost pro duchovního.

Mimo tyto budovy postavena jest ještě vrchní lednice zděná se dvěma sklepy na potraviny a nápoje.

Potřebnou vodou zásobuje nemocnici městský vodovod.

Kanalisací rourovou (uvnitř budov litou železnou, mimo budovy kameninovou) odvádějí se splašky ze všech budov vyjma infekčního pavillonu a pitevny do čisticí stanice, kamž přicházejí již smíseny s vápenným mlékem, kteréžto mléko podobným způsobem jako v desinfekci se v jedné k tomu určené místnosti v kotelně připravuje a do kanalisace vpouští; z čisticí stanice protékají splašky koksovým filtrem a vtékají do městské stoky; splašky z infekčního a pitevního pavillonu zachycují se do zvláštních vodotěsných žump, ze kterých se po desinfekci vyvážejí.

Plot nemocnice na 3 stranách mimo strany do ulice proveden zděný s pilíři; přední strana plotu do ulice zhotovena z kujného železa, hlavní vrata jsou železná s postranními dvířky v kvádrových pilířích.

Plocha staveniště po odstoupení pozemku na ulici měří 33.000 m^2. Úhrnem zastavěných ploch jest 2252·88 m^2.

Náklad za stavby budov včetně ústředního topení, větrání, desinfekce, installace vodovodního zařízení, elektrického světla i s kanalisací obnášel	K 490.151·—
Inventární zařízení, jako: nábytek, nástroje lékařské, kuchyňské nářadí, oltář, záslony atd. stálo	K 46.349·—
Plot zděný a železný s vraty i dvířky, jakož i dřevěný plot u pitevny stál	K 28.730·—
Zřízení parku stálo i s besídkou	K 16.468·—
Pozemek včetně poplatků z převodu	K 106.119·—
Úhrnný náklad	K 687.817·—

Pozemek, na němž nemocnice jest zbudována, jest na jihozápadním konci města proti čtvrti Nové Kladno zvané, v bezprostřední blízkosti lesů.

Údaje v předešlém čísle »A. O.« o soutěži na okr. nemocnici na Kladně opravujeme v tom smyslu, že II. cenu obdržel stav. J. Grüner. Arch. A. Zázvorka se soutěže té nesúčastnil.

Lidové lázně v Bubnech.

Architekt F. Velich. — Tab. č. 32.

[illegible] 1899 rozhodla se rada král. hlav. města Prahy pro stavbu [illegible] sprchových v Bubnech na Bělského třídě mezi ulicí Ko[illegible]. Lázně určeny toliko pro okres, ve kterém se nalézají, [illegible] jich velikost. Pro ostatní části města mají býti po[illegible] další lázně lidové. Z příčin hospodárných i zdravotních [illegible] sprchové, které mají tu výhodu, že spotřeba vody není [illegible] se jest stále čistou vodou splachován.

[illegible] stojí úplně volně a jest obklíčena malým sadem. [illegible] hlavním průčelím do Bělského třídy, obnáší [illegible] 11·25 m.

Střední jednopatrová část jest 8·8 m dlouhá a k ní připojují se s obou stran křídla toliko přízemní, každé 7·13 m dlouhé a 9·00 m široké. V střední části budovy o třech traktech nalézá se v předním traktu uprostřed pokladna, po obou stranách této čekárny, dále na zad chodba se schodištěm do patra a do sklepa a v zadním traktu lázně pro děti a klosety. V jihozápadním křídle jsou lázně pro muže, v severovýchodním křídle lázně pro ženy.

Budova jest v celé zastavené ploše podsklepena a místnosti sklepní jsou do železných nosičů zaklenuty. Pod čekárnou jest ve sklepě kotelna, která má dlažbu o 1 m níže než ostatní místnosti sklepní. Pod lázněmi mužů jsou dva sklepy: jeden pro palivo, druhý slouží za příruční dílnu lázeňskému. Pod lázněmi žen nalezá se na zad prádelna a do předu sušárna. Prádelna opatřena jest cementovou mazanicí na betonovém podkladu, stěny i strop jsou cementem omítnuty. Podél hlavních zdí prádelny a sušárny provedeny jsou isolační zdi se vzduchovou prostorou 12 cm širokou. Pod lázněmi pro hochy a dívky leží sklep lázeňského.

Schodiště ve středním traktu jest vrchem osvětleno. V patře nalezá se byt lázeňského, sestávající ze dvou pokojů, komory, kuchyně a předsíně, dále jest tu místnost pro reservoiry a záchod.

Střechy jsou ploché, zašalované a dřevitým cementem kryté.

Vlastní místnosti lázeňské v křídlech, každá ve světlosti 7·90 m dl., 6·58 m šir. a 4·00 vys., mají dlažby z cementové mazanice, stropy jsou do železných nosičů zaklenuty a jsou právě tak jako stěny cementovou hladkou omítkou opatřeny. Hlavní obvodní zdi lázeňských místností jsou provedeny v síle 55 cm s vnitřní 10 cm širokou isolací vzduchovou.

Kabiny uspořádány jsou v levo a v pravo při hlavních zdech tak, že zůstává chodba 3·10 m široká uprostřed. Tato chodba vydlážděna jest barevnými cementovými dlaždicemi. V lázních pro muže jest celkem 10 kabin sprchových a 1 vanová. V lázních pro ženy jsou 2 kabiny vanové a 8 sprchových vesměs s vrchními i spodními sprchami. Každá kabina sprchová jest as 2·30 m dlouhá, as 1·08 m široká, sestává ze dvou oddělení, totiž ze šatny a vlastní sprchy, které pouze dveřmi jsou ve spojení. Kabiny vanové nemají zvláštních šaten, ale jsou as dvakrát tak velké jako sprchové. Stěny sprch jsou zhotoveny z cementových rabitzových příček, stěny šatniček z modřínového dřeva, horkou fermeží napouštěného a lakovaného. Za příčinou cirkulace vzduchu v kabinách, jakož i vzhledem ku snazšímu čištění dlažeb nesahají stěny a dveře kabin až ku dlažbě, nýbrž ukončují as 13 cm nad ní a jsou toliko místy cementovými pilířky, eventuelně mosaznými rourami podepřeny. Dlažba sprchy jest o 10 cm snížena pod dlažbu šatny za tím účelem, aby poslední stále v suchu se udržovala a vzhledem k tomu jest dlažba šaten provedena ve sklonu ku sprchám.

(Dokončení příště.)

Nájemný dům č. 1074-I. v Mikulášské tř. v Praze.

Arch. R. Koukola. — Tab. č. 33.

Dům č. p. 1074-I. v ulici Mikulášské v Praze, Staré město, navrhl a vystavěl Rudolf Koukola, architekt a stavitel v Praze. Celá parcela má plochy 572·3 m^2, přední hlavní budova má zastavěnou plochu 306·3 m^2, ve dvoře je budova přízemní, pro dílnu upravená, o ploše 151·95 m^2. V hlavní budově nacházejí se v každém patře dva byty o třech pokojích s bohatým příslušenstvím. Práce na façádě nanášené i figurální provedla firma Krauman a spol. na Smíchově.

Přízemí. Mezanin.

Půdorysy nájemného domu č. 1074-I. v Mikulášské tř. v Praze.
Arch. R. Koukola.

Nová budova školní v Hořicích na pozemku zv. „v Habru".

Návrh inž. J. Lhoty, professora v Praze. — Tab. č. 34.

Školní obec Hořická (Hořice, Doubrava, Lhotka, Chvalina a Libonice) již před drahnými lety pomýšlela na výstavbu nových budov školních. Nutily ji k tomu jednak nedostatečnost a nezpůsobilost starých budov školních, jednak rok od roku se vzmáhající počet dětí školou povinných.

Přípravy ke stavbě těchto budov v Hořicích vyžadovaly doby téměř 10 let. Náhledy a usnesení o tom, kde se má stavěti a pro které školy, změnily se během té doby několikrát. Teprve za starostování energického p. MUDra A. Tomsy vybudovány byly v minulých právě dvou letech dvě obvodové budovy školní, každá o 10 třídách, pro školy obecné. Jedna stojí na pozemku »v Habru« na severozápadní straně města Hořic, nad náměstím Palackého, druhá zvedá se na volném prostranství pod Sv. Gothardem, na jihovýchodním obvodu městském, na pozemku Daliborově.

Prvotních návrhů na výstavbu těchto budov získala míst. šk. rada v Hořicích r. 1898 cestou veřejné soutěže. Na uskutečnění jich nedošlo, poněvadž dle vyhotovených po té stavebních plánův a rozpočtů vymáhaly poměrně vysokého nákladu. Další studie návrhové, z nichž některé uveřejněny byly svého času v »Techn. Obzoru«, na požádání konal r. 1899 a počátkem r. 1900 prof. J. Lhota, při čemž šlo nejprve o výstavbu centrální budovy o 20 třídách; posléze ale zůstalo při původním usnesení o stavbě dvou obvodových budov školních po 10 třídách, na které týž podal v lednu r. 1901 náčrtky, jež místní i okresní školní radou beze změny přijaty byly za podklad pro vypracování stavebních plánův a rozpočtův.

Do dnešního čísla našeho listu zařaďujeme budovu prvou, vystavěnou »v Habru«.

K řešení půdorysnému dlužno připomenouti, že budova určena jest pro chlapce i dívky a jevila se proto potřeba prostorového oddělení místností dle pohlaví dětí školních. Tělocvična se šatnou zůstala ovšem společnou pro obě školy; rovněž byt školníkův, ředitelna a sborovna jsou společny oběma školám. Kabinety, menší, rozděleny jsou po patrech na jednom i druhém oddělení, což zajisté vyhovuje potřebě lépe, než proponování jediného, většího kabinetu kdekoli. — Zvláštní uspořádání schodiště vyplynulo z umístění vchodů na středních osách hlavních front nárožní budovy.

Průčelí řešeno ve formách české renaissance, aby motivy štítovými a uspořádáním sdružených, širokých oken v risalitech osvěžen byl vzhled, jenž jinak se zřetelem na účel budovy bývá dosti střízlivý. Kamene — pískovce — upotřebeno v průčelí měrou náležitou.

Pokud se tkne vnitřní výstavby budovy, zasluhuje zmínky, že vytápí se ústředně parou o nízkém tlaku a to veskrze — i v chodbách a záchodech — a jsou proto okna i tu vesměs dvojnásobná. Kotelna příslušná umístěna jest pod bytem školníkovým. Přívod čerstvého vzduchu předehřátého do učeben k vůli větrání neděje se — jako obvykle — zvláštními kanály pod dlažbou sklepní, nýbrž přímo sklepními prostorami, aby ušetřilo se na hlubokých základech. Do všech pater zavedena jest pitná voda; na chodbách každého patra, v jednom i druhém oddělení, jest po jedné výlevce.

Terrain nebyl pro postavení budovy »v Habru« valně příznivý. Stoupalť značně ve směru od východu k západu, méně pak od jihu k severu. Nová úprava náměstí a obou ulic při jeho severním konci, jakož i potřeba pohodlného vjezdu do dvora budovy školní k vůli přivážení paliva a občasnému vyvážení obsahu žump (dvojitých, betonových, s oddělením výkalů tekutých od pevných) byly příčinou, že musil se terrain na straně západní značně odkopat a náležitě upravit.

Se stavbou školní budovy v Habru započato na podzim r. 1901 a stavba dokončena v měsíci srpnu 1902. Práci zednickou a tesařskou pronajali místní stavitelé pp. T. Všetečka a J. Šťastný. Ostatní práce řemeslnické svěřeny vesměs místním živnostníkům. Topení ústřední instalovala firma J. Štětka na Král. Vinohradech. — Stálý dozor a správa stavby spočívaly v rukou arch. V. Weinzettla, prof. odborné školy hořické. — Celkový náklad stavebný činil okrouhle 150.000 K při zastavěné ploše 780 m^2.

Návrh villy.

Arch. J. Růžička. — Tab. č. 35.

Studie tato jest myšlena co sgraffitovaná façáda na základě motivu domácích památek.

Pražské fontány IV.

Empirová kašna F. Lederera, nyní v novoměstském sadu v Praze.

Píše Jan Herain. — Tab. č. 36.

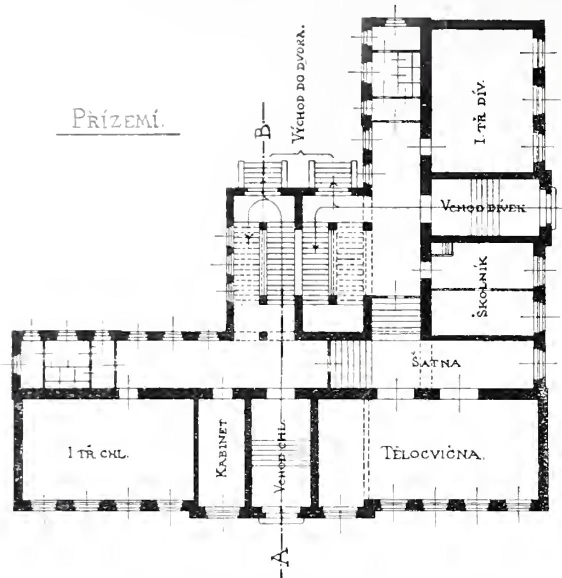
V prodloužené Marianské ulici, blíže vyústění ulice Jerusalemské do Marianské, stojí v trávníku městského sadu malá kamenná kašna slohu empirového, jehož representanty máme v Praze tak málo zastoupeny.

Sochařská práce této kašny v tomto slohu jest skutečně umělecký kabinetní kousek od českého umělce r. 1797 provedený.

Vidíme (na tab. č. 36. ofotografované z Betlémského náměstí, kdež fontána tato jistou dobu stávala celá, nyní schází jí spodní stupně na škodu celku) nejprve čtvercový bassin z kamene, jehož nároží jsou zaokrouhleny a velikými růžicemi zdobeny.

Ve středu bassinu vztyčen šupinatý palmový strom, jehož vrchol skládá se z velkých palmových listů, které tvoří vodní nádržku, v níž stojí rozkřídlená labuť s hlavou vztyčenou a pro vodomet upravenou. Dole pod košem palmy stojí mladík s krátce střiženým vlasem a pouze řeckou tunikou oděný, podávající dívce polo sedící, polo vstávající hrozen

vína, a jejíž spletence vlasů končí v podvázaný rozpuštěný vlas. Přilehlá říza v bocích podvázaná jest jejím jednoduchým šatem, která umožňuje kontury těla přivésti jako i u sochy mladíka více k platnosti.

Půdorys nové budovy školní v Hořicích na pozemku zv. »v Habru«.
Prof. J. Lhota, inž. v Praze.

Kmen palmy ovinut jest květinovým a ovocným festonem, jenž mladík drží levou a dívka pravou rukou.

Uprostřed soch, při jich nohou stojí ostražitý kohout.

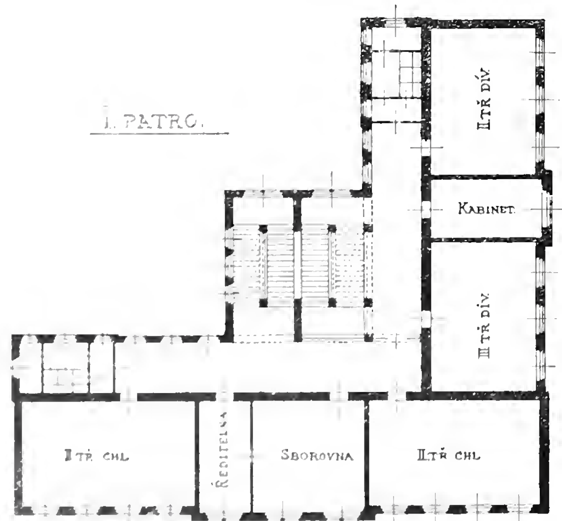
Sochy tyto, které mnozí nazývají neoprávněně Adamem a Evou, jsou v ¾ přirozené velkosti provedeny a jsou prací velmi dobrou, realisticky provedenou, nemají nic společného ve tvarech, jak vyjadřoval před tím barok a rokoko a podobná díla.

V celém provedení převládá helenismus čili vrácení se baroku zpět ku klassickým řeckým formám — z čehož vznikl empir.

Mistr tohoto díla jest František Xaver Lederer, pražský sochař, jenž tuto práci r. 1797 pro barona Jakuba Wimmra zhotovil.

Na sedadle, za zády dívky nalézáme do kamene vytesaný nápis: X. LEDERER. FEC. (fecit.)

Frt. X. Lederera Ottův slovník nezná. Týž se narodil v Praze, křtěn u sv. Petra r. 1758 neb 1759, dle matriky fary P. Marie Sněžné dne 25. listopadu r. 1790 Xaver Lederer bytem č. 1094—II., katolík, 33 let starý, svobodný sochař, oddán s pannou Annou Kheilovou, 23 let starou.

Půdorys nové budovy školní v Hořicích na pozemku zv. »v Habru«.
Prof. J. Lhota, inž. v Praze.

[illegible]lkem při sňatku byl Alois Jos. Koller, c. k. dvorní kameník. [illegible] r. 1811 byl F. X. L. již zemřelým, an v popisném úřadě [illegible] r. 1811 zapsána jest Anna Ledererova již co vdova.

[illegible] jeho dílech není nám nic známo.

[illegible] dal postaviti baron Jakub Wimmer na křižovatku Per-[illegible] a [illegible]mannovy třídy na Novém městě pražském a opatřil ji kamenným nápisem v tehdejší vládnoucí řeči německé, jenž zněl: Der Vaterstadt gewidmet von ihrem Mitbürger J. W. im Jahre MDCCXCVII.

(Dokončení příště.)

ZPRÁVY SPOLKOVÉ.

Na den 17. července projektován jest představenstvem Spolku arch. a inž. jednodenní výlet do Rakovníka (prohlídka města a továrny šamotového zboží) a na hrad Křivoklát.

Kollegové, již míní se zúčastniti výletu, račte se v kanceláři spolkové ohlásiti, aby mohly se objednati obědy a povozy v čas.

VYŘÍZENÉ KONKURRENCE.

Vypracování definitivních plánů na budovu obchodní komory plzeňské svěřeno autorovi II. ceny v soutěži náčrtků na jmenovanou budovu L. Skřivánkovi za spolupůsobení předsedy komory stav. J. Houdka.

V soutěži na okresní dům v Domažlicích získal I. cenu arch. M. Hron z Plzně, II. cenu inž. F. Pek a stav. V. Froněk z Domažlic, čestné uznání O. Nypl z Prahy. Návrhů došlo 44.

Kamenný portál nové školy postavené »v Habru« v Hořicích.
Prof. J. Lhota, inž. v Praze.

VYPSANÉ KONKURRENCE.

Na ústav pro choromyslné v Bohnicích. Ceny: I. K 20.000, II. K 15.000, III. K 10.000. Do 30. září 1904.

Na přestavbu radnice Staroměstské; na ceny K 24.000. Do 31. března 1905.

Na stavbu nové budovy radniční v Praze na Linhartském náměstí. Na ceny K 8000. Do 31. března 1905.

Na most u Rudolfina v Praze. Ceny: I. K 10.000, II. K 8000, III. K 6000. Do 31. ledna 1905.

Na dekoraci mostu v prodloužené Mikulášské třídě. 2 alternativy. Ceny: à I. K. 1200, II. K. 1000, III. K 800. Do 31. července 1904.

Soutěž na zhotovení náčrtků s příslušnými rozpočty na c. k. všeobecnou řemeslnickou školu v Jaroměři, usnešená v obecním úřadě města Jaroměře dne 28. května, uveřejněná v prvních dnech června, vypršela dne 1. července t. r. V lhůtě tak krátké bylo asi málo komu možno vyhověti žádosti sl. obecního úřadu v Jaroměři, který by se měl v takových otázkách přec obrátiti na některého odborníka, aby ten jej poučil, že plány a rozpočty řemeslnické školy potřebují poněkud delšího času k zhotovení, než ušíti na stroji šaty.

[illegible] prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Arch. A. BALŠÁNEK a prof. JAN KOULA. — Za redakci odpovídá [illegible] LHOTA, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK III. ČÍS. 8.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 3. SRPNA 1904.

Objevené průčelí bývalé Novoměstské radnice v Praze.

Píše stav. rada A. Wiehl, c. k. konservator. Tab. č. 37. (Dokončení.)

Nejedná se tedy o to, aby stav již dávno neexistující a jen na základě starých vyobrazení byl znovu získán, nýbrž jde o zachování existující památky umělecké a historické. Dle projektu ke přestavbě průčelí nepomýšlí se na to, aby historicky významná budova radnice tvořila s věží opět typický původní karakteristický obraz s vysokou střechou a mohutnými třemi štíty dle starých vzorů, nýbrž budova tato má splynouti s novou façadou trestního soudu do té míry, že ani hranice staré části bývalé radnice by nezůstaly patrny. Jedná-li se vůbec o zodpědění otázky, zda nový moderní plášť neb původní façada starší jest na místě, lze ji se stanoviska umělecko-historického i logického velmi jednoduše řešiti. Umělecko-historický moment obsahuje totiž pojmy dva: umění a historii. S hlediska historie stáří náleží přednost. V tomto případě přistupuje však ještě další okolnost; je to budova, ve které defenestrací radních osob dán byl podnět k válkám husitským, které i veškerými sousedními zeměmi dlouho svými následky otřásaly. Se stanoviska uměleckého jest původní façada malebnější, bohatější a monumentálnější, kdežto nově navržená façada jest nám cizí. Proto komise protestuje proti snaze, novoměstskou radnici obdobně s novou budovou trestního soudu pokud se týče zevnějšku prováděti. Sousedící a k radnici přiléhající stará věž, pak organické připojení její k bývalé radnici, jest zajisté mnohem důležitějším momentem, než souvislost s bezvýznamnou architekturou novou, na kterou není třeba míti zřetele. Řešení assymetrické jest spíše na místě. Tohoto přirozeného sloučení s věží lze však jen tehdy docíliti, zvýší-li se střecha radnice do bývalé výše a když se postaví tři velké průčelní štíty, které by dodaly radnici žádoucího dominujícího vzezření. Komise navrhuje proto, aby především a již nyní byla stará omítka na budově úplně oklepána a aby před úplným zjištěním tvarů bývalé façady neprováděly a neobjednávaly se pro tuto část jiné práce, zejmena střechy. Členové komise jsou ochotni neodkladně a bezplatně na základě odhalených fragmentů nákres façady co možná historicky správný a ve shodě se starou věží zhotoviti. Komise oddává se naději ještě v poslední chvíli, že její názory naleznou uplatnění a podniká tento krok pokládajíc za svou povinnost dáti výrazu tomu, aby členy komise jednou nestihla výčitka, že lepší své přesvědčení v čas neosvědčili a všeobecnému nazírání pražské umění milovné veřejnosti výrazu nedali. — Na základě této zprávy a k návrhu komise usnesla se rada městská na tomto: aby ve smyslu návrhu znalců požádán byl stavební komité, by oklepati dal v celém průčelí staré budovy omítku a aby před zjištěním tvaru bývalé façady neprováděl žádné změny a aby nečinil pro tuto část žádné objednávky; aby místodržitelství tuto otázku znova uvážilo a nařídilo zachování façady, jak si to přáli zástupci obce pražské; aby o nálezu znalců byla neprodleně zpravena centrální komise pro zachování umělecko-historických památek a konečně, aby požádáni byli architekti, aby na základě objevené façady a zbytků starých štítů, pak starých rytin vyhotovili návrh nové façady a plán ten byl dán stavební správě k disposici.

Administrační budova při kostele sv. Jana na Skalce v Praze.
Detail průčelí.
Arch. A. Wiehl, c. k. stav. rada.

* * *

Od té doby byla omítka z façady z větší části oklepána a výsledek byl překvapující. Zjištěno, že průčelí bylo z pískovcových kvádrů stavěno, objevena v přízemí čtyry bohatě profilovaná okna, jež bývala dělena kamennými kříži, a portál s polosloupy; v 1. patře taktéž čtyry okna rozměrů nevšedně velikých. Vroubena jsou lesenami a kladím a rozdělena taktéž kříži, podobajíce se velmi oněm v průčelí Vladislavského sálu z r. 1495. Vylámaných křížů bylo v r. 1806 použito k zazdění těchto oken a jsou mnohé z nich posud viditelny.

Obě patra tato dají se tudíž s naprostou jistotou v nákresu vyobraziti. I druhé patro, jež bývalo jen atikou nad velkou síní obecní, zaujímající celou délku průčelí, ano i štíty daly se rekonstruovati podle zbytků zdi protiokenní a štítu v podkroví zachovaných.

Přinášíme na tabulce č. 37. pohled rekonstruovaného průčelí toho, jež vyneseno bylo pod dozorem architektů Wiehla a Hilberta.

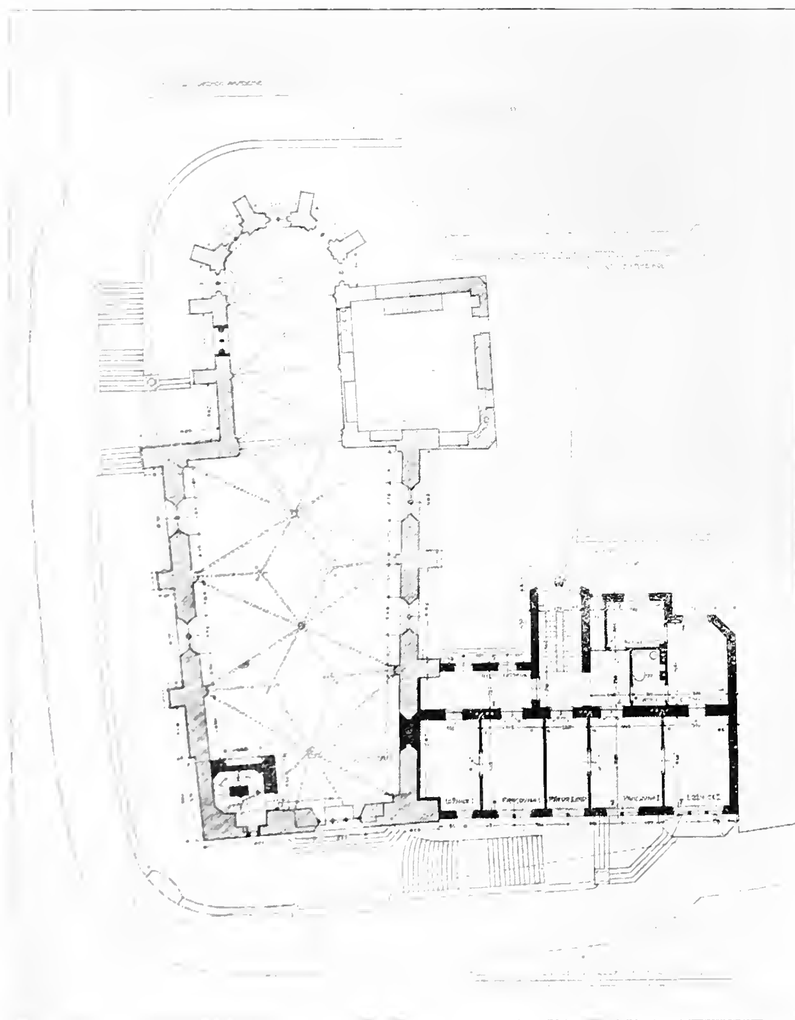
Následkem odhalení těchto změnila i ústřední komise svůj názor notou č. 980 k rukoum místodržitelství i rady městské toho smyslu, že vzhledem k skutečnému odkrytí starých zbytků façady při provádění přestavby proti opětnému znovuzřízení staré façady dalších námitek nečiní a své prvotní vyjádření co bezpředmětné nazpět béře.

Tímto vyjádřením není ovšem ještě zajímavá památka tato zachráněna. Záleží nyní na místodržitelství a dotýčném ministerstvu, neméně i na stavebním komitétu, jemuž předsedá p. dvorní rada Dr. Wokaun, zdali v uvážení důležitých nových momentů vyhověno bude všeobecnému přání po restaurování této umělecky velmi cenné façady, kdyby i zachování její jistých peněžitých obětí vyžadovalo.

Obnova kostela sv. Václava na Zderaze v Praze.

(Tab. č. 38., 39. a 40.)

Po zrušení trestnice umístěné v minulém století do budov jednou klášterních kolem kostela sv. Václava na Zderaze, prodány byly obci pražské státní správou za značné obnosy pozemky jednou velice levně nabyté a po řadu let náležitě využitkované s budovami spustlými a ku sbourání určenými. Státní správa prodala obci pražské za značný peníz

Obnova kostela sv. Václava na Zderaze.
Arch. Josef Fanta.

s pozemky těmi i pozemek kostela s kostelem ve stavu, který nesvědčil v ničem o povinné péči ku této starobylé a zajímavé památce stavební. Tím stalo se, že kostel starobylý, jediný v Praze zasvěcený od nejstarších dob světci, knížeti českému, kostel ten, který byl v ranném středověku kostelem hřbitovním, v době Karlově farním, později kostelem mnichů a konečně kostelem trestanců, málem by býval sbourán a to rozhodnutím přední české obce, bez ohledu na starobylosť, bez ohledu k stavitelské ceně, bez ohledu ku snadno předvídatelné potřebě kostela [illegible] zalidňující se čtvrti města jako kostela farního, bez ohledu k dů[illegible] hospodářským, kterých všímati si u nás jest věru stále dů[illegible]. Za sbourání přimlouvali se nepokrytě mnozí, jedni zřejmě, druzí [illegible] pomáhali bourati starobylý kostel sv. Václava, pomáhalo div[illegible] i péro umělce spisovatele, označujíc kostel ten svatováclav[illegible] nad Vltavou. A snad to úsilí po sbourání vzbudilo ko[illegible]h pražských lítost nad stavitelskou památkou touto. [illegible] kostela sv. Václava na Zderaze to byla, která vedla [illegible] pro obnovu jeho. Projekt pro obnovu kostela [illegible]ého časopisu v hlavních výkresích uveřejněný, ob[illegible] a má sloužiti za základ obnovy kostela. [illegible] projektu sluší povšimnouti si nově utvářeného okolí, [illegible] kostela zaměřených ulic. Ulice Resslova a Dittrichova vedeny byly bez ohledu k jeho půdorysu v době, kdy se nepočítalo se zachováním kostela, a jest jen náhodou, že uliční čára ulice Resslovy dotýkajíc se téměř rohu opěrného pilíře kostelního, že ulice Dittrichova neprotínají a nezabírají pozemek kostelní. Úroveň těchto ulic jest několik metrů pod úrovní podlahy kostela. Kostel oproti směrům jejich leží koso. Odprodáním pozemků kolem kostela změnilo se nadobro okolí jeho. Východně na několik metrů jen od presbytáře kostelního vy-

Studie k obnově kostela sv. Václava na Zderaze.
Arch. Josef Fanta.

stavěna byla obchodní akademie československá. Pozemek rohový do ulice Jenštejnské přenechán byl obcí pražskou spolku pro vystavění studentské koleje nemajetných posluchačů českých vys. škol. Při příležitosti této zástupce obce pražské stavební rada stavitel pan Tereba upozornil, že jest v zájmu obecním, aby obec sobě zajistila bezprostředně u kostela pozemek, který by stačil pro účelnou farní budovu pro případ, že by se stal, jak jest předvídatelno, kostel kostelem farním. Okolnost ta byla pro projekt obnovy v mnohé příčině směrodatnou.

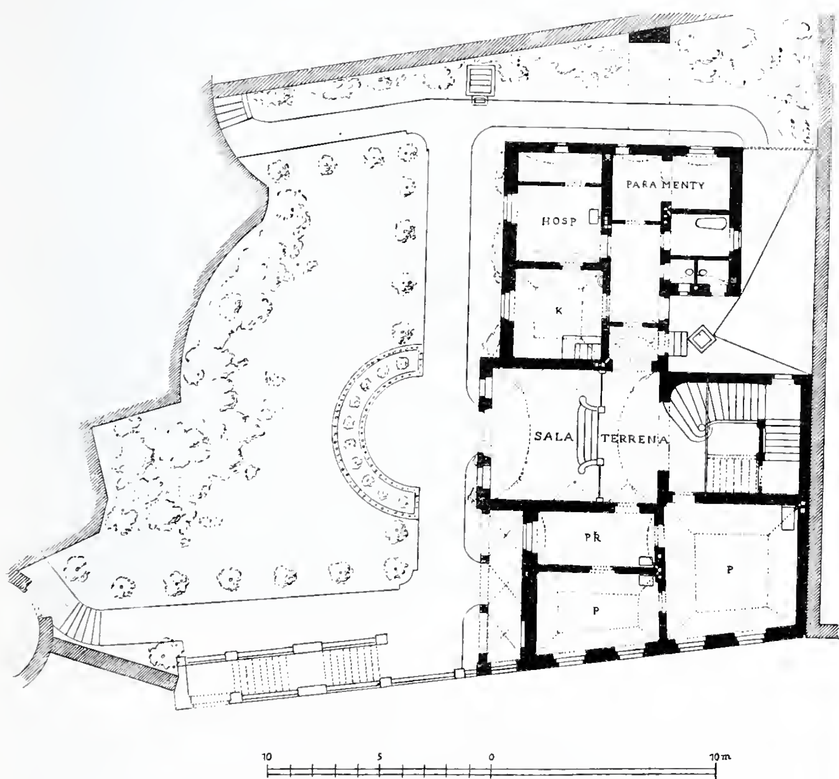
Studie k obnově kostela sv. Václava na Zderaze.
Arch. Josef Fanta.

Ze situace dané naprostou změnou okolí kostela vzešel návrh úpravy bezprostředního okolí kostela. Šlo o to, aby úpravou tou, pokud to bylo lze, sprostředkován byl pohodlný vchod do kostela nyní značně nad ulice vyzdviženého, aby úpravou tou kostel k okolí svému se pokud to možno bylo připojoval, aby blízkostí níže kolem vedených ulic ohrožené základy jeho byly zajištěny. Půdorysy obnovy ukazují, že příchod do kostela zjednán dveřmi jednoramennými, širokými schody, připojení k uličním čarám bylo hleděno dosíci půdorysným utvářením spodní stavby přimykajícím se ke směru a obrysům nových budov.

Předním účelem této spodní stavby má býti zajištění základů kostelních, přes 3 *m* nad chodníkem ulice Resslovy položených a postavených na břidlici nepravidelně zvrstvenou, kterou sluší náležitě zajistiti po odkopání do ulice silně zasahujících částí, aby zabráněno bylo stálým otřesem snadno se objevujícím kolmým trhlinám. Ze snahy za tímto upevněním základů povstal systém v půdoryse základů naznačené spodní stavby. Nebezpečí kolmých a svislých trhlin půdy pod základy jest značné při divokém zvrstvení půdy, jaké v blízkosti kostela při kopání základů koleje se zjistilo. Pouhým zahrazením opěrnou zdí lze se nebezpečí takovému sotva vyhnouti a to proto, že právem předvídati lze, že i po tomto ohrazení mohou se časem objeviti stálým otřásáním způsobené trhliny zemní, jimiž přivoděno by bylo časem hnutí základů a nebezpečné trhliny kleneb kostelních.

Základem návrhu obnovy kostela samého jest, jak se samo sebou rozumí, bedlivě a podrobně zjištěný stav dosavadní. Ohledáním kostela nalezeny byly předůležité části původní, jimiž historie kostela jest v mnohém doplněna a objasněna, na základě jich jest možno kostel bezpečně v hlavních částech rekonstruovati.

Nejzajímavějším nálezem bylo objevení dvou řad nad sebou ležících románských okének původní věže, zevně zazděných, z půdy však patrných. Spodní dvojice jest úplná, vrchní trojici schází půlka. Nalezeny byly základy na poč. 17. století teprv, a to asi k vůli zvláštní úpravě kruchty, vybourané věže, dále i stopy odbouraných zdí východní a jižní této věže. Západní a severní zdě věžní tvoří roh západo-severní stavby kostelní; pečlivé opukové zdivo původní jest zde z ulice patrno. Zjištěno bylo

Administrační budova při kostele sv. Jana na Skalce v Praze.
Půdorys I. patra.
Arch. A. Wiehl, c. k. stav. rada.

i spojení této věže s původní stavbou menšího tehdy hřbitovního kostela.

Však i v částech pozdějších kostela nalezeny byly cenné nám dříve neznámé části. Tak zejména krásné neporušené skruží okenní v presbytáři, skruží to okna zazděného z obou stran a zevně zakrytého později přistavěnou sakristií. V okně zazděném nalezeno bylo i staré dýnkové zasklení. V presbytáři nalezen profilovaný výklenek sedilic; zjištěno bylo zkrácení přípor, kteréž sáhaly původně až k dělící nyní též již otlučené římse. Zjevně na presbytáři zjištěny byly pateční římsy. V lodi kostelní, která zaklenuta pěknou pozdní gotickou kružbou, zjištěny byly kamenné spodní kameny oken s náběhem prutů dělících oken zkrácených a částečně zazděných k vůli pozdějším přístavkům. V jižním průčelí nalezeno zazděné okno, jehož spodek ukazuje na původní nižší položení kruchty stejně jako zjištěné v průčelí západním veliké trojdílné okno, jehož spodní kameny i s náběhy prutů dělících se záklenkem poskytují základ k jeho obnovení. V průčelí jižním nalezeny byly zbytky postranního portálu v místě, kudy jest v projektu vchod z kostela do loggiety farní.

Jest mnoho těchto pro obnovu kostela důležitých poznatků, nelze je zde všechny uváděti, zanešeny jsou v podrobných plánech o zjištěném v r. 1903 stavu kostela, které s projektem odevzdány byly a v něž nahlédnouti lze ve stav. úřadě pražském, kde plány ty jsou uloženy.

Zajímavou okolností jest, že polosloupové přípory střední lodi, která se ku presbytáři nápadně rozšiřuje, sestávají ze sloupových kruhových kamenných bubnů do půlky zazděných. Zjištěno bylo, že bubnů těch jinak původně bylo užito, na jednom z nich nalezen byl několikařádkový malovaný gotický, nyní vrchem ku spodu a do zdi obrácený nápis. (Dokončení příště.)

Lidové lázně v Bubnech.

Architekt F. Velich. — (Dokončení.)

V každé sprchové kabině nalezá se dole ve dlažbě basinek z cementového betonu zhotovený, as 78 *cm* dl., na zad zúžený, as 65 *cm* šir. a 13 *cm* hluboký. Sprcha přiděiána jest na zdi ve výši as 2·20 *m* nade dnem basinku. Ve zvláštních zářezech po stranách korýtek umístěna jest odpadní uzavírka a nátrubek přepadní roury tak, že nijak nepřekážejí koupajícímu. Kromě toho vyúsťuje na přední straně basinku roura, kterou lze též spodem přiváděti čerstvou vodu ku vyplachování basinku. Na stěně pod sprchou přidělány jsou ve výši as 1 *m* nad dlažbou, na mramorové desce rukojeti pro řízení přítoku teplé a studené vody, který není nijak obmezován. Veškeré viditelné součásti kovové jsou mosazné.

Lázně pro hochy a dívky mají pouze kabiny sprchové bez šaten. Žáci svlékají se v prostoru před kabinami a ukládají šatstvo do skříně s odděleními. Každé oddělení skříně pro sebe k uzavření obsahuje nahoře prostor pro šatstvo, dole pro obuv a dále sedátko, které se dá ze skříně vysunouti.

Vany v příslušných kabinách dají se při čištění snadno přemístiti. Nad každou vanou nalezá se ještě sprcha.

Kotel pro ohřívání vody parou o nízkém tlaku jest trubkový o 26 m^2 výhřevné plochy, s topením násypným, samočinně se regulujícím, dle patentu Körtingova. Rošt zřízen z ocelových trubek, kterými voda z kotle cirkuluje. Pára prochází v reservoiru pro teplou vodu spirálovými měděnými rourami, čímž voda v reservoiru se ohřívá. Studená voda do sprch přivádí se z menšího reservoiru. Oba reservoiry leží vedle sebe a jsou mezi sebou spojeny.

Vytápění místností děje se parou. K topným tělesům přivádí se čerstvý vzduch přímo z venčí. Pro větrání lázeňských místností zřízeny kromě obyčejných ventilačních průduchů pro přirozené větrání ještě zvláštní průduchy s ventilátory.

Celkový náklad na postavení a zařízení lázní obnášel as 64.000 K, z čehož připadá na stavebné práce as 32.000 K, na zařízení ostatní (topení, koupelny, osvětlení, větrání a p.) rovněž as 32.000 K.

Inspektorem stavby byl obecní starší a stavitel V. Romováček. Stavbu řídil a architektonickou část navrhl F. Velich.

Návštěva těchto lázní jest velice četná, neboť vykazovala v r. 1903 sprchových koupelí pro dospělé 49.992, vanových koupelí 5773 a dětských sprch 7673. Průměrná návštěva denní vykazovala tedy 137 sprch, 15 van a 21 dětských koupelí.

Poplatek obnáší: za velkou sprchovou lázeň 10 h, vanovou lázeň 30 h a dětskou sprchovou lázeň 5 h.

Vzdor těmto velice nízkým cenám obnášel hrubý příjem za rok 1903 celkem 7796 K 96 h.

Pražské fontány IV.

Empirová kašna F. Lederera, nyní v novoměstském sadu v Praze.

Píše Jan Herain. — (Dokončení.)

Asi před dvaceti lety, když v Praze veřejné kašny rušeny, tak tato kašna postavena na žádost Vojty Náprstka na Betlemské náměstí; asi před 4 léty, kdy toto náměstí upravováno, přenesena a postavena do městského sadu při Marianské ulici.

Při té příležitosti odsekán její německý nápis, což pražské Němce velice pobouřilo, ale při tom nepostavena kašna zrovna šťastně, neb jest částečně v zemi a v trávě utopena, a opomenuty jí dáti tři schody kolem, aby tvořila s nimi celek, jaký dříve býval.

Věnovatel kašny baron Jakub Wimmer narodil se v Praze z měšťanské rodiny od r. 1746 z Bavor do Čech přišlé, otec jeho byl železník »U zlatého kola« v Rytířské ulici č. p. 402-I., kdež tato rodina až dodnes obchod železem provozuje.

Jakub Wimmer vystudoval gymnasium, pak vstoupil na tehdejší technickou školu pražskou, kde poslouchal inženýrství, pak vstoupil k vojsku, súčastnil se stavby pevnosti Terezína, kde vydělal velké peníze při dovozu a dodávkách.

Jako plukovník opustil vojenskou dráhu a byl r. 1801 povýšen do baronského stavu, a zemřel ve svém domě na Ferdinandově třídě č. p. 37—II. dne 12. ledna r. 1822, jsa stár 68 let, a pochován ku sv. Klimentu v Bubnech.

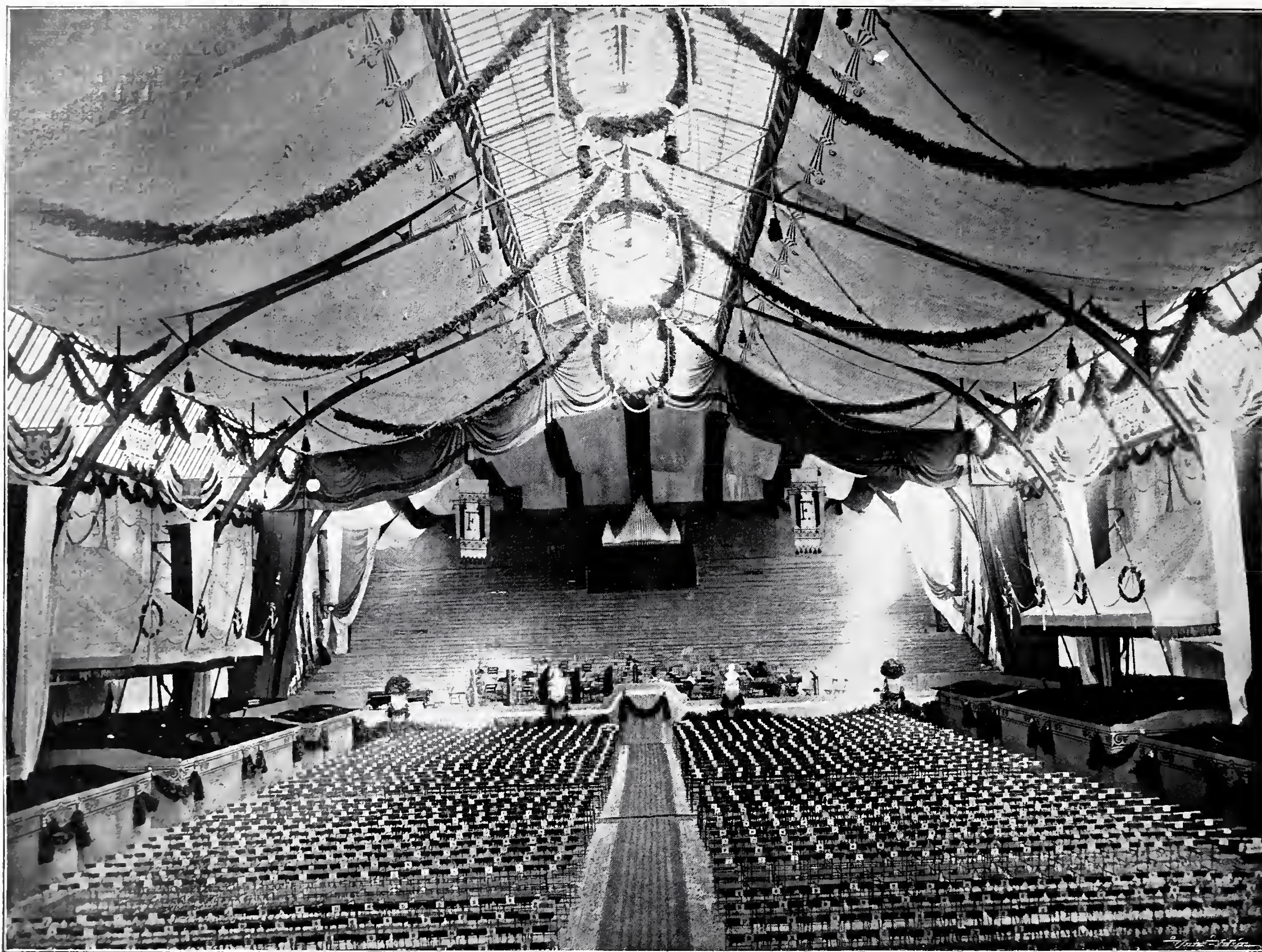
Od něj zřízeny byly starším Pražanům známé Wimmrovy sady, kde dnes stojí Král. Vinohrady; tamtéž postavil hospodářskou budovu Kravín (Kuhstall), kde zavedl švýcarský chov dobytka a švýcarské sýrařství.

Byl to velký lidumil a humanista, který pro rodné své město a okrášlení jeho okolí udělal mnoho.

Úprava pravého křídla Průmyslového paláce na výstavišti v král. oboře pro hudební festival r. 1904.

Arch. R. Klenka z Vlastimilu.

Za příčinou provozování hudebních a pěveckých produkcí I. hudebního festivalu v rozměrech u nás nebývalých byl ochotou zemského vý-

Úprava pravého křídla Průmyslového paláce na výstavišti v král. oboře pro hudební festival r. 1904.
Arch. R. Klenka z Vlastimilu.

boru propůjčen výstavní průmyslový palác v královské oboře. Při úpravě pravého křídla paláce běželo vedle umístění neobyčejného počtu účinkujících i posluchačů též o zlepšení akkustiky zasklenné místnosti, v níž se zvuky následkem nedostatku resonančních těles vícenásobnými ozvěnami vracely. Dále šlo i o zakrytí nosičů železné konstrukce sálu. Obojí se dle jednohlasného úsudku koncertům obcujících znamenitě zdařilo.

Konstruktivní řešení navrhl arch. F. Schlaffer a dekoraci architekt R. Klenka z Vl. Tato byla provedena v barvě krémové a ornamentikou v různých odstínech zelené barvy.

Náklad obnášel:

Práce tesařské	14.951 K
» čalounické	4.284 »
» malířské	249 »
» zahradnické	356 »
	19.840 K

Orkestr čítal 132 hudebníků, účinkujících bylo 3280.

Návštěvy největší dosáhl koncert 1. dne osob 3675.

Administrační budova při kostele sv. Jana na Skalce v Praze.

[illegible] architekta A. Wiehla, c. k. stav. rady. — Tab. č. 41.

[illegible] před několika lety byl dům, v němž administrator kostela [illegible] dán všeobecné nemocnici, nastala potřeba, vystavěti dům nový [illegible] staveniště dolejší zahrada ke kostelu patřící, ku kteréž bu[illegible] vyhotoveny byly.

Druhé patro mělo obsahovati byt administratora, sestávající ze tří pokojů a hojného příslušenství, prvé patro byt kaplana, a přízemek krámy.

Zevnějšek měl proveden býti ve slohu příslušného kostela. Teprv během loňského a letošního roku byl dům ten vystavěn stavitelem p. F. Šamonilem, který i detailní nákresy sám zhotovil.

Terrain o celé patro nad úrovní ulice vyvýšený zavdal vděčný motiv k malebnému řešení celkovému.

VYPSANÉ KONKURRENCE.

Na ústav pro choromyslné v Bohnicích. Ceny: I. K 20.000, II. K 15.000, III. K 10.000. Do 30. září 1904.

Na přestavbu radnice Staroměstské; na ceny K 24.000. Do 31. března 1905.

Na stavbu nové budovy radniční v Praze na Linhartském náměstí. Na ceny K 8000. Do 31. března 1905.

Na most u Rudolfina v Praze. Ceny: I. K 10.000, II. K 8000, III. K 6000. Do 31. ledna 1905.

Oprava.

Pan stavitel Stan. Červený z Kladna nám sděluje, že při soutěži na okresní nemocnici na Kladně nezískal — jak v předešlém čísle bylo uvedeno — p. Jindřich Grüner II. cenu, ale cenu III. Druhá cena byla přiřknuta návrhu Stanislava Červeného, stavitele na Kladně. Nesprávné informace zaslal nám arch. A. Zázvorka.

[illegible] A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Arch. A. BALŠÁNEK a prof. JAN KOULA. — Za redakci odpovídá [illegible] r c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK III. ČÍS. 9.

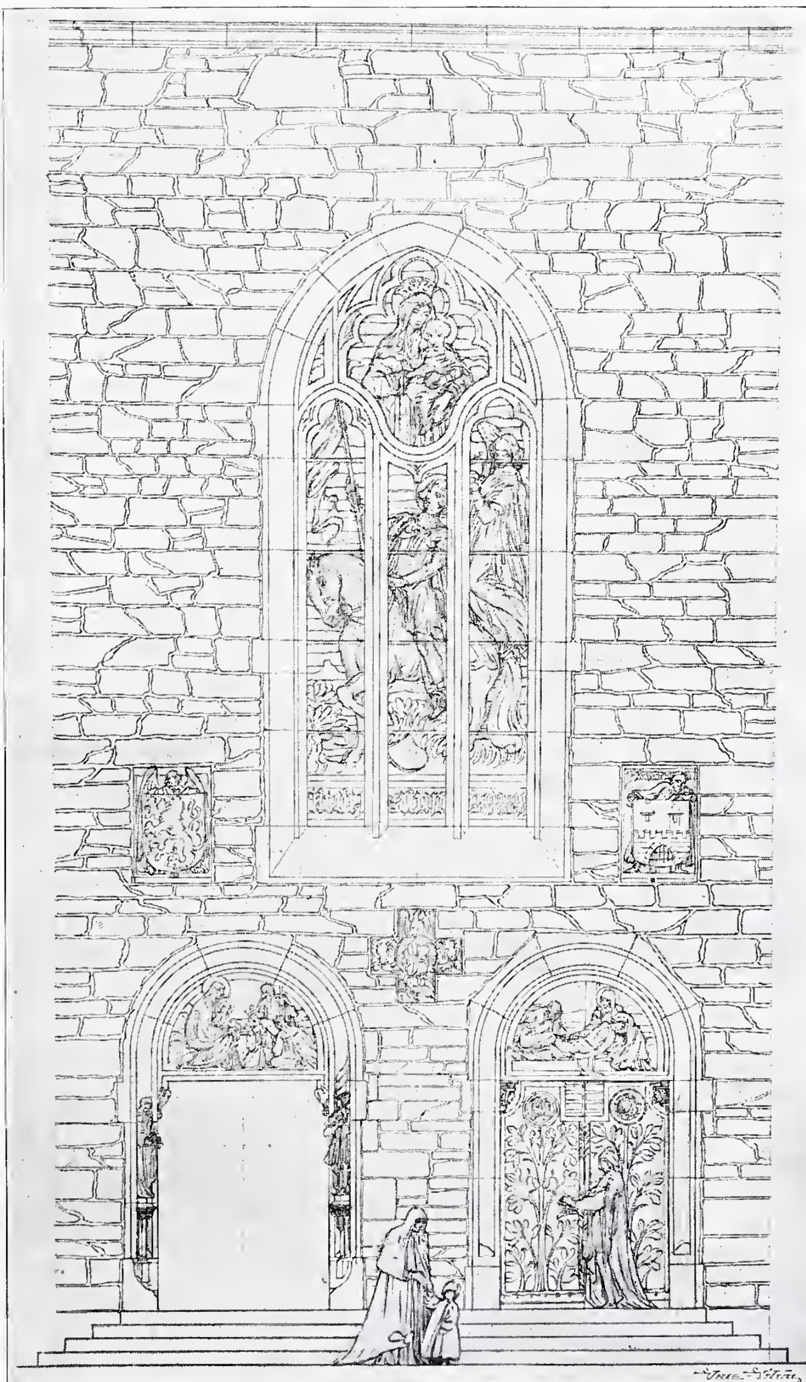
ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 7. ZÁŘÍ 1904.

Moderna v pražských ulicích.

Napsal dr. Fr. X. Harlas.

Jestliže vůbec zasluhoval modernistní směr v architektuře vážné pozornosti se strany činitelů, jichž se umělecké otázky dotýkají nejen v theorii, ale také v praksi, pak nastala doba, kdy nutno zabývati se otázkou, má-li moderna místa v našem starobylém městě, v té Staré Praze, o jejíž originalní výstavnosti jsou dnes informováni vzdělanci všech národů. Otázka tato nebyla dosud akutní, neboť vzdor postupu stavitelské moderny ve Vídni a v jiných městech Německa, Belgie, Amerických států, zůstávali jsme u nás jaksi mimo proud, v tom tichém ústraní, jehož vinou Praha byla v uměleckých věcech vždy o nějakých deset let za ostatním světem. Poměry však se valně změnily a spojení se sousedními národy, lépe s kulturním a uměleckým životem v sousedních zemích, stalo se snadnějším, výměna názorů rychlejší a dodávání všelikých modních vymožeností se několikráte znásobnilo. Jenom to pokulhávání za cizinou lze ještě pozorovat, neboť právě nyní objevují se u nás »nejnovější mody«, které jsou zpravidla od loňska. Časově bychom zůstávali pozadu, jde-li o modní zjevy, a toho není třeba litovati, neboť na takové věci je vždy času dosti. Leda že tím Praha se vydává na pospas výtkám nepokrokovosti a maloměšťáctví. Ale ani to nepadalo by na váhu. Vždyť město svým bohatsvím stavitelských krás tak proslavené nemá zapotřebí, aby soutěžilo s velikými metropolemi takřka od včerejška vzniklými v tvoření »něčeho nového«, sensačního a modního — úmyslně nepravím moderního. Takový nový Babel, jakým je na př. Pešť a jaká jsou všecka města americká, má místa dosti na experimenty s »novým slohem«, na stavby secessních pavilonů a činžáků, na všelijaké kudrlinky, které se teď i na ctihodné staré façady z doby před r. 1848. pocházející nalepují, a všecky ty trochu theatrální effekty a dekorace, jimiž se městům má dostati moderního rázu. Renaissanční divadla a »opery«, bursy, banky, antické parlamentní paláce a gotické kostely v takových nových městech snášejí se tím spíše, čím nepravějšími jsou ty různé slohy, čím modernějšími živly jsou protkány. Je to vše jaksi příbuzné, jsou to skorem všude a po výtce dekorace, a málo je staveb ve slohu gotiky, renaissance atd. nově provedených, aby umělecký princip pronikal budovou až do základů, aby tedy architekt byl tvořil v duchu toho kterého slohu, šetře všech jeho zákonů a snaže se je moderním požadavkům přispůsobiti. Tak vážíme si divadel Schinkelových, antikisujících těch monumentálních budov, tak patříme na nové gotické chrámy, důsledně a organicky ve slohu dávno zaniklém provedené. — Hůře však dopadá to již se stavbami rázu čistě moderního, s paláci peněžních ústavů, budovami učilišť, ústavů vědeckých a konečně s domy velkoměstskými. Tu zavládl směr řekl bych kulisový. Potemkinské vesnice z cihel a sádry vyrůstají s příšernou rychlostí ze země, kam oko pohlédne, a nová města naplňují se líčenou nádherou oné lžiarchitektury, proti které právě moderna co nejpříkřeji se vyslovila.

Arch. J. Fanta: Obnova kostela sv. Václava na Zderaze v Praze.
Studie hlavního průčelí.

Nejsympatičtější rys architektonické moderny je její snaha po upřímnosti. Nemá se nic předstírati, ani konstruktivně, ani v dekoru, ani v materiálu. Jak si počínali kdysi před sty lety, tak veďme si také my. Stavme dle potřeby, aby zevnějšek budovy odpovídal vnitřnímu rozdělení, aby účel stavby nebyl zastírán. Volme k tomu hmoty nejlépe se hodící, ale nanaličujme pak celek, jakoby byl z materiálu snad dražšího, vzácnějšího. A nezdobme stavbu jinak, než účel a ráz vyžadují nebo připouštějí. Vskutku, zásada v pravdě umělecká, poněvadž též rozumově přirozená, logická. Ale tu právě hřeší moderna proti vlastním svým předpisům, proti vlastní morálce. Stačí poukázati na několik těch plodů moderny, jimiž Praha byla obdařena. Nehledě na výminečné poměry pražské, na všecky ohledy stran povšechného rázu města a jeho částí, přesvědčíme se, že modernistní domy pražské nejsou uměleČtější, než dosavadní obvyklé ukázky tak řečených »architektonicky cenných« staveb. Je to opět šablona, a ke všemu cizí, dosti bezduchá, je to zase nápodobování něčeho, co »jinde

vzbudilo [illegible]. Vyjímaje pavillon spolku Manesa, nevím o žádné [illegible] provedené modernistní stavbě pražské. Je tu několik [illegible], které se dobře vyjímají, a několik jiných, které jsou v kři[illegible] rozporu se svým okolím. A hlavně o to jde.

(Dokončení příště.)

Obnova kostela sv. Václava na Zderaze v Praze.

(Dokončení.)

Z poslední fase stavby kostelní nalezeny byly pod omítkou na více místech zbytky figurálních rozsáhlých maleb nástěnných, v nichž

Arch. J. Fanta: Obnova kostela sv. Václava na Zderaze v Praze.
Studie hlavního průčelí.

[illegible] jsou výjevy ze starého a nového zákona. Malby ty sluší [illegible] odkrýti.*)

Z posledních dob přestavby a úpravy kostelní pocházejí vestavěné [illegible] sloupy, zdvižená nyní kruchta dvoudílná, původně užší galerií [illegible] do kostela vestavěná po odbourání věže. Zajímavý malovaný [illegible] strop zdá se, že byl původně zavěšen níže, sloupy byly asi [illegible].

*) [illegible] lze dosti naléhavě k tomu poukázati, aby při každé [illegible] byl k tomu povolaným zodpovědným silám dozor [illegible] umělecké, konstruktivní části stavby byly [illegible] ohledány, než se počne s definitivním projektem. [illegible] až po tomto zjištění. Mezi stavbou pak jest [illegible]. Projektantům opravy starých památek sluší [illegible] při provádění v těchto starých stavbách lze [illegible] původní stav. Ruce nepovolané stále ještě ničí [illegible]

Dle těchto poznatků pracováno bylo na plánech obnovy kostelní. Presbytář lze dle nich přivésti zevně i uvnitř bezpečně do původního stavu, též průčelí a vnitřek lodě. Pro věž poskytují nalezená okna románská vodítko. Pro průčelí západní a jeho dva vchody bylo rozhodujícím zachování spojitosti původního pozdějšími otvory prolomeného zdiva, tak i zachování štukem zdobených výklenků stávajících, v nichž zazděny jsou zajímavé náhrobní kameny se 17. století.

Uvnitř kostela v důsledku navrženého dostavění věže a probourání původního okna záp. průčelí obsahují plány obnovy od nynějšího odchylné upravení a snížení kruchty.

Zajímavého stropu starého jest zde použito a sice té jeho samostatné části, která ve výzdobě své má vztah k hudbě, druhé samostatné části jeho navrženo použíti ve faře ve velké síni prvého patra. Tato úprava žádá odstranění později do kostela vestavěných, nyní kruchtu nesoucích sloupů renaissančních; dvou z nich použito před kostelem při schodišti západním a severním.

Průčelí západní obrácené do nové ulice Dittrichovy, na něž jest z nábřeží průhled, jest v návrzích různě vyřešeno; k provedení navrženo prosté vyřešení bez štítu s doplněným trojdílným oknem středním, se dvěma prostými portály vchodními. Do kamenné zdi navrženy ku vložení tři desky opukové skulpturální, ve středu s Matkou Kristovou, po stranách se sv. Václavem a sv. Ludmilou. Nad vchody pod okno má přijíti kříž se symboly evangelistů. Dvéře do kostela navrženy obité železem s orlicí svatováclavskou a znakem městským.

Náčrtky perspektivické s hlavních stran ukazují, jak by se kostel připojoval ku okolním domům stávajícím. V projekt bylo nutno zabrati i farní budovu příští, s níž kostel úzce souvisí.

Podrobné rozpočty vykazují tyto obnosy: Obnova kostela K 52.792, úprava okolí (spodní stavba a schodiště ku kostelu vedoucí) K 28.200 a zařízení vnitřku kostela pro účel bohoslužebný (oltáře, kazatelna, umělecká výzdoba) K 16.980.

Náklad na obnovu kostela má býti částečně kryt státním příspěvkem, o který zažádáno bude, a který by nejméně rovnati se měl obnosu vyplacenému za pozemek kostelní, úprava okolí pořízena býti má nákladem obce, stavba fary a úprava kostela ze jmění zádušního. K úpravě spustlého okolí kostela mělo by se v zájmu veřejnosti bezodkladně přistoupiti. Návrh obnovy obsahuje vše, co k úpravě této jest potřebno. —

Názory a zásady o způsobu zachování a obnovy starých památek téměř křiklavě se různí. Nejradikálnější z nich hrozí utnutím ruky, dotýkajícím se památek těch, jiné horující pro osobité umění, dovolují silným individualitám uměleckým měniti a uzpůsobovati tytéž staré památky, bez přihlížení k jich podstatě, dle individuality obnovovatele, v pravdě však často dle školy, z které ta neb ona individualita vyšla, dle naučených a na stavbu aplikovaných, s podstatou stavby a její uměleckou historií naprosto nesouvisících frásí.

Nelze dobře uposlechnouti kazatelů ani jedněch ani druhých. Nejsou veškeré staré památky nám dochované ani individua zhynulá, ani povždy dokonaná, není zde ani tolik povšechných sil, abychom v každé generaci stačily všem potřebám života nově a nově. Bohužel i bohudík. Bylo by rozhodně krásným stavěti zbožně nové chrámy, proto však že nemůžeme nové nově stavěti leč ve snách, proto snad ještě dlouho bude nám se starati, aby to, s čím doposud vývojem svým souvisíme, s čím ještě žijeme, co pochopujeme, co sobě ceníme, nerozpadlo se a nezapadlo; že by to bylo kdy bývalo u nás na škodu, nebylo dokázáno, a že by tím zabráněno bylo budoucím silným nové chrámy nově stavěti, sluší po všestranných zkušenostech odmítnouti.

J. F.

Nájemný dům p. Dra B. K. z V. č. 29 v Divišově ulici na Král. Vinohradech.

Arch. prof. R. Klenka z Vlastimilu. — Tab. č. 42.

Průčelí měří 14 *m*, parcela 294 m^2. Zastavěná plocha 237·30 m^2. Plocha dvoru 56·70 m^2. Náklad obnášel okrouhle (bez pozemku) 63.000 K, tedy přichází na 1 m^2 zastavěné plochy 266 K. Stavbu prováděl r. 1903 stav. p. J. Veselý, nanášené práce v maltě provedli pp. Uttl, Prokop a spol. Šedý tón průčelí docílen přimícháním roztlučených a prosátých odpadků žulových. Půdorysy a vestibul tohoto komfortního domu přineseme v čísle říjnovém.

Soutěžný návrh na stavbu obchodní a živnostenské komory v Plzni.

Stavitel Fr. Kavalír v Praze. (III. cena.) — Tab. č. 43.

Budova navržena přesně dle stavebního programu s ohledem na váznoucí služebnost sousedních oken a s využitím služebnosti vjezdu sousedním domem. Sestává ze dvou samostatných částí, z nichž prvá na rohu ulice »Divadelní« a »Štěpánových sadů« až za střední risalit slouží komoře, ostatní nájmu. Pro eventuelní rozšíření místností komory lze obě části bez obtíží spojiti. — Disposice půdorysná jest z náčrtku úplně jasná. — Průčelí navrženo v moderních formách renaissančních. — Věž, zvedající se nad vestibulem, je možno při omezení stavebního nákladu vypustiti.

Zastavěná plocha měří 838 m^2. Náklad stavební ca. 240.000 korun.

Soutěžný návrh
na stavbu obchodní a živnostenské komory v Plzni.

Arch. prof. Šula, Šulc a Velflík v Plzni. — (Čestné uznání.)
Tab. č. 44.

Dne 12. března t. r. vypsala obchodní a živnostenská komora v Plzni soutěž na podání plánů pro stavbu nové budovy komorní. Žádaly se plány v měřítku 1 : 100 (půdorysy všech pater, dva hlavní řezy, dvě façády) ve lhůtě 1 měsíce, tedy ve lhůtě vzhledem ku rozsáhlosti a složitosti projektované stavby nepoměrně krátké a za nepatrné ceny: I. cena 1200 K, II. cena 800 K, III. cena 500 K.

Následkem protestů podaných obchodní a živnostenské komoře výborem spolku techniků v Plzni a předsednictvem Spolku architektův a inženýrů v Praze, prodloužena byla lhůta o 5 dnův a připuštěny ku soutěži také náčrtky v měřítku 1 : 200.

V podmínkách vypsané soutěže vyhrazuje se stavebnímu komitétu komornímu právo, aby dle svého volného uvážení zvolil odborníka, jemuž svěří detailní vypracování návrhu a rozpočtu, jakož i vrchní dohled nad stavbou; autor náčrtku cenou poctěného, jemuž detailní vypracování návrhu a vrchní dohled nad stavbou svěřeny nebyly, nemá práva žádati za užití jeho myšlénky nějakého honoráře.

Ku soutěži došly 23 projekty. Výsledek soutěže v základě hlasování členů poroty, při němž namnoze docíleno většiny pouze jediného hlasu (protokol o jednání poroty nebyl učiněn přístupným), byl tento:

I. cena udělena projektu pp. bratří Krásných, stavitelů ve Vídni.
II. cena udělena projektu pp. Skřivánka a Koubka, assistentů c. k. státních drah v Plzni.
III. cena udělena projektu p. Frant. Kavalíra, stavitele na Smíchově.

Dvěma projektům přiřknuto bylo porotou čestné uznání s návrhem na zakoupení. Jeden z obou těch návrhů, jichž autory jsou pp. c. k. prof. Šula, Šulc a Velflík, uveřejňujeme.

Stavební místo získané sbouráním staré divadelní budovy je velmi výhodně situováno na rohu ulice Riegrovy a sadů Štěpánových.

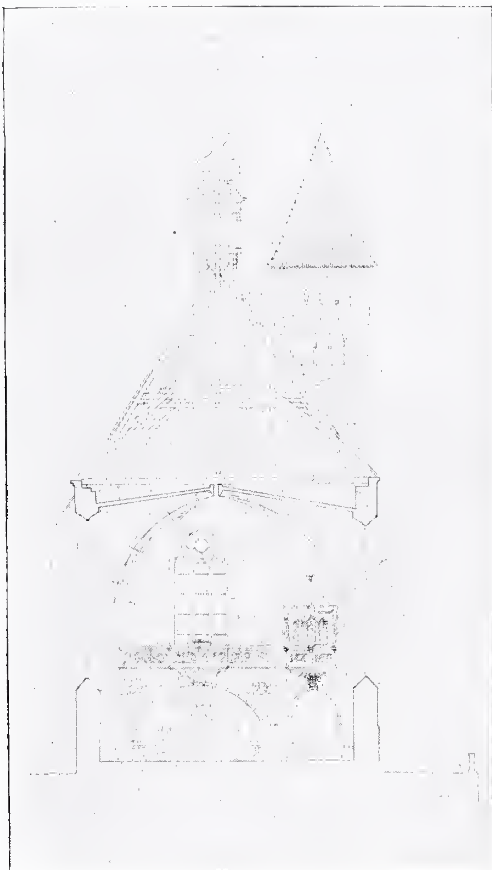
Stavbu projektují p. stavitel J. Houdek, president obchodní komory, zároveň s p. stavitelem Lad. Skřivánkem, autorem projektu II. cenou poctěného, dle náčrtku, který p. stav. J. Houdkem na základě projektů konkurrenčních i jeho vlastních vypracován a obchodní komorou ku provedení přijat byl.

Stavební náklad vyžadovati bude při zastavěné ploše ca. 1000 m^2 okrouhle obnos K 270.000.

Opatrovna
a škola mateřská „u Studánky" v Bubnech.

Arch. Fr. Velich. — Tab. č. 45.

Budova tato postavena byla obcí Pražskou v r. 1901—1902 na pozemcích bývalého sadu proti ulici »u Studánky«. Opatrovna stojí úplně volně na vzdušném prostranství, které sousedí s Královskou oborou. V sadu, který budovu obkličuje, upraveno též hřiště pro dítky. — Budova jest jednopatrová, toliko částečně podsklepená. Pod místnostmi nepodsklepenými odkopán byl humus a proveden místo téhož násyp čistým pískem při kopání základů a sklepů získaným. Na uvedený násyp položena v celé ploše nepodsklepených místností dutá isolační dlažba, která otvory svými vyúsťuje do vzdušných kanálků 20/30 *cm* ve světlosti. Tyto vzdušné kanálky vedeny jsou kolem obvodových zdí všech nepodsklepených, k obývání určených místností a jsou jednak mezi sebou, jinak i se zevnějším vzduchem spojeny. Otvory z těchto kanálků v soklu se nalezající a na venek vyúsťující opatřeny jsou silnými drátěnými mřížkami, aby do nich ptactvo nebo myši vniknouti nemohly. Na duté isolační dlažbě jest as 60 *cm* vysoký, suchý, vápenný násyp, na kterém teprve leží podlaha přízemku. (Dokončení příště.)

Arch. J. Fanta: Obnova kostela sv. Václava na Zderaze v Praze. Příčný řez.

Mříže ze 16. století.

Píše Dr. Fr. X. Harlas. — Tab. č. 46.

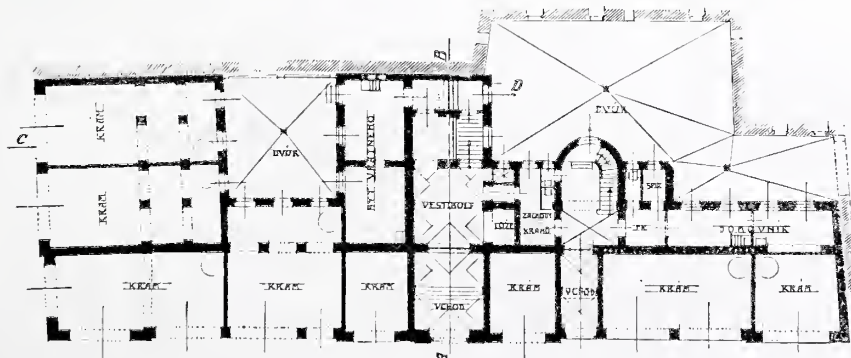
Z památného domu staropražského »u Císařských« (č. p. 832—II.) zachovalo se mimo jiné památky kované mřížové zábradlí s brankou, které chránilo vyústění schodů na síni, čili býv. mazhauze. Je to ukázka pražského kovářského umění z doby Rudolfovy, v které tento umělecký průmysl u nás radostně vzkvétal. Dům »u Císařských« byl r. 1592 přestavěn a znovu zařizován a tímto letopočtem lze také dvoudílnou mříž s brankou datovati. Jiná mříž, okenní, značně rozměrná,*) která byla nalezena ve zdivu býv. umrlčí kaple u sv. Petra na Nov. Městě Pražském, nese své datum na sobě; přinýtován totiž letopočet 1588 na prostředku nejhořejšího pole. Obě tyto mřížové práce pak jasně hlásají svou dobovou blízkost, takže i kdyby nebylo zpráv, kdy zábradlí »u Císařských« bylo zhotoveno, mříž od sv. Petra by svým letopočtem také dobu vzniku této práce určovala. Jsouť oběma mnohé význačné rysy společny. Hlavně je nápadno užití cívkovitých tvarů z tenšího kovaného drátu stočených a listy obklopených, tak řečených hroznů, jimiž hlavní pruty bývají zakončeny. Na mříži s letopočtem jsou tyto cívky mohutnější, na zábradlí drobnější, jak rozměrům odpovídá. Prosté, jasné vedení čar okenní mříže, zvláště středního pole, dodává jí vzhledu monumentálního. Že byla polychromována, tomu nasvědčuje staré pozlátko letopočtu, jakož i konečné, ploše vykované listy, energicky rýhované, na nichž bylo několik vrstev barevných. Silné, profilované, sploštěné prsteny spínají pruty, maska na střední části je reliefně vytepána.

Zábradlí z domu »u Císařských« dle svých menších rozměrů**) je z tenších prutů a jeho kresba je drobnější i bohatší, než lapidární komposice okna od sv. Petra. Také tato mříž byla cele nabarvená. Jednotlivá pole jsou vždy různě řešena, každé jinak kresleno i konstruováno. Spatřujeme tu z plechu vysekávané a na konce závitkových prutů nanýtované hlavy s přilbicemi, vlašťovičky v letu, listy s výhonky všelijak vykrajované. Tu zase pole s kyticemi, jejíž středem je cívkovitý útvar svrchu označený, jiné pole pak representuje oblíbený tehda způsob mřežovací: proplétávání v pravidelné a symetrické vzorky téměř kalligrafické, jsouť jako jedním tahem kresleny. Smyčkový, též osmičkový tento vzorek byl již na počátku 16. století velmi oblíben, i v kresbách, v marginaliích miniaturovaných rukopisů atd. se s nimi setkáváme. Sám Albrecht Dürer kreslil takové pleteniny do modlitební knihy, pro císaře Maxmiliana I. určené.

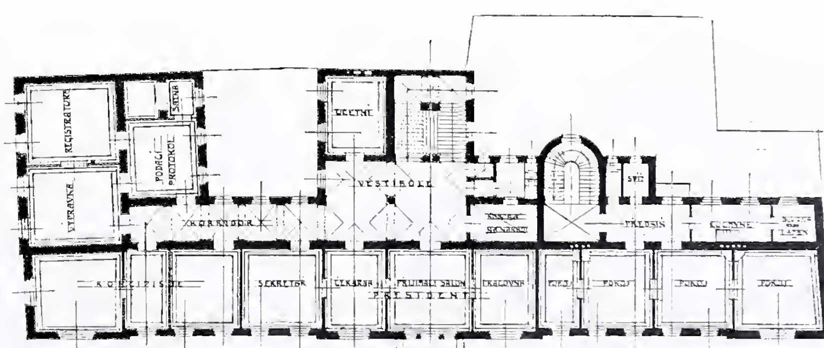
Zvláště zajímavá je branka, která se klenula nad ústím schodů v patře. Oblouk svižně lomený flankován je po pravé straně (stojíme-li před brankou) pěkně členěnou kyticí, v jakých renaissanční kovářství mělo zřejmé zalíbení. Listoví je již zcela v duchu renaissance rýsované, méně kudrlinkovité, než bývají práce toho druhu z počátku 16. století. Ostatně jsou vlivy pozdní renaissance, v Italii již do baroka přecházející, již na této mříži patrné; stačí poukázati na kornoutovité tuleje, z kterých vybíhají hlavní pruty závitkovité (v prvním poli u branky).

Obě mříže náležejí k nejkrásnějším pražským výrobkům z klassické pro Prahu doby Rudolfovy.

*) V. 240 *cm*, š. 121 *cm*.
**) 1 *m* vysoké.

Přízemí.

I. patro.

Stavitel Frant. Kavalír: Soutěžný návrh na stavbu obchodní a živnostenské komory v Plzni. — III. cena.

Arch. prof. J. Šula, Šulc a Velflík: Soutěžný návrh na stavbu obchodní a živnostenské komory v Plzni. — Průčelí do sadů.

VYPSANÉ KONKURRENCE.

Na ústav pro choromyslné v Bohnicích. Ceny: I. K 20.000, II. K 15.000, III. K 10.000. Do 30. září 1904.

Na přestavbu radnice Staroměstské; na ceny K 24.000. Do 31. března 1905.

Na stavbu nové budovy radniční v Praze na Linhartském náměstí. Na ceny K 8000. Do 31. března 1905.

Na most u Rudolfina v Praze. Ceny: I. K 10.000, II. K 8000, III. K 6000. Do 31. ledna 1905.

VYŘÍZENÉ KONKURRENCE.

Jak v čísle t. l. ze dne 6. července jsme předvídali, účastnilo se soutěže na náčrtky (s příslušnými rozpočty) na všeobecnou školu řemeslnickou v Jaroměři, při které poskytnuta lhůta soutěžícím sotva 4nedělní — velmi málo návrhů a to ještě tak nedostatečných, že porota (v níž zasedali krom starosty obce, lékaře a řiditele řemeslnické školy jeden vrchní inženýr a jeden architekt z Prahy) nemohla přisouditi vypsané ceny žádnému z došlých návrhů pro vady jejich.

Nedivíme se, že v obecním úřadě venkovské obce nikdo neupozornil opatrné otce města, že takové vypisování veřejných soutěží jest plýtvání obecními penězi i časem. To bylo povinností technických rádců, aby na dusledky tak vypsané soutěže upozornili. Nedbá-li však obecní správa varovného hlasu, nemá odborník přijmouti úřad porotce, an se vystavuje nebezpečí podezření, že k tak nešikovně vypsané konkurrenci radil.

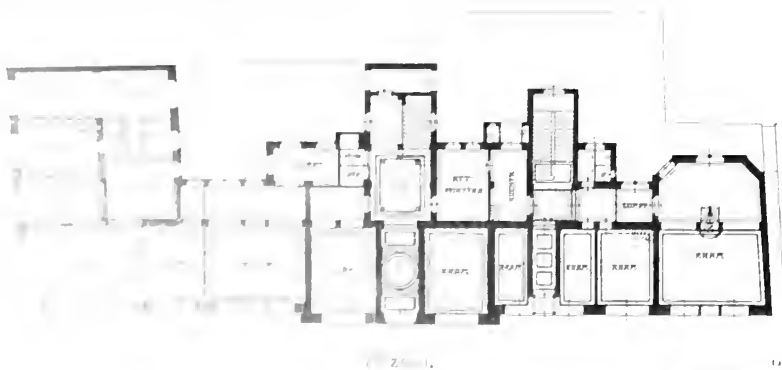
Dle protokolu o výsledku této soutěže došlo do stanovené lhůty celkem 7 návrhů, z nichž ale jeden byl podepsán a proto právem vyloučen z posudku.

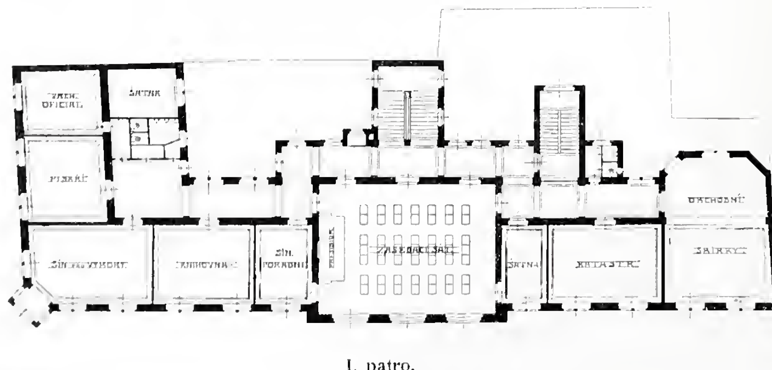
Ze šesti zbylých návrhů nevyhovoval však žádný podmínkám a nařízením o stavbě škol a porota nemohla přisouditi vypsané ceny. Ježto ale uznala, že obnosem vypsaným mají relativně nejlepší návrhy býti odměněny, usnesla se, aby projektanti návrhů s hesly: »Hlava v krokvici«, »Řemeslo má zlaté dno« a »Vlastní silou« byli poděleni každý po 333 K 33 h. (!)

Soutěže na dekoraci mostu v prodloužené Mikulášské třídě v Praze (2 alternativ) účastnily se všeho všudy tři návrhy, a to všecky na železné mosty. Porota nemohla rovněž přisouditi žádnému z došlých návrhů některou z vypsaných cen, ježto navrhovatelé zřejmě nebyli obeznámeni s dekorováním železa.

Jelikož však návrhy označené značkou *V* v kruhu a *P* v kruhu (Dle všeho od jednoho a téhož autora. P. r.) jsou slušně a pilně provedeny, navrhla porota, aby původci každému z těchto dvou návrhů byla vyplacena odměna 500 K. Porota sestoupivši se pak v »poradní sbor« navrhla, aby nevypisovala se už nová soutěž, ale aby byl požádán některý odborník, by podjal se tohoto úkolu. Vyzváni byli arch. prof. J. Koula a R. Kříženecký.

I před touto soutěží v čas jsme upozornili, aby se nevypisovala v době, kdy jsou již vypsány čtyři velké soutěže pro české architekty, že nesetká se při nečetné obci našich architektů s očekávaným účastenstvím, a i zde výsledek úplně potvrdil naše obavy.

[illegible]

I. patro.

[illegible] J. Šula, Šulc a Velflík: Soutěžný návrh na stavbu obchodní a živnostenské komory v Plzni. — Čestné uznání.

[illegible] ECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Arch. A. BALŠÁNEK a prof. JAN KOULA. — Za redakci odpovídá [illegible] k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK III. ČÍS. 10.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 5. ŘÍJNA 1904.

Moderna v pražských ulicích.

Napsal dr. Fr. X. Harlas. (Dokončení.)

Nedostatek uměleckého citu, mladými zastanci moderny v několika případech projevený, je až úžasný. Skorem bychom viděli vzdor, aneb úmyslné pohrdání vším, co architekta-umělce karakterisuje, v té jisté neurvalosti, s jakou umísťují své odlitky Vídeňské moderny do sousedství nejcennějších a nejrázovitějších Pražských památek. Stěžovali jsme si často na bezohlednost eráru, když dával provádět své stavby v Praze ve slohu kasárnickém, nebo titěrně a zároveň uboze vyšperkovaném, a když takové stavební obludy vyvedl vedle rázovitých, starých budov Pražských. Komu postěžujeme si nyní, na koho budeme svalovati vinu, když naší Prašné bráně se dostává té modernistní folie, která právě na tomto místě se vyjímá tak žalostně — hloupě, byl bych málem řekl, — na místě, kde bylo lze vytvořiti architektonicky zajímavý celek, něco umělecky cenného, něco, čím by krásné prostranství nabylo rázu velkoměstského, originálního i Pražského zároveň. Když příležitost tak vzácná mine bez užitku, když se nepřičiňujeme ze všech sil, aby umělecké a starobylé prestige Prahy bylo povznášeno, nebo aspoň hájeno, kdykoli k tomu dána sebe menší pobídka, pak nesmíme vícekrát žalovati nad bezohledností neb škodolibostí jiných, kterým na Praze vůbec nezáleží.

U Prašné brány dalo se něco provésti, jak se říká. Také soukromý podnikatel směle mohl vyhledati architekta, o jehož uměleckých aspiracích nebylo pochybností, který však pro Prahu též měl tolik citu, tolik lásky, aby se vyvaroval pokusů s exotickými slohy; a takovým slohem jest pro nás i Vídeňská moderna. Majitel stavebního pozemku nebyl by hůře pochodil, kdyby byl věnoval částku, kterou vyžaduje úprava modernistního činžovního domu, na »moderní dům Pražský«. Vždyť tam má státi representační dům Pražský, a ten zajisté bude dobrým sousedem Prašné brány, sousedem vlídným, přes veškerou okázalost a všechen přepych svého zevnějšku, a nikoliv takovým arrogantně odpudivým sousedem, jakými jsou dotud vystavěné domy. Podíváme-li se na druhou stranu, do Celetné ulice a na nároží Příkopů, spatříme soudruhy nových domů, holé, nudné façady činžáků z počátku let šedesátých minulého století. Tenkráte byly také modními stavbami, ano i za moderní je jistě prohlašovali. Ve své nuzotě jsou tyto façady důstojným protějškem nových domů a lze se s nimi spřáteliti, předpokládáme-li, že jejich stavitelé vědomě je takto upravili, aby bohatství originálního slohu, na Prašné bráně radostně vzkvétajícího, tím lépe vyniklo. Snad dokonce měli také budovatelé nových domů obdobné záměry, snad také chtěli, aby dekorativní pompésnost staré brány hodně se odrážela od hladkých zdí, od tohoto plochého rámečkování a laťování a skleníkového bednění modernistních façad. Pak ale dobrý úmysl nemusel voliti prostředky tak prostřední, raději měl ubrati nějaké to patro, aby ty moderní »ostávací věže« starou bránu netísnily a nezakrývaly. Tady měla by moderna dokázati svou uměleckou vyspělost, své poctivé smýšlení a svůj pokročilý důvtip umělecký: nevršiti činžovních domů v městě, kde není místa pro americké zvyky a mravy. Zastavme Pražské staré čtvrti vysokými činžáky a těšme se na dojem, jakým naše »skye scrapers« budou působiti na cestovatele, který se po dráze Praze blíží. Vždyť skorem nyní nenajdeme kostel sv. Vojtěcha, originelní, krásná renaissanční věž v nároží Vodičkovy ulice přilepena k novému domu jako chudičký risalitek, a mnohé Pražské kostely, malebné a při nejmenším památné svými staletými dějinami, n a š i m i dějinami, utonou v těch cihlových vlnách, jimiž moderna Prahu zaplavuje.

Vestibul domu č. 29. v Divišově ulici na Král. Vinohradech.
Arch. prof. R. Klenka z Vlastimilu.

Ostatně je to věcí kulturní vyspělosti národa, aby dovedl hospodařiti s tím, co ze své minulosti zachránil. Umělecké otázky jsou snad ty nejchoulostivější ze všech otázek, jichž teď je ovzduší plno. Mnohé narážejí na sluch velikých zástupů, jiné, a nejsou to ty méně důležité, na jemnější sluchové orgány několika málo lidí. Ovšem, jemnost v nynějším veřejném životě je vyloučena z konkurrence, ať jde o kterékoliv zájmy. Ale snad jednou »přijde do mody« a pak se dá leccos zachrániti i napraviti — nebude-li pozdě.

Opatrovna a škola mateřská „u Studánky" v Bubnech.

Arch. Fr. Velich. (Dokončení.)

Ve sklepě nalézá se skladiště paliva a chodba. Při kopání pro sklepy objevilo se, že vrchní půda hlinito-písčitá, štěrkem promísená, spočívá v hloubce as 3 *m* na vrstvách břidlových. Svrchní voda, která pískem se prodírá, zadržuje se na spodních vrstvách břidlových. Když vyzdívaly se základy ve sklepě, objevily se na straně východní v chodbě a na jižní straně ve sklepě slabé pramének, pro které ponechány ve zdivu otvory, aby později voda mohla se svésti do trativodů. Poslední provedeny jako zděné kanálky ve světlosti 15/15 *cm* podél východní zdi chodby sklepní a jižní strany vlastního sklepa se spádem do guly v jihozápadním rohu sklepa. Do tohoto kanálku svedeny byly též drenážové

trubky, položené po obou stranách střední zdi sklepní a pod dlažbou sklepa. Odpad pro vypouštění potrubí vodního sveden rovněž do uvedené guly. Z guly svedena jest voda do stočného potrubí a za příčinou zamezení vnikání zápachu a zpáteční vody ze stok opatřeno potrubí jednak sifonem, jinak samočinnou záklopkou. Ve zdivu soklovém položeny přímo nad terrainem dvě řady kanálků na mleté hydraulické staroměstské vápno, a to v celé ploše obvodních zdí. Opatření toto provedeno za tím účelem, aby zabráněno bylo stoupání zemní vlhkosti zdivem. Podlaha přízemku zvýšena jest nad vůkolní terrain as o 60 *cm.*

V přízemí jest velká místnost pro I. oddělení dívek, velká jídelna, jesle, řiditelna, kuchyň a příslušné oddělené dva záchody pro chlapce a dívky. Široké, pohodlné, dvojramenné schodiště, opatřené kovaným zábradlím vede do I. patra, kdež nalezají se dvě velké místnosti, jedna pro II. oddělení dívek, druhá pro II. oddělení chlapců, dále místnost pro I. oddělení chlapců, pokoj pro služku, příslušné oddělené dva záchody a schodiště na půdu. — Veškeré místnosti obývací opatřeny jsou palubovými podlahami, které — vyjma v kuchyni a pokoji pro služku — jsou napuštěné a lakované. Stěny síní a chodeb opatřeny budou po náležitém vyschnutí olejovým nátěrem do výše 1·5 *m* nad podlahou. Stropy jsou trámové do železných nosičů zapnuté. Chodby a záchody jsou klenuté a cementovými dlaždicemi opatřené. Kamna velkých síní jsou železná cirkulační a ventilační soustavy Meidingerovy. Pro odvod prošlého vzduchu jsou zvláštní průduchy se dvířky pro zimní i letní ventilaci. Záclony jsou světlé, ku rozhrnování na strany zařízené tak, že samočinně se shrnují. V budově zavedeno plynové osvětlení.

Nábytek byl původně navržen na způsob starého českého nábytku selského, což však nebylo schváleno.

Za příčinou snazší kontroly čistoty natřen byl nábytek světle šedozelené, při čemž proveden jednoduše, hladce se zakulacením všech rohů a hran. Při vnitřní úpravě hledělo se docíliti ladného dojmu jednoduchými prostředky ve tvarech a barvě, při čemž brán zřetel i ku požadavkům zdravotním.

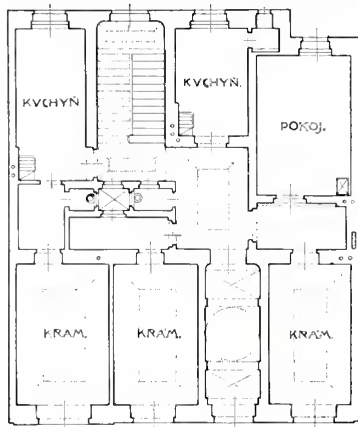
Zevnějšek budovy proveden jest malebně ve slohu české renaissance s hladkým cementovým soklem, s kvádrováním na rozích, s velkými sdruženými trojdílnými okny, se štíty a věžičkou na prejzové střeše. Každá skupina tří sdružených oken vyznačuje na venek jednu velkou síň. Hladká plocha na straně západní zdobena jest freskovým obrazem anděla »strážce«, chránícího chlapečka a děvčátko, čímž vyznačen případně účel budovy. Nad obrazem provedena ozdobná plechová stříška.

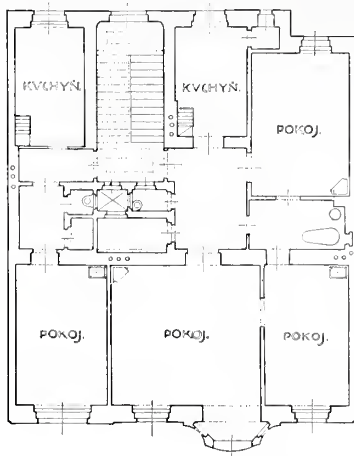
Hlavní vchod vyřešen za příčinou dvojího uzavření chodby jakožto přístavek. Nad portálem diamantováním roubeným umístěn znak města Prahy a po stranách světlíku nad vraty nalezají se dvě dětské hlavičky. Světlík jakož i okénka ve vratech zdobeny jsou českým motivem mřížovým z olůvek a barevného kathedrálního skla provedeným. Sklem kathedrálním opatřena jest i zasklená stěna za hlavními vraty.

Náklad stavební obnášel as 64.000 K.

Inspektorem stavby byl nynější náměstek starostův J. Seifert.

Plány budovy vypracoval a stavbu vedl arch. F. Velich.

Půdorys přízemí a I. patra domu č. 29. v Divišově ul. na Kr. Vinohradech.
Arch. prof. R. Klenka z Vlastimilu a stavitel J. Veselý.

Soutěžný návrh

na stavbu obchodní a živnostenské komory v Plzni.

Arch. Frant. Krásný ve Vídni. — I. cena. — Tab. č. 47.

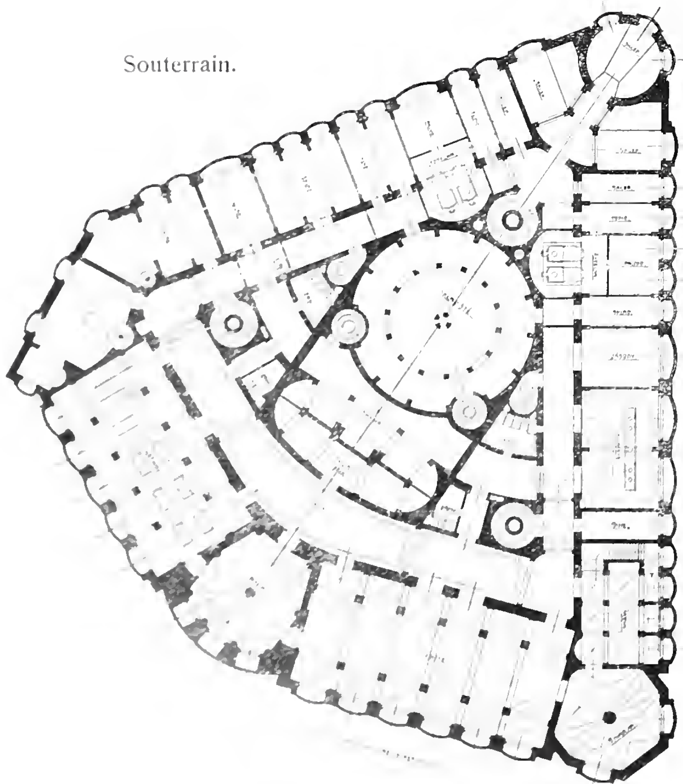
Přinášejíce v dnešním čísle návrh na stavbu obchodní a živnostenské komory plzeňské, jenž při soutěži získal I. ceny, poukazujeme k předešlému číslu 9. ze dne 7. září, kdež na str. 25. uveřejněna jsou bližší data, týkající se výsledku oné soutěže.

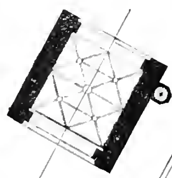
Druhý soutěžný návrh

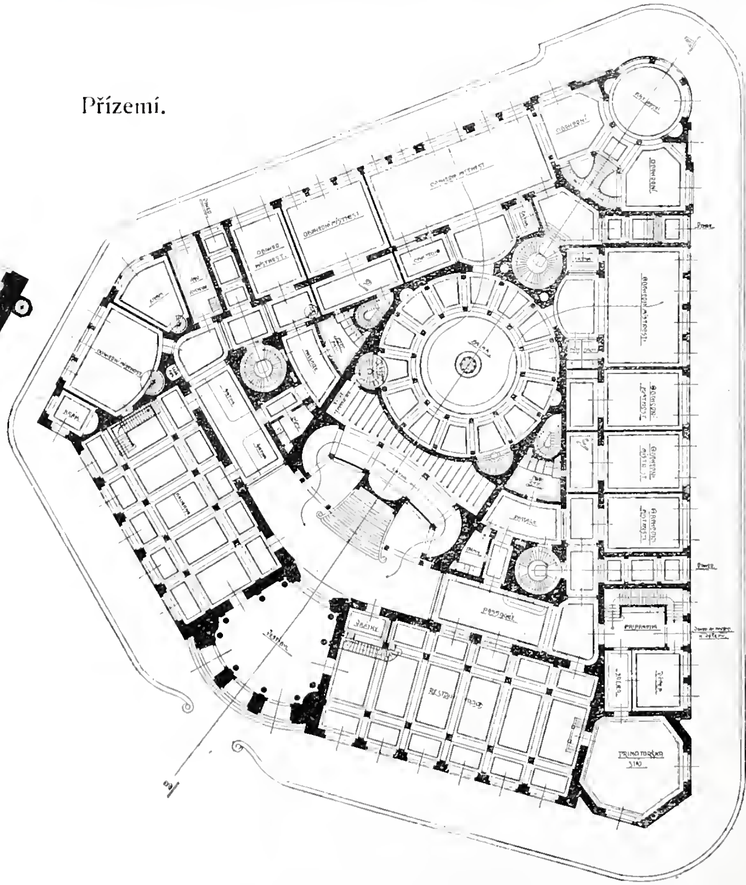
na stavbu representačního domu král. hlavn. města Prahy.

Arch. A. Dryák a stav. Tom. Amena v Praze. — Tab. č. 48. a 49.

Z usnesení rady městské ze dne 8. května 1903 byli vyzváni původcové tří návrhů odměněných po 2000 K při prvé soutěži na náčrtky

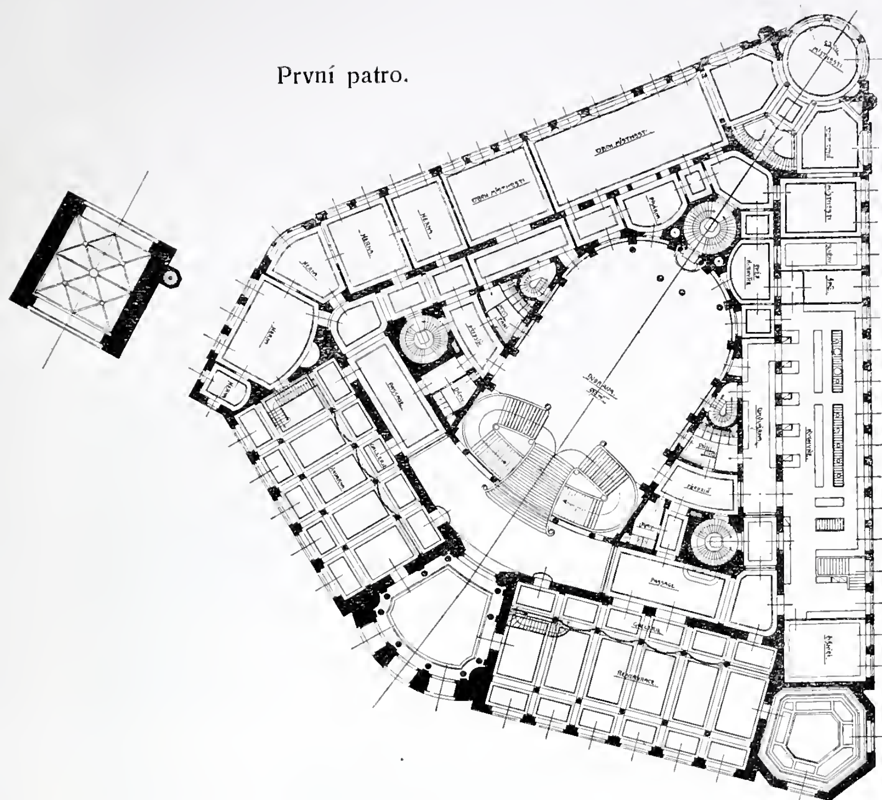

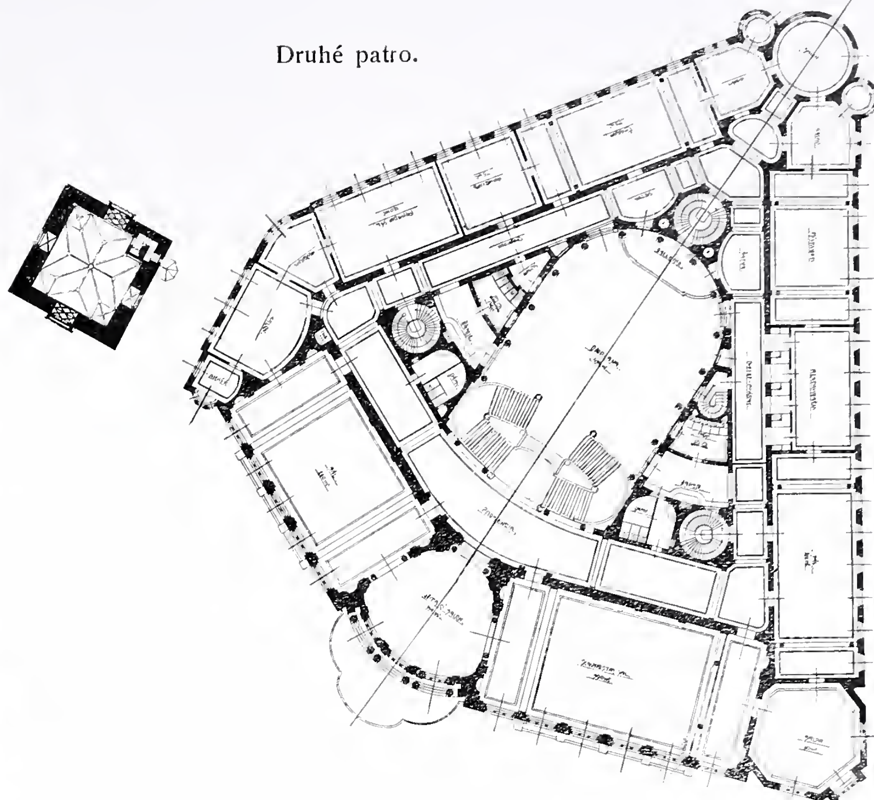

Druhý soutěžný návrh na stavbu representačního domu král. hlavn. města Prahy.
Arch. Al. Dryák a stav. Tom. Amena v Praze.

První patro.

Druhé patro.

Druhý soutěžný návrh na stavbu representačního domu král. hlavn. města Prahy.

Arch. Al. Dryák a stav. Tom. Amena v Praze.

representačního domu obce Pražské a to pp. A Dryák s Tom. Amenou, K. Pospíšil a Ant. Balšánek k užší, opět anonymní soutěži do 15. července 1903. Každému ze tří návrhů dodaných vyzvanými architekty zaručen byl honorář po 1000 K. V dnešním čísle přinášíme z této druhé soutěže zajímavý návrh arch. A. Dryáka a stav. T. Ameny na tab. č. 48. a 49., jakož i půdorysy všech pater.

V příčině výsledku této užší soutěže poukazujeme ku sdělení v »A. O.« č. 9. II. roč. na str. 30. Od té doby uplynul opět rok — drahý rok interkalárem draze zakoupeného místa — a okolí Prašné brány dosud straší ohyzdnými krámky. Jak dnes věci stojí, není ani jisto, co a kdy na důležitém tomto pozemku vznikne. Místo to je predestinováno pro budovu veřejnou.

Nájemný dům č. p. 1177 v Plzni.

Navrhl a vystavěl arch. prof. J. Šula. — Tab. č. 50.

V obytné čtvrti král. města Plzně, která vystavěna byla na Říšském předměstí z největší části v posledních 15 letech, vznikl a ustálil se půdorys řadového domu činžovního, který značně se liší od obvyklých půdorysů pražských a vinohradských.

Plzeňské dělení neužívá světlíků ani křídel a osvětluje veškeré místnosti ze dvora nebo z ulice.

Vykazuje pravidelně 2 byty v patře, dle velikosti parcely o 2, 3 neb 4 pokojích, které, jak z připojeného půdorysu patrno, takto jsou uspořádány:

Ze světlého a prostranného předpokoje položeného po hloubce zadního traktu bezprostředně vedle schodiště přístupny jsou: zasklená veranda, špíže, záchod, lázeň, kuchyň a při menších bytech jeden pokoj, při větších dva pokoje. Kuchyň a pokoje tvoří souvislý, nepřerušený celek. Řešení toto poskytuje pohodlné a zdravé byty a umožňuje dokonalé zcelení dvorů a zahrad uvnitř bloků.

Tato zcelená prostranství uvnitř dosti velkých bloků vysvětlují zvyklost zřizovati zasklené verandy, které tvoří příjemný doplněk bytu, který od jara až do pozdního podzimu je užíván.

Činžovní dům č. p. 1177 leží při širokém otevřeném prostranství, které tvořeno je dvěma ulicemi, po obou stranách souběžných tratí Plzeň-Brod a Plzeň-Cheb vedoucích. Tato situace byla důvodem pro členitost a ro manitost průčelí, zejména pak pro přízemí obou otevřených dřevěných arkýřů, z nichž je velmi pěkný a dosti daleký rozhled.

Pražské fontány. V.

Kašna před bývalou novoměstskou radnicí na Karlově náměstí.

Jan Herain. — Tab. čís. 51.

Ještě před 30 lety měla Praha na veřejných náměstích mnoho kašen, z nichž některé byly umělé a ku ozdobě města; z těch všech zachována jediná, která stojí před bývalou novoměstskou radnicí na Karlově náměstí čili bývalém Dobytčím trhu. Není to pouze kašna, nýbrž v jejím středu stojí vysoký kamenný sloup, na němž stojí socha sv. Josefa r. 1656 za svatého prohlášeného a před tím co blahoslaveného uctívaného.

Císař Leopold I. uctíval tohoto svatého a staral se o rozšíření a užívání jména tohoto světce, a také svého syna Josefa I., potomního krále a císaře, pod tímto jménem křtíti dal.

Před tím bylo křticí jméno Josef v Čechách neobvyklé, ač Vlaši, Španělé a Valoni, kteří co vojáci u nás v 30leté vojně byli, takovéto jméno křticí měli, u nás zanechali jméno Bepo, Pepo.

Půdorys kašny jest barokních tvarů, sestává z osmi půlkruhových stěn nádrže, kdežto v středu stojící vysoký sloup nese ještě ráz tvarů renaissančních.

Z krásné čtverhranné podnože, se čtyřmi velice charakteristickými maskami lvích hlav zdobené, zvedá se do výše čtverhranný sloup, kolem něhož jsou čtyři polosloupy s korintickými hlavicemi, které nesou architrav, nad ním vlys a bohatě členěnou římsu.

Na čtyrech stranách římsy sedí andílkové držící kartuše, kdežto za jejich zády zvedá se dále vysoká podnož, na které stojí krásná socha sv. Josefa, nesoucí v levé ruce Ježíška a v pravé ruce obvyklou lilii.

Dle souměrně vyvinuté entasis sloupu, attické patky, a vyvinutých korintických hlavic a vůbec dle celku rozvrhu musíme souditi, že návrh ke kašně té vznikl z dovedné ruky nějakého architekta, nám dosud neznámého.

V hlavicích polosloupů jsou znaky; tak jest v hlavici na východ vytesán znak dvouhlavého císařského orla, nesoucí v svém středu písmeno L narážející na císaře Leopolda I., kdy kašna vznikla a jenž zemřel r. 1705. Dle toho postavena tato kašna před r. 1705.

Hlavice polosloupu na stranu jižní má ve svém středu znak uherský, hlavice na západ znak český, a na sever znak rakouského rodu. Na označení, kdo dal kašnu se sloupem postaviti, jest vyznačeno znakem v kamenu ve vlysu na straně východní, representující jako zbudovatele Nové město pražské.

Veškeré práce kašny zhotoveny jsou z jemnozrnného pískovce a celková výška kašny se sloupem a sochou sv. Josefa obnáší circa 8 až 8·50 metru.

Kdy a od koho bylo na kašně pracováno, dozvídáme se z účtů zachovaných v archivu města Prahy, dle »Register hlavních úřadů šestipanského na Novém městě pražském« z let 1693 až 1701 pod čís. 2318 až 2326 uvedených. Co stavitel jmenuje se Jan Panetius mladší čili Pánek, sochařskou práci prováděl Matyáš Jäckl a kamenickou Jan Bureš, vesměs měšťané novoměstští.

Celkem trvala práce kašny i s postavením 8 až 10 let.

Již r. 1693 objednáno u kováře okování velkého silného vozu, na kterém se měl dopravit ze skály balvan kamene pro hlavní sloup, za což dostal kovář 7 zlatých, pak účtováno 36 krejcarů za 3 libry loje přepouštěného k namazání tohoto velkého vozu.

R. 1694 cech řezníků a krejčí přispěli na náklad sloupu po 5 zl.

R. 1696 dostal kameník Jan Bureš co splátku na práci 30 zl. a ouředník od obce, který byl vyslán do skály jménem Dobrá, dostal na cestu 45 krejcarů a za kopání a vyzdívání základů pod kašnu obdržel

stavitel Jan Panetius mladší 28 zl. 27 kr. Ku napouštění sloupu a statui použito 2 centů lněného oleje za 30 zl.

Na to r. 1697 činil náklad na kašnu 164 zl. 20 kr., ač není detailován, za co to placeno. V tu dobu byl již sloup kašny postaven, a na to r. 1698 zaplaceno 35 zl. za sádrové modely čtyř andělů Matyáši Jäcklovi, jakož i témuž zaplaceno — ač není řečeno mnoholi, »od tesání statui«. Za »špringštuky« dáno »zeugschmiedovi« 4 zl. 30 kr. a za spájení měděných jazyků do lvích hlav zaplaceno 24 kr.

Roku 1698 byla kašna zhruba postavena, neb v účtech nalézá se obnos za pokrytí kašny prkny na zimu.

Když však kašna byla hotova, tekla na mnohých místech; proto bylo třeba oprav, vyměnění některých kamenů v dlažbě kašny; musela se nově tmelit a nové skoby železné dávat.

Jan Bureš mezi tím zemřel, neb vdova jeho béře r. 1701 doplatek na práci v obnosu 10 zlatých.

Opravné práce na nové kašně svěřeny r. 1701 kameníku Gotfriedovi, jenž dostal za ně 7 zl. a za 3 nové desky žehrovské do dna kašny 6 zl. a za železné spony a olovo k zalévání 1 zl. 24 kr. Na nové tmelení spár kašny vydáno bylo a sice: za 8 pinet oleje lněného po 36 kr. činí 4 zl. 48 kr., ku výrobě tmele mimo oleje použit mramorový prach, kovářské okuje a roztlučené sklo, za což mimo skla placeno 45 krejcarů.

Matyáše Václava Jäckla známe z jeho prací odjinud a sice z Karlova mostu v Praze, kde dvoje sousoší dělal.

Jan Bureš pracoval před tím r. 1678 s Janem Jiřím Pendlem na kašně sv.-Václavské na tehdejším Koňském trhu, nyní Václavském náměstí.

Doufejme, že kašna před Novoměstskou radnicí bude zachována i na dále budoucím.

VYPSANÉ KONKURRENCE.

Na přestavbu radnice Staroměstské; na ceny K 24.000. Do 31. března 1905.

Na stavbu nové budovy radniční v Praze na Linhartském náměstí. Na ceny K 8000. Do 31. března 1905.

Na most u Rudolfina v Praze. Ceny: I. K 10.000, II. K 8000, III. K 6000. Do 31. ledna 1905.

SMĚS.

Italské umění — plod germánského plemene. V »Polit. Anthropologische Revui« uveřejnil známý upravovatel historie Lud. Woltmann článek o původu a květu italského umění, v němž dokazuje, že celá pořímská civilisace je dílem germánské raçy, ježto již v XI. a XII. stol. vlašské umění děkuje svůj rozkvět prý »nejspíše« umělcům longobardského původu. A šmahem přisuzuje Lionarda da Vinci, Tiziana Veccelia, Rafaela Sanzia i Michel Angela — Němcům, neboť aspoň měli prý »norský typ«. Jen Verocchia a Perugina uznal za pravé Vlachy, ač i »u onoho vlas a u tohoto pleť prozrazuje příměsek krve norské«. Spočívá-li »vědecké« bádání páně Woltmannovo na takových důvodech jako barva vlasu a pod., pak nelze se diviti, že dochází k velmi smělým dedukcím. Vrcholu komiky dosáhl ale pan Woltmann »důkazem«, že Tizian Veccellio vlastně jmenoval se . . . Tiez Vetzel!

Nájemný dům č. p. 1177 v Plzni.
Arch. prof. J. Šula.

Majolikové mosaiky. V nejnovější době jeví se snaha, působiti v průčelích nejen tvarem, ale i barvou. Ty tam jsou časy, kdy ideálem architekta byla monotonní plocha façady, ukončená šedavou břidlovou střechou. Chceme se zase těšiti z jasných, živých barev, nebojíme se víc rozhodného tónu — ale snažíme se docíliti polychromií ladného celkového dojmu.

Naše drsné podzimní, zimní a jarní ponebí vždy bylo však největší překážkou hojnějšímu používání barevných ozdob na průčelích. Trvalé barvité dekorace jsou u nás možny trojí: freskové malby, barevná sgraffitta a mosaiky.

Fresko vydrží u nás dlouhou řadu let — je-li dobře malováno a není-li vystaveno západnímu slunci a severozápadním deštům a metelicím.

Barevná sgraffitta jsou v podstatě trvalejší; i když barva vybledne, přece dokud omítka se neodrolí, sgraffitto trvá. Obou těchto způsobů výzdoby jsou však úhlavním nepřítelem velkoměstské saze, které zvláště v továrnami bohatých městech, jako jsou Plzeň neb Praha-VII., způsobují brzký zánik lesku a svítivosti fresk i barvitých sgraffit.

Nejtrvalejší z barevných dekorů jest bez odporu mosaika, prastará tato technika, jež vítězně všecky jiné po staletí přetrvala. Některých slohů jsouc charakteristickým příznakem (na př. byzantského), v jiných slozích úplně pomíjena — doznává v současné době znovuoživení.

Pro své znamenité vlastnosti — z nichž neposlední jest věkovitá trvanlivost — opětně se počíná šířiti výzdoba, složená z malých barevných, skelných kaménků, sestavena v bohatě koncipované obrazy.

Pro jedinou svoji vlastnost zůstane však trvale nepřístupna širšímu používání: pro drahotu, s níž jest vždy spojeno pořízení vskutku umělecké mosaiky.

Trvanlivostí skelné mosaiky s výhodou poměrné láce honosí se však nově v umělecký průmysl uvedená majoliková mosaika. Tato vyrábí se na základě barevných skizz, vedle kterých dodá továrně malíř i v skutečné velikosti provedené kartony. Kopie těchto položí se na majolikovou desku, která se pak rozřeže v tolik kousků, kolik různých tónů barevných obraz obsahuje. Tyto kousky se pokryjí na to barvami, jež se do nich vpalují a konečně opatří se glasurou, jež se opět vpaluje. Lze však i v barevný tón stínovati, neb v jeden kousek různé barvy (ohraničené) postupně vpáliti.

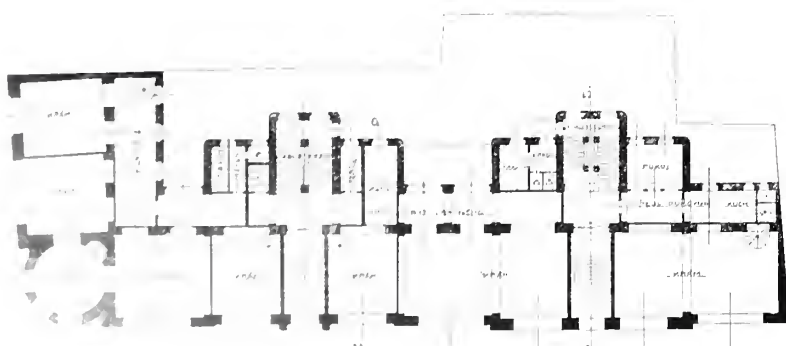
Spáry jsou při osazení minimální a ježto zbroušené hrany kousků přesně k sobě přiléhají, nej ou na hotovém obraze takřka znatelné.

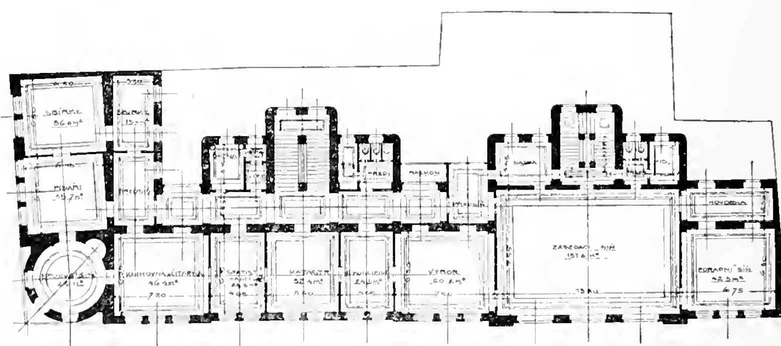
Dekorace tato je mnohem levnější než dosud u nás obvyklé tyrolské skelné mosaiky, stojíť 1 m^2 80—100 K.

V poslední době provedeny u nás touto technikou barevné výzdoby na domě prof. arch. J. Podhajského na Havlíčkově nám. v Praze, dále reálky v Litovli dle výtečných kartonů malíře Jana Köhlera.

Že se tím snáze hodí pro vnitřní výzdoby, dokazují efektní dekorativní panneaux v čekárně III. třídy v novém centrálním nádraží pražském, k nimž figurální kartony provedl malíř K. Klusáček a ornamentální J. Beneš.

Úspěch, s jakým se setkaly všude tyto všecky zde vyjmenované majolikové mosaiky, provedené bezvadně Rakovnickou továrnou na chamotové výrobky, jest pro nás tím potěšlivější, že je to úspěch práce české. —

Arch. Frant. Krásný, Vídeň: Soutěžný návrh na stavbu obchodní a živnostenské komory v Plzni. — I. cena.

[illegible] prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Arch. A. BALŠÁNEK a prof. JAN KOULA. — Za redakci odpovídá [illegible] profesor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK III. ČIS. 11.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 2. LISTOPADU 1904.

Má se sešlá památka restaurovat?

O vhodnosti oprav stářím chatrných památek se mínění ovládnuvší kulturní národy několikráte v posledních desítiletích změnila. V přítomné době udávají tón hlasy — někdy hodně hrubé, — odsuzující každou restauraci sešlé stavby.

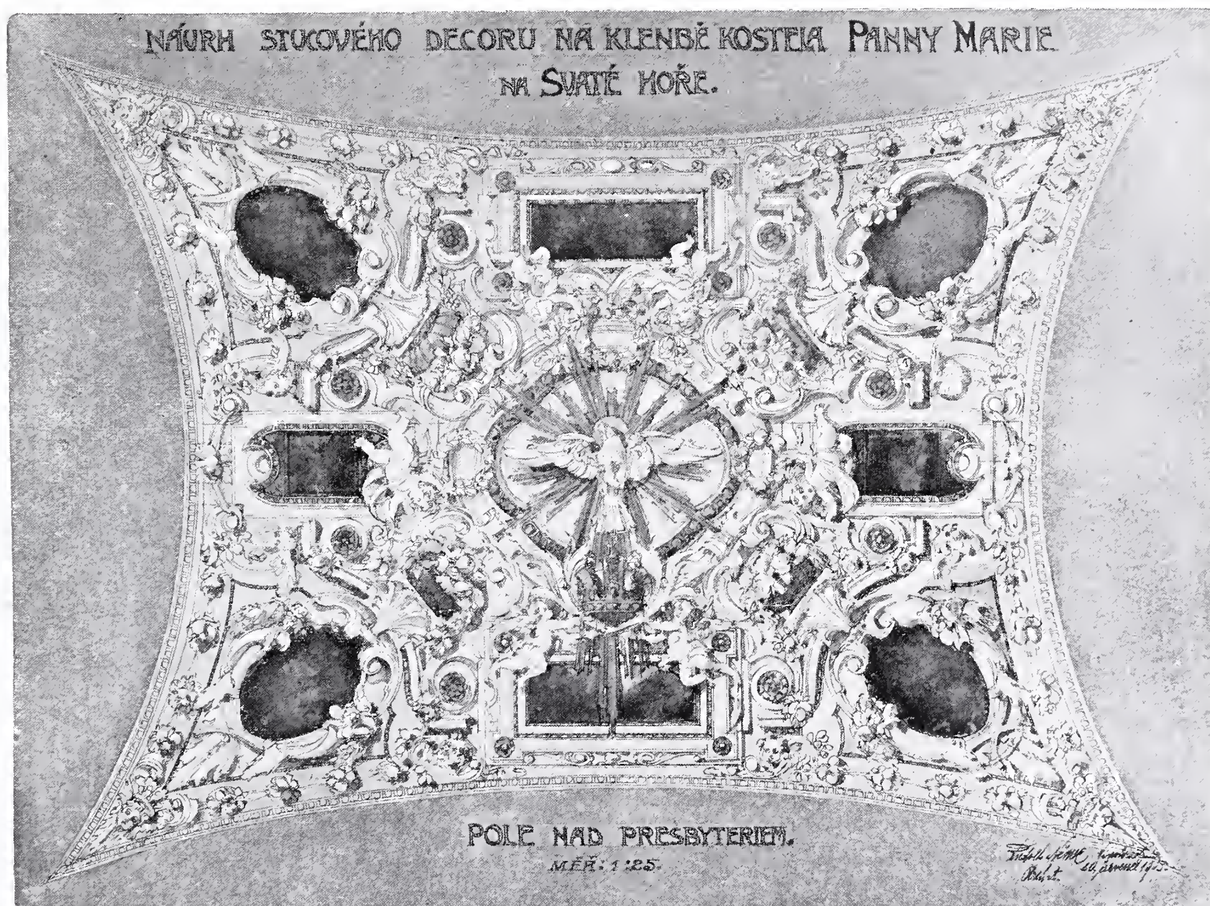
Nejradikálnější praví, že každá stavba v zašlém slohu, živší za doby života dotčeného slohu, ukončí život svůj, jakmile sloh její není více slohem živým. Každá taková památka jest dle vykladačů těchto neodvratně odsouzena k smrti pozvolným rozpadáváním až k úplnému zániku.

Proč mohl se tento náhled symbolistů, hlásaný nejprv německými esthetiky, ujmouti?

opravené části naprosto k rozeznání od původních, které zbavili ke všemu omšelosti. Prohloubení znalostí historických slohů i technické zdokonalení práce umožňovaly takové provádění restaurací.

Ačkoli jest tato snaha — úplné přizpůsobení se původnímu — naprosto nutnou tam, kde jedná se o pouhé konservace, to jest opravy, čelící k statickému zabezpečení stavby, při obsáhlých obnovách jeví mnohé a veliké vady. Právem mohli takovým restaurátorům odpůrci vytýkati, že klamou současníky, a ještě spíše potomstvo, vydávajíce práci svoji za dílo jiného a že stírají takovou opravou s památek pel stáří a tím i půvab jejich.

Než i v jiném směru jest tento způsob restaurování chybný.

Návrh výzdoby kostela P. Marie na Sv. Hoře.
Arch. prof. Rudolf Němec.

Příčinou neposlední byly různé ty fáse provádění restaurací, počínající od bezohledného purismu, pěstovaného od let padesátých do sedmdesátých XIX. století, který ničil vše, co neodpovídalo původnímu slohu stavby, pod heslem: odstraniti veškeré stopy pozdější činnosti, rušící stylovou čistotu a jednotnost stavby. Že ve jménu tohoto hesla byla zničena celá řada vzácných uměleckých předmětů i celých staveb, jest s dostatek známo a bylo také příčinou, že tento způsob restaurování od let osmdesátých (u nás značně později) byl opuštěn.

Jindy diskreditovala obnovy snaha restaurátorů, vžíti se v ducha i tvary původního navrhovatele tou měrou, aby nebyly On může způsobiti, že po letech, kdy nerozezná se již na první pohled, ba někdy ani při bližším ohledání, co na stavbě původního a co pochází z oprav, mohlo by se pro nedostatečnost opravených součástí pochybovati o původnosti starých částí památky. Proto i tento způsob restaurací není správný a nyní slouží ovšem za vítanou záminku, aby se pro jeho vady odsuzovaly restaurace památek vůbec.

Jako v literatuře i v architektuře podléhají směry její jistým proudům, které pojednou zachvacují kulturní národy a stanou se modními. Byly doby — kolem prvé polovice XIX. věku, — kdy vlivem romantismu se všecko, pokud jen bylo možno, restaurovalo

v »nejčistší« gotice XIV. století. A horečka ta panovala v době, kdy v onu ryzou gotiku vnikli jen povrchně, schematicky. Když prodlením času okreslováním, měřením a odléváním starých pomníků se znalost gotiky prohloubila, že mohli dobře napodobovati — dány restaurace do klatby a nemá se restaurovat nic. Les extrêmes se touchent.

Někteří esthetikové připouštějí sice alespoň konservaci, jiní ale, mezi nimi na předním místě v Německu zvučnému jménu se těšící Kornelius Gurlitt, odsuzuje i konservaci a radí sešlou památku okresliti, fotografovat, pokud lze i odlíti, a pak nechati architektonický skvost osudu: pozvolnému rozkladu až k úplné zkáze. Když pak stavba se shroutila v hromadu rumu, — pak teprv má se znovu vystavěti! K těmto absurdním dedukcím dospěl tento esthetik ve svém posledním pojednání o restaurování (v Mutherově sbírce »Die Kunst«)! Což lze věřiti, že by se na př. s chrámem Notre Dame neb sv.-Vítským dómem u nás mohlo dle této methody zacházeti? Kolik set let by musela velkolepá kathedrála již z bezpečnostních důvodů býti uzavřena a ohražena? A pak sotva kdo by se odvážil na místě trosek stavby tuto zcela nově, úplně dle bývalé budovy přesně znovuvystavěti. Vždyť nynější esthetikové by mu dokázali, že vlastně počínání jeho je klamem a šalbou a málem by takového architekta potahovali před trestní soud.

Vzdor všemu odsuzování restaurací jeví se tyto přec naprosto **nutnými** v případech, kdy jedná se o přestavbu neb zvětšení staré památky, která jest určena, aby účelu svému, jemuž dosud sloužila, též na dále sloužila i při změněných poměrech.

V takovém případě radí K. Gurlitt, aby se připojila nová část nikoli v stylu stávající stavby, ale v **slohu moderním**, jehož skvostnou definici zároveň podává. Dle té vzniká totiž nové umění použitím dojmů a poznatků ze všech historických slohů, z čehož nutně vzejíti musí slohová smíšenina, vlastně bezslohovost. Tato tvoří pak skutečný nový sloh při případném vyjadřování formami přítomnosti!

Ovšem žádá i Gurlitt, aby nové části **umělecky** se ku starým připojovaly a slibuje si od tak předsevzatých obnov malebný celek. Poslední tato podmínka o momentu uměleckém jest zajisté kardinálním požadavkem každé přestavby neb dostavby staré památky. Aby se však pojila původní část s novou v harmonický celek, má dle mého názoru býti přec, ne-li téhož slohu, tož aspoň na základech jemu příbuzných, vytvořena. Nemohu si představiti na př. gotickou stavbu, dokončenou egyptisující modernou, jako ladný celek.

Přístavba nemá však snad pozorovatele v klam uváděti, jako by pocházela z některého minulého století, ale má se jeviti jako dílo doby přítomné, kteréhož charakteru dodá mu zejména detail.

V tom smyslu rozumím restauracím, jež nejsou pak ale žádným klamem, ale uměleckým dílem, právě tak původním — neb ještě originálnějším — než mnohé za původní křiklavě vyhlašované dílo, které však na čele nese svůj křticí list vídeňské secesse — často i s podpisem kmotra jejího, prof. Otty Wagnera.

A. Cechner.

Radnice v Sedlčanech.

Dle návrhu arch. Jana **Heindla**. — Tab. č. 52.

V únoru r. 1902 usneslo se obec. zastupitelstvo a výbor občanské záložny v Sedlčanech, postaviti novou radnici společným nákladem, ve které by obě korporace umístěny byly.

Ku opatření návrhů vypsána veřejná soutěž, ku které došlo 21 návrhů. První cena udělena návrhu archt. Jana Heindla ze Žižkova, kterému též svěřeno vypracování stavebních a detailních plánů jakož i rozpočtu. Provedení stavby zadáno na základě offertního řízení staviteli panu Frant. Poustkovi ze Sedlčan. —

Budova obsahuje: v přízemí průjezd, obecní úřadovnu, kancelář starosty, strážnici, místnost reservní a dva byty strážníků o pokoji a kuchyni. V I. patře situovány jsou místnosti občanské záložny, a sice: úřadovna, kancelář ředitele, archiv a místnost pro pokladny, dále reservní místnost a byt o 3 pokojích a kuchyni. Ve II. patře zasedací síň se šatnou, reservní místnost a byt o 2 pokojích a kuchyni. —

Freskové malby lunetové římsy maloval akad. malíř Láďa Novák. Práce řemeslnické provedeny skoro vesměs domácími řemeslníky, vyjma některých prací truhlářských a umělé práce zámečnické, kterou poslední — a sice mříže na elliptických světlících vrat a strážnice, náplně vrat, sklepní okénka, zábradlí schodů a dělící zábradlí mezi úřadovnou záložny a místem pro obecenstvo, — provedl K. Sakař, zámečník v Karlíně. Klempířská práce a věžičky provedeny firmou Fučikovský v Karlíně. Práci štukatérskou provedl pan F. Zmek na Král. Vinohradech.

Stavba započata 10. září 1902 a následkem různých překážek, zejména špatného stavu sousedních domů a špatných základů (staré hluboké sklepy a chodby) odevzdána teprve 8. prosince 1903 přiměřenou slavností svému účelu. Celkový náklad činí okrouhle 96.000 K.

Návrh výzdoby kostela P. Marie na Sv. Hoře u Příbrami.

Od arch. Rud. **Němce**, prof. odb. školy v Král. Hradci.
Tab. č. 53., 54. a 55.

Poutnický kostel P. Marie na Sv. Hoře byl uvnitř — jak z připojeného pohledu na starý stav na tab. č. 53. zřejmo — bez veškeré ozdoby. Jen pole nad kruchtou bylo štukovou dekorací oživeno. V rázu této jest navržena výzdoba celého kostela, jež opírá se o původní sloh jesuitský, přechodu to z nejpozdnější renaissance do baroku. Za hlavním oltářem byly nově vyzděny šikmé příporné pilíře a nad nimi šikmý pás. V kolmých částech těchto šikmých ploch zasazeny rámce pro votivní dary, jež byly druhdy po kostele nevkusně rozvěšeny. V páse samém jsou výplně maskovány zrcadly. Na vítězný oblouk nanešena koruna s paprsky a ve vavřínových ratolestech mezi hlavami andílků nápis: »Sancta Maria ora pro nobis.«

Nad tabernakl zavěšena kovaná ramena pro staré lampy na věčné světlo. Kolem tabernaklů a v polích pod sochami Krista a P. Marie zasazeny leštěné polodrahokamy.

Okna v postranních oratoriích byla různých tvarů a velikostí neladně nesouměrná. V nové úpravě dostala stejný formát a upravena do os vchodů do sakristie a postranních východů. Ostění oken byla dekorována párem hlav andělů a festony. Mezi ně vsunuty kartuše s vhodnými nápisy.

První pilíř na levé straně upraven pro stávající (moderního původu) kazatelnu, protější pro krucifix, starou výtečnou to řezbu.

Hlavní římsa byla znova vytažena s jemnějším profilem, zdobeným vkládanými články. Část nad hlavní římsou na pravé i levé straně od

Výzdoba stěn v poli u kruchty kostela P. Marie na Sv. Hoře.
Dle návrhu arch. prof. R. Němce.

vchodu i s plafondem, jež jest starého původu, byla pouze důkladně opravena a co scházelo, doplněno.

Evangelisté pod hlavní římsou se vší dekorací byly nyní zhotoveny.

Jako symbolů užito ve středním poli na stropě odznaků církevních (beránka, pelikána, delfína a fénixe), v obloucích pod klenbou pak symbolů čtyř hodností duchovních (kněze, biskupa, kardinála a papeže).

V obloucích presbytáře použito symbolů Marianské litanie a na stropě hlavně monogramu P. Marie.

Návrh i všecky detaily jsou dílem arch. R. Němce. Nanášené práce provedli vskutku umělecky sochaři: hlavně K. Pavlík, dále K. Novák, A. Mára, A. Strunc, A. Pekárek a z části též F. Krauman, vesměs z Prahy. Imitace mramorů a zlacení firma Linhart a Janša z Prahy.

Celková summa nákladu i s dlažbou, úpravou čelní stěny a mramorovou mřížkou před presbytáří, dále s úpravou hlavního průčelí bude činiti ca. K 70.000.

Museum v Bělohradě.

Od arch. a stav. Otty Tilleho v Praze.

Podnětem neunavného prof. Dra Antonína Friče založeno v Bělohradě, útulném lázeňském městě severovýchodních Čech, místní a okresní museum, jehož účelem má býti, seznámiti obyvatele nejbližšího okolí s přírodními zjevy je obklopujícími, dále poučiti o dějinách krajiny a o působení člověka od doby pravěké až po nynější.

Obětavostí všech súčastněných zřízen skrovný, ale svému účelu úplně vyhovující útulek, jehož blahodárné působení za kratičkou dobu jeho trvání již obecně se uznává. Celá budova, kterou navrhnul arch. Otto Tille a vystavěl zednický mistr Jan Poličanský z Bělohradu, nestála více než 5000 K. Zařízení bude vyžadovati as 3000 K. V síni ca 65 m^2 veliké, opatřené vrchním osvětlením, jsou vzorně srovnané sbírky přírodnické, historické i národopisné p. prof. A. Fričem. Museum, jež otevřeno bylo v červnu 1904, jest hojně navštěvováno a přispěje podstatně k rozšíření vědomostí v našem lidu.

Tímto příkladem proveden důkaz, že lze i za nepatrný obnos vykonati mnoho, a bylo by záslužné, kdyby po venkově našem zdravá myšlenka, zřizovati krajská a místní musea, hojně se ujala.

Bývalá radnice v Mostě.

Tab. č. 56.

Pod starým župním hradem, druhdy pohraničním (o němž pod jménem »Gněvína mostu« již v X. stol. zmínka se činí) rozkládá se živé město Most, které bylo již v ranném středověku výstavným městem. Na pevný hrad, živé město, hlavně ale na krásný kraj měli již ve XIII. století zálusk dobří sousedé ze Sas, kteří drahnou dobu drželi krajinu tu v zástavě (r. 1282, pak od r. 1373—1413 a 1420—1459), jež teprve za krále Jiřího z Poděbrad byla z vlády jejich vybavena.

Z hojných dřevěných i zděných středověkých památek mosteckých nezachovala se podnes téměř žádná. Příčinou byly časté požáry a také několikerý plen nepřátel. Neméně než šestnáctkráte trpěl Most velkými požáry, z nichž největší, dne 4. března r. 1515, zachvátil všecky domy i s farním kostelem a radním domem.

Bohaté město však záhy se vzpamatovalo spolupůsobením vlídných držitelů hradu, pánů z Vajtmíle. Již v letech 1515—1522 dalo znovu vystavěti mohutný kostel, síťovou klenbou překlenutý, jenž byl posledním dílem slavného mistra Benedikta z Riedu, zvaného u nás Benešem z Loun.

Po dostavbě kostela přikročili měšťané ihned k stavbě radnice, jejíž zbudování protáhlo se až do roku 1540 a kterou přinášíme v dnešním čísle na tab. č. 56.

Dle všeho byla založena tato radnice na zbytcích bývalého radního domu, čemuž zdají se nasvědčovati spodní části hmotných opěrných pilířů. Možná však, že byla začata novostavba v gotickém ještě slohu a jelikož v tu dobu počala převládati u nás renaissance, byla i radnice v novém slohu dokončena.

Ačkoliv jest to budova pouze jednopatrová, působí přec monumentálně a to následkem vysokého přízemí i patra, hlavně ale pro vysokou attiku, ukončenou malebnými štíty.

Věž stavěna buď současně neb stála již dříve, ale dokončena byla později, než ostatní stavba.

Co nezdolaly věky a časté ohně, způsobili měšťáci Mostečtí sami: zbořili starou radnici, nepováživše, že nemají ani práva od předků svých zděděné památky bořiti, ale naopak povinnost, těchto co nejvíce šetřiti, aby je potomkům mohli předati jako vzácné dědictví po otcích.

Jako i v jiných českých městech, neměli také otcové města Mostu smyslu pro krásy staré radnice, kterou v r. 1880 strhli a nahradili novou, v střízlivém slohu úředních budov se zcela všedním průčelím. —*r.*

BIBLIOGRAFIE.

Dr. *Luboš Jeřábek*: »**Malá Strana** a problem její upravení« s úvodní statí Dra B. Franty: »Jde o naši čest.« Nákladem Klubu za Starou Prahu. 1904.

Těžké, mnohé nenapravitelné chyby způsobu, jakým se v Praze i v přilehlých obcích, druhdy bez celkových upravovacích plánů regulovaly ulice od případu k případu, v kterých náhodou se mělo stavěti, vzburcovaly konečně naši veřejnost, dotud k těmto otázkám netečnou. Ojedinělé hlasy nevole se množily a posléze sestoupila se družina stejně smýšlejících v klub, jehož heslo dalo mu i jméno: »Za Starou Prahu«. Chyby regulační zavinily buď stavební úřady co navrhovatelé, často však vlivu používající zájemníci ve sborech na radnicích. Následky takového způsobu regulací měst byly, že neděly se tyto ani důsledně, ani šetrně k stávajícím památkám.

Na rozhodnutí nejčastěji mívaly vliv jen ohledy komunikační. Protože nebyly řešeny regulační úpravy pohledově, ale zpravidla pouze půdorysně, přehledlo se často mnohé, co teprve po dostavění objektů dle schválené regulace bylo zřejmo a co pak již buď těžko neb vůbec nedalo se napravit.

Že pak zejména pražský stavební úřad nebyl důsledným u stanovování čar stavebních, toho máme hojné příklady. Čára jeden rok schválená za málo let se měnila, ustoupila neb vystoupila o nějaký ten metr, a kdyby to bývalo šlo tak dále, byly bychom se mohli v Praze honositi před jinými městy oněmi známými kouty, jež straší a nepočetnou řadu let ještě strašiti budou na př. v ulici Mostecké-III., Řeznické-II., Školské a mnohých jiných.

Druhou povážlivou chybou druhdy obvyklé u nás úpravy ulic bylo naprosté nešetření památek našich, kterých v posledních letech celá řada zbytečně byla zbořena, jež autor »Malé Strany« jmenovitě vypočítává.

Konečně — snad následkem nátlaku Spolku arch. a inž. i zastanců starých památek — byla nastoupena pravá cesta. Na úpravu celých okresů, Starého města, Malé Strany a Letenské pláně vypsány soutěže, jež setkaly se s očekávaným výsledkem: vynesly na světlo množství provedení schopných rozluštění.

Jak po soutěžích ani jinak nebývá, zvláště při složitých úlohách celkových regulací, nepoužily se za základ konečných návrhů pouze plány I. cenou poctěné, ale ze všech návrhů přijímáno nejvýhodnější řešení. A konečné tyto návrhy svěřeny pro Staré město a Malou Stranu dle práva dozoru původců prvními cenami poctěných návrhů.

Spisovatel publikace »Malá Strana« podrobuje kritice všecky došlé návrhy k soutěži i konečný návrh na úpravu této části Prahy a podpírá své názory četnými voty Soupisné komise. Nepřekvapuje nijak, že pro pražské památky nadšeně zaujatý autor je posuzuje ze svého přísně konservativního stanoviska. Vedle kritiky soutěžných návrhů podává však Dr. L. Jeřábek i přímé návrhy, jak dalo by se zachovati vše, co pokládá za malebné a historicky neb umělecky cenné.

Nelze však zapříti, že některá pro zachování jím navrhovaná stavba dala by se jen s obrovskými finančními neb komunikačními oběťmi zachránit a ještě pak že by výsledek byl pochybný.

Neboť, jak sám uznává (na str. 62.) nejde o to jen, starou stavbu

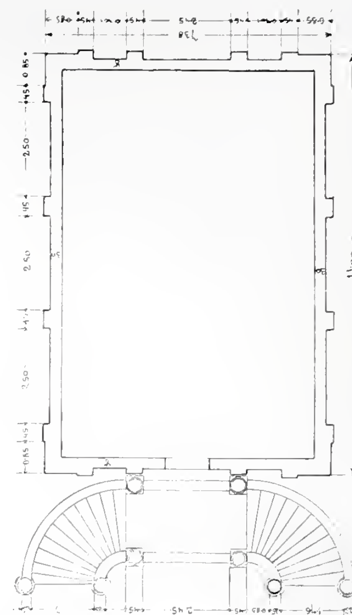

Výzdoba stěn kostela P. Marie na Sv. Hoře.

Dle návrhu arch. prof. R. Němce.

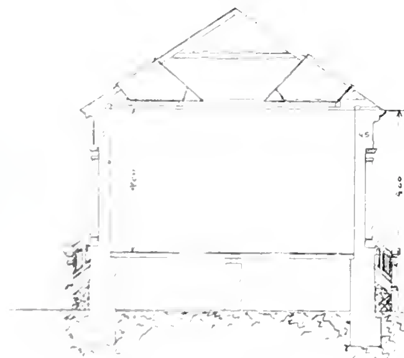
Museum v Bělohradě. — Pohled.
Arch. Otto Tille.

Museum v Bělohradě. — Půdorys.
Arch. Otto Tille.

zachovati, má se i okolí její tak přizpůsobiti, aby i v regulovaném prostředí působila důstojně a ladně. A takové dnes upraviti na př. kolem bývalého kostelíka sv. Jana »na prádle« by bylo velmi těžko — ne-li nemožno — uvážíme-li, jak daleko pokročila úprava, o celé patro zvýšeného předmostí cís. Františka, kteréž jest v bezprostřední blízkosti. Vychází ovšem Dr. L. Jeřábek od náhledu, že bývalý kostelík ten je architektonicky (?) cenná a zachovalá stavba. Aby tou se stal, musel by se téměř úplně znovu vystavěti — pak ale nebyla by to více stará památka.

Podobně má se i se zachováním četnických kasáren, na kterých nyní nikdo nepozná krásy původního kostela sv. Máří Magd., protože jest přestavěn v praobyčejný činžák. Ohromný tento dům velice zůžuje Karmelitskou ulici a dle našeho náhledu nebylo chybou, že v konečném návrhu na úpravu Malé Strany se obětuje na prospěch rozšíření a zamezení klikatosti hlavní ulice, tím spíše, jelikož již protější čára jest celou řadou nových domů dána. O této poněkud nedůsledně tvrdí autor (na str. 63.), že »lpění na určitých (zde již daných) čarách stavebních jest hotovou zbytečností«, ač jinde (na str. 19.) se přimlouvá za podržení dosti bezvýznamného stávajícího zakřivení ulice u Sovových mlýnů.

Museum v Bělohradě.
Arch. Otto Tille.

Při všech vlastních návrzích na příští úpravu Malé Strany snáší Dr. L. Jeřábek vedle důvodů citových i zdravotní a hlavně finanční, aby tím jistěji čtenáře přesvědčil.

Stanovisko klubu za Starou Prahu a zejména spisovatele knihy o regulaci Malé Strany stojí, jak známo, diametrálně proti názorům těch, kteří by rádi viděli Prahu zregulovanou jen dle požadavků stále [illegible] kommunikace. Jest jaksi jejich korrektivem. A byť by se nepodařilo zastancům Staré Prahy zachovati všecky archeologicky neb historicky význačnější stavby n. zahrady, přec jejich čilá agitace zachrání [illegible] jichž možnost zachování získá veřejnost.

Jedním z těchto účinných agitačních prostředků jest i publikace o úpravě Malé Strany, čímž jest oprávněnost existence její více než s dostatek prokázána. *C.*

ZE SCHŮZÍ SPOLKOVÝCH.

Schůze I. odboru (skupina pro architekturu) zahájeny byly opět dne 13. října t. r. v oddělených místnostech restaurantu Teissigova ve Spálené ulici. Usneseno zahájiti přednášky oboru architektonického ve Spolku architektů a inženýrů rozpravou o radnici novoměstské, kterou zahájí referátem o dosavadním průběhu záchranné akce bývalé radnice kol. c. k. konservator J. Herain. Dále jednáno o monumentálním díle »O selských stavbách v Chorvatsku«, jež má navrženo býti k zakoupení. Při té příležitosti rozpředl se rozhovor i o otázce, zda by se konečně nemělo přistoupiti k vydání českých dřevěných staveb ze severovýchodních Čech neb z Čech vůbec, které vynikají rázovitostí a žel stále více mizí.

Schůze I. odboru budou konány pravidelně ve čtrnáctidenních obdobích v místnostech výše jmenovaných o půl 8. hod. večer a jest přítomnost všech kollegů při nich vítána.

VYPSANÉ KONKURRENCE.

Na náčrtky školní budovy měšťanské školy pro dívky a chlapce ve Vysokém Mýtě. Ceny: I. K 600, II. K 400 a III. K 200. Do 30. listopadu 1904.

Na most u Rudolfina v Praze. Ceny: I. K 10.000, II. K 8000, III. K 6000. Do 31. ledna 1905.

Na přestavbu radnice staroměstské v Praze; na ceny K 24.000. Do 31. března 1905.

Na stavbu nové budovy radniční v Praze na Linhartském náměstí. Na ceny K 8000. Do 31. března 1905.

SMĚS.

Kde byl konservator? Denní listy přinesly dne 22. října 1904 zprávu o zničení historicky cenných freskových maleb na domě č. 148 v Prachaticích. Fresky tyto představovaly postavy J. Husa, J. Žižky, Přemysla Otakara II. a j. a byly z národnostní nevraživosti nahraženy bezvýznamnými ornamenty a nápisem, jenž ironisuje barbarský čin nynější správy města Prachatic. Jest s podivením, že připustiti mohl c. k. konservator, povolaný k ochraně historických a uměleckých památek, takové vandalství. Jest věru již nejvyšší čas, aby v poněmčilých krajích Čech byl vykonán soupis všech historických a uměleckých památek. Soupis takový jest vydáván péčí České Akademie pro vědy a umění a vyšlo ho již přes 20 svazků z politických okresů českých. Nestane-li se brzy skutkem soupis i v nyní německých okresích, ukazuje právě zmíněný případ možnost úmyslného zahlazení veškerých stop (na př. na náhrobcích, zvonech), které dosud svědčí, že tak mnohé dnes nenávistí proti všemu českému sršící město bylo druhdy české.

[illegible] Dr. [illegible] CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Arch. A. BALŠÁNEK a prof. JAN KOULA. — Za redakci odpovídá [illegible], [illegible] k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

ROČNÍK III. ČÍS. 12.

ARCHITEKTONICKÝ OBZOR

V PRAZE, DNE 7. PROSINCE 1904.

Cornelius Gurlitt o stavbě měst.

V minulém čísle »A. O.« pojednáno bylo o prvé části spisu Gurlittova;*) dnes věnujeme pozornost svoji části druhé, v níž promlouvá spisovatel o některých otázkách, týkajících se stavby měst. Myšlenky, které tu autor vyvíjí, nejsou snad veskrz zcela nové; nalézámeť je po většině v podstatě rozvedeny v soustavných dílech, předmětu věnovaných.**) V čem záleží tedy zásluha Gurlittova a proč zabýváme se dílkem jeho tak zevrubně na tomto místě? Shon a chvat moderního života a stupňované požadavky, kteréž se kladou v jakémkoliv povolání na jednotlivce, nedovolují vždy, abychom třeba i o otázkách veřejných zájmu obecného hledali poučení v obsáhlých dílech odborných. V těch případech plniti mohou úkol svůj i stručná dílka populární, pokud stojí na výši doby. A v té příčině nelze autorovi popříti rozhodné zásluhy. Snad dal spisu svému název přílišně obsáhlý: o látce pod širokým titulem obsažené daly by se napsati folianty. Ale z tohoto širého oboru vybral jen dva předměty (restaurování památek a stavbu měst), které jsou tou měrou závažné a časové, že zajímati musí nejen odborníka, ale každého vzdělance. A při obou předmětech dotýká se zase jen otázek stěžejních a rozvádí je způsobem tak snadno přístupným, že ho se zájmem sleduje i ten, kdo se seznámil s oněmi otázkami v odborné literatuře a kdo by nepodepsal veškeré závěrečné konkluse, ke kterým autor dospívá i ten, kdo by neschválil místy až příliš drastický způsob stylisace jako na př. tam, kde praví: »stavitelé měst dokud nepolykali pravítka, stavěli náměstí nesouměrná.« Avšak třeba byl čtenář nucen místy s autorem polemisovati, hlavní věci dociluje spis přece: budí širší zájem a nutí k úvahám o otázkách veřejných, které se až do nedávna považovaly za zcela interní záležitost úzkého kruhu odborníků; o otázkách, k jichž řešení lze sice uvésti některé vůdčí zásady, kde však dlužno vzíti v úvahu vždy celou řadu podmínek individualních; o otázkách, jichž řešení ukvapené nebo pochybené nelze někdy ani největšími obětmi hmotnými napraviti.

Brána I. mezinárodní výstavy kuchařské v Plzni.

Navrhnul arch. V. Šulc.

Jest zajímavo sledovati, jak se v mnohých směrech lidského snažení mění vůdčí myšlenky. Jak dávno je tomu, co se stavitelé měst ubírali jedině za heslem: světlo, vzduch, kommunikace. A teprve, když se shledalo, jaké spousty způsobuje bezohledné sledování tohoto hesla ve starých malebných částech měst a k jakému jednotvárnému geometrickému schematu vede v částech nově se zakládajících, nastala reakce. Se strany jedné vyzněla ve varovném napomenutí a snaze o zachování starobylého rázu; se strany druhé se pak hlásil ku právu svému občan, který vedle ruchu velkoměstské vozby chtěl bezpečně městem procházeti, měnivý obraz ulic a krásy jeho pozorovati; kromě toho uvažováno o podmínkách, jak i částem města nově se zakládajícím dodati půvabu a malebnosti; konečně v řadě neposlední pak se místy vyskytl i požadavek, aby umožněno bylo lidem po celodenní námaze stranou od ruchu velkoměstského několik hodin oddechu v klidném příbytku stráviti.*) To vše zdálo se nám náležito předeslati, abychom si intence spisovatelovy plně uvědomili.

Nejprvé klade si autor otázku: mají-li se stavěti přímé nebo křivé ulice a dovozuje zcela příhodně, že ulice křivá skytá pohledy vděčnější jak na průčelí domů**) tak i na život uliční; za to směr přímý může dodati ulicím vznešeného rázu, nejsou-li příliš těsné, věnována-li vyvinutí jejich stěn náležitá péče a je-li průhled jejich zakončen předmětem, který nad sbíhajícími se liniemi perspektivními dominuje. Jako příklad uvádí velkolepou Avenue de l'Opéra v Paříži, zakončenou s jedné strany Operou, se strany druhé Louvrem jako point de vue.

A proto po celém tom vřelém poukazu ku půvabům ulic křivých dospívá spisovatel k závěru: přímé buďtež stavěny hlavní třídy kommunikační, křivé pak ulice, po nichž »se většinou pohybují procházeči.« — Určitěji vyslovuje se v té příčině Stübben: »Křivé ulice jsou nám příjemnou změnou v obvyklém přímočarém schematu, chtíti je zavésti pravidelně bylo by pošetilostí.« —

Snad by bylo bývalo náležito poukázati k tomu, že naši staří budovatelé měst nedospěli k těm křivým ulicím jenom nahodile anebo jenom z toho důvodu, »že v kolísání spočívá lidskost«, ale mnohdy zajisté proto, že k tomu vedly podmínky

*) »Über Baukunst« ve sbírce Mutherově: »Die Kunst.«

**) Jmenujeme z nich na př. díla: »Stübben, der Städtebau,« »Sitte C., Der Städtebau nach seinen künstlerischen Grundsätzen.«

*) Požadavek posléze uvedený vedl v některých městech ku řešení cottage-ovému.

**) Na stranu vnější (vydutou) jsou pohledy vděčnější nežli na vnitřní (vypuklou).

praktické: tu sklon terrainu anebo klikatý tok řeky, jako na př. u nás v Praze, onde přirozené seskupení kol důležitého střediska (Karlsruhe), jinde opětně výhodná čára obhajovací pro opevnění města.

V dalším odstavci věnovaném šířce ulic prohlašuje autor, že jest zastancem úzkých ulic, tak úzkých, jak jen možno«. Jako doklad uvádí London bridge, zšíří pouze 16 *m*, dostačující úplně jako hlavní spojení čilé kommunikaci veleměsta nad Temží. Spisovatel dle vlastního počítání odhaduje, že se přes most ubírá denně asi 25.000 vozů a 125.000 pěších. Sám však v zápětí připouští a vysvětluje, proč tak skrovná šířka stačí nejčilejšímu spojení na světě: na mostě není ani příčných proudův ani výkladů a vchodů, jimiž se proud kommunikace vždy zaráží. A proto radí, aby se ulice, zřízené o minimální šířce, v těch místech, kde do nich ústí příční spojení, rozšířily.

V části této postrádáme s podivením, že spisovatel, přimlouvající se za nejmenší možné šířky ulic, nechává úplně stranou poměr šířky ulice ku přípustné výšce domů.*) Jelikož pak snaha po využitkování staveniště vyhání domy stále do větších výšek, jest si tu dlužno připomenouti v čas varovné: »Dove non entra il sole, entra il medico.« **)

Zcela případný jest návrh autorův, aby — dle vzoru londýnského — vlastní obytné části města zakládány byly tak, by co možno chráněny byly ruchu kommunikace, ano aby vůbec nikdy nemohly hlučnou průchozí kommunikací býti znepokojovány.

Rovněž zajímavá, ale tíže uskutečnitelná jest myšlenka ve spisu proponovaná, jak v částech města, nově se zakládajícího, možno pamatovati na potřeby příští kommunikace, ale při tom šířku jízdní dráhy a chodníků zatímně co nejvíce obmeziti. Autor radí: stavební čáry buďtež tak daleko od sebe založeny, aby vyhověly i příští největší možné potřebě kommunikace. Jsou-li u domů předloženy zahrádky, postoupí k nim město majiteli domu k používání (osázení) dočasně onu část ulice, která zatím zbývá po vyměření nutné šířky jízdní dráhy a chodníků, ale s tou podmínkou, hypotekárně zajištěnou, že tuto část pozemků, kdykoliv toho bude třeba, po částech nebo v celku městu zase k rozšíření ulice postoupí. — Nepopíráme, že by se pro tento zvláštní poměr držební dala nalézti příslušná právní formule, ale jest otázkou, zdali by se odhodlali stavebníci vésti náklad na oplocení, osázení atd. pozemku, který by jim mohl býti kdykoliv odňat. Úkol ten připadl by nejspíše majitelce pozemku t. j. obci samé.

Pojednávaje o tom, jak se k vůli kommunikaci místy těžce a nákladně vyrovnává nerovný terrain měst, poukazuje k tomu, jak právě nerovnosti půdy mohou při šťastném rozřešení dodati městům půvabu i praví: »Půdu Edinburku nebo Prahy nemůže ani nejsmělejší inženýr »zhoblovati« (!) .. ale za to patří mezi nejkrásnější z měst. Vyloživ na to názorně, jak lze na základě nivellačního plánu na svahovitém terrainu zakládati serpentiny pro vozy a pěší, znovu se vrací k původní myšlence této části i radí, že by bylo na místě právě úmyslně vytvořiti body, na nichž by rozdíly výškové co nejzřetelněji se jevily, body, se kterými by bylo umělcům se zabývati, neboť dnes, praví, »běhají komitéty pomníkové rukama lomíce městem a hledají místa pro svoje díla.«

Mají tedy i jinde podobné starosti a nesnáze jako my.

Na zastavování stavenišť při cestách, které se vinou po stráních, navrhuje Gurlitt zvláštní systém: na stranu k údolí postaveny buďtež volně stojící, ne příliš vysoké villy, na stranu k vrchu uzavřená řada vysokých domů. Čtoucímu vtírají se pochybnosti, že by se měla soustava tato pro všecky případy osvědčiti, vždyť i autor sám připouští, že by za řadou vysokých domů povstala čtvrt obytná skrovnější ceny, načež by se prý po nějakých 18 až 20 metrech týž systém opakoval. — Má-li se zastavěti stráň tak, aby z dola i s hora skýtala vděčné pohledy — nač autor tím klade důraz, — nedovedeme si tam jiného představiti, nežli volnou rozlohu villovou v rámci zeleně.

Gurlitt nepřeje si na náměstích sadů a zejména ne křovin; nejraději by trávníky bez obrub přenechal za hřiště mládeži. Všechna čest tomuto krajně lidumilnému stanovisku, ale jen si představme, jak by ty trávníky za několik dnů vypadaly! — V dalším vyslovuje se pro uzavřená, tichá náměstí, jak za starobyla byla zakládana; náměstí, která se podobala spíše útulné světnici. Na náměstí takovém možno bylo postáti, pohovořiti, pomníky a umělecké kašny pozorovati; dnes ze všech směrů hrozí čilá kommunikace pěšímu úrazem. V té příčině autorovi přisvědčíme; vždyť víme sami, jak se změnilo náměstí Radeckého průlomem »u Klíčů« a ač připouštíme, že náměstí staroměstské v části severozápadní nabylo zajímavosti průhledem na chrám sv. Mikuláše a nádhernou třídu Mikulášskou, intimita náměstí tím nezískala. Rovněž nemůžeme se ubrániti obav, bude-li příští náměstí Palackého se svým stálým rachotem vozů nákladních tvořiti důstojný rámec k pomníku Palackého, jak si jej představuje pieta národa.

Kdyby se měla v plánech měst vytvořiti jen samá náměstí, jichž střední část jest útulná, jak si toho autor přeje, mohly by ulice do nich ústiti jenom v prodloužení stran (tečně) a nikdy uprostřed (zejména ne osově); pak by ovšem vymizela náměstí zprostředkující různé směry kommunikační a jmenovitě by se vymýtila náměstí hvězdovitá, která autor tak zle kaceřuje. A jaké arcanum navrhuje, aby kommunikaci vyhověl? Žádá, aby uzly kommunikace byly rozvedeny ve více jednoduchých křižovatek a na křižovatkách přiměřeně rozšířeny. Ale jak velký jest vlastně rozdíl mezi rozšířenou křižovatkou a náměstím, které zprostředkuje kommunikaci? Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim.

A tu rušnou kommunikaci velkého města nesmíme snad považovati za trpěné nutné zlo: ona jest svědectvím čilého života, který v tepnách jeho krouží a patří mezi životní jeho podmínky. Již z toho důvodu přísluší jí v rozvrhu města náležitý ohled. A nedivme se také, že řešení vede někdy v důsledcích svých k náměstím hvězdovitým, které mají v kommunikaci města úkol podobný jako centrály při telefonu. Popatřme jen na plán Paříže: zdali nejsou Place de l'Étoile, Place de la Nation atd. vhodně umístěny ku převedení různých těch směrů? Kolik by tu bylo místo nich zapotřebí rozvedených jednoduchých křižovatek? A což vídeňská Praterská hvězda? Není-liž tu radialní disposicí Leopoldova přímo vyjádřeno, jak zábavy chtiví Vídeňané se všech stran putují za svým vytouženým doradem.

Zbývá utišiti stesk pěšího chodce, ohroženého na náměstích a křižovatkách s čilou vozbou. Pro toho nelze zříditi jiného nežli na příhodných místech ostrůvky chodníkové (réfuges, resting places). Moderní život nedovoluje bez toho občanu na náměstí mnoho postáti a po sousedsku pohovořiti, jak to bývávalo za dob našich praotců. Účel tržišť pak u našich náměstí nenáhle mizí.

V kapitole závěrečné stěžuje si Gurlitt do monotonie budov nárožních při pravoúhlých křižovatkách na rohu stereotypně okosených. Aby se tomu předešlo, doporučuje používati úhlů kosých a řešení takového, kde by dvě ulice se stýkající po jistou délku měly společný běh a pak se teprve zase rozvětvily. Myšlenka opětně pozoruhodná a mohli bychom pro ni uvésti celou řadu pražských dokladů. Každá ulice by pak měla svůj uzavřený prospekt a jím by i přispívala k snazší orientaci ve městě. Ale ani tu nelze generalisovati. Vozba pro samé záhyby by nemohla z místa a kdo městem prochází, cítil by se ustavičnou uzavřeností stísněným. Vzpomeňme si jenom, jak se nám uvolní, když jsme déle byli procházeli uličkami Starého města pražského a vstoupíme pojednou na Ferdinandovu třídu nebo Františkovo nábřeží. A jest tedy při stavbě měst podobně jako při jiném tvoření uměleckém předůležitým faktorem: kontrast dojmů a změna obrazů po sobě následujících. —

Ke konci přirovnává autor ještě monumentální budovu, postavenou volně uprostřed náměstí, ke kytici, stojící uprostřed stolu, která překáží pohledu na jednoho ze spolustolujících, ať ji přemístíme kamkoliv. Spisovatel má tím především na mysli řadu příkladů pochybeného osového umístění budov chrámových na náměstích, tak že se stávají překážkou kommunikace a, je-li nad to ulice vedena právě na osu jejich čela, dávají méně zajímavé perspektivy, nežli když bychom pohledem zachytili dvě strany.

*) Podotýkáme při té příležitosti, že stavební řád pražský jest v té příčině velmi liberálním: dovolujeť výšku domů = $1^1/_2$ nás. šířce ulice (do maxima 25 *m*). Touže podmínku nalézáme jenom ve slunném Římě. V Německu dovolena buď výška domu = šířce ulice (Berlín, Drážďany, Mnichov, Düsseldorf) anebo o udaný počet metrů [illegible] (Kolín 3·5 *m*, Hamburk, Brémy 6 *m* atd.).

**) Kam nevstoupí slunce, vstoupí lékař.

Avšak i tu lze uvésti řešení zdařilá: v Paříži La Madeleine a osově řešený, ale přece kommunikaci nepřekážející St. Augustin. Z našich novějších příkladů lze uvésti výborně umístěný kostel sv. Ludmily na Král. Vinohradech, kterýž jest viditelný jako point de vue už z Ječné ulice. Máme-li co do okolí jeho nějaké pochybnosti, jsou zejména potud, že volné prostranství před ním jest příliš velké, takže objekt sám relativně vypadá malý. — Kostel sv. Václava na Smíchově i sv. Prokopa na Žižkově jsou rovněž vhodně umístěny mimo hlavní proud kommunikace; u kostela sv. Václava volné prostranství přední neobyčejně zvyšuje dojem; kdežto kostel sv. Prokopa jest okolím svým tísněn. —

Potud naše glossy k publikaci Gurlittově. — Lze ji považovati za drobný článeček v pásmu oněch snah, jichž účelem jest, v širších vrstvách buditi zájem a porozumění pro snahy a cíle věd a umění; oněch snah, které zahrnujeme souborným názvem socialisace věd a umění. Ve smyslu socialisace působí se jednak extensemi, jednak spisy populárního rázu. U nás rozvinují utěšenou činnost extense universitní a středoškolské a tu připadla nám maně otázka: mnoho-li bylo u nás, kde jest dosud mnohde tak skrovné porozumění a ocenění práce a snahy technikovy, provedeno ve smyslu české socialisace vědy technické?

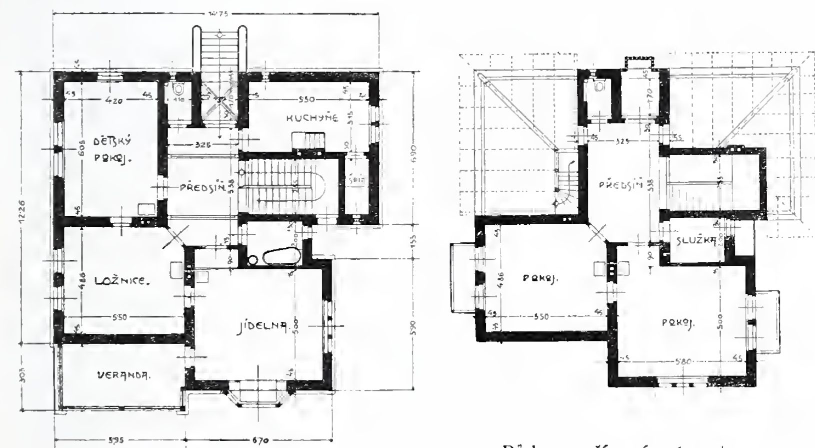
Antonín Bráf.

Villa MUDra J. F. v Dobřichovicích.

Návrh architekta Kamila Hilberta. — Tabulky č. 57. a 58.

Uprostřed velké zahrady, na sklonitém a přirozeně zvlněném terrainu, dal sobě p. MUDr. Jar. Franta z Prahy zbudovati letní rodinný dům. Program stavební stanovil následovně: »Ve zvýšeném přízemku tři prostranné pokoje, kuchyni a vše příslušenství, v souterrainu, který je z jedné strany volným přízemkem, byt domovníka o dvou místnostech s příslušenstvím, prádelnu a patřičné sklepy; k možnému rozšíření bytu přízemního služtež dva prostranné pokoje v 1. patře s patřičným příslušenstvím. Architektura budiž, pokud možno, ze dřeva a malebně držena. Všechny strany vyhlídkové buďtež z plna využitkovány.«

Tomuto programu hově, sdělal jmenovaný autor svůj návrh v srpnu roku 1903. Letošním jarem stavba dokončena. Průčelí souterrainu provedeno v režném zdivu z lomového kamene, přízemí a 1. patro v bílé hladké omítce. Konstruktivní části jsou z pískovce hořického, architektura verandy, arkýře a štítů jen z borového dřeva. Sloupy pod arkýřem z dubu. Jednoduše zomítané části zděných průčelí ozdobeny jsou v zápském pískovci provedenou madonou s děťátkem dle modelu prof. J. Kastnera a některými dekor. malbami L. Nováka.

Půdorys přízemí a 1. patra.

Villa MUDra J. F. v Dobřichovicích.

Návrh arch. K. Hilberta.

Nájemný dům v Praze-II. Havlíčkovo nám. č. 11.

Od architekta Jos. Podhajského, c. k. profesora. — Tab. č. 59. a 60.

Dům tento stavěn jest na prostřední ze 3 parcel nabytých sbouráním vojenské pekárny na Havlíčkově náměstí. Rozdělení a uspořádání místností řídilo se jednak podle úzkého, hlubokého i nepravidelného a nákladného místa stavebního, jednak podle ustanovení magistrátního úřadu, že dvory všech 3 sousedících domů musí býti společné. I rozdělena budova na dvě stavení, přední a zadní, spojené mezi sebou dvouramenným schodištěm. Ze zadních podestů jsou přístupny byty zadní, tak že podlahy jejich nacházejí se o ½ patra níže, než přední. Ze všech luštění půdorysných shledáno toto nevýhodnějším, ježto připouštělo největší počet pater v přední a zvláště v zadní budově, aniž by se přestoupila dovolená jejich výška.

Přední budova sestává ze souterrainu, v němž jsou 2 krámy a 2 skladiště, ze zvýšeného přízemku, v němž jest byt o 3 pokojích, předpokoji, kuchyni, lázni, komory pro služky, spíži a záchodu, a ze 4 pater, v nichž jsou byty o 5 pokojích s těmitéž vedlejšími místnostmi. Zadní budova má mimo přízemek 3 patra. V každém jsou 2 byty o 2 pokojích, předpokoji, kuchyni, spíži a záchodu, a v pravo ležící mají mimo to ještě lázeň. Vyjímaje předpokoje a záchody v zadních bytech, jsou veškery místnosti pravidelné a vyjímaje lázně v předních bytech dobře osvětlené. Sekunderní osvětlení předpokojů uspokojuje zúplna. Všechna patra jsou stejně vysoká a všechny otvory téhož druhu stejně veliké, což nemálo ulehčilo provedení stavby, jakož i objednávek.

Nezastavěná plocha obnáší 28% výměry stavebního pozemku.

Façada jest po způsobu starých českých renaissančních budov v nových formách řešena. Štíty, značně vyčnívající hlavní římsy, hladké, částečně malované stěny, jednoduchá okna, za to však bohatý portál, jsou charakteristickými součástmi, které staré pražské domy zajímavými a malebnými činí. To vše použito na této façadě, avšak přistupují k tomu ještě balkon a arkýř, jež s příjemným obýváním souvisí.

Římsa provedena na rozdíl od starých, valených, racionelním způsobem z nosičů a konsolů železných a Monierových kleneb. Rovněž arkýř a balkon sestávají ze železné kostry, avšak desky jejich jsou betonové. Součásti železné nejsou zakryty, nýbrž zřejmými ponechány, ozdobeny a olivově zeleně natřeny.

Místo malby al fresco, jež jest málo trvanlivou, a zvláště ve velkém městě brzy sazemi se pošpiní, použita na vlys pod hlavní římsou malba na deskách šamotových. Barvy i glasura jsou do desek těchto za vysokého žáru vpáleny. Půda ornamentu jest oranžová a na ní hnědé větve se zelenými listy a modrými květy. Takovými deskami modrými jsou obloženy též okenní pilíře na balkoně v I. patře. Pouze klenby v hlavní římse, jakožto části chráněné, a které nemožno deskami obložiti, jsou lehce al fresco malovány.

Na oknech jest vyznačena jejich nynější konstrukce, jež pozůstává jedině ze záklenku. Portál jest vyznačen dvěma velikými hermami, znázorňující hlídače domu, a nesoucí konsoly balkonové.

K rostlinné dekoraci použito hlavně růže. Ní jsou ovinuty záklenky okenní, jakož i okrouhlé okno ve štítě, vlys v arkýři, ona vyrůstá z hlavic pilířových v přízemí a nachází se ve věncích na arkýři a portále. Mimo to ku oživení průčelí jsou znázorněny ve štítu 2 plující labutě, na arkýři ženské masky, a u portálu zmíněné již hermy.

Ku dekoraci vestibulu použito rovněž růží a masek dívčích.

Brána I. mezinárodní výstavy pro umění kuchařské a hostinství v Plzni.

Navrhnul arch. Viktor Šulc, c. k. prof. — Tab. č. 61.

Bránu pro tuto výstavu, jež trvala od 2. června do 15. srpna 1904, postavil stavitel K. Bubla nákladem 6000 K.

Pro příležitostné slavnosti ponecháno ohražené výstaviště i s branou na místě.

Podezdívky věží, mezi kterými jest hlavní vchod pro průvody, jsou imitovány z rákosové omítky na způsob kvádrového zdiva a nacházejí se v nich vchody s tourniquety.

Věže jsou kryté šindelem a báně lepenkou, natřenou fermežovou barvou. V postranních přístavbách jsou pokladny a východy z výstaviště.

Nájemné domy č. 69. a 70. v Mikulášské třídě v Praze-I.

Od arch. Al. Dlabače a stav. E. Dvořáka.

Tab. č. 62.

V assanačním obvodu postavil stavitel E. Dvořák celou řadu domů vypravených vším pohodlím uvnitř i umělecky zevně. Dva sousedící rohové domy v hlavní assanační třídě č. 69. a 70., jichž vyobrazení přinášíme na tab. č. 62., řešeny jsou půdorysně stavitelem E. Dvořákem stejně a rovněž i pro zevnějšek volil arch. A. Dlabač obdobné řešení, aby oba domy tvořily umělecký celek.

Průčelí velkých čtyřpatrových domů neláká sice voliti sloh barokní, ale architekt dovedl si vhodně pomoci tím, že položil hlavní římsu nad III. patro a poslední étagi provedl jako mansardovou, jejíž okenní římsy, malebně se prohýbající, dodávají celé budově příznivou silhouettu.

Tato jest podporována nad to i arkýřovými nárožními věžkami i risalitovými mansardami.

Pražské fontány. VI.

Morový sloup spojený s kašnou na horním Malostranském náměstí v Praze.

Píše Jan Herain.

Na hořejším Malostranském náměstí, před hlavním vchodem kostela sv. Mikuláše, stojí tak zvaný morový sloup půdorysu trojhranného, jehož horní část v pyramidu vybíhá.

Římsa podnože slouží za podstavec šesti sochám, z nichž pět jest zemských patronů, kdežto na hořejší římse trůní sochy Boha Otce, Krista s křížem a nad nimi na pyramidě Ducha sv. v podobě holubice, znázorňující symbolicky Nejsvětější Trojici.

Dle těchto hlavních figur nazývá se tento morový sloup sloupem Nejsvětější Trojice, kteréžto jméno mimo to symbolicky vyznačeno na vrcholi pyramidy ještě železným ozdobným trojhranem.

Koncept celkového rozvržení jeví se tudíž v trojhranu co základní formy pomníku jakož i horní pyramidy, čímž má býti vyjádřeno věnování této umělecké práce Nejsvětější Trojici na poděkování za šťastné ukončení moru r. 1713 a 1714 zuřícího.

V čele sousoší stojí socha Neposkvrněného početí P. Marie, v levo od ní jest sv. Václav s praporcem v ruce, za ním sv. Ludmila, se svinutým závojem kolem krku, jímž byla zardousena, dále sv. Prokop s drakem na řetězu a opatskou berlou v ruce, na to vidíme sv. Jana Nepomuckého a konečně socha sv. Vojtěcha s biskupskou berlou. Bůh Otec a Bůh Syn sedí na mračnech mezi drobnými hlavami okřídlených andílků, kdežto holubice ve svatozáři jest v středu pyramidy. Na přední straně lemujícího kamenného zábradlí nalezá se na podstavcích šest okřídlených andílků, držících kartuše, z nichž dvě mají latinské nápisy. Mezi pilíři jsou kamenné ballustry, kdežto zadní část kamenné obruby pomníku upravena jest na tři malé kašny, do nichž z lvích hlav podstavce pomníku lze chrlit vodu. Nad každou z těchto kašen jest v kameni vytesán nápis, nad první: »Fons Vitae«, nad druhou: »Fons Gratiae« a nad třetí: »Fons Salutis«.

Mimo to stojí na obrubě dvě krásné, dekorativní vázy ve slohu barokním.

U přední strany pomníku zřízen jest kamenný oltářní stůl ku odbývání příležitostních bohoslužeb.

Tento morový sloup Nejsvětější Trojice jest ze žehrovického pískovcového kamene v barokním slohu proveden, jest 11 až 11·50 *m* vysoký, náplně tří stran sloupu ve výši dolejších soch jsou z červeného mramoru, z kterého i vložky výplní v horní pyramidě jsou provedeny.

Podnět ku stavbě tohoto sloupu dán byl dne 28. září r. 1713 na den sv. Václava, patrona země české, v kterýžto den učinil malostranský magistrát slavný slib, že ku cti tohoto patrona a na odvrácení moru postaví sochu tohoto světce před farním kostelem, který tu opodál v straně severovýchodní tehda stával.

V červenci r. 1713 zavlečen byl z Vídně do Prahy mor, jenž stále stoupal a více obětí na životech vyžadoval, takže tehdejší arcibiskup pražský zakázal odbývání mší v kostelích a nařídil, aby se před farní kostely venku na ulici postavili oltáře, kde by dopolední mše a odpolední požehnání slouženo býti mohlo, a to proto, že lid venku na vzduchu byl spíše chráněn před nákazou morovou. Na den sv. Václava r. 1713 zuřil mor na Malé Straně nejstrašněji, pouze v tento den zemřelo 285 lidí na Malé Straně, ale od té doby byl stále slabší až ku jaru r. 1714.

Celkem zemřelo 1713—1714 ve třech tehdejších městech pražských 12.048 osob na mor.

Ode dne sv. Václava r. 1713, kdy učiněn byl slib vystavění sochy sv. Václava magistrátem malostranským, mírnila se morová nákaza i umírání, což bylo považováno za prst boží a přímluvu zemského patrona.

Malostranský magistrát přikročil ihned od slibu k dílu, a dal zhotoviti nákres pomníku sv. Václava, jenž měl býti z bronzu, a zaslal tento návrh dle své povinnosti do Vídně dvorské komoře ku schválení.

Dvorská komora neschválila tento návrh, nýbrž naznačila, aby pomník na poděkování za odvrácení zuřícího moru byl postaven ku poctě Nejsvětější Trojice, jejíž přímluvou byl mor odvrácen. Vedle zavedených penežitých sbírek mezi občanstvem, hrazení nákladu na pomník převzal malostranský magistrát na sebe, dle svého slibu v den sv. Václava učiněného.

Nákres k morovému sloupu zhotovil architekt a fortifikační inženýr Jan Bapt. Aliprandi, jenž tou dobou byl v Praze při fortifikačních stavbách hradeb pražských co císařský inženýr zaměstnán.

Dne 2. listopadu r. 1713 na den Všech svatých položen s velkou slavností základ ku pomníku v místech, kde stával oltář; stavba a provedení pomníku šla tak rychle ku předu, že již dne 16. července r. 1715 v den Nejsvětější Trojice byl hotov a mohl s velikou okázalostí býti vysvěcen.

Světicí biskup Josef Mayer v přítomnosti více kněží a množství lidu požehnal pomník.

Dle účtů prováděl kamenickou práci Frant. Wolfgang Herstorfer, sochařskou prováděli Ferdinand Geiger a Jan Oldřich Mayer, vesměs [illegible] malostranští, zábradlí a tři malé kašny zhotovil kameník Rapa, [illegible] z Malé Strany, jak to vše v knize Dekretů Malé Strany z r. 1710 a 17[illegible]9 chované v archivu města Prahy pod č. 1627 poznamenáno jest.

Když morový sloup dohotoven, zhotovil od něho mědirytec Frant. Neureiter vyobrazení, za něž obdržel dne 10. září 1715 odměnu 6 zlatých, na toto vyobrazení zhotoveno krásné pouzdro, které vloženo do uměle provedené skříňky a zvláštní deputace z členů malostranského magistrátu jela v říjnu r. 1715 k císaři do Vídně, aby mu vyobrazení nově postaveného morového sloupu odevzdala.

Jest zřejmo, že magistrát pokládal celkové provedení za podařené, mající umělecké ceny, což i my dnes soudíme, s kterýmž se možno i před císařem pochlubiti.

Ve starých popisech jako: Abbildungen böhmischer und mährischer Gelehrten und Künstler, II. díl, str. 171 z r. 1775, pak v Lexiconu umělců od Dlabače z r. 1815 str. 234 a jinde, uvádí se, že tento morový sloup provedl Ondřej Quittainer, sochař malostranský, což jest hrubý omyl, neméně i ten, jakoby se byl Ferdinand Maximilian Brokoff, slavný sochař, syn Jana Brokoffa, sochaře, u Ondřeje Quittainera učil a s ním na tomto morovém sloupě r. 1713—1715 společně pracoval.

V tu dobu Ferdinand Maximilian Brokoff byl již hotový umělec, který měl již za sebou provedeny vynikající práce, jako: sousoší sv. Frant. Xav., sousoší sv. Ignáce na Karlově mostě pražském a grandiosní skupinu mouřenínů, nesoucí balkon paláce Morzinského v Ostruhové ulici na Malé Straně.

NEKROLOG.

Dne 13. listopadu t. r. zemřel arch. **Rudolf Tereba**, c. k. stav. rada a dvorní stavitel, předseda Jednoty stavitelů v království Českém a Společenstva stavitelů pro obvod obchodní komory v Praze, místopředseda Matice Technické, starosta Měšťanské Besedy a člen mnoha humanních spolků. Nar. r. 1851 v Praze, kde vystudoval reální i vysoké školy technické. Po absolvování těchto stal se v r. 1873 assistentem architektury u prof. F. Niklase. Pak konal studijní cesty za hranice a usadil se po návratu svém v Praze jako praktický stavitel. Vystavěl více nájemných domů, jejichž průčelí často zdobiti dal freskami malířem Ad. Liebscherem, tak zejména nárožní dům Jindřišské ul. a Havlíčkova nám., v Trojické ulici v Podskalí a velký dům na Karlově náměstí, postavený na místě bývalého pivovaru »U Sedlerů«. Zesnulý byl milým soudruhem a pilným pracovníkem v našem společenském životě, o jehož rozkvět získal si zásluh a to zvláště jako člen obecního zastupitelstva, v jehož středu zasedal po dvacet dva roky. Za působení své ve veřejnosti odměněn byl též rytířským řádem cís. Františka Josefa.

Památka jeho bude zachována v trvalé paměti.

ZE SCHŮZÍ SPOLKOVÝCH.

V týdenní schůzi Spolku architektův a inženýrů dne 18. listopadu t. r. konané přednášeli architekt A. Balšánek a stav. rada O. Polívka: O projektech obecního domu« u Prašné brány. Prvý z přednášejících vylíčil nejprve známou genesis projektu budovy, jež má státi v nejživějším místě Prahy, má zůstati v českých rukou a má sloužiti účelům osvětovým a národním. Soustřediti ony třídy, které tvoří jádro a výkvět české společnosti, pod jednou střechou, soustřediti intelligenci národa, spolky politické, literární i umělecké v útulném domově, toť byla jedna část programu. Druhá, nezbytný její doplněk, byly cíle osvětové. Obecní dům má poskytnouti místo ku pořádání přednášek, veřejných shromáždění, menších koncertů, národních slavností, menších divadelních zábav, občasných výstav uměleckých — veskrze to projevů kulturní práce.

Tento úkol — soustřediti celý společenský život — připadnouti měl za patronance obce Pražské naší Měšťanské Besedě, která měla býti jaksi paní domu. Proto také veškeré práce, zejmena přípravné, dály se za součinnosti M. B., která ve příčině programu stavebního kladla své určité požadavky a zavázala se jako nájem z místností svých a částečného používání sálu, platiti obci Pražské ročně 30.000 zlatých.

Třetí část programu záležela v požadavku, aby při šetření výšeřečených úkolů budova byla nájemnou.

Po bezvýsledné prvé všeobecné i druhé užší soutěži na získání vhodných návrhů vyzván arch. A. Balšánek, aby společně se stav. radou O. Polívkou, který již před koupí místa pro Měšť. Besedu náčrtky zhotovil a i k užší soutěži projekt zaslal, — vypracoval definitivní návrh za součinnosti stavebního dozorstva, do kterého přizváni též arch.: vládní rada J. Schulz, řid. J. Stibral a V. Roštlapil.

Na základě skizz a schváleného programu předložen byl pak návrh definitivní dne 17. května 1904. Návrh tento klade hlavní váhu na stránku representační, proto má sály i veřejné místnosti v předu, na Příkop a Josefské náměstí.

Po bližším vysvětlení tohoto projektu ujal se slova druhý spolunavrhovatel, stav. rada O. Polívka, který uvedl data, týkající se rentability tohoto návrhu, a příčiny, které způsobily průtah celé záležitosti. Když vyskytly se hlasy stěžující si do malé výnosnosti navrženého domu, vyhověli navrhovatelé i změněnému mínění ohledně rázu budovy a vypracovali celou řadu variant, řešených buď s ohledem na největší výnosnost neb spojených s divadelní budovou. Přednášející výpočty dovodil pak zejmena z finanční stránky nevhodnost projektu divadelního na pozemku u Prašné brány s některých stran navrhovaného.

Po výkladech těchto přednesl předseda spolku, cís. rada R. Jahn, resoluci, jež byla přijata po debatě, které účastnili se prof. Koula, přimlouvající se za stavbu representačního domu, insp. A. Stolz, jenž mluvil pro bazar, a A. Cechner, který navrhoval dodatek, aby shromáždění

vyslovilo se proti stavbě divadla na pozemku u Prašné brány pro nevhodnost zejmena finanční.

Resoluce, jež i s tímto dodatkem byla na to jednomyslně přijata, zní: »Spolek architektův a inženýrů v království Českém, pojednav v dnešní týdenní členské schůzi o projektu obecního domu u Prašné brány, usnesl se jednohlasně na následujícím projevu:

1. Uvažujíce, že král hlav. město Praha postrádá dosud důstojných místností pro společenskou representaci, tak že nucena jest hosty své a hosty celého národa voditi do soukromých hostinců;

2. uvažujíce, že vývoj národního a společenského života českého nutně vyžaduje toho, aby pro representaci král. hlav. města Prahy opatřeny byly místnosti na místě významném, jakým jest pozemek u Prašné brány, jejíž význam historický a monumentální nepřipouští, aby v sousedství jejím postaveny byly obyčejné činžovní budovy;

3. uvažujíce, že jest to dále požadavkem národní cti a hrdosti, aby usnesení representace král. hlav. města Prahy o stavbě obecního domu u Prašné brány, jež setkalo se s vřelým souhlasem nejen všeho českého obyvatelstva Prahy, ale i celé české veřejnosti vůbec a k jehož provedení již tolik přípravných prací bylo podniknuto, co nejdříve skutečně též bylo provedeno;

4. uvažujíce, že stavbou obecního domu, jak nyní se projektuje, i když pojat bude do projektu velký sál, jehož zřízení domáhá se Měšťanská Beseda a jehož potřebu i my plně uznáváme, dle provedené kalkulace — díky výhodnému financování — provésti lze bez zatížení důchodů obecních, ježto nepatrné roční příplatky na úrok a anuity po dobu amortisace pozemku a budovy při milionovém rozpočtu veleobce Pražské zajisté nepadají nikterak na váhu;

5. uvažujíce, že stavbou obecního domu opatří se na delší dobu práce českému živnostnictvu a dělnictvu pražskému, nynější krisí stíženému;

6. uvažujíce, že stavbou nové budovy poskytnuta bude možnost českým živnostníkům a obchodníkům, aby za přiměřené nájemné usaditi se mohli na místě pro obchod tak významném, jakým jest okolí Prašné brány:

žádáme slav. městskou radu a slavný sbor obecních starších co nejdůtklivěji, aby setrváno bylo při původním usnesení slavného sboru obecních starších, že na pozemku u Prašné brány postaven býti má obecní dům a aby stavba ta dle projektu posledního — jenž však též vyhověti má požadavkům Měšťanské Besedy — co nejdříve byla provedena.

Zároveň vyslovuje se shromáždění proti navrhované stavbě divadla z důvodů naprosté finanční nevhodnosti.«

* * *

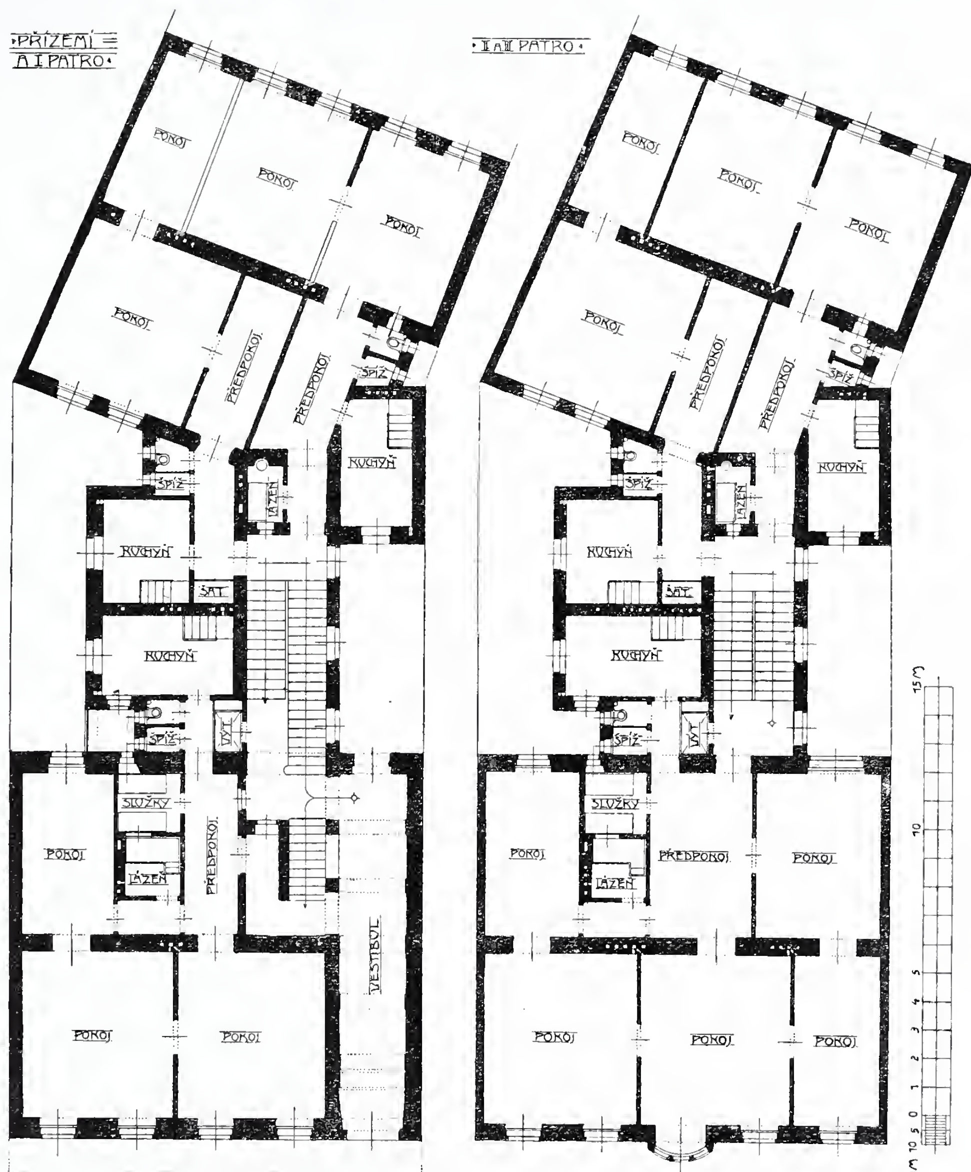
Schůze I. skupiny Spolku architektův a inženýrů (architektury) byly konány ve dnech 27. října, 10. listopadu a 24. listopadu t. r. za četného účastenství.

Ve schůzi dne 27. října jednáno o přípisu c. k. místodržitelství v král. Českém ze dne 7. října 1904, v němž se žádá dobrozdání o výši procent, na jichž základě má se díti oceňování nemovitostí. Uloženo arch. V. Müllerovi sděliti usnešení — souhlasné se stanoviskem inženýr. komory — představenstvu. Dále jednáno o návrhu arch. A. Balšánka, o pořádání výstav architektonických. Usnešeno zahájiti k těmto přípravy. Konečně byl k návrhu řid. J. Stibrala stanoven program příštích schůzí, v nichž mají se prohovořiti mnohé důležité i akutní veřejné otázky.

Ve schůzi dne 27. října referoval arch. A. Balšánek o průlomu »U Klíčů« s demonstracemi vlastních návrhů, s kterými shromáždění projevili souhlas.

Dále bylo sděleno arch. K. Hilbertem znění dopisu centrální komise pro zachování památek ve Vídni v příčině objeveného průčelí bývalé radnice Novoměstské. V pamětihodném tomto přípise sděluje centrální komise, že nemá zájmu na původním právě odkrytém monumentálním průčelí radnice, protože zajímala se pouze o façadu, která stávala na místě tom od r. 1806 a jelikož staré průčelí by se muselo obnoviti či doplniti novým materiálem! Centrální komisi nezamlouvá se ani návrh obnovy přesně dle původního stavu předložený stav. radou A. Wiehlem a arch. K. Hilbertem, ani návrh stav. oddělení c. k. min. vnitra, který sice obnovuje bývalé motivy průčelí, ale upravuje je libovolně v různých měřítkách, aby hodily se na nynější dělení pater.

V debatě o zajímavém tomto dopise bylo konstatováno, že vídeňská centrální komise pro zachovávání a vyhledávání uměleckých památek nesdílí v tomto případě stanovisko, které dosud vždy zachovávala, nejen vůči opravám arch. Mockera, ale i k nyní prováděným obnovám, na př. kláštera sv. Jiří. Dále bylo konstatováno, že stará památka, která se nalezne v stavu takovém, že jen výměnou potlučených neb zvětralých částí se dá bez nově komponovaných přídatků doplniti, neztrácí přec pro to, že byla po nějaký čas zakryta bezcennou pokrývkou, umělecké ceny! Konečně bylo vysloveno podivení nad nejnovějším tímto skutkem centrální komise, která staví se jím příkře proti třem svým vlastním členům Wiehlovi, Hilbertovi a Herainovi, kteřížto odborníci položili svůj hlas na základě vlastního názoru — proti kterému se vyslovuje centrální komisse důvody tak nekonsekventními a nelogickými, že vzbuzují dojem, že rozhodovaly zde příčiny oportunistické.

Půdorysy nájemného domu č. 11 na Havlíčkově nám. v Praze II.

Navrhnul arch. J. Podhajský, c. k. prof.

Ve schůzi konané dne 24. listopadu 1904 podal arch. V. Müller referát o assanační čtvrti sv.-Vojtěšské, jenž doplněný bude přednešen v některé plenární schůzi spolkové.

Po debatě, následující po referátu, bylo usnešeno, aby přednášky v plenárních schůzích Spolku architektův a inženýrů byly doprovázeny náležitě velkými diagramy, dále aby podána byla pražské radě městské žádost, by návrhy, technických veřejných otázek se týkající, byly před schválením vystavovány ve vhodných místnostech.

* * *

»Spolek posluchačů architektury« pořádati bude ve správním roce 1904-5 domácí výstavu prací svých členů. Vzhledem k překážkám technickým odložena byla výstava na měsíc březen r. 1905.

VYŘÍZENÉ KONKURRENCE.

Soutěže na náčrtky pro stavbu záloženského domu v Jičíně účastnil se 21 návrh. Porota, ve které zasedali kromě zástupců obč. záložny a města diplom. inž. J. Pek a c. k. v. inž. F. Švajcr, přiřkla I. cenu v obnosu 300 K projektu se značkou červený trojúhelník v trojúhelníku, jehož autorem jest archit. Jan Heindl, adjunkt c. k. stát. drah v Praze, druhou cenu pak v obnosu 200 K projektu se značkou »Merkur«, jehož autory shledáni arch. Ant. Turek na Král. Vinohradech a Ant. Holeček, stavitel v Jičíně.

Pražské fontány VI.: Morový sloup s býv. kašnou na Malostranském náměstí v Praze III.

VYPSANÉ KONKURRENCE.

Na most u Rudolfina v Praze. Ceny: I. K 10.000, II. K 8000, III. K 6000. Do 31. ledna 1905.

Na náčrtky tělocvičny v Brně. I. cena K 800, II. cena K 500, III. cena K 300. Do 15. ledna 1905.

Na přestavbu radnice staroměstské v Praze; na ceny K 24.000. Do 31. března 1905.

Na stavbu nové budovy radniční v Praze na Linhartském náměstí. Na ceny K 8000. Do 31. března 1905.

SMĚS.

Sousoší sv. Františka Xav. a sv. Ignáce z Loyoly, nejvelkolepější to skupiny ze všech soch, druhdy Karlův most zdobících, které jak známo při katastrofě mostu byly dne 5. září 1890 strženy do Vltavy, byly konečně tyto dny u větší části vyloveny z řečiště. Protože byly balvany tyto — měřící některý přes 3 *m* výšky — nasáklé vodou, bylo nebezpečí, že by mohly býti při nastalých mrazech roztrhány, a byla tudíž torsa pokryta vrstvou písku. Kusy ty náleží především střední skupině na sv. Františku, jsou ale tak otřelé, že místy není zřetelno, co představovaly.

Brzo na jaře bude se jednati o sestavení obou sousoší, pokud bude možné ze zbytků, dále o doplnění scházejících částí, pokud se bude dle zachovaných nákresů a fotografií moci zjistiti. A to u sv. Františka as nebude možno, protože všecky nákresy i fotografie jsou z předu a při plastice vyvinuté na všecky strany — jako byla skupina pohanských knížat na podstavci — záleží velmi i na zadních částech sousoší, které pro silhuettu jeho se strany, jak mnoha chodcům po mostě se jeví, jsou rozhodující.

Sv. Ignác by asi po té stránce neskytal takových obtíží, pokud by mohl malý model, jenž se zachoval, pro veliké sochy býti pomůckou.

Nebude-li možno sestaviti trosky obou sousoší v celky, bude se rozhodovati o otázce: Co má se dáti na místa, kde stávaly skupiny — jichž podstavce přec nebudou zeti trvale prázdnotou?

Možnosti jsou dvě: Buď se pořídí kopie obou děl Brokoffových, nebo provedou se nová sousoší, taková, aby nejen programem, ale i celou svou uměleckou bytostí hlásala, že vznikla umělci století dvacátého.

V osmnáctém století, kdy většina soch na Karlově mostě byla postavena, neohlíželi se na sloh mostu a tvořili po svém; zdá se, že ani naši umělci nebudou se k jinému způsobu rozřešení celé té otázky kloniti.

Zbývá však ještě v pádu, že neužije se zbytků k sestavení soch, rozhodnouti o umístění těchto trosek, které byť poškozeny, přec hlásají slávu svého geniálního tvůrce: Ferd. Brokoffa.

A zde jsme u churavého bodu našich musei; ani zemské, ani městské museum nemá vhodného, krytého lapidaria, v němž by skulpturální neb stavebné památky té velikosti, jako jsou tato sousoší, mohly býti vystavovány. Pro ten čas jsou schovány tyto stále se množící památky v bývalém retrospektivním pavilonu v král. Oboře. Ale místo to není pro trvalé vystavování ani důstojné musea, ani vhodné, jíž pro vzdálenost svojí od města.

Památky ty jsou naskrze náboženského původu.

Otázka musea církevního umění stává se, jak viděti, naléhavou. A dala by se snadno řešiti úpravou některého památného pražského kostela. Upraven na př. již jest kostel sv. Barbory na Františku. Kdyby veřejnost se postarala o úpravu dalších součástí zachovaných staveb, sousedících s tímto kostelem, měli bychom hned vhodné museum, podobné as znamenitě upravenému klášteru germánského musea v Norimberce.

První mezinárodní sjezd pro zdravá obydlí konal se v těchto dnech v Paříži. Předmětem tímto obírala se již r. 1900 III sekce X. mezinárodního sjezdu hygienického v Paříži a letošní »premier congrès international d'Assainissement et de Salubrité de l'Habitation« výhradně otázkou obydlí lidských se měl zabývati. Práce kongresu byla rozdělena v sedm sekcí: I. Obydlí městská. II. Obydlí venkovská. III. Dělnické byty. IV. Hotely a byty nájemné (nábytkem opatřené). V. *a.* Školy. V. *b.* Nemocnice. V. *c.* Kasárny. VI. Obydlí plovoucí (lodi). VII. Opatření vody pitné a odstranění hmot užitých. — Sjezdu v čele stáli jako čestní předsedové francouzští ministři: vnitra, orby, obchodu, vyučování, námořnictva a věcí zahraničních, dále čestný výbor (comité de patronage), složený ze zástupců 22 zemí a států a konečně výbor sjezdový (bureau du congrès), jehož předsedou jest Janssen, president francouzské společnosti pro veřejné zdravotnictví. Na sjezdu tomto byl Spolek architektův a inženýrů v král. Českém zastoupen předsedou, p. cís. r. Ing. Rich. Jahnem a jednatelem Ing. L. Cízkem, kteří s delegací král. hl. města Prahy v Paříži meškali.

Loggetta Sansovinova. Italské technické časopisy přinášejí zprávy z Benátek, podle kterých se práce pro opětné zbudování campanily dočasně zastavily, za to však pikročilo se k znovuzřízení nádherné loggetty, díla slavného Sansovina. Z pozůstalých úlomků, které při zřícení sice porušeny nebyly a které se nyní ve dvoře paláce dóžecího přechovávají, sestaven byl zkusmo roh loggetty. Poněvadž však jenom část této skvělé budovy zachována byla, nebude nahražení ztracených částí věcí tuze snadnou.

K dnešnímu číslu »Architektonického Obzoru« připojen jest titulní list s celoročním obsahem.

Redaktoři: Prof. A. CECHNER a prof. A. ČENSKÝ. — Redakční komitét: Arch. A. BALŠÁNEK a prof. JAN KOULA. — Za redakci odpovídá F. ČERVENÝ, professor c. k. státní průmyslové školy v Praze. — Majitel a vydavatel: SPOLEK ARCH. A INŽ. V KRÁL. ČESKÉM. — Tiskne »POLITIKA« závod tiskařský a vydavatelský v Praze.

STŘEDNÍ RISALIT UMĚLECKO-PRŮMYSLOVÉHO MUSEA V PRAZE.
ARCHITEKT PROF. JOSEF SCHULZ, C. K. VLÁDNÍ RADA.

Tiskem »Politiky« v Praze.

DETAIL PRŮČELÍ UMĚLECKO-PRŮMYSLOVÉHO MUSEA V PRAZE.
ARCHITEKT PROF. JOSEF SCHULZ, C. K. VLÁDNÍ RADA.

ČINŽOVNÍ DŮM Č. P. 1033 V KRÁLOVSKÉ TŘÍDĚ NA SMÍCHOVĚ.
NÁVRH STAVITELE FERDINANDA ŠAMONILA.

Tiskem »Politiky« v Praze.

CHALOUPKA V LUHAČOVICKÝCH LÁZNÍCH.

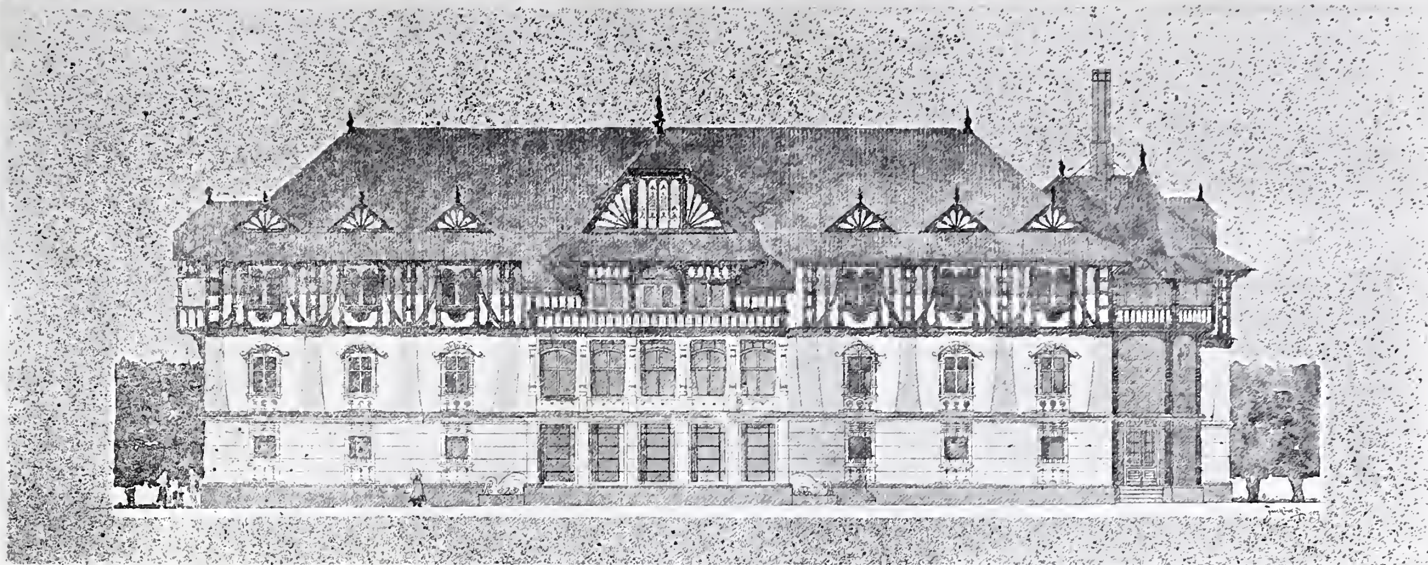
DLE NÁVRHU ARCH. DUŠANA JURKOVIČE V BRNĚ.

Tiskem »Politiky« v Praze.

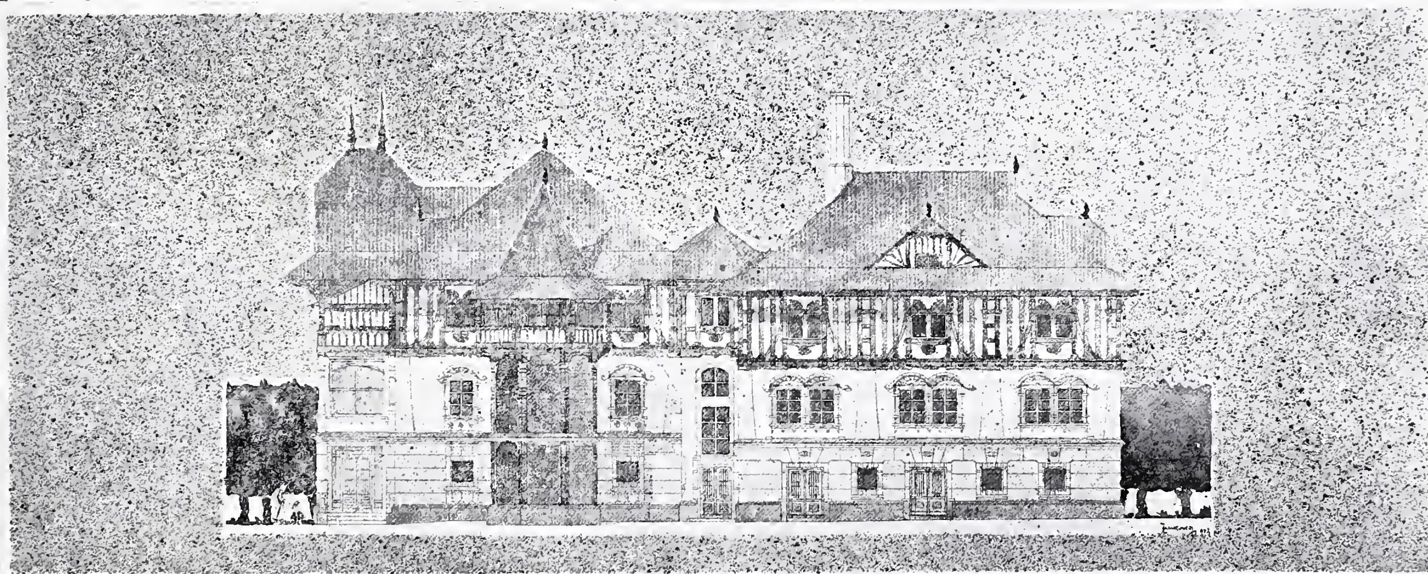
KONKURRENČNÍ NÁVRH CHLAPECKÝCH A DÍVČÍCH ŠKOL V KARLÍNĚ
KAND. ARCH. PAVLA JANÁKA.

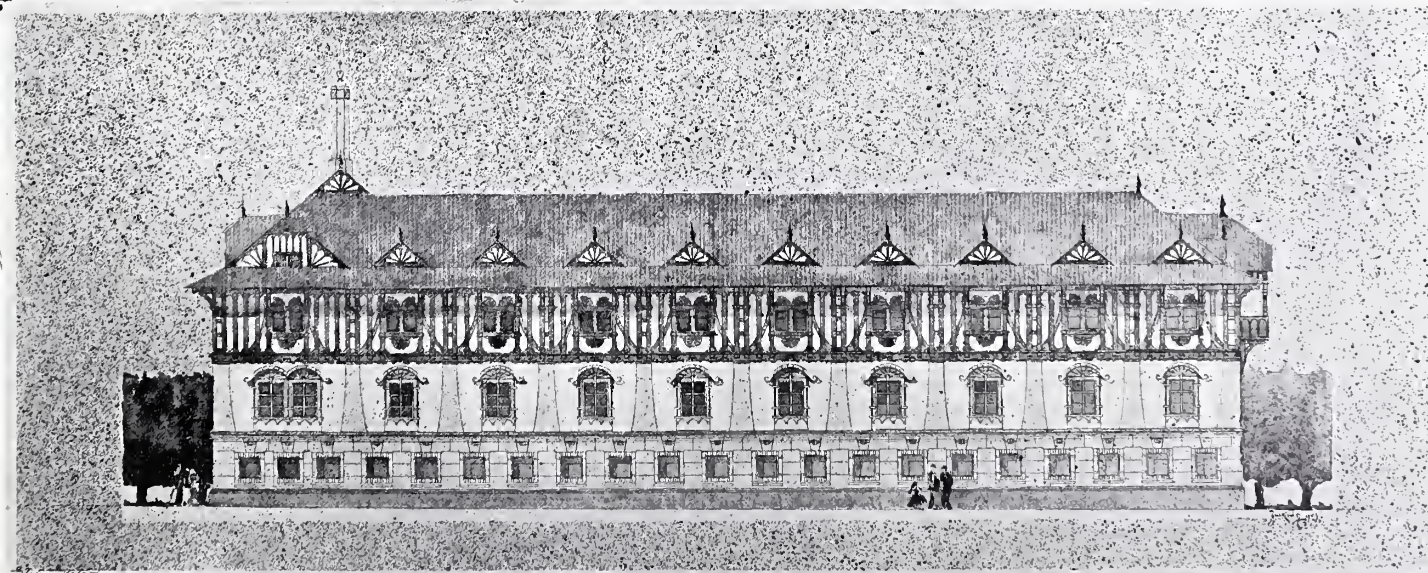
KONKURRENČNÍ NÁVRH KREMATORIA
KAND. ARCH. ANTONÍNA ENGLA.

LÁZEŇSKÝ DŮM V LUHAČOVICÍCH

LÁZEŇSKÝ DŮM V LUHAČOVICÍCH

LÁZEŇSKÝ DŮM V LUHAČOVICÍCH

LÁZEŇSKÝ DŮM V LUHAČOVICÍCH.

ARCHITEKT DUŠAN JURKOVIČ.

Tiskem »Politiky« v Praze.

LÁZEŇSKY DŮM V LUHAČOVICÍCH: POHLED A NÁDVOŘÍ.
ARCHITEKT DUŠAN JURKOVIČ.

LÁZEŇSKÝ DŮM V LUHAČOVICÍCH: VERANDA V II. PATŘE A ČEKÁRNA I. TŘÍDY.
ARCHITEKT DUŠAN JURKOVIČ

PRŮČELÍ NÁJEMNÉHO DOMU čp. 1984 NA HAVLÍČKOVĚ NÁMĚSTÍ, PRAHA- II
ARCHITEKT M. BLECHA A PROF. C. KLOUČEK.

Tiskem »Politiky« v Praze.

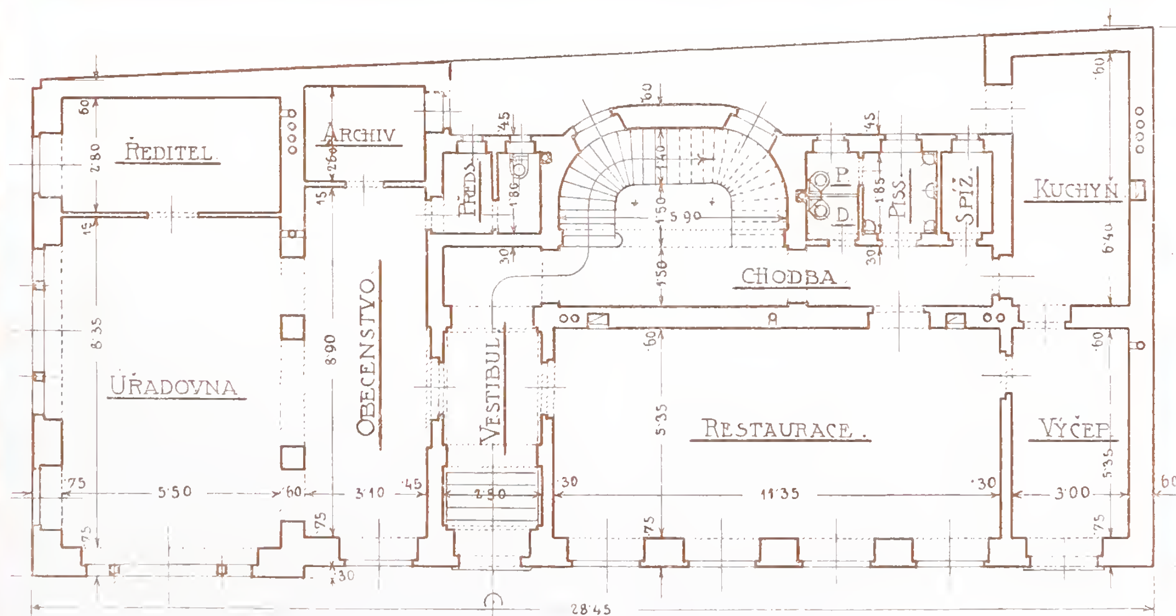
PRAŽSKÉ FONTÁNY I. — FONTÁNA V CÍS. ZAHRADĚ.
OD F. JAROŠE Z BRNA. (1554—1559.)

Tiskem »Politiky« v Praze.

ARCH. JAN HEINDL: VŠEOBECNÁ ŽIVNOSTENSKÁ ZÁLOŽNA V NÁCHODĚ.
FRESKOVÁ VÝZDOBA OD AKAD. MALÍŘE LADISLAVA NOVÁKA. — PŮDORYSNÉ ŘEŠENÍ OD STAV. RADY V. PASOVSKÉHO.

FRANT. URBAN: VNITŘNÍ POLYCHROMIE CHRÁMU SV. PETRA A PAVLA NA VYŠEHRADĚ.

Tiskem »Politiky« v Praze.

ARCH. FRANT. BLAŽEK: HOTEL »BOSNA« V ILLIDŽI U SARAJEVA.

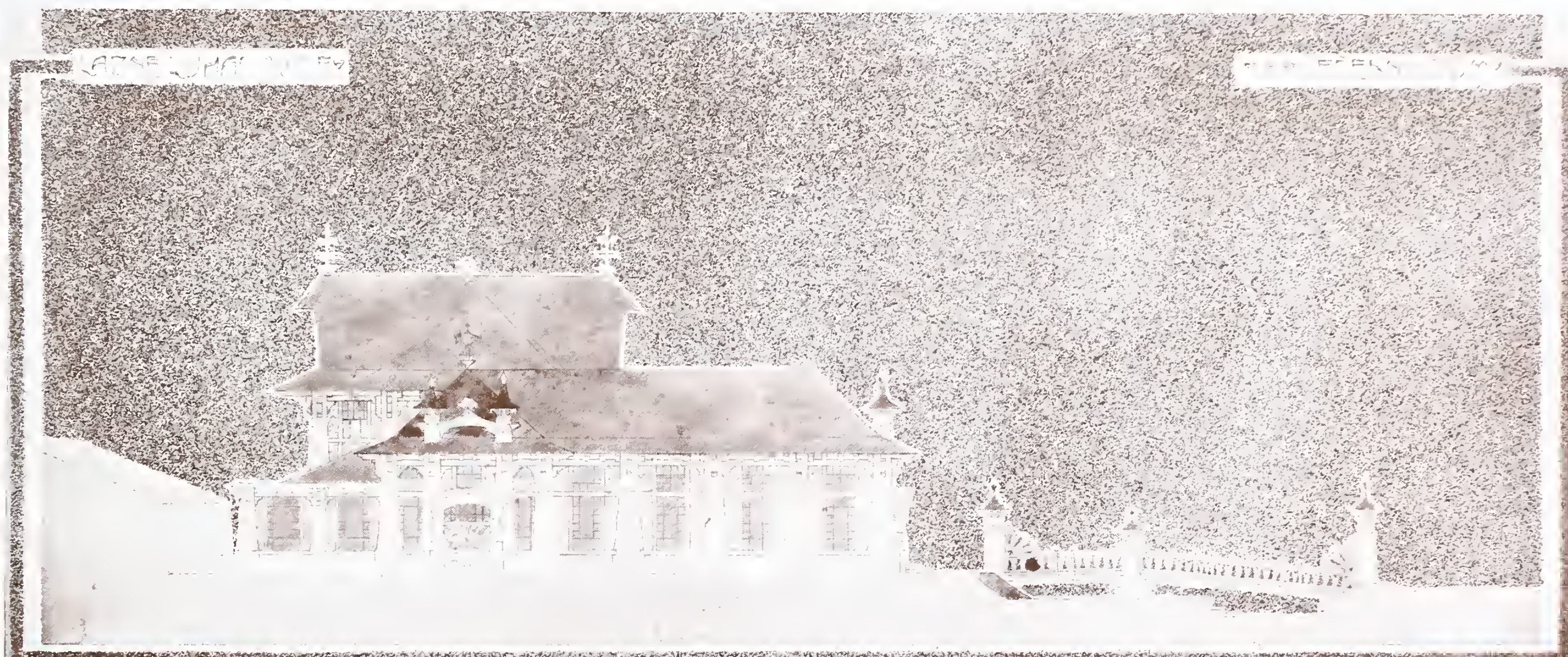

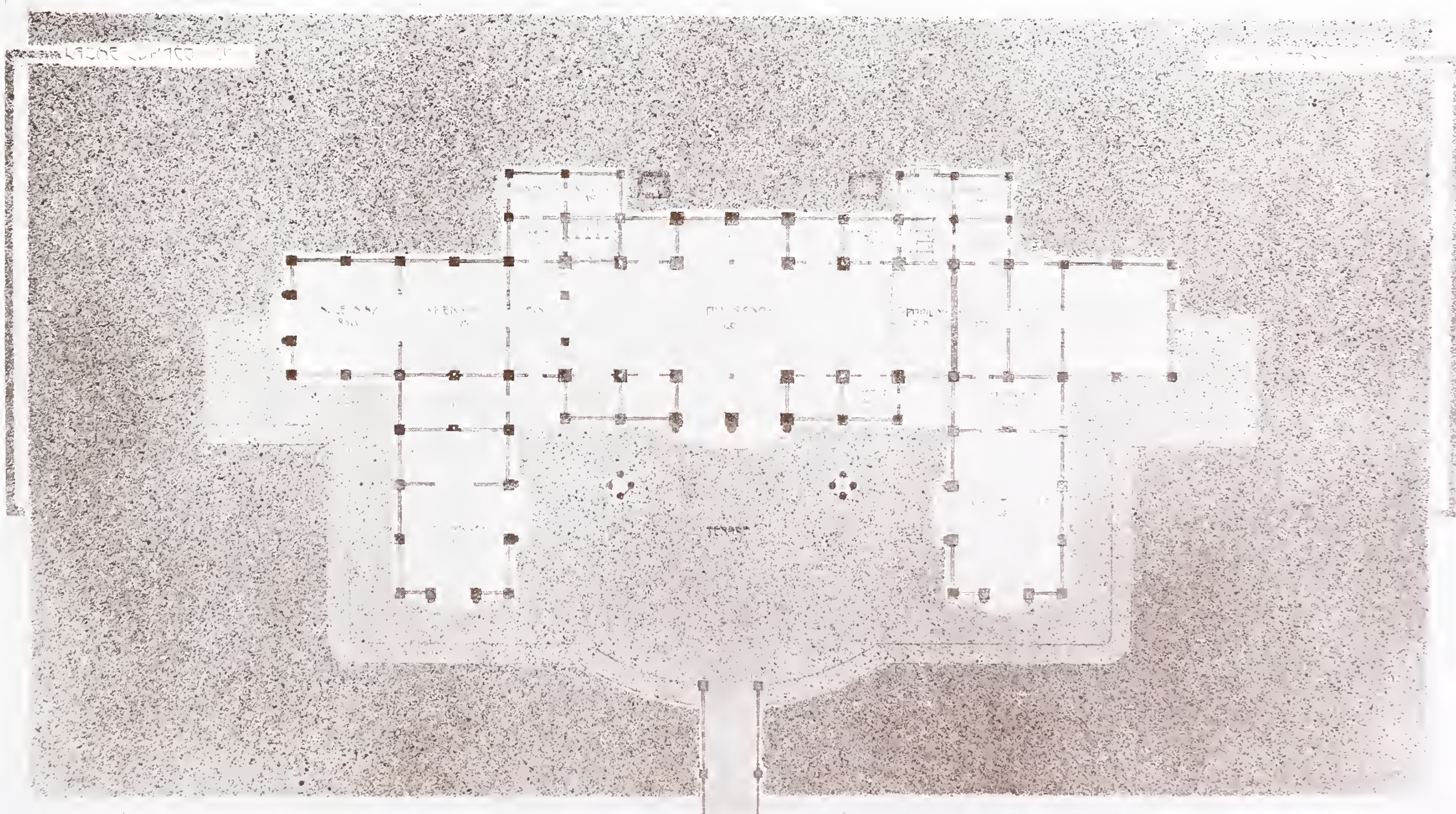
ARCH. ALOIS ZÁZVORKA: NÁJEMNY DŮM Č. 1071 V PETŘÍNSKÉ ULICI NA SMÍCHOVĚ.

CHRÁM SV. MIKULÁŠE NA STARÉM MĚSTĚ V PRAZE.
(KIL. IGN. DIENZENHOFER 1732–1737).
DLE FOTOGRAFIE ZHOTOVENÉ ARCH. RUD. KŘÍŽENECKÝM PRO SOUPISNOU KOMISSI PRAŽSKOU.

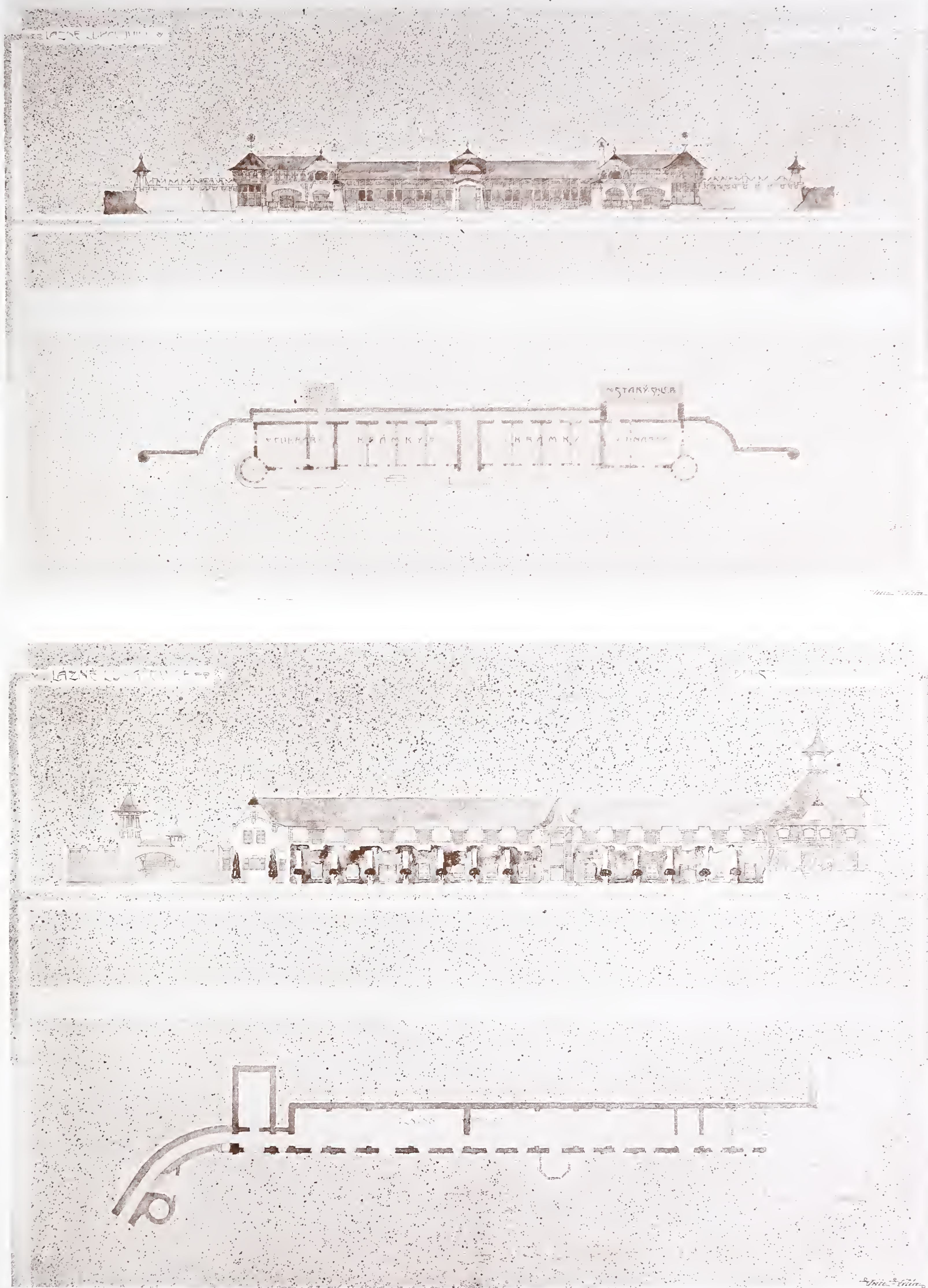

SOUTĚŽNÝ NÁVRH ÚPRAVY LÁZNÍ V LUHAČOVICÍCH NA MORAVĚ.
ARCHITEKT DUŠAN JURKOVIČ V BRNĚ.

Tiskem »Politiky« v Praze.

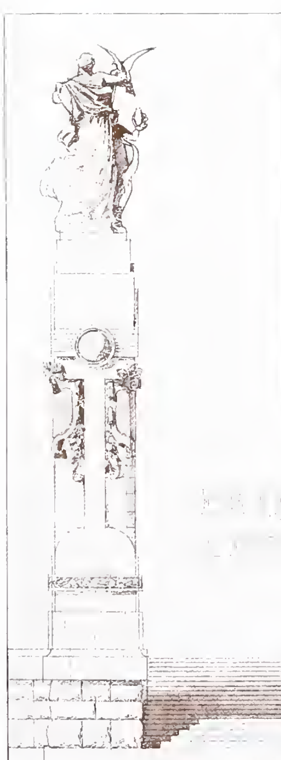
SOUTĚŽNÝ NÁVRH ÚPRAVY LÁZNÍ V LUHAČOVICÍCH NA MORAVĚ.
ARCHITEKT DUŠAN JURKOVIČ V BRNĚ.

PERSPEKTIVNI POHLED Z NÁBŘEŽÍ ADMIRALITY.

Полярная Звѣзда.

Лѣвый Прибережный Столбъ

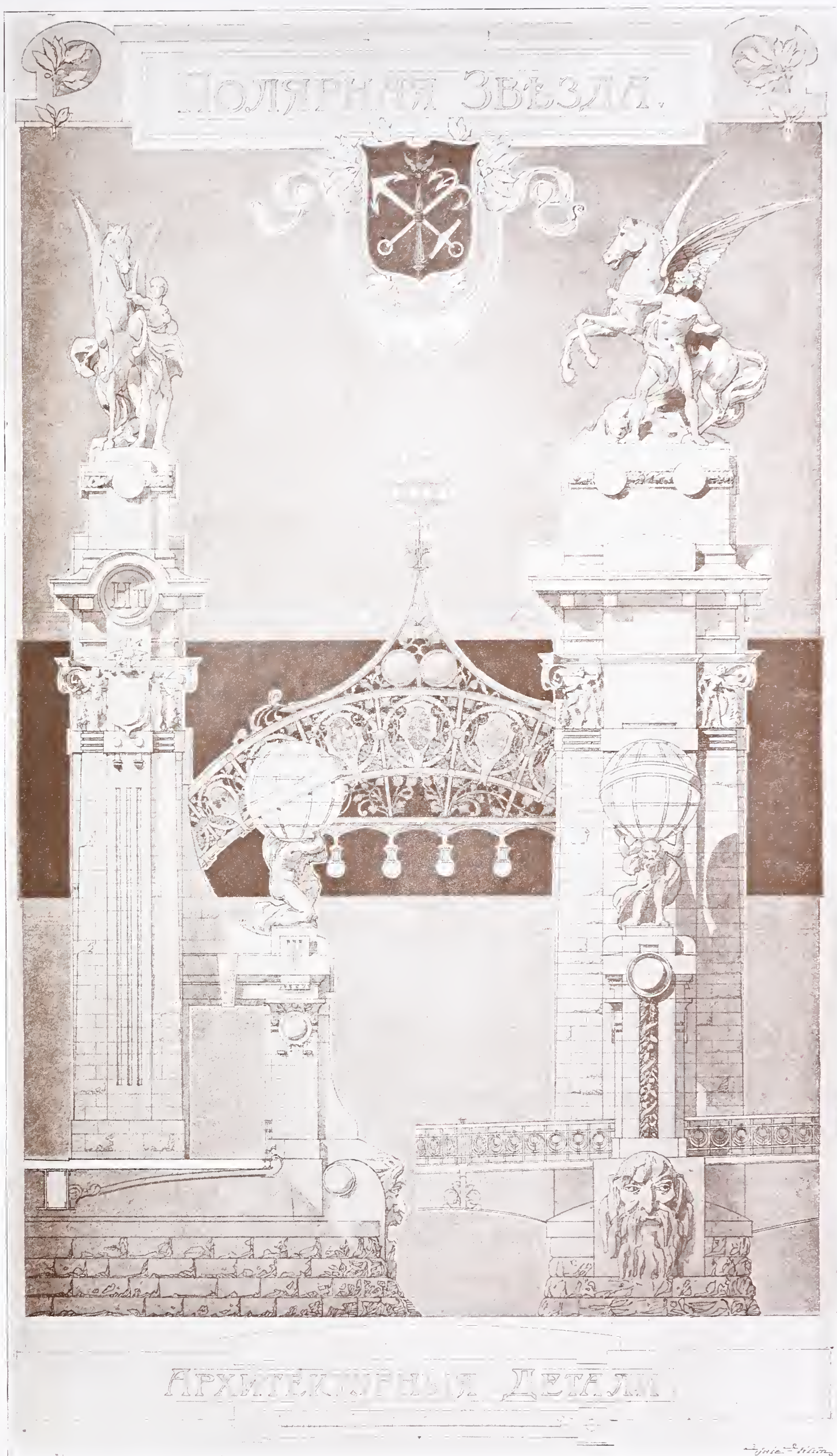
STUDIE POBŘEŽ. PILÍŘE.

SOUTĚŽNÝ NÁVRH MOSTU PŘES NĚVU V PETROHRADĚ.

CENA 2000 RUBLŮ.

Část architektonickou navrhnul arch. A. BALŠÁNEK v Praze, část inženýrskou: Firma GREGERSEN a SYNOVÉ v Praze a MOSTÁRNA ŽELEZÁREN STÁTNÍCH DRAH V ŘEŠICI v Uhrách. (Vrch. inž. Fr. Toth.)

Tiskem »Politiky« v Praze

STUDIE NÁVODNÍHO PILÍŘE.

SOUTĚŽNÝ NÁVRH MOSTU PŘES NĚVU V PETROHRADĚ.

CENA 2000 RUBLU.

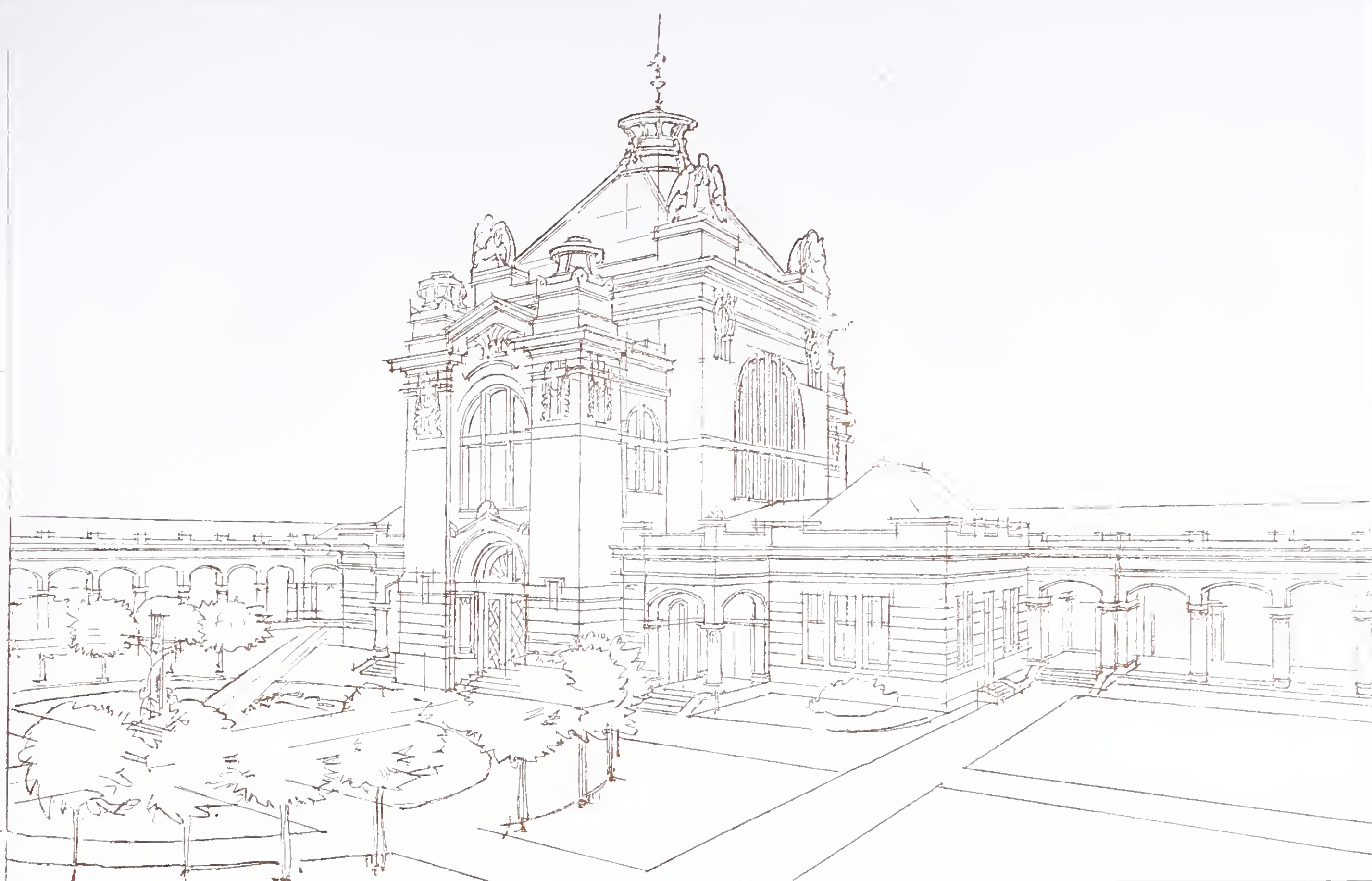
Část architektonickou navrhnul arch. A. BALŠÁNEK v Praze, část inženýrskou: Firma GREGERSEN a SYNOVÉ v Praze a MOSTÁRNA ŽELEZAREN STÁTNÍCH DRAH V ŘEŠICI v Uhrách. (Vrch. inž. Fr. Toth.)

Tiskem »Politiky« v Praze.

PRAŽSKÉ FONTÁNY II. — MEDVĚDÍ FONTÁNA NA SMÍCHOVĚ.
DLE FOTOGRAFIE J. ECKERTA, C. K. DVORNIHO FOTOGRAFA V PRAZE.

Tiskem »Politiky« v Praze.

Kand. arch. JOSEF JANÁK: SOUTĚŽNÝ NÁVRH KREMATORIA V PRAZE.

PERSP. POHLED Z BODU A. — ŘEZ HLAVNÍ OSOU.

CENA 350 K.

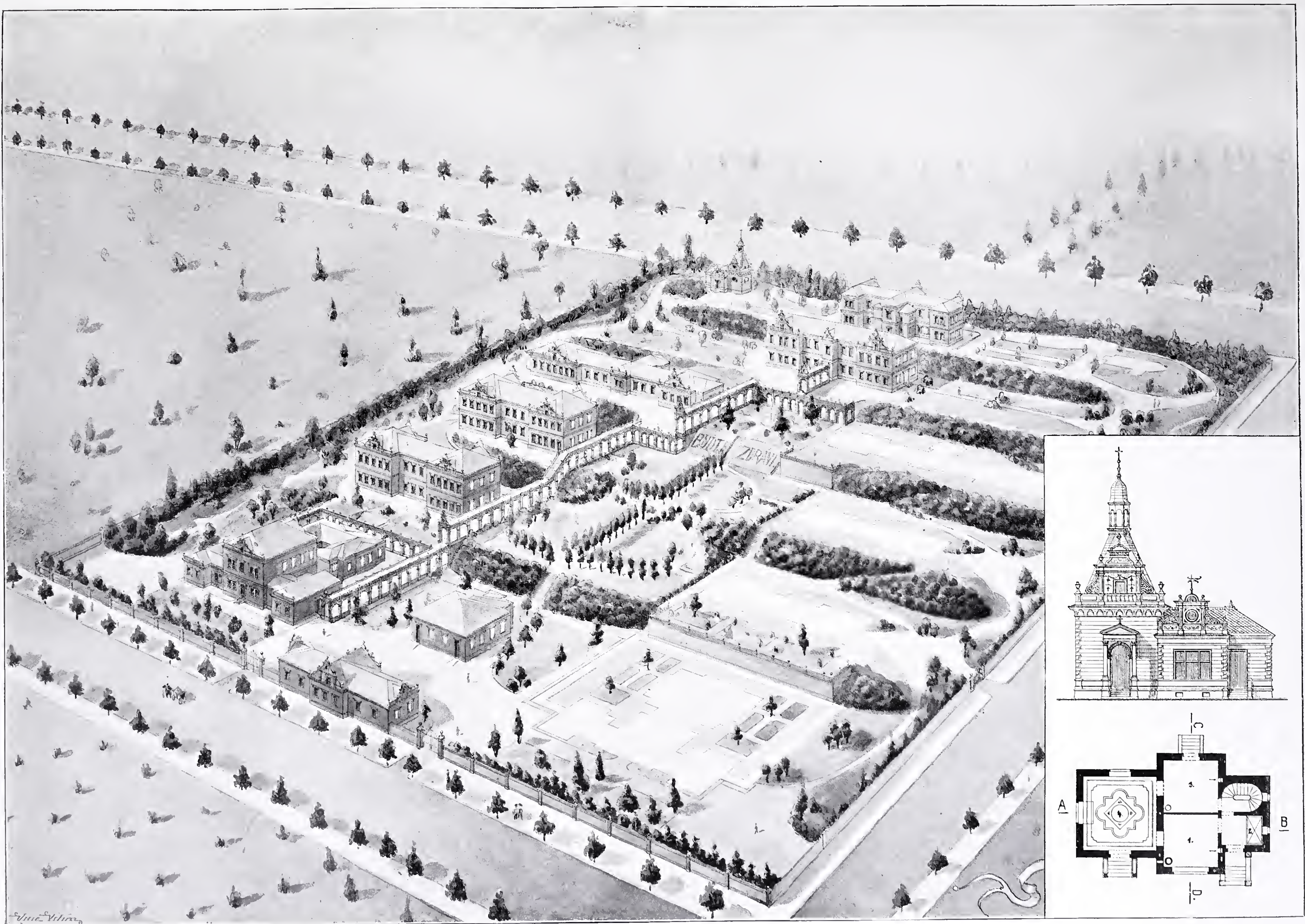

Arch. J. ŠACHL: SOUTĚŽNÝ NÁVRH KREMATORIA V PRAZE.

CENA 350 KORUN.

Tiskem »Politiky« v Praze.

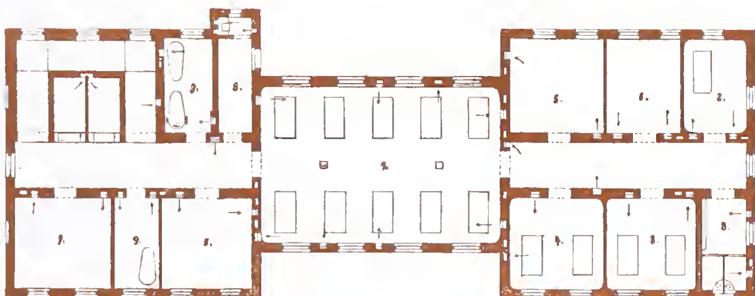

Ing. J. KALOUSEK: SOUTĚŽNÝ NÁVRH NEMOCNICE PRO OKRESY VINOHRADSKÝ A ŽIŽKOVSKÝ. — I. CENA.
CELKOVÝ POHLED A UMRLČÍ KAPLE.

Pavilon pro nemoci vnitřní.

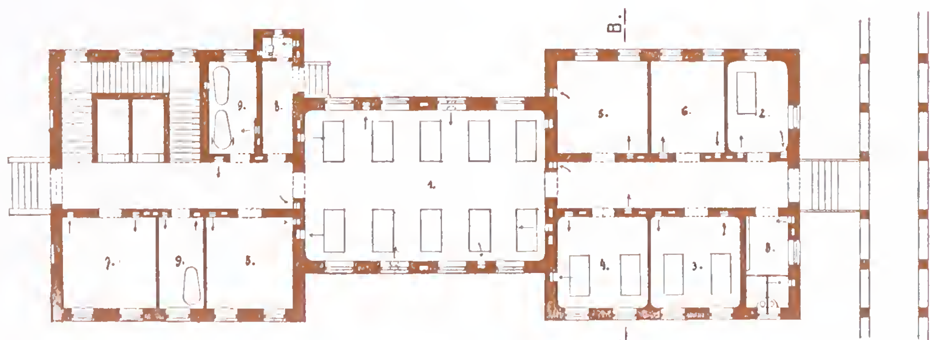

Průčelí.

I. Patro:

1. Síň pro 10 nemocných.
2. Síň pro 1 nemocného.
3. Síň pro 2 nemocné.
4. Síň pro 2 nemocné.
5. Pokoj pro opatrovníka.
6. Kuchyňka.
7. Denní místnost.
8. Záchody.
9. Lázně.

Přízemí:

1. Síň pro 10 nemocných.
2. Síň pro 1 nemocného.
3. Síň pro 2 nemocné.
4. Síň pro 2 nemocné.
5. Pokoj pro opatrovníka.
6. Kuchyňka.
7. Denní místnost.
8. Záchody.
9. Lázně.

Budova hospodářská.

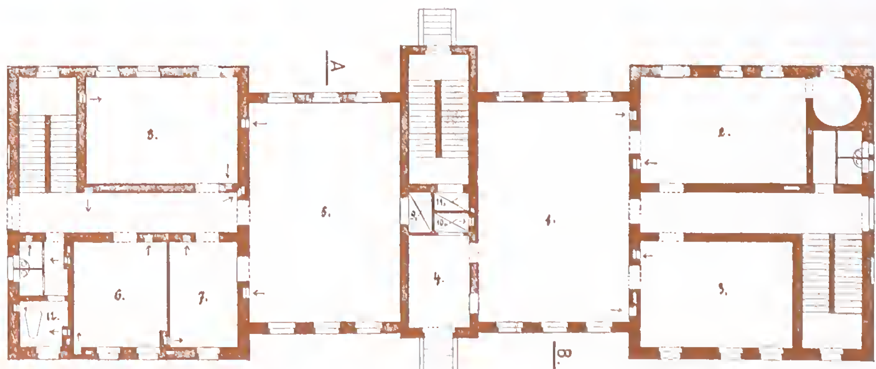

Průčelí.

I. Patro:

1. Byt kuchařky s příslušenstvím.
2. Ložnice služek kuchyňských.
3. Byt prádelské s příslušenstvím.
4. Ložnice pradlen.
5. Sušírna prádla
6. Mandlovna, žehlovna a správky.
7. Čisté prádlo.

Přízemí:

1. Kuchyně.
2. Spíže.
3. Čistírna nádobí a zeleniny.
4. Výdej jídel.
5. Prádelna.
6. Prádlo špinavé.
7. Třídění prádla špinavého.
8. Prádelna pro infikované prádlo.
9., 10., 11. Výtahy pro prádlo vyprané, ulití a prádlo bílé.
12. Koupelna pradlen.

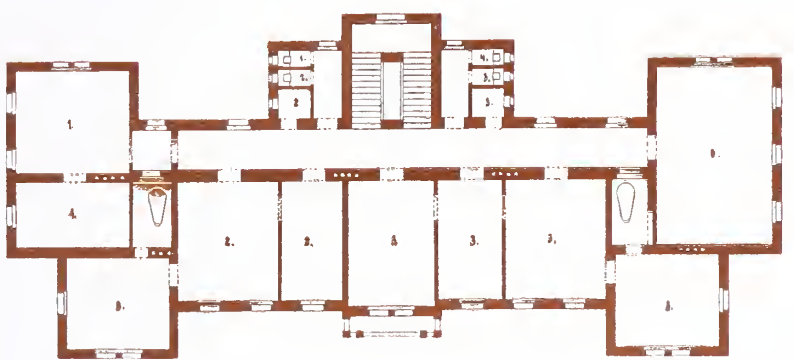
Ing. J. KALOUSEK: SOUTĚŽNÝ NÁVRH NEMOCNICE PRO OKRESY VINOHRADSKÝ A ŽIŽKOVSKÝ.

I. CENA.

Budova administrační.

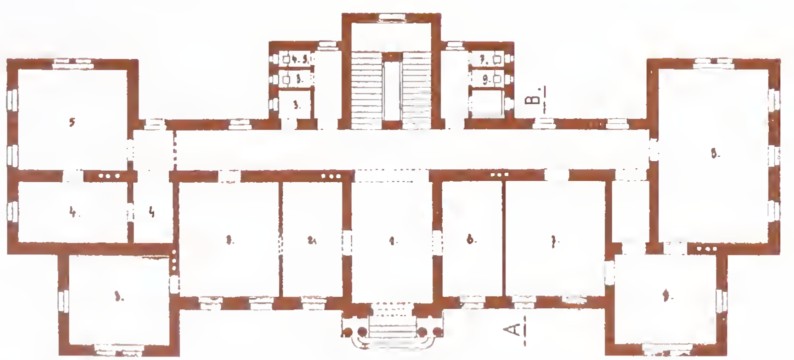

Průčelí.

I. patro.

1. Byt sluhy.
2. Byt lékaře s příslušenstvím.
4. Byt správce s příslušenstvím.
5. Knihovna a čítárna.

Přízemí.

1. Vestibul.
2. Portýrova lože.
3. Byt portýrův.
4. Kancelář správce.
5. Kancelář úředníka.
6. Lékárna.
7. Pokoj lékaře.
8. Čekárna.
9. Pokoj ordinační.

Pavillon pro nemoci nakažlivé.

Průčelí.

Přízemí.

(Oddělení 1—2—3—4.)

1.*a* Pokoj o 2 postelích.
1.*b* Pokoj o 1 posteli.
1.*c* Pokoj o 1 posteli.
1.*d* Pokoj pro opatrovníka.
1.*e* Kuchyňka.
1.*f* Záchody.
1.*g* Lázně o 2 vanách.
1.*h* Lázeň o 1 vaně.

Ing. J. KALOUSEK: SOUTĚŽNÝ NÁVRH NEMOCNICE PRO OKRESY VINOHRADSKÝ A ŽIŽKOVSKÝ.

I. CENA.

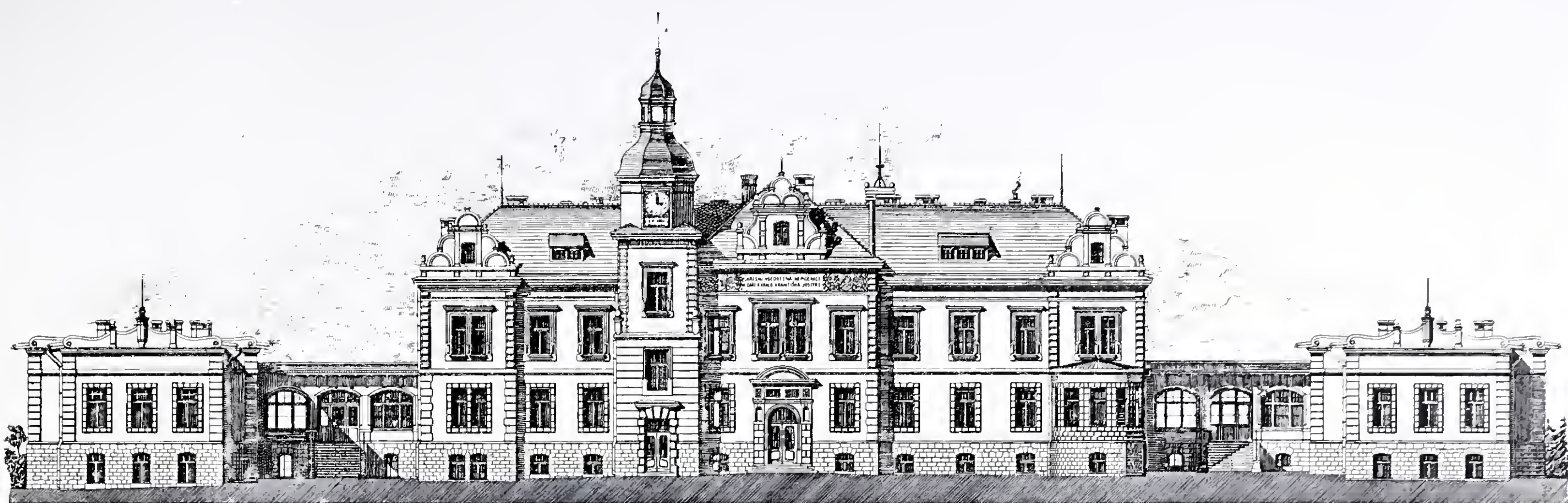

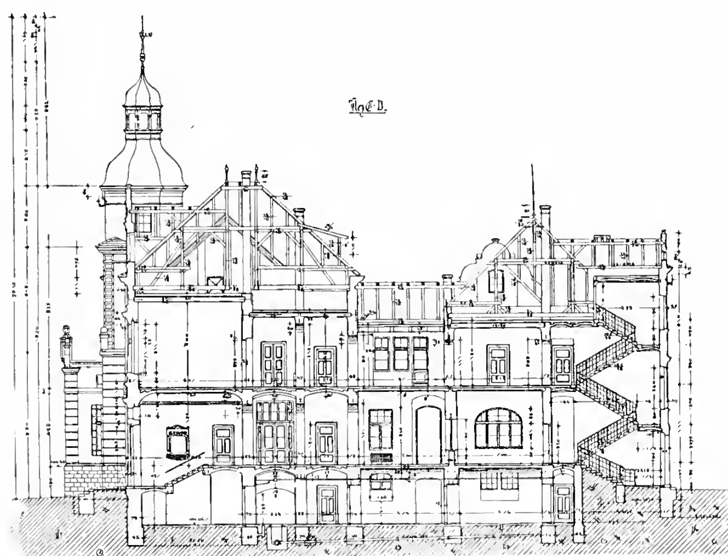
ZE ZBOŘENÉ PRAHY: NÁDVOŘÍ DOMU Č 32 NA STAROMĚSTSKÉM NÁMĚSTÍ.

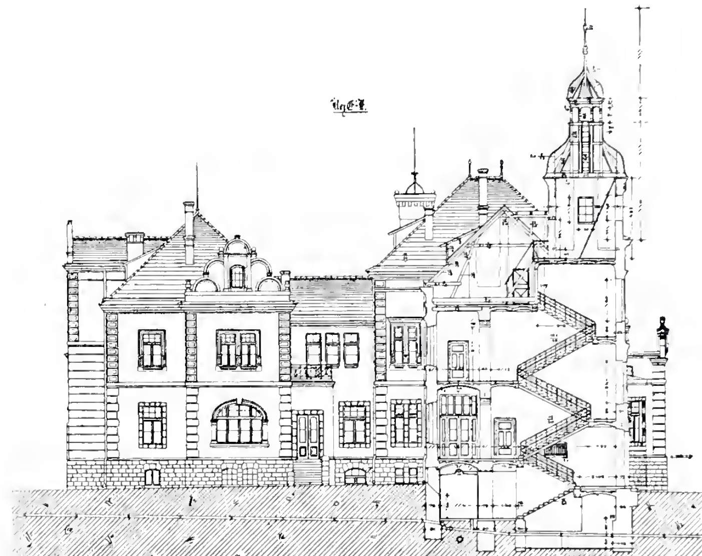

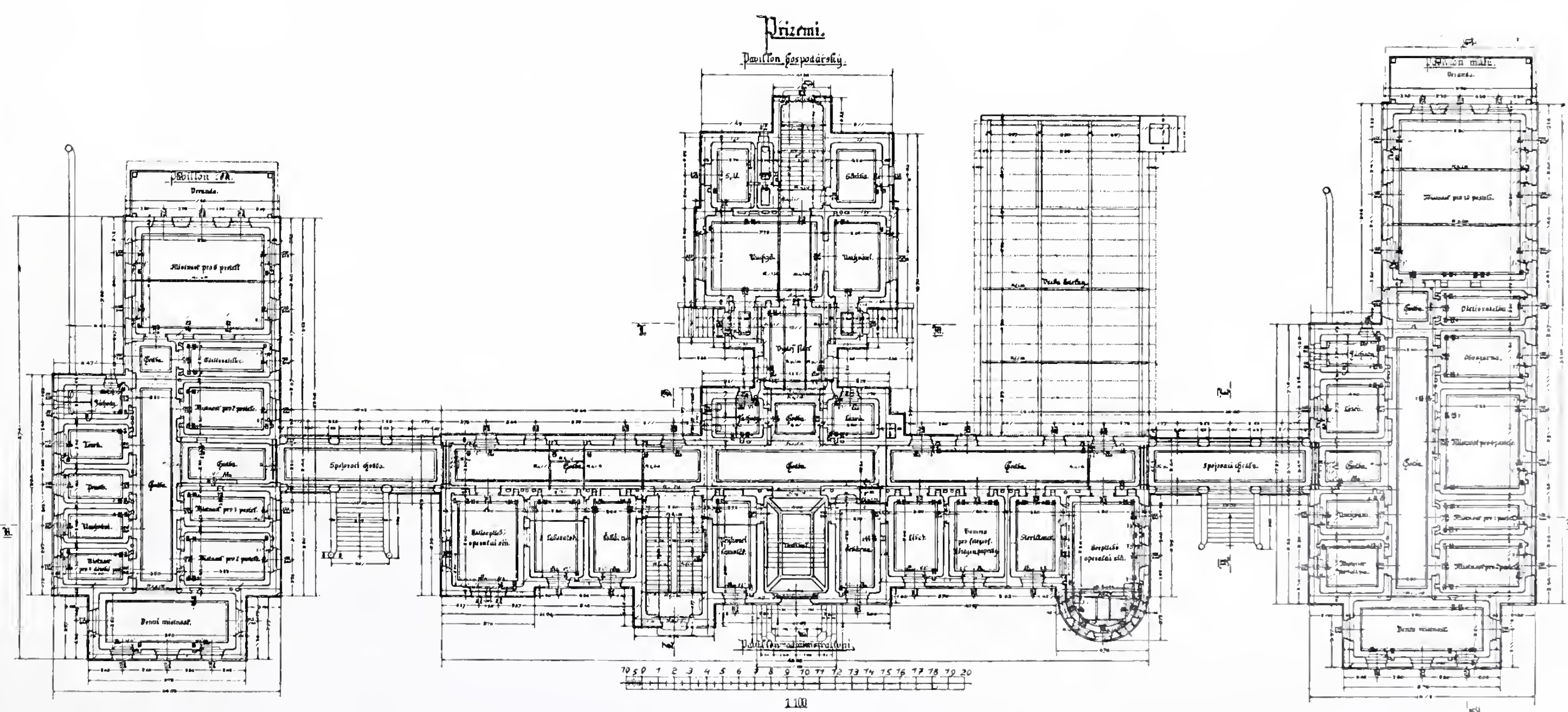
Architekt ALOIS ZÁZVORKA:

OKRESNÍ VŠEOBECNÁ NEMOCNICE CÍSAŘE A KRÁLE FRANTIŠKA JOSEFA I. NA KLADNĚ. — CELKOVÝ POHLED.

Architekt ALOIS ZÁZVORKA:

OKRESNÍ NEMOCNICE CÍSAŘE A KRÁLE FRANTIŠKA JOSEFA I. NA KLADNĚ.

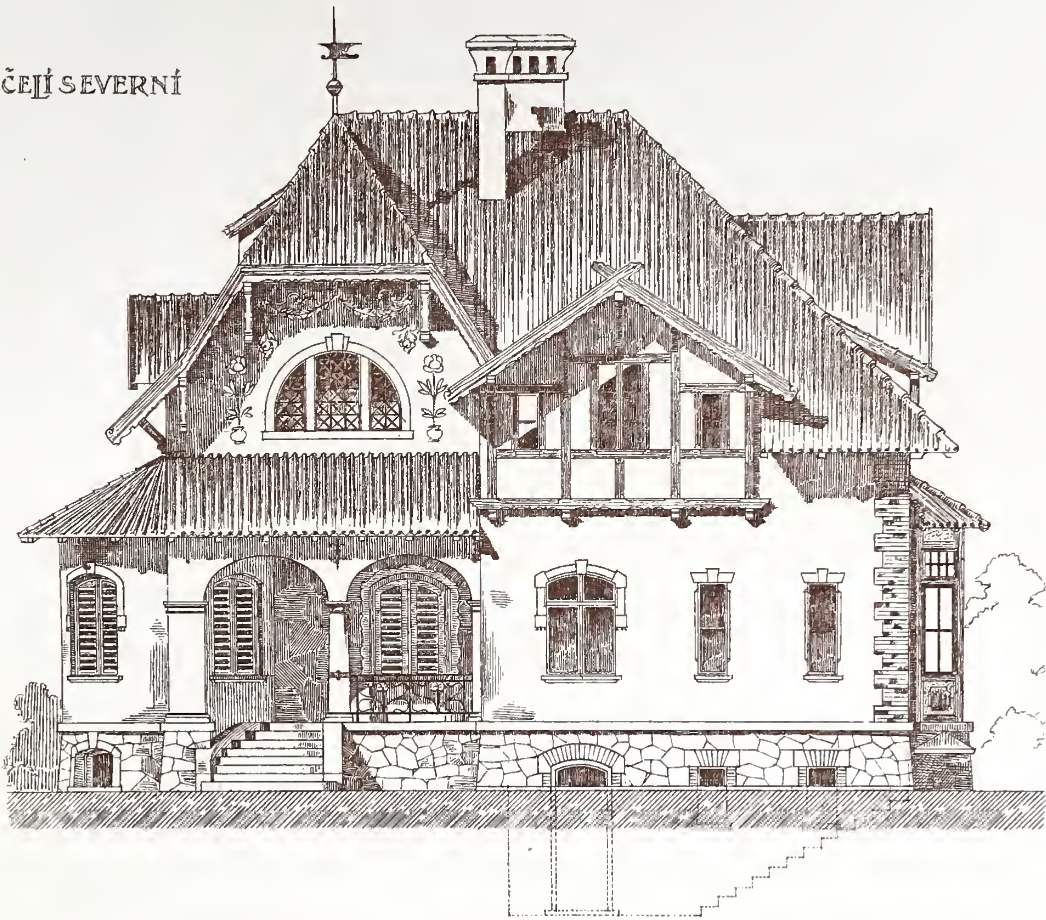
PAVILLON HOSPODÁŘSKÝ.

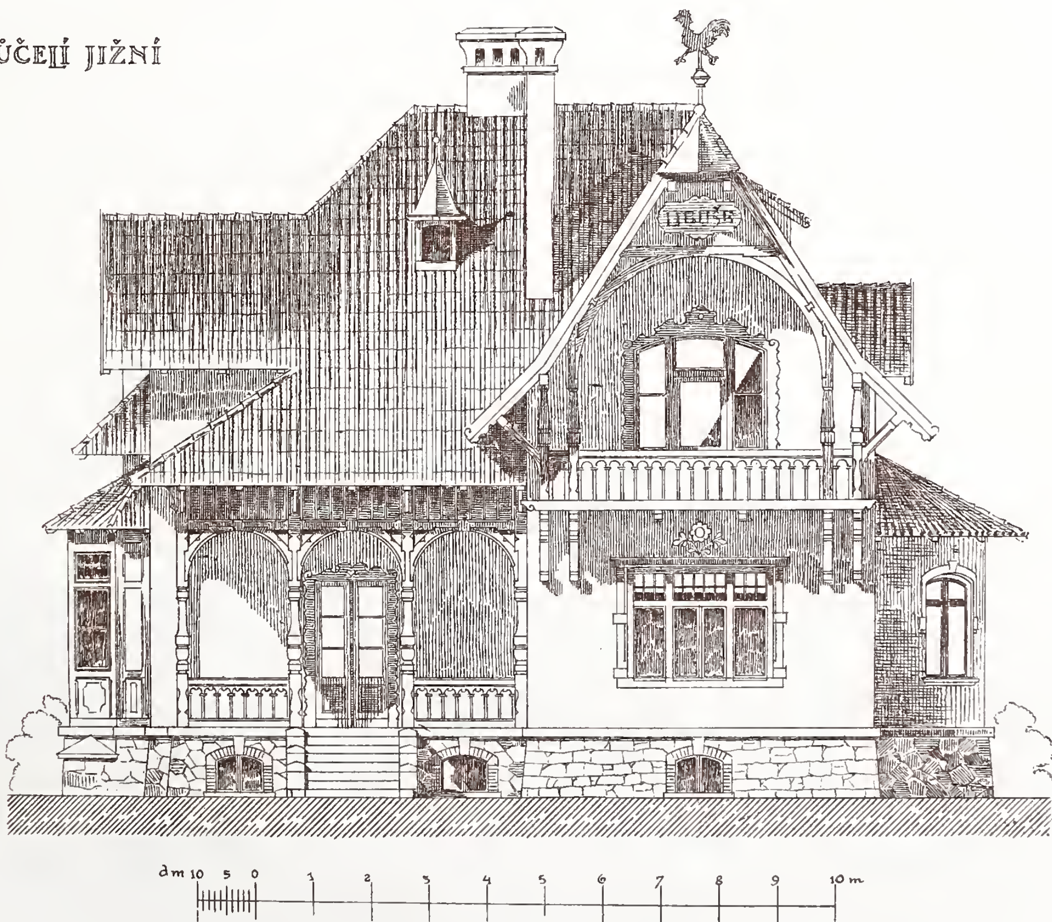
Arch. prof. J. KOULA: NÁJEMNÝ DŮM Č. 1073-I. (Č. 1 N.) V MIKULÁŠSKÉ TŘÍDĚ.

Tiskem »Politiky« v Praze.

PRŮČELÍ SEVERNÍ

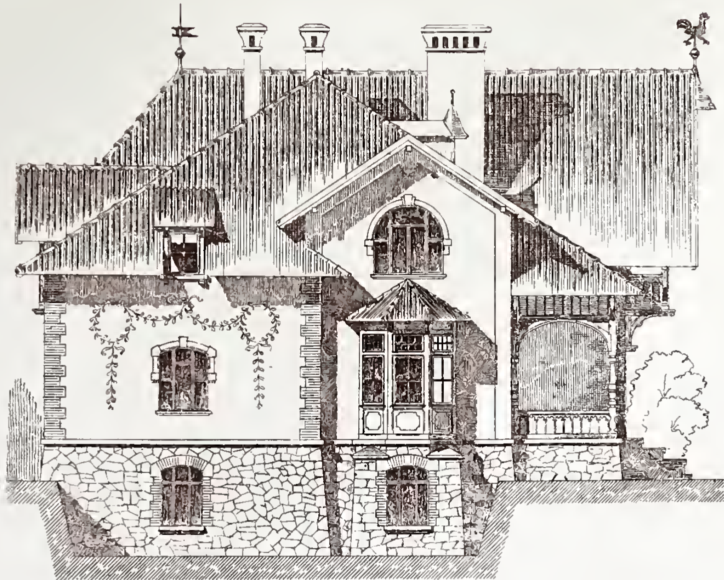

PRŮČELÍ JIŽNÍ

ARCH. PROF. ANT. BRÁF: NÁVRH RODINNÉHO DOMU PRO PÍ. L. B. V ROZTOKÁCH.

Průčelí západní

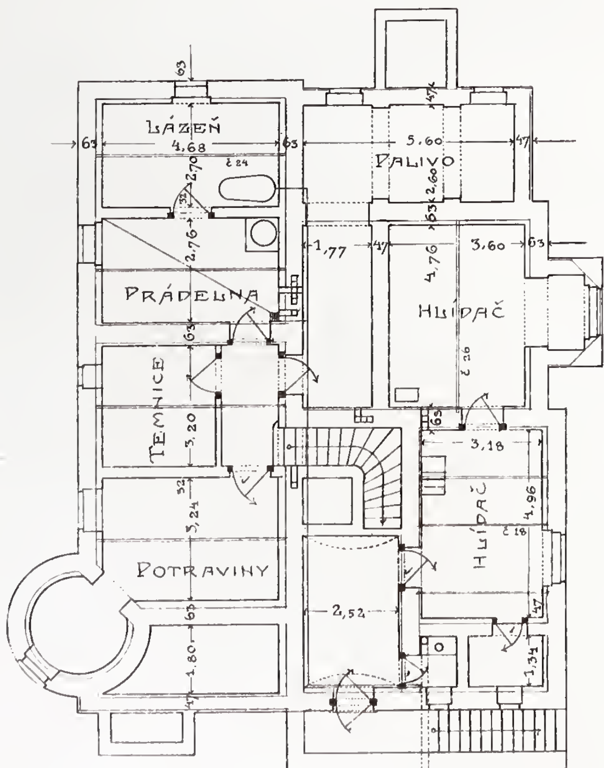
Řez AB

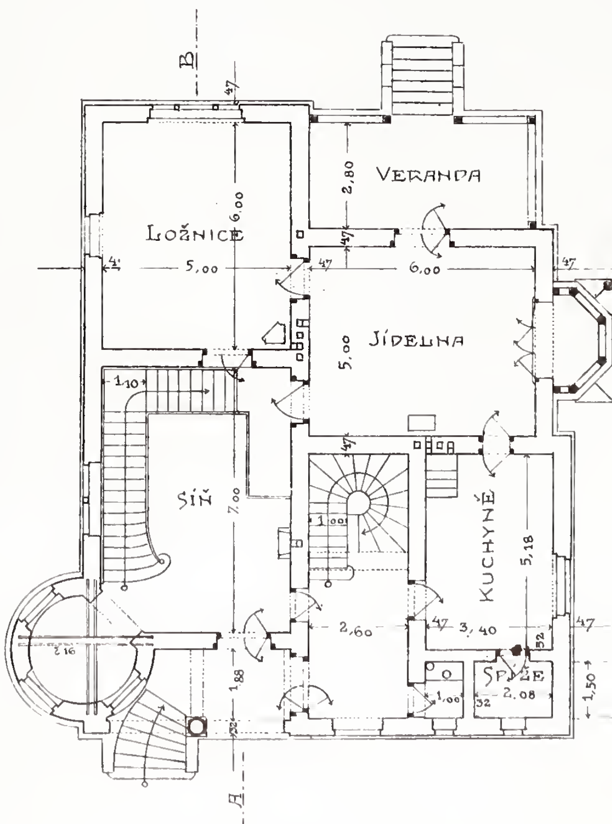
Průčelí východní

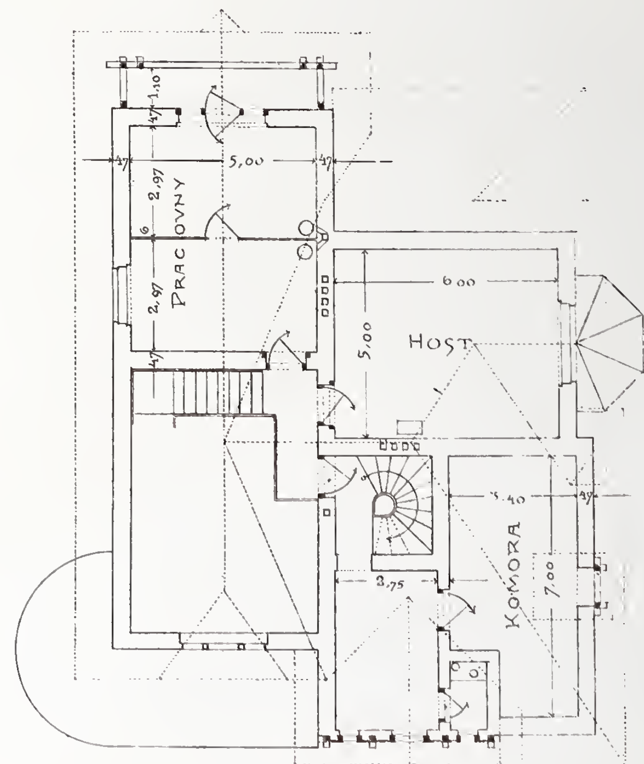
Podzemí

Přízemí

Podkroví

ARCH. PROF. ANT. BRÁF: NÁVRH RODINNÉHO DOMU PRO PÍ. L. B. V ROZTOKÁCH.

„UNIE“ V PRAZE.

LIDOVÉ LÁZNĚ V BUBNECH.
Architekt FRANT. VELICH, inženýr stav. úřadu v Praze.

NÁJEMNÝ DŮM Č. 1074-I. V MIKULÁŠSKÉ TŘÍDĚ V PRAZE.

Architekt RUDOLF KOUKOLA.

NOVÁ ŠKOLNÍ BUDOVA V HOŘICÍCH.

Návrh inženýra J. LHOTY, professora při c. k. státní průmyslové škole v Praze.

NÁVRH VILLY.
Arch. J. RUŽIČKA.

Tiskem »Politiky« v Praze

PRAŽSKÉ FONTÁNY IV. EMPIROVÁ KAŠNA FR. LEDERERA, NYNÍ V NOVOMĚSTSKÉM SADU V PRAZE.

Tiskem »Politiky« v Praze.

REKONSTRUKCE PRŮČELÍ BÝVALÉ NOVOMĚSTSKÉ RADNICE V PRAZE.
ARCHITEKTI A. WIEHL A K. HILBERT.

OBNOVA KOSTELA SV. VÁCLAVA NA ZDERAZE. — PERSPEKTIVNÍ POHLED Z ULICE RESSLOVY.

NÁVRH ARCHITEKTA JOSEFA FANTY.
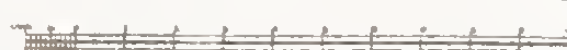

OBNOVA KOSTELA SV. VÁCLAVA NA ZDERAZE. — PERSPEKTIVNÍ POHLED Z ULICE DITTRICHOVY.
NAVRH ARCHITEKTA JOSEFA FANTY.

Tiskem »Politiky« v Praze

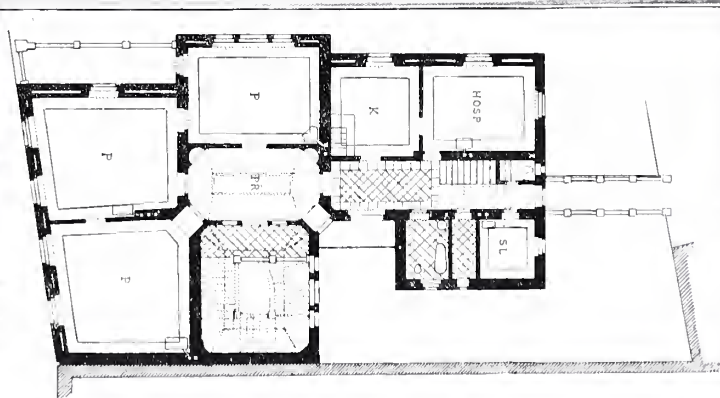

OBNOVA KOSTELA SV. VÁCLAVA NA ZDERAZE.
NÁVRH ARCHITEKTA JOSEFA FANTY.

ADMINISTRAČNÍ BUDOVA PŘI KOSTELE SV. JANA NA SKALCE V PRAZE.

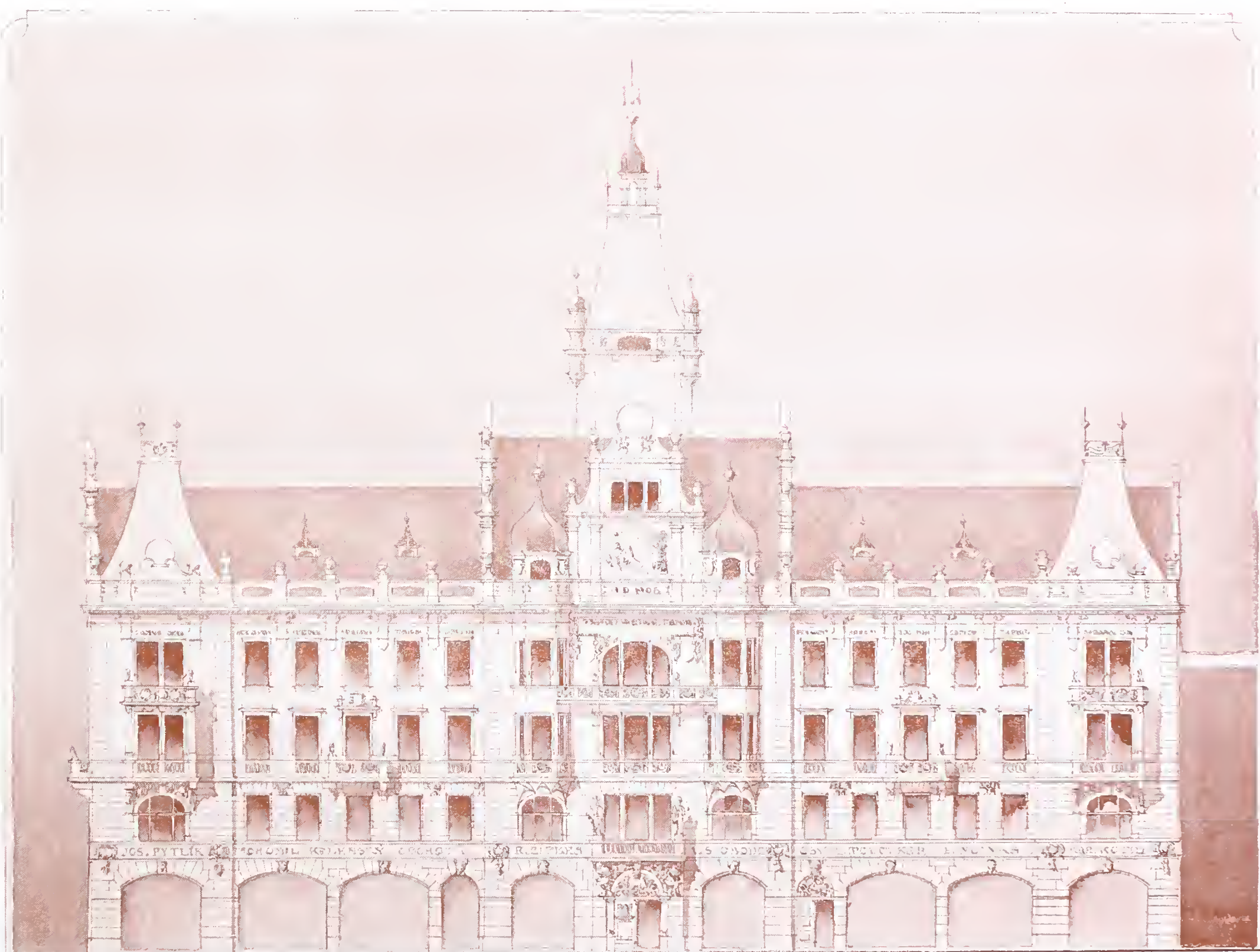
NÁVRH ARCH. ANT. WIEHLA, C. K. STAV. RADY.

NÁJEMNÝ DŮM P. Dra B. K. Z V., Č. 29 V DIVIŠOVĚ ULICI NA KRÁL. VINOHRADECH.
ARCH. PROF. R. KLENKA Z VLASTIMILU.

Tiskem »Politiky« v Praze.

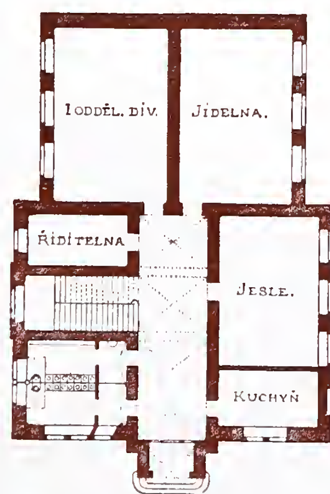
SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA STAVBU OBCHODNÍ A ŽIVNOSTENSKÉ KOMORY V PLZNI.
III. CENA.
NÁVRH STAVITELE FRANT. KAVALÍRA.

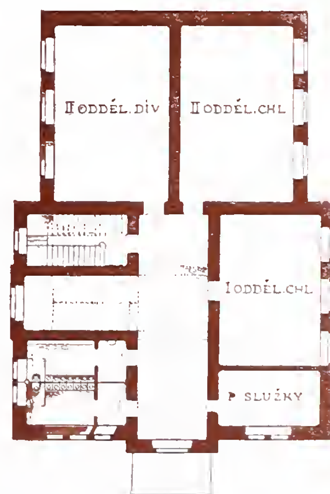
Tiskem »Politiky« v Praze.

SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA STAVBU OBCHODNÍ A ŽIVNOSTENSKÉ KOMORY V PLZNI.
ČESTNÉ UZNÁNÍ.
NAVRH ARCHITEKTU ŠULY, ŠULCE A VELFLÍKA, C. K. PROFESSORŮ V PLZNI.

Tiskem »Politiky« v Praze.

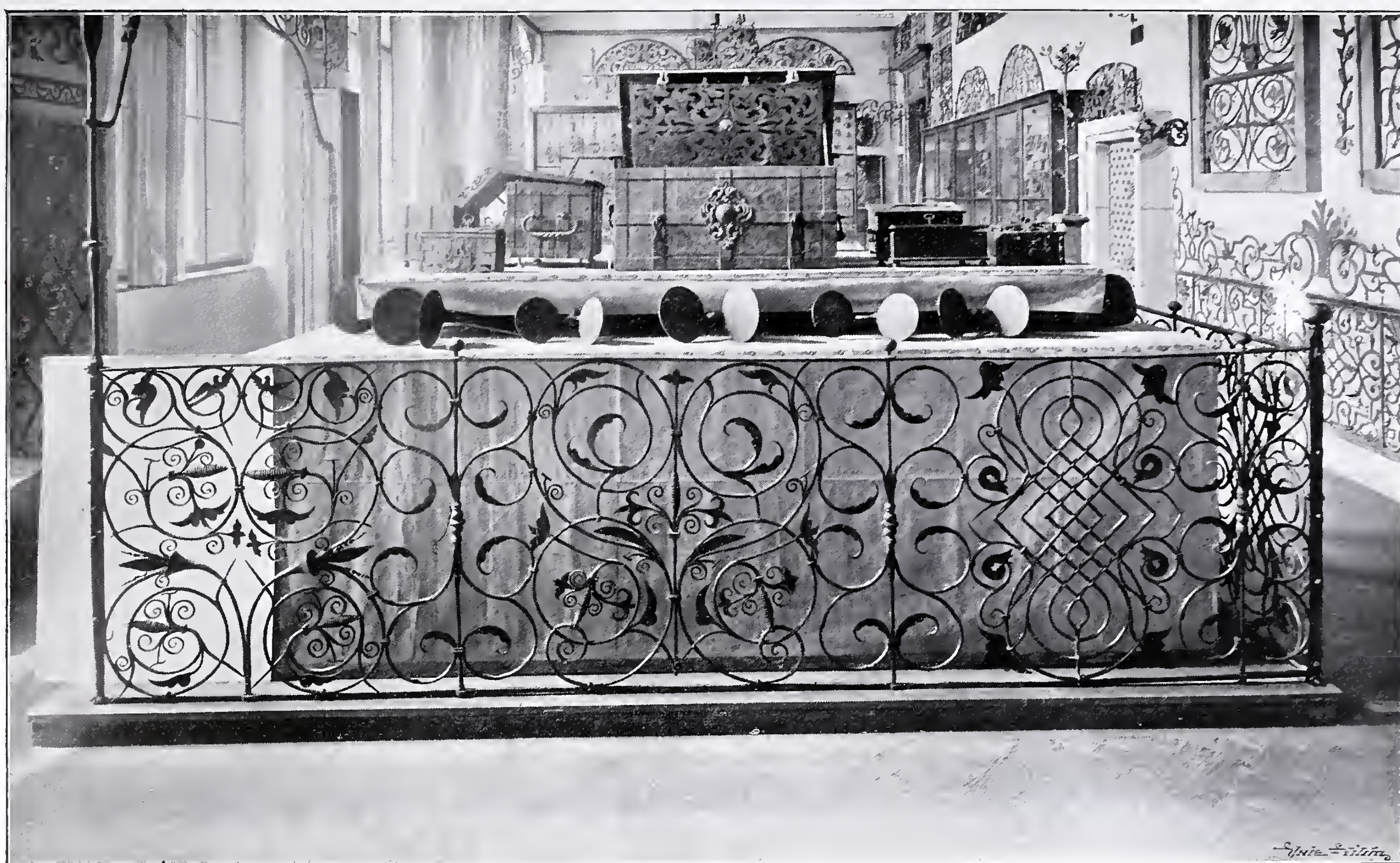

OPATROVNA A ŠKOLA MATEŘSKÁ „U STUDÁNKY“ V BUBNECH.

ARCH. FR. VELICH.

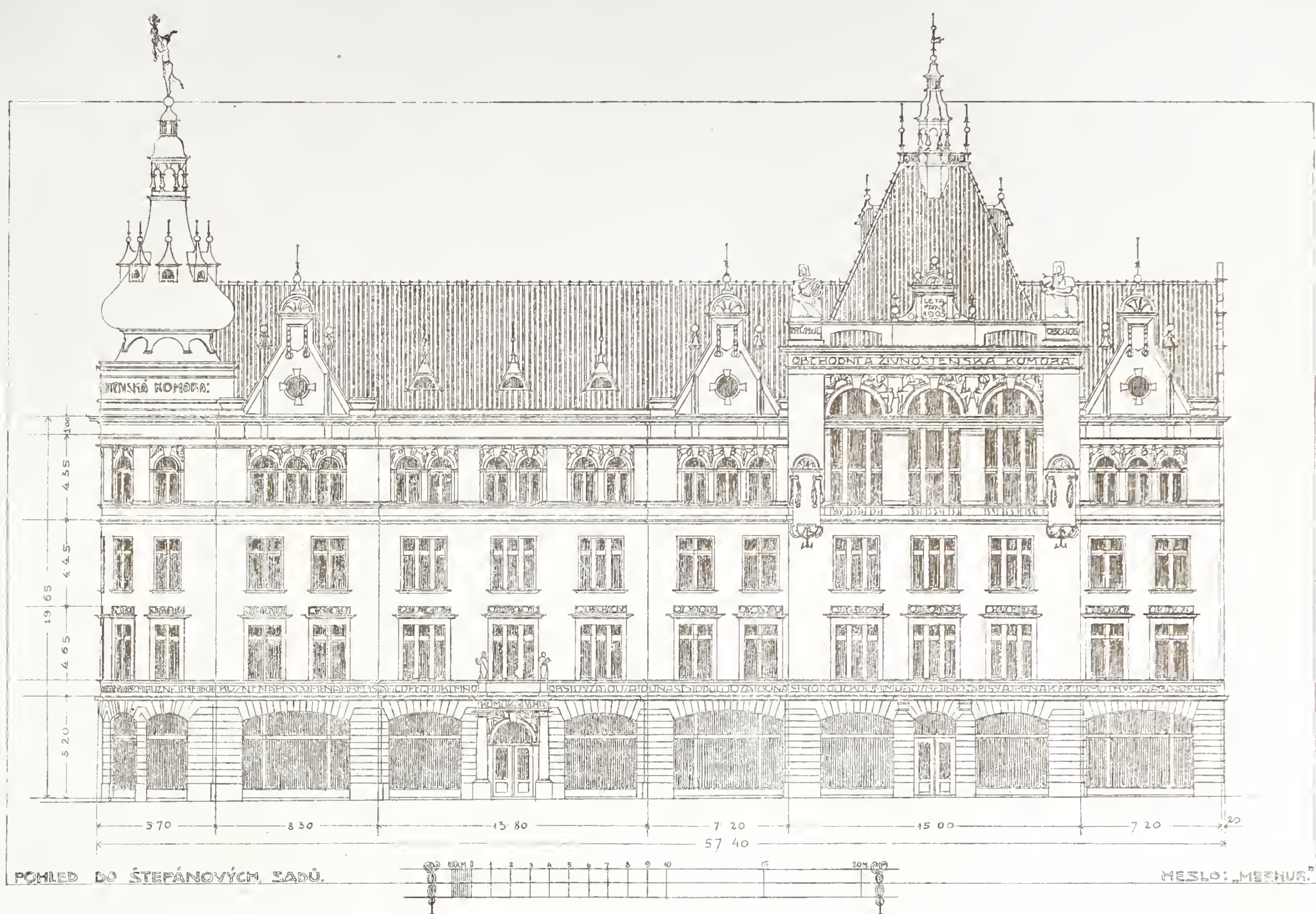
Tiskem »Politiky« v Praze

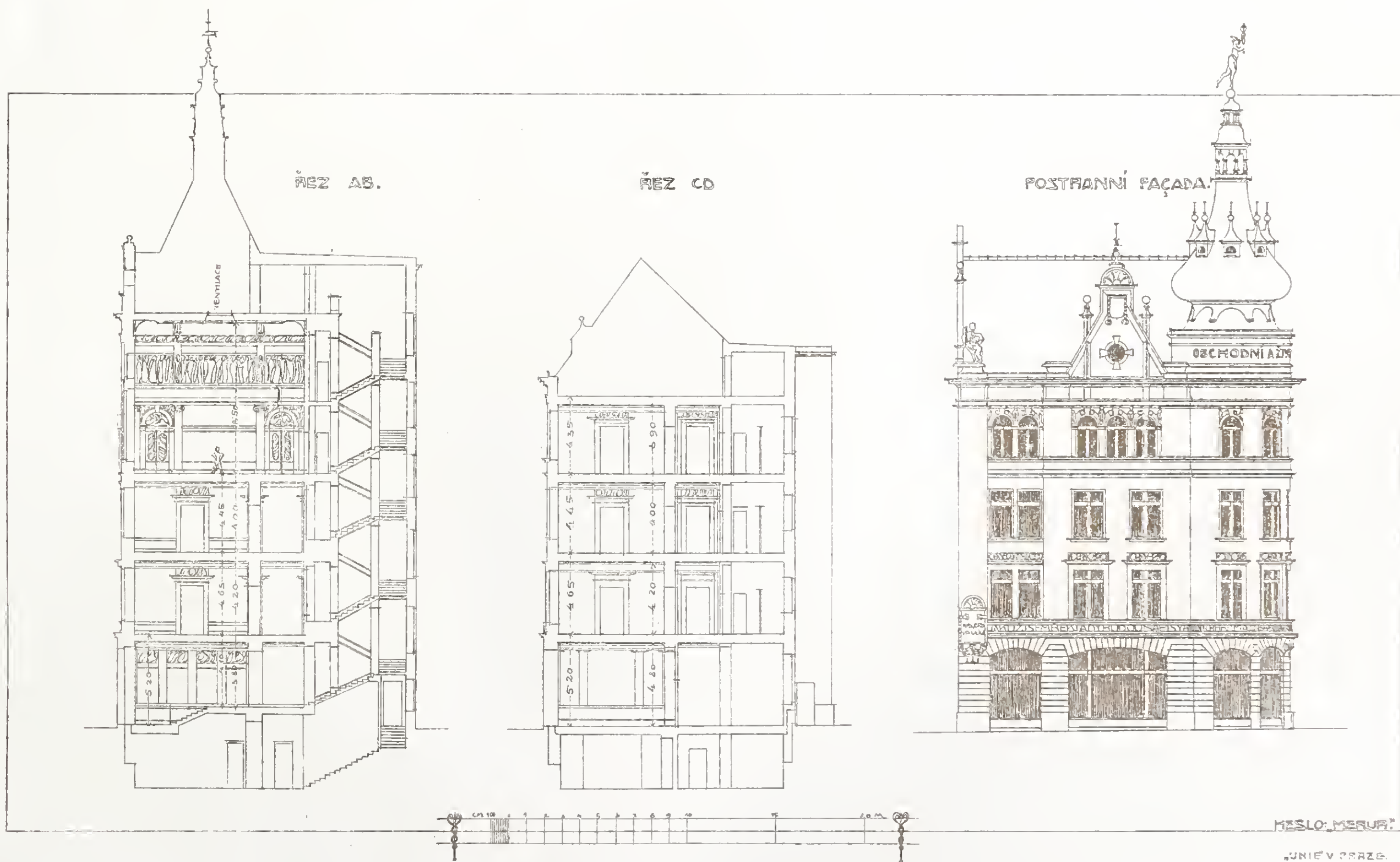

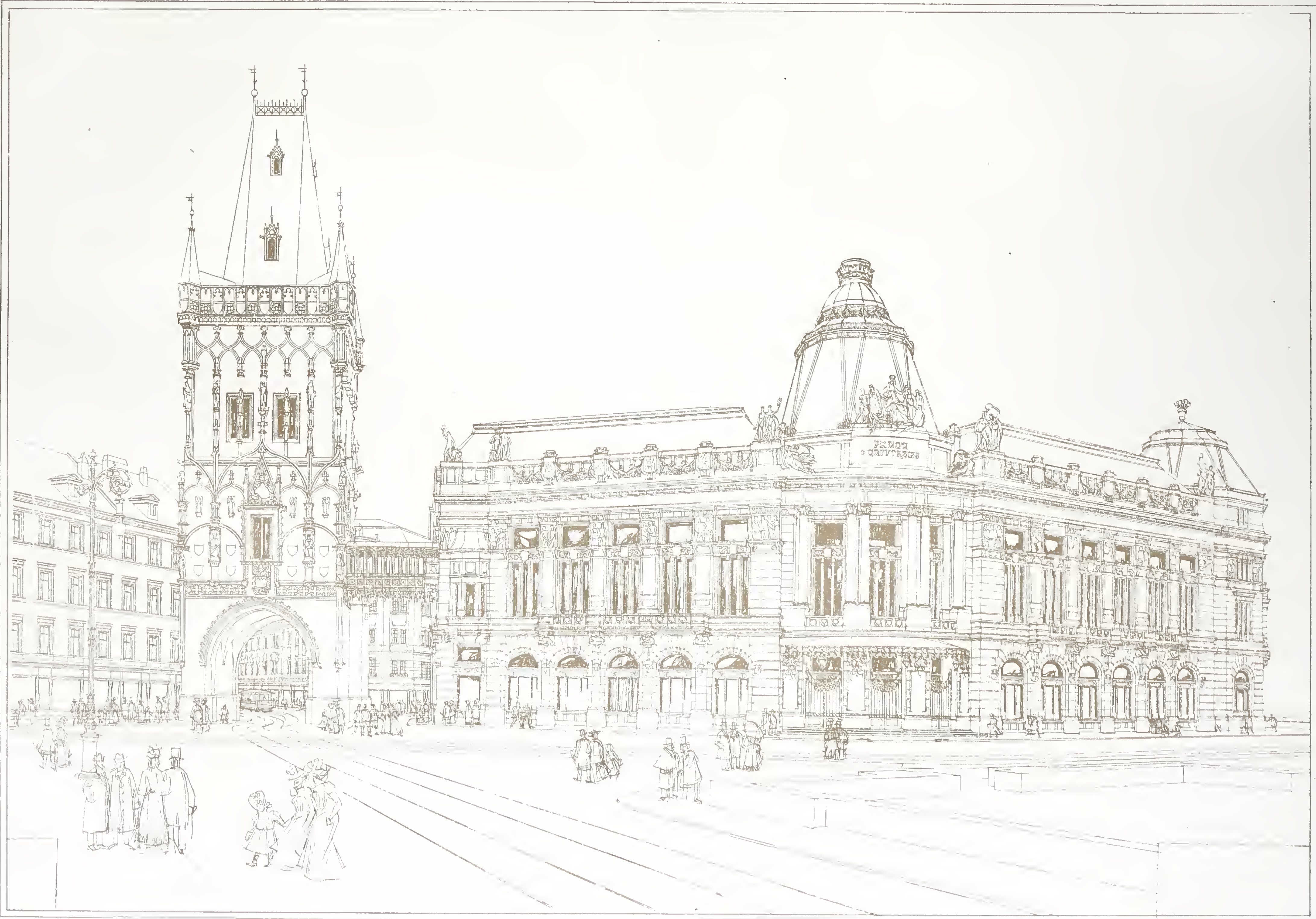
MŘÍŽE ZE 16. STOLETÍ.

Tiskem »Politiky« v Praze.

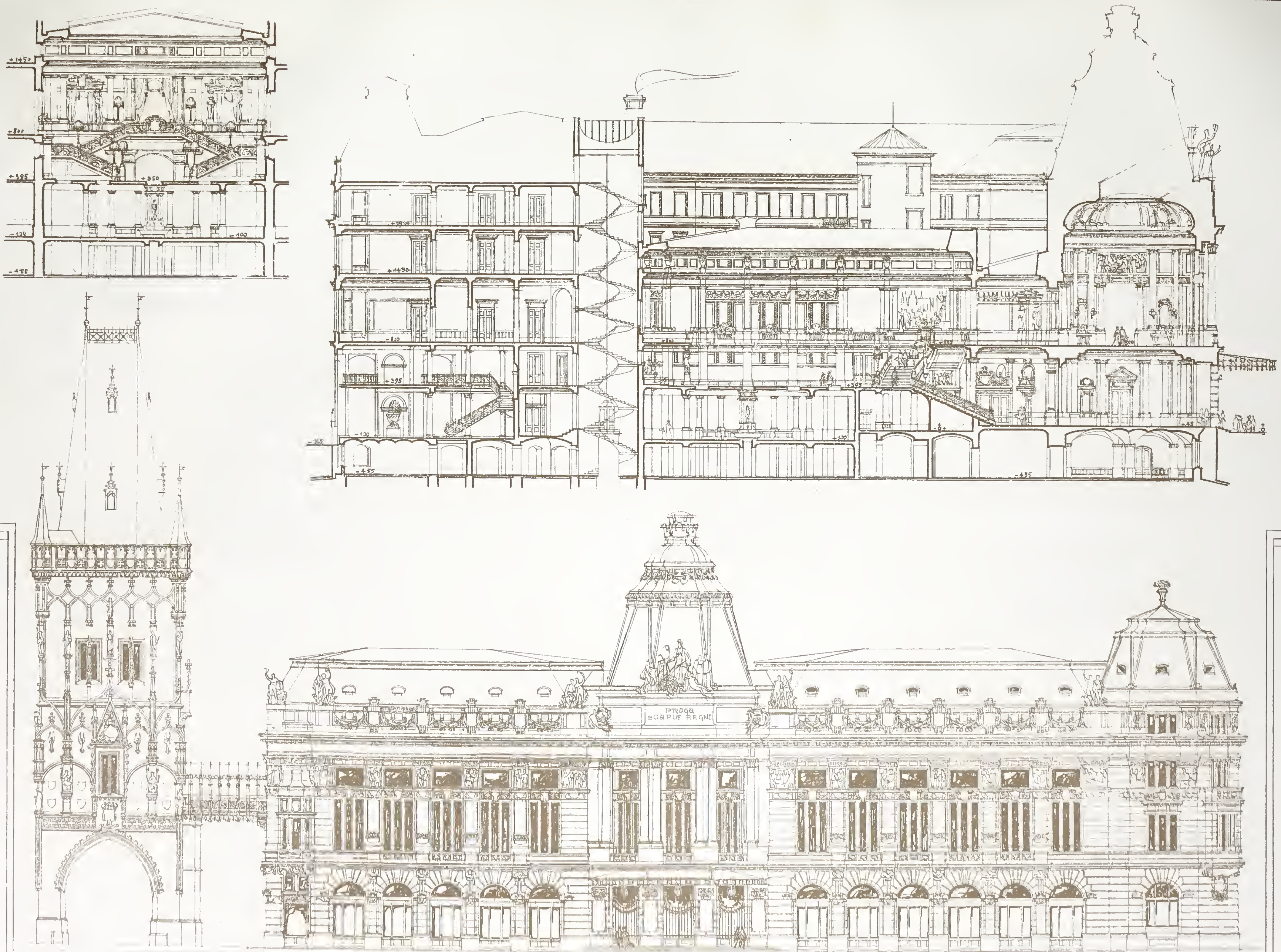

SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA STAVBU OBCHODNÍ A ŽIVNOSTENSKÉ KOMORY V PLZNI.
I. CENA
ARCH. FRANTIŠEK KRÁSNÝ A STAV. JAKUB KRÁSNÝ VE VÍDNI.

DRUHÝ SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA STAVBU REPRESENTAČNÍHO DOMU KRÁL. MĚSTA PRAHY.
ARCH. AL. DRYÁK A STAV. TOM. AMENA V PRAZE.

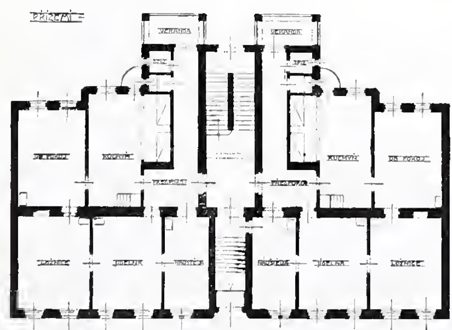
UNIE V PRAZE

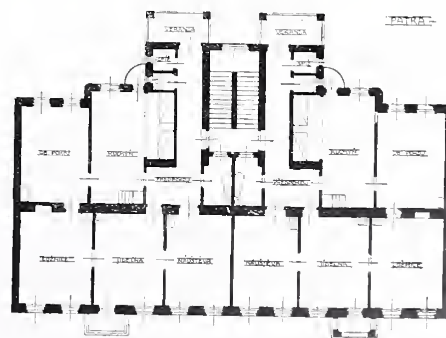

DRUHÝ SOUTĚŽNÝ NÁVRH NA STAVBU REPRESENTAČNÍHO DOMU KRÁL. MĚSTA PRAHY.

UNIE V PRAZE

PLZEŇ, HÁLKOVA UL. U DVOU ŠTÍTŮ ARCH: PROF: J: ŠULA:

NÁJEMNÝ DŮM Č. P. 1177 V PLZNI.
ARCH. PROF. JAN ŠULA.

Tiskem »Politiky« v Praze.

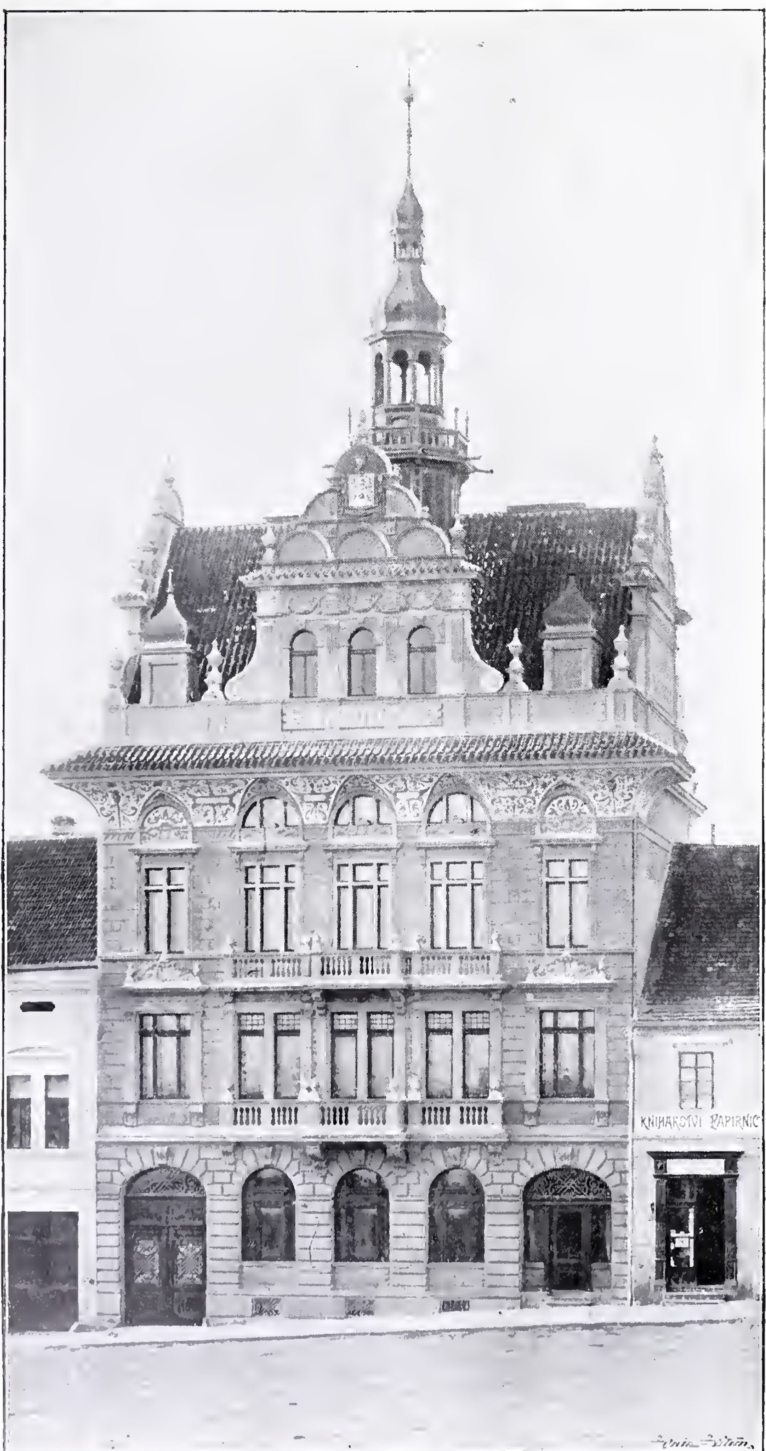

PRAŽSKÉ FONTÁNY. V. KAŠNA PŘED BÝVALOU NOVOMĚSTSKOU RADNICÍ NA KARLOVĚ NÁMĚSTÍ.

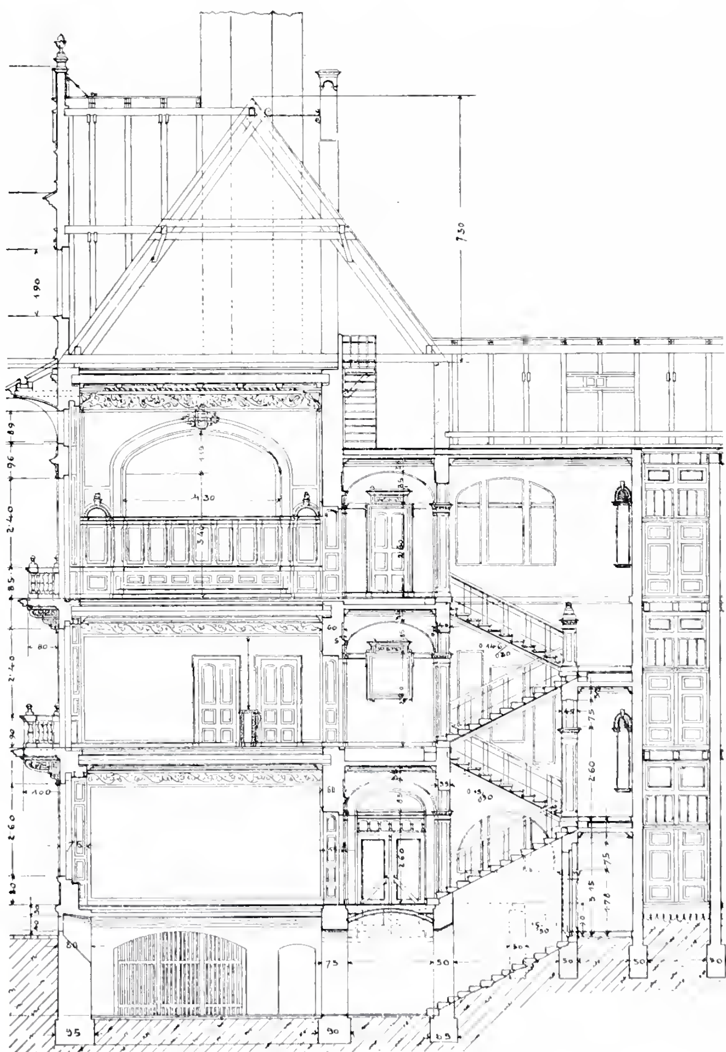
Tiskem »Politiky« v Praze.

RADNICE V SEDLČANECH.

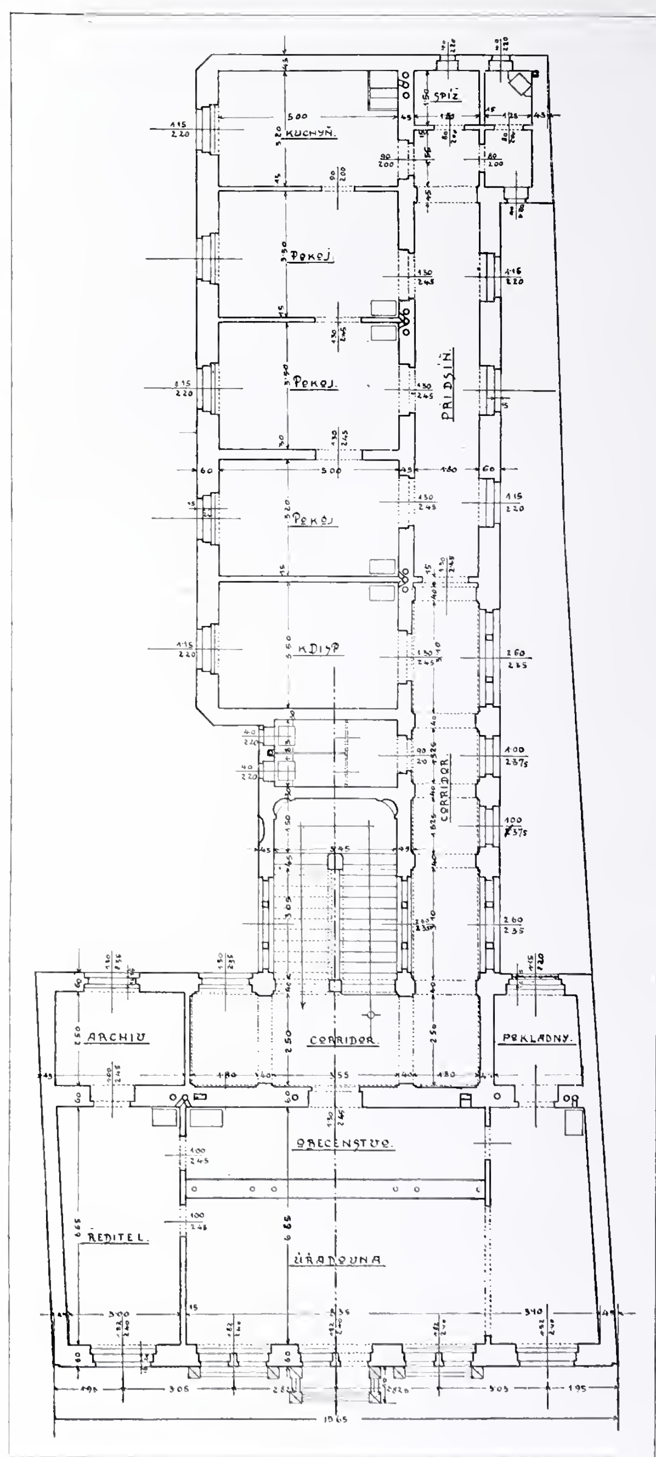
Architekt JAN HEINDL.

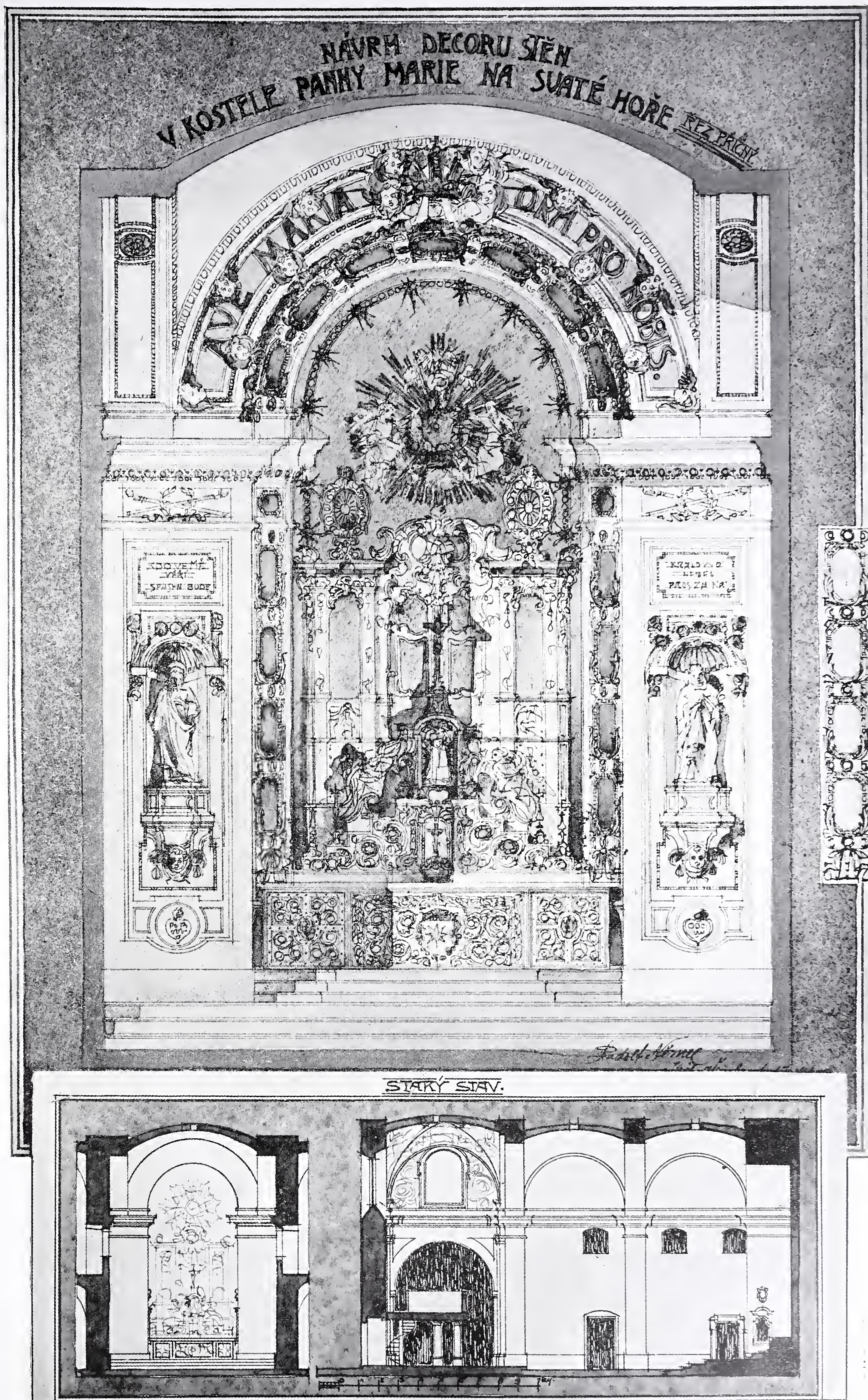
Průčelí do náměstí.

Řez.

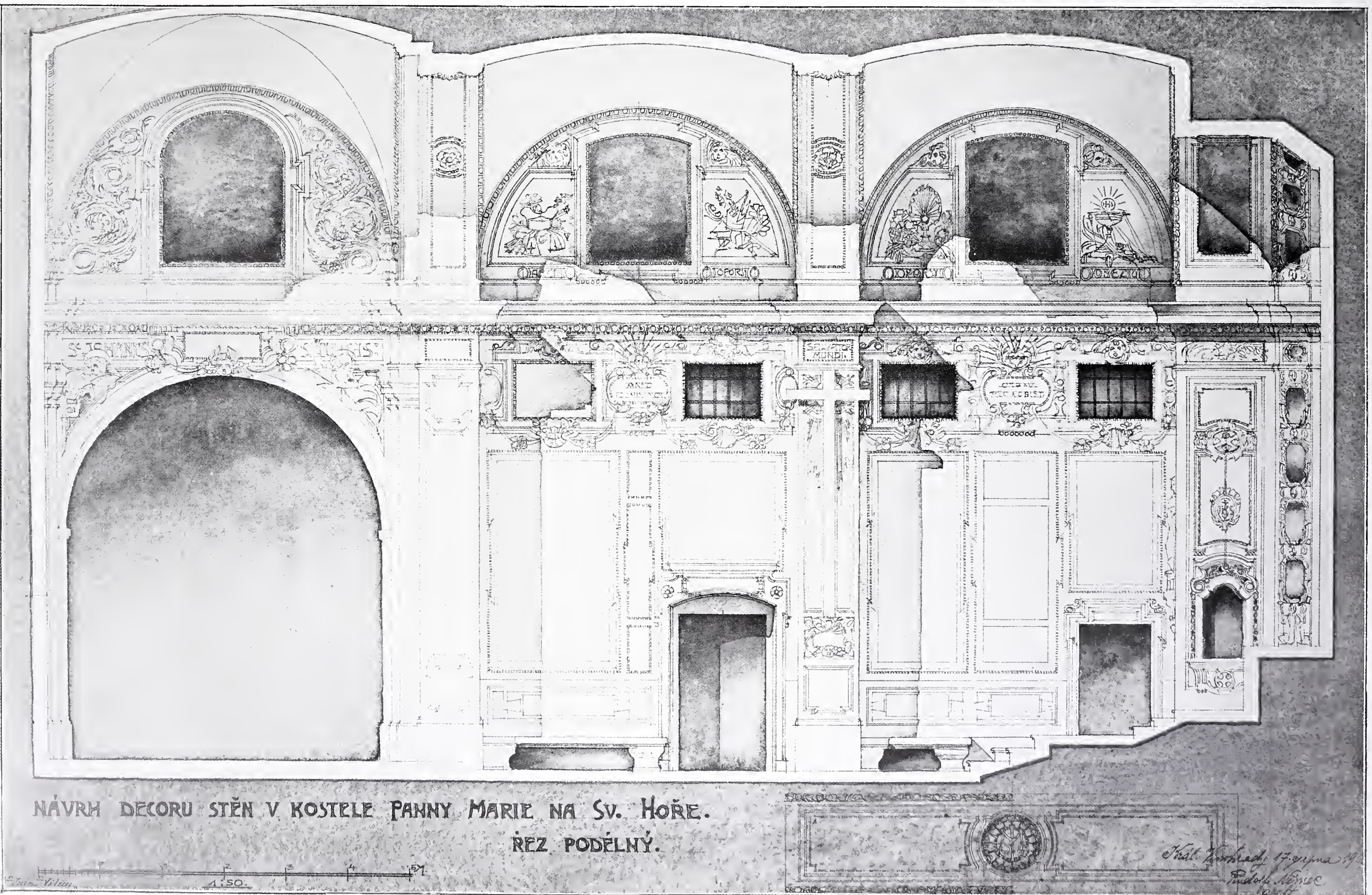

Půdorys I. patra.

Arch. prof. RUDOLF NĚMEC.

Tiskem »Politiky« v Praze.

Arch. prof. RUDOLF NĚMEC.

VÝZDOBA KLENEB NAD LODÍ A PRESBYTÁŘÍ V KOSTELE PANNY MARIE NA SVATÉ HOŘE U PŘÍBRAMI.
Arch. prof. RUDOLF NĚMEC.

Tiskem »Politiky« v Praze.

BÝVALÁ RADNICE V MOSTĚ.
Dle fotografie stav. r. L. Láblera.

VILLA MUDra. JAR. FRANTY V DOBŘICHOVICÍCH.
Arch. KAMIL HILBERT.

Tiskem »Politiky« v Praze.

VILLA MUDra. JAR. FRANTY V DOBŘICHOVICÍCH.
Arch. KAMIL HILBERT.

Tiskem »Politiky« v Praze.

NÁJEMNÝ DŮM Č. 11. NA HAVLÍČKOVĚ NÁMĚSTÍ V PRAZE.

Arch. prof. J. PODHAJSKY.

Tiskem »Politiky« v Praze.

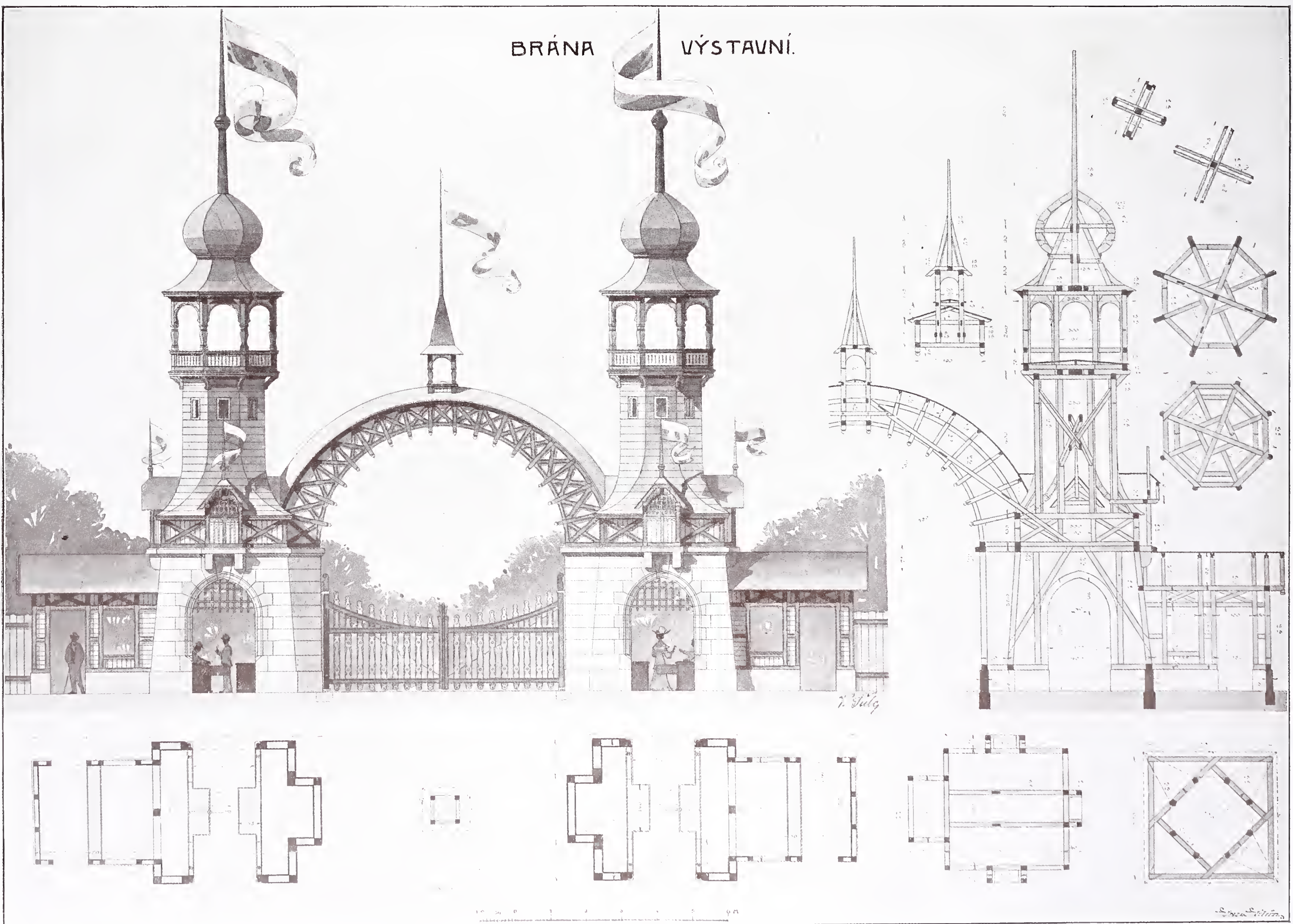
PORTÁL.

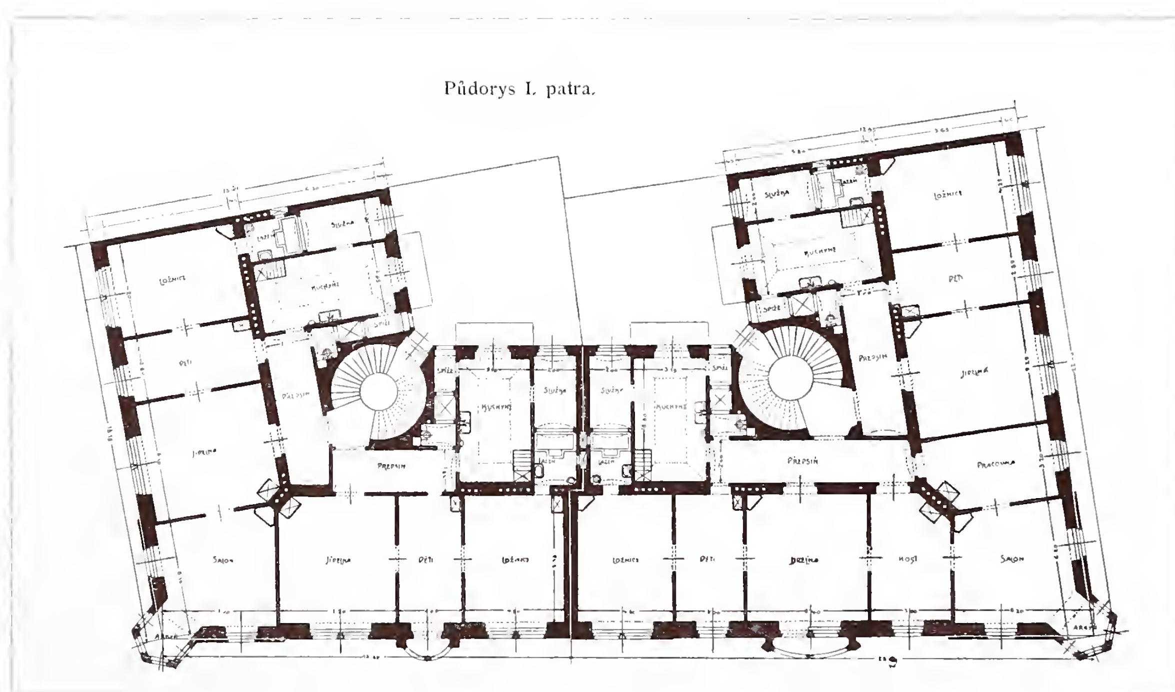
VESTIBULE.

NÁJEMNÝ DŮM Č. 11. NA HAVLÍČKOVĚ NÁMĚSTI V PRAZE.

Arch. prof. J. PODHAJSKY.

VÝSTAVNÍ BRÁNA NA „PRVNÍ MEZINÁRODNÍ VÝSTAVĚ KUCHAŘSKÉ V PLZNI R. 1904".
Arch. prof. V. ŠULC.

Půdorys I. patra.

NÁJEMNÉ DOMY Č. 69. a 70. V MIKULÁŠSKÉ TŘÍDĚ V PRAZE.

Průčelí od arch. AL. DLABAČE, půdorysy od stavitele EM. DVOŘÁKA.

Tiskem „Politiky" v Praze.

